

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YAZMA BECERİSİNİN GEREKSİNİM HALİNE DÖNÜŞMESİNİ SAĞLAYAN
ETKENLER VE BU GEREKSİNİMİN TÜRK EDEBİYATINDAN ÖRNEKLERLE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

EZGİ YAZ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ

PROF. DR. YILDIZ KOCASAVAŞ

TEZ DANIŞMANI

İSTANBUL-2015

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YAZMA BECERİSİNİN GEREKSİNİM HALİNE DÖNÜŞMESİNİ SAĞLAYAN
ETKENLER VE BU GEREKSİNİMİN TÜRK EDEBİYATINDAN ÖRNEKLERLE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

EZGİ YAZ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ

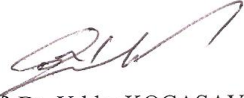
PROF. DR. YILDIZ KOCASAVAŞ

TEZ DANIŞMANI

İSTANBUL-2015

2501120937 Öğrenci numaralı EZGİ YAZ tarafından hazırlanan bu çalışma 05./01/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından TÜRKÇE EĞİTİMİ Anabilim Dalı TÜRKÇE EĞİTİMİ programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Prof. Dr. Yıldız KOCASAVAŞ (Danışman)
T.C. İstanbul Üniversitesi
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Bölümü Öğr. Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Nurcan GÜDER
T.C. İstanbul Üniversitesi
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi
Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğr.Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Uğur GÜRSU
T.C. İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğr. Üyesi

ÖNSÖZ

İnsanın ruhunun dinamikleriyle vücut bulan duyusu, düşünüşü, davranışı ve yaşantıları, onu, gereksinimlerini doyuracak eylemlerde bulunmaya yönlendirir. Bu çalışmada, insanın dilinin sınırları nispetinde düşünen bir varlık olmasının ortaya çıkardığı temel gereksinimlerinden anlama, anlatma ve anlamlandırmayı doyurabilme çabalarından yazma becerisini ortaya çıkaran etkenler kişisel, toplumsal ve uğraşsal bağlamla da ilişkili olarak insan ruhunun aksi olan edebiyat aynasında, Türk edebiyatı kapsamında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin neler olduğu Türkçe eğitimi, dil, edebiyat ve hatta psikolojik boyutlarıyla ve disiplinler arası bir yaklaşımla ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yüksek lisans tezimin her aşamasında değerli desteğini aldığım herkese teşekkürü bir borç bilirim. Öncelikle lisans eğitimime başladığımdan beri üzerimde çok emeği olan; dil, kültür, edebiyat alanlarını çok boyutlu ve bilimsel bir bakış açısıyla düşünmeyi öğreten; beni her zaman yönlendiren, cesaretlendiren, öğrencilerine ve mesleğine duyduğu büyük bir aşkla zamanını ve bilgisini esirgemeyen sevgili hocam ve değerli danışmanım Prof. Dr. Yıldız Kocasavaş'a sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca, değerli görüş, bilgi ve destekleriyle bugüne gelmemde katkıları olan hocalarım Prof. Dr. Selahattin Dilidüzgün'e, Prof. Dr. Kemal Eraslan'a, Doç. Dr. Şükran Dilidüzgün'e, Yrd. Doç. Dr. İbrahim Akış'a ve Yrd. Doç. Dr. Birim Sungu Talu'ya; tezime Yurt İçi Yüksek Lisans Bursu ile katkıda bulunan TÜBİTAK'a, varlık sebebim canım babacığım Raci Yaz'a, anneciğim Filiz Yaz'a, abiciğim Yusuf Yaz'a, biricik kardeşim Efe Yaz'a ve ilaveten Sevgili Arsalan'a ve Fatma Şahin'e sonsuz teşekkürler...

Temmuz 2014

Ezgi YAZ

ÖZET

YAZMA BECERİSİNİN GEREKSİNİM HALİNE DÖNÜŞMESİNİ SAĞLAYAN ETKENLER VE BU GEREKSİNİMİN TÜRK EDEBİYATINDAN ÖRNEKLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışma, insanın anlama, anlatma ve anlamlandırma gereksinimi ile varlığını dünya üzerinde konumlandığı hipotezinden yola çıkılarak yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel, uğraşsal ve toplumsal etkenlerin neler olduğunun Türk edebiyatı bağlamında değerlendirilmesini amaçlamıştır. Kişisel etkenlerin, yalnızlık, iletişim, yabancılaşma, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, savunma mekanizması, varoluşsal özellikler, rahatlamak, merak, kendini gerçekleştirme, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, cinsellik ve saldırganlık içgüdü, psişik enerji, kateksis, yaratıcılık, saygı, ait olma ve sevgi, üstünlük çabası; toplumsal etkenlerin, sosyal duygu, topluma ait olma ve aidiyet, kültürün yeni nesillere aktarımı, toplumsal statü, toplumsal düzeni sağlama; uğraşsal etkenlerin ise meşguliyet ve meslek olduğu hipotezleri, doküman incelemesi ve mecazlar yoluyla nitel veri kullanma yöntemleriyle sınanmıştır. Çalışma sürecinde bu hipotezler doğrulanmıştır. Aynı zamanda yazma becerisini ürün haline dönüştüren edebi türlerinden olan mektup, anı, günlük, roman, öykü, deneme, günlük, eleştiri, yaşam öyküsü, öz yaşam öyküsü ve şiirin daha çok bu becerinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerle; makale ve fıkranın ise ağırlıklı olarak toplumsal etkenlerle yazıldığı çıkarımı yapılmıştır. Bu çalışma, Türkçe Eğitimi, dil, edebiyat ve hatta psikoloji boyutuyla yazma gereksinimini disiplinler arası bağlamda değerlendirmesi bakımından önemlidir.

ABSTRACT

THE FACTORS OF WRITING SKILLS FOR CONVERTING TO PROVIDE REQUIREMENTS AND FROM THESE REQUIREMENTS WITH EXAMPLES EVALUATION OF THE TURKISH LITERATURE

This work has based on the hypothesis that people locate his own presence by necessity of understanding, narrating and interpretation. And it has aimed to assessment of what the individual, occupational and social factors are which lead writing skill to necessity in context of Turkish Literature. Hypotheses on individual factors about solitude, communication, alienation, attempt of abolishing hindrance, defence mechanism, existential features, relaxing, curiosity, realizing oneself, tend to regulate thoughts in mind, instincts of sexuality and offensiveness, psychic energy, cathexis, creativity, respect, belonging, love, attempt of superiority; hypotheses on social factors about social emotion, belonging to society, cultural transition to new generations, social status, providing social order; hypotheses on occupational factors being profession and busyness have been examined via studying documents, metaphors and using qualitative veri.

These hypotheses have been confirmed in study process. Meanwhile it has been deduced that letter, memory, journal, critics, biography, otobiography and poetry that are some of literal samples converting outcome from writing skill due to individual factors that lead writing skill to necessity more; contrasting article and joke are written due to social factors mostly. This study is important in process of assessment of writing necessity in inter-diciplines context, in extent of Turkish teaching, language, literature and even psychology.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Hipotezler.....	2
1.3. Amaç.....	3
1.4. Önem.....	3
1.5. Sayılılar (Varsayımlar).....	4
1.6. Sınırlılıklar.....	4
1.7. Tanımlar.....	4
1.8. İlgili Araştırmalar.....	5
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
2.1. İnsanın Gereksinimleri ve Bir gereksinim Olarak İletişim Öğelerinden.....	
Dört Temel Dil Becerisi.....	6
2.1.1. İnsanın Gereksinimleri.....	6
2.1.2. Bir Gereksinim Olarak İletişim Öğelerinden Dört Temel.....	
Dil Becerisi.....	10
2.1.2.1. Dinleme Becerisi.....	11
2.1.2.2. Okuma Becerisi.....	12
2.1.2.3. Konuşma Becerisi.....	14
2.1.2.4. Yazma Becerisi.....	16

2.2. Yazma Becerisinin Gereksinim Haline Dönüşmesi.....	23
2.2.1. Kişisel Etkenler.....	24
2.2.1.1. Yalnızlık.....	24
2.2.1.2. İletişim.....	34
2.2.1.3. Yabancılaşma.....	44
2.2.1.4. Engellenmişliği Ortadan Kaldırma Çabası.....	51
2.2.1.4.1. Baskı (Repression).....	56
2.2.1.4.2. Yadsıma- Düşleme (Denial-Phantasy).....	56
2.2.1.4.3. Yansıtma (Projection).....	57
2.2.1.4.4. Ödünleme (Compensation).....	58
2.2.1.4.5. Yüceltme (Sublimation).....	60
2.2.1.4.6. Özdeşleşme (Identification).....	60
2.2.1.4.7. İçselleştirme (Introjection).....	63
2.2.1.4.8. Yön Değiştirme (Displacement).....	63
2.2.1.4.9. Duygusal Soyutlanma.....	
(Emotional Insulation).....	64
2.2.1.5. Rahatlamak.....	65
2.2.1.6. Varoluşsal Özellikler.....	84
2.2.1.7. Merak.....	84
2.2.1.8. Kendini Gerçekleştirme.....	86
2.2.1.9. Zihindeki Düşünceleri Düzene Sokma Eğilimi.....	88

2.2.1.10. Farkındalık.....	91
2.2.1.11. Cinsellik (Yaşam) İçgüdü ve Saldırganlık.....	
(Ölüm) İçgüdü.....	98
2.2.1.11.1. Cinsellik (Yaşam) İçgüdü.....	98
2.2.1.11.2. Saldırganlık (Ölüm) İçgüdü.....	99
2.2.1.12. Psişik Enerji (Libido) ve Kateksis.....	101
2.2.1.12.1. Psişik Enerji (Libido).....	102
2.2.1.12.2. Kateksis.....	102
2.2.1.13. Yaratıcılık.....	103
2.2.1.14. Saygı, Ait Olma ve Sevgi.....	109
2.2.1.14.1. Saygı.....	109
2.2.1.14.2. Ait Olma ve Sevgi.....	110
2.2.1.15. Üstünlük Çabası.....	112
2.2.2. Toplumsal Etkenler.....	114
2.2.2.1. Sosyal Duygu (Sosyal İlgi).....	115
2.2.2.2. Topluma Ait Olma ve Aidiyet.....	119
2.2.2.3. Kültürün Yeni Nesillere Aktarımı.....	122
2.2.2.4. Toplumsal Statü.....	127
2.2.2.5. Toplumsal Düzeni Sağlama.....	128
2.2.3. Uğraşsal Etkenler.....	132
2.2.3.1. Meşguliyet.....	133

2.2.3.2. Meslek.....	135
2.3. Yazma Becerisinin Ürün Haline Dönüşmesi.....	137
2.3.1. Düz Anlatım.....	137
2.3.1.1. Mektup.....	138
2.3.1.2. Anı (Hatıra).....	143
2.3.1.3. Roman.....	150
2.3.1.4. Eleştiri.....	159
2.3.1.5. Gezi Yazısı.....	163
2.3.1.6. Makale.....	167
2.3.1.7. Fıkra.....	169
2.3.1.8. Deneme.....	173
2.3.1.9. Günlük.....	175
2.3.1.10. Yaşam Öyküsü (Biyografi).....	180
2.3.1.11. Öz Yaşam Öyküsü (Otobiyografi).....	183
2.3.1.12. Öykü (Hikâye).....	185
2.3.2. Manzum Anlatım.....	189
2.3.2.1. Şiir.....	189
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	208
3.1. Araştırmanın Modeli.....	208
3.2. Evren ve Örneklem.....	208
3.3. Veri Toplama Araçları.....	208

3.4. Verilerin Çözümlemesi.....	208
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	209
BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	211
KAYNAKLAR.....	214
ÖZGEÇMİŞ.....	224

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

İnsanın düşünen bir varlık olması, onu diğer canlılardan ayıran ve üstün kılan bir özelliktir. Bu özellik, insanın düşünebilmesi ile birlikte gelişmiştir. Nitekim, düşünce ve dil, birbiriyle paralel bir gelişim seyri içindedir ki insan, dil ile düşünür. Aynı zamanda sosyal varlık olan insanın birbirleriyle anlaşma ihtiyacıyla ortaya çıkan dilin en önemli işlevlerinden birisi de düşüncelerini ve duygularını anlatma, diğer insanları anlama ve böylelikle de anlaşmayı sağlayarak varlığını dünya üzerinde konumlandırmasını sağlamaktır. Bir özelliğiyle dil: “İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta. İnsanlar duygularını, düşüncelerini, fikirlerini, hükümlerini birbirlerine nakletmek, meramlarını birbirlerine anlatmak için dil denilen vasıtaya başvururlar” (Ergin, 2007, s. 3). İnsan, dil ile anlatarak ve anlayarak türdeşleri tarafından anlaşılınca benliğini, varlığını anlamlandırır ve dünya üzerinde konumlandırır. Bu yüzden tarih boyunca insan, kendini ifade etmek için çeşitli yollara başvurmuştur. Örneğin, ilk çağlarda mağara duvarlarına resimler yaparak, çeşitli sesler çıkararak duygularını, düşüncelerini ve yaşantılarını anlatmış; anlaşılacak için çabalamıştır. Zamanla gelişen bilişsel sistem ve gereksinimler neticesinde harflere ve seslere dayanan dil ortaya çıkmıştır. Dilin konuşma ve yazma boyutuyla anlatma; dinleme ve okuma boyutuyla da anlama gerçekleşmektedir. Gerek resim, gerek ses, gerekse dil ile gerçekleştirilmeye çalışılan, anlatmak, anlamak, anlaşmak ve anlamlandırmak olmuştur. Gelişen düşünce sistemi ile birlikte insanın yazarak anlatmasının bir gereksinim olduğuna inanılmış; tüm bunlar neticesinde bu çalışmanın oluşma fikrinin temelleri atılmıştır: Yapılan okumalar, yazarlarla ve yazmayı alışkanlık haline getirenlerle yapılan görüşmeler, yazma becerisinin insanlar için bir gereksinim olduğunu göstererek bu çalışmanın oluşma fikrini desteklemiş ve temelini kuvvetlendirmiştir. Yaklaşık on dört yıl yapılan okumalar ve gözlemler neticesinde, önce sezgisel olarak temeli atılan ve araştırıldıkça fikre dönüşen bu konu ile ilgili süreç içerisinde ortaya çıkan “Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler nelerdir?” sorusuna cevap arayışı bu çalışmanın özünü teşkil etmiştir.

Çalışmanın cevaplarını bulmayı amaçladığı problemler ve alt problemlere aşağıda yer verilmiştir:

1. İnsanın gereksinimleri nelerdir?
2. İletişim öğelerinden dört temel dil becerisi bir gereksinim midir?
3. Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler nelerdir?
4. Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenler nelerdir?
5. Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan uğraşsal etkenler nelerdir?
6. Yazma becerisinin ürün haline dönüşmesini sağlayan etkenler nelerdir?
7. Yazma becerisinin ürün haline dönüşmesinin kişisel, toplumsal ve uğraşsal etkenlerle ilişkisi nasıldır?

1.2. HİPOTEZLER

İnsanın varoluşunu konumlandırabilmesi için en önemli gereksiniminin anlatmak, anlamak ve anlamlandırmak olduğuna inanılarak; yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin, yalnızlık; iletişim; yabancılaşma; engellenmişliği ortadan kaldırma çabası; savunma mekanizmaları; rahatlamak; varoluşsal özellikler; kendini gerçekleştirme; zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; farkındalık; cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüleri; psişik enerji (libido) ve kateksis; yaratıcılık; saygı; ait olma ve sevgi ile üst üstünlük çabası; yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenler, sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, kültürün yeni nesillere aktarımı, toplumsal statü ve toplumsal düzeni sağlamak; yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan uğraşsal etkenlerin ise meşguliyet ve meslek olduğu hipotezinden yola çıkılmıştır. Neticede yazma becerisinin ürün haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin kişisel, toplumsal ve uğraşsal etkenler olduğu öngörülmüştür.

1.3. AMAÇ

Bu çalışma, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin neler olduğunu kişisel, toplumsal ve uğraşsal bağlamda Türk Edebiyatından örneklerle değerlendirmeyi amaçlamıştır.

1.4. ÖNEM

1. Bu çalışma, Türkçe Eğitimi, dil-edebiyat ve hatta psikoloji alanlarını kapsayan disiplinler arası bir çalışmadır.
2. Yazma becerisinin gereksinim boyutunu disiplinler arası olarak ele aldığından Türkçe Eğitimi için önemli olduğu düşünülmektedir.
3. Aynı zamanda yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin anlaşılmasının kendini ve diğerlerini anlama ve anlamlandırmaya katkıda bulunacağı; böylelikle insanların empati kurma becerilerinin, duygusal zekâlarının gelişmesini sağlayacağı; daha mutlu ve doyumlu kişilerin yetişmesine yardımcı olacağına inanılmaktadır. Tüm bunlar aynı zamanda bireysel anlamda ruh sağlığının korunmasını sağlayacaktır: “Ruh sağlığı kavramının çağa, topluma ve bireyin gelişim dönemlerine göre değiştiği bilinmektedir. Bu değişkenlik ve göreceliği göz önünde tutarak ‘Ruh sağlığı, kişinin var olan gücünü verimli bir şekilde kullanması ve çevresine etkin uyum sağlaması durumudur’ diye tanımlanabilir. Bunu başarabilmesi için kişi, kendine karşı olumlu ve sağlıklı bir tutum geliştirmelidir; kendini benimsemeli ve saygın bir kişi olarak görebilmelidir; gücünü verimli bir şekilde kullanabilmelidir” (Bakırcıoğlu, 2007, s. 3). Bu duruma Ahmet Haşim örnek olarak verilebilir:

Ahmet Haşim’in çocukluk çağında yaşadığı anne kaybı, hayatını etkileyen ve onu edebiyatın kollarına sığındıran bir travmatik yaşantıdır. Haşim’in şiirlerinde, yazılarında bu travmatik yaşantının izlerini görmek mümkündür. Haşim, adeta hayatını edebiyata adamıştır. Böylelikle ruhuna acı veren gerilimi azaltmaya, ruhsal bütünlüğünü ve ruh sağlığını korumaya çalışmıştır.

“Haşim’in şiirlerinde hâkim olan temalar, ‘çocukluk anıları, aşk ve tabiat’tır. Çocukluğunu Dicle kıyılarının romantik atmosferi içinde, bir babanın sertliği ile hasta bir annenin şefkati arasında geçiren şair, daha küçük yaşlarda, hasta bir hassasiyete sahipti. Annesini kaybettikten sonra İstanbul’a getirilince, yatılı bir okulun yabancılarla dolu çevresinden büsbütün ürkerek, şiddetli bir ‘içe kapanış’a kapıldı. Şairi bütün ömrünce bırakmayan bu içe çekiliş, şiirlerinde de ‘realiteden kaçış’ şeklinde kuvvetle görülür. Yaşanılan hayattan uzak ve tamamıyla hayali bir âleme sığınma isteği, birçok manzumelerinde yer alır. Onun daha çok ilk şiirlerinde sığındığı başka bir âlem de annesinin şefkati ile dolu olan, çocukluğudur. Realiteden kaçarak hayalinin yarattığı ve incitici her türlü unsurdan uzak bir âlemde yaşayan şairin sevebileceği kadınlar da bu âlemin atmosferine uygun vasıfta, hayali yaratıklardır” (Akyüz, 1995, ss. 157-158).

4. Bu konuda yapılacak yeni araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.5. SAYILTILAR (VARSAYIMLAR)

1. Yazarların eserleri, ruhlarının aynasıdır. Gerek kurmaca; gerek başka şekillerde yazılanlar olsun, tüm bunlar yazarın bilinç dışını ve bilincini yansıtmaktadır.

1.6. SINIRLILIKLAR

Bu çalışmanın sınırlılıkları şunlardır;

1. Konunun geniş kapsamlı olması,
2. Örneklemin büyüklüğü,
3. Veri toplama araçlarının azlığı,
4. Standart bir değerlendirme yönteminin olmaması,
5. Olası yanlılık,
6. Araştırmanın kapsamının yalnızca Türk Edebiyatı olması,
7. Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin yazarların hayatlarının kapsamlı olarak araştırılmadan eserlerinden ve yaşamları hakkında bilinen belirgin yaşantılarından yola çıkılarak değerlendirilmesidir.

1.7. TANIMLAR

1.6.1. Gereksinim: TDK Türkçe Sözlük'te (2005) "Eksikliği duyulan şey, ihtiyaç" (s. 751) anlamına gelmektedir.

1.6.2. Yazma: TDK Türkçe Sözlük'te (2005) yazmak: "Söz veya düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak; yazı ile anlatmak, yazıya dökmek; yazar olarak görev yapmak; yazı ile bildirmek, haber vermek; bir bilim veya edebiyat eseri oluşturmak" (s. 2156) anlamlarına gelmektedir.

"Yazma eylemi düşüncenin bir ürünüdür" (Yıldız, 2008, s. 203).

"Yazma, konuşmanın yazıyla saptanmasıdır. Başka bir deyişle, konuşulanları yazıya dökme işidir" (Yörük, 1998, s. 4).

1.8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesi ile ilgili bir araştırma bulunamamıştır.

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE/ ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İNSANIN GEREKSİNİMLERİ VE BİR GEREKSİNİM OLARAK İLETİŞİM ÖĞELERİNDEN DÖRT TEMEL DİL BECERİSİ

2.1.1.İnsanın Gereksinimleri

İnsan, canlılar âlemi içerisinde yer alan biyopsikososyal ve sezgisel bir varlıktır. İnsanın biyolojik, psikolojik, sosyal ve sezgisel bir varlık olması onun idrak edebilme, düşünebilme, hissedebilme yetisini de beraberinde getirmektedir. Tıpkı diğer canlılar gibi biyolojik bir mekanizmaya sahip olan insan, çok karmaşık düşünebilme yetisi ile de onlardan ayrılan bir türdür.

"Ruhsal hayat, saldırgan etkinliklerle, güvenliğe ulaşmak için yapılan etkinliklerden oluşan karmaşık bir bütündür; en son amacı da insan organizmasının varlığını sürdürmesini sağlamak ve ona güvenlik içerisinde gelişebilmek imkânını vermektir" (Adler, 2012, s. 16). Sadece insan değil diğer canlılar da öncelikle hayatta kalma, varlığını idame ettirebilme güdüsü ile kuşanmış bir şekilde yaşamaktadır. Gelişmişlik düzeyi basit olandan karmaşık olana değin tüm canlılar, bu güdü ile hareket etmektedirler.

Diğer canlılar yaradılışlarından gelen sistem sınırları içerisinde yaşayarak hayatta kalma eğilimlerini sürdürürler. Bir tohumun ağaç olması, sonbaharda yapraklarını dökmesi ve baharda tekrar yeşermesi; ormanda yaşayan aslanların ve ceylanların ekolojik dengeyi sağlayan yaşantıları gibi. Bu canlıların genel olarak bir programları vardır ve bu program, onların iradesi dışında gerçekleşmektedir. Hemen hemen her ağacın, her aslanın türdeşleriyle yaşayışının benzer hatta aynı olmasının bu programın kanıtı olduğu söylenebilir. Bu canlılar yaşamlarını idame ettirebilmek için benzer gereksinimlere sahiptir ve bu gereksinimler genel olarak düşünebilme yetisini içermeyen; beslenme, güvenli yaşam alanı, üreme gibi alt düzey gereksinimlerdir. Ancak insan, bu canlılardan oldukça farklı bir sisteme sahiptir ve bu sistemin işleyişinde insanın karmaşık gereksinimleri vardır. Bu gereksinimleri karşılama çabası ile de insan hayatını sürdürmekte; kendi sistemiyle dengeli bir şekilde yaşayarak var olmaktadır.

TDK Türkçe Sözlük'te (2005) gereksinim "Eksikliği duyulan şey, ihtiyaç" (s. 751) olarak tanımlanmakta olup insanoğlu bunları giderebilmek için çeşitli yolları kullanmaktadır.

İnsanı çeşitli yolları bulmaya ve kullanmaya yönelten "Eksiklik algılanan ya da gerçek olabilir. İhtiyaçlar basit olabileceği gibi karmaşık ve soyut da olabilir" (Selçuk, 2008, s. 226). Çünkü insanın gerçeğinin büyük bir bölümü algıladıklarıyla oluşmaktadır. Algılananlar her ne kadar birbirinden farklı olsa da bu algıların oluşturduğu gereksinimler neredeyse bütün insanlarda benzerdir. Birbirinden çok farklıymış gibi görünen bu gereksinimler, insanların genetik özellikleri ve çevresi ile etkileşime girerek farklı yollardan giderilmeye çalışılır. Genel olarak gereksinimlerin değil bunların karşılanma yollarının farklı olduğu söylenebilir. İnsanlar aynı şehre giderken kendi imkânları dâhilinde arabayla, uçakla, trenle, vapurla, bisikletle, faytonla veya yürüyerek gitme gibi çeşitli yolları kullansa da asıl amaçları o şehre varmaktır. Kimileri dinlenerek, kimileri konaklayarak, kimileri ise gezerek o şehre varma amacı ile yoldadırlar ve nihayetinde de o hedeflenen yere varırlar. İşte gereksinimlerin de karşılanması buna benzerdir, denilebilir.

İnsanı güdüleyen ve davranışlarına yön veren gereksinimleri nelerdir diye düşünüldüğü zaman akla yüzlerce şey gelmektedir. İnsan psikolojisi alanında çalışan A. Maslow, insanın gereksinimlerini öncelik sırasına göre sınıflandıran ihtiyaçlar hiyerarşisi adında bir yapı geliştirmiştir.

Bu yapının birinci basamağını yeme, içme, uyuma, cinsellik, tuvalet ihtiyacından oluşan fizyolojik gereksinimler; ikinci basamağını, vücut, iş, sağlık, aile gibi konularda kendini güvende hissetmeyi sağlayan güvenlik gereksinimi; üçüncü basamağını sevme, sevilme, kendini bir yere ait hissetme gibi gereksinimleri kapsayan ait olma ve sevgi; dördüncü basamağını kendine güven, saygı, başkalarının kendisine saygısı gereksinimlerinden oluşan saygınlık; beşinci basamağını da kişinin kendi yaratıcılık potansiyelini de kapsayan ne istiyorsa onu olma gereksiniminden oluşan kendini gerçekleştirme gereksinimi oluşturmaktadır.

"Bu hiyerarşik yapıya göre bazı gereksinimlerin diğerlerinden önce doyurulması gerekmektedir. İhtiyaçların sıralaması oldukça akla yatkın görünmekle birlikte dikkat çeken istisnalar da söz konusudur. Örneğin yaratıcılığı dışa vurmak

konusunda oldukça yoğun istek duyan bir sanatçı daha alt düzeydeki gereksinimlerini bu uğurda feda edebilir. Onun için resim yapmak ya da yazı yazmak sabit geliri olan bir işten daha önemli olabilir" (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 314). Burada anlatılan sanatçının yaptığı şeyin kendi varlığını anlamlandırmak, kendini gerçekleştirmek için yaratıcılığını kullanarak kendini farklı yollardan ifade etme gereksiniminin diğer gereksinimlerinin önüne geçebildiğidir. Bu durum beş basamaklı bu ihtiyaçlar hiyerarşisindeki gereksinimler bağlamında değerlendirildiğinde akla gelen "Kendimizi anlatma dürtüsü, insanlığın temel gereksinimlerinden midir?" (Pennebaker, 2009, s. 111) sorusuna Pennebaker'ın (2009), "Özellikle saygı duyulan bilim adamlarından Abraham Maslow, en temel gereksinimimiz olan yiyecek, cinsellik ve güvenlik sağlandığında insanların kendilerini anlatmak için güçlü dürtü duyduğunu söyler" (s. 111) cevabıdır.

Tabiatının gelişmişliği gereği insanın gereksinimlerinin diğer canlılara nazaran karmaşık ve çok olduğu söylenebilir. Ancak tüm bu karmaşık gereksinimlerin temelini oluşturan motivasyonun, insanın hem kendini hem de diğerlerini anlama ve anlatma ile birlikte anlamlandırma gereksinimi olduğu düşünülmektedir.

İlk çağlardan itibaren düşünüldüğü zaman "İnsanın kendisini ve başkalarını anlama ve anlatma eğilimi, merakı, insanın varoluşuyla başlamıştır denilebilir. İlk insan önce kendi yüzüyle, gözüyle, bedeniyle ilgilenmiş, bunları merak etmiş, durgun suya yansıyan görüntüsüyle kendisini anlayıp tanımaya çalışmıştır. Daha sonra bakınca kendisini gösteren cam ya da maden levhalardan yararlanmış, sonunda aynayı bulmuştur. Aynayla beden yapısını anlayan, tanıyan insan, ruhsal yaşantısını da anlatan, tanıtan aynalar tasarlamıştır" (Köknel, 2005, s.20). Bu aynalar da insanın kendini anlama ve anlatma gereksinimini karşılamak için kullandığı yollardan birisi olmuştur. İnsan, ilkel zamanlarda da medeniyetin ilerlediği zamanlarda da bu yolları çeşitli etkenlerle birlikte çoğaltmıştır. Örneğin, dans etmiş, mağara duvarlarına resimler yapmış, dili üretmiş, konuşmuş ve yazıyı bulmuştur. İnsanın anlama gereksinimi, anlatma gereksinimi ile birleşerek insanın farklı anlatma yolları geliştirmesini sağlamıştır. Böylelikle insan hem kendini hem diğerlerini anlamak için anlatma gereksinimi ile dünyayı anlamlandırmaya çalışmıştır.

“Çocukluk döneminde ağlama, bağırma, el yüz hareketleriyle görünürlük kazanan bu istek, sonradan dil aracılığıyla gerçekleşir. Bu iki ana biçimde belirir. Konuşma, yazma. İnsanoğlu varlığını belirlemek için bu iki ana biçimden birine başvurma gereksinimi duyar” (Binyazar, Özdemir, 2006, s. 15). Çünkü "Eğer insan başkalarına bakmasını bilirse kendisini görebilir, anlayabilir, tanıyabilir. Tüm ruhsal yaşantıyı duygulanımları, bilgileri insana gösteren tek sihirli ayna, başkalarının buna gösterdiği tepkidir" (Köknel, 2005, ss. 20-21). Tüm bunlar “Felsefenin ilk evrelerinden itibaren insanın kendi var oluşunu düşünce düzleminde anlamlandırma girişiminde bulunması, yalnızca *kendine bakış*’ın farklı bir boyutudur. İnsanoğlu evreni hiçbir zaman kendinden bağımsız irdelememiş; bu yöndeki çabaları hep kendini de o evrende konumlandırma çabasına koşut bir yörüngeyi izlemiştir” (Cemal, 2012, s 47). "Kişinin duygusal yaşantılarındaki duruşunu, ihtiyaçları ve güdeleri (motivation) belirler. Çünkü davranış, yani harekete geçmek, ihtiyaçlardan kaynaklanır ve güdülerle yönlendir" (Baltaş Acar ve Baltaş Zuhul, 1993, s. 34). Bu güdülerde, gereksinimlerde "Gerçekte amaç, yaşamın anlamıdır, gücüdür. Amaçlar belirlendikçe yaşam anlam kazanır. Amaç doğrultusunda bedensel, ruhsal beceriler, olanaklar, yetenekler toplandıkça yaşama gücü oluşur. Amaca erişmek insana haz verir, onu mutlu eder" (Köknel, 1998, s. 105). İnsan, yaşamının anlamını bulmak için hem kendisi ile hem diğerleri ile doğrudan veya dolaylı olarak iletişime geçer. Bu iletişim, anlama ve anlatma gereksinimlerinden oluşur. İnsan, dinleyerek ve okuyarak anlar; konuşarak ve yazarak anlatır. Böylelikle anlamlandırma gereksinimini karşılamaya çalışır.

Elbette insanın gereksinimleri bunlarla sınırlı değildir. Ancak burada yer verilenlerin gereksinim ağacının kökü olduğu, diğer gereksinimlerin de bu ağacın dalları, meyveleri olduğu söylenebilir. Bu tez çalışması, ağırlıklı olarak insanın anlatma gereksinimlerinden birisi olan yazma gereksinimini kapsamaktadır. Yazma gereksinimi ile örtüşen diğer gereksinimlere de yeri geldiğinde değinilecektir.

2.1.2. Bir Gereksinim Olarak İletişim Öğelerinden Dört Temel Dil Becerisi

Anlamlandırma gereksiniminin sonucu olan anlama ve anlatma gereksinimini karşılamak için insan, daima diğer insanlarla iletişim kurma gereksinimi duymaktadır. Bu gereksinimi karşılama yollarından birisi de dildir.

“Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir" (Aksan, 2007, s. 55). Bu dizge, anlatmanın yanı sıra anlamayı da sağlamaktadır. Bunu yaparken insan doğuştan getirdiği ve geliştirdiği dört temel dil becerisini kullanır. Bu dört temel dil becerisi, dinleme, okuma, konuşma ve yazmadır.

Beceri, TDK Türkçe Sözlük'te (2005) "Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet" (s. 230) olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan hareketle beceriyi oluşturan öğelerin doğuştan gelen bir yatkınlığın ve öğrenmenin olduğu söylenebilir. "Dilsel yetkinlik aslında, insan türü arasında en yaygın ve en demokratik biçimde paylaşılmış görünen zekâdır" (Gardner, 2010, s. 108). Burada dilsel zekâ, dil becerileri ile var olan potansiyeline yatkınlık ve öğrenme ile ulaşır. Bu bağlamda iletişim becerilerinde dört temel dil becerisi düşünüldüğü zaman insan için şunlar anlaşılmaktadır: İnsan, anne karnındayken duymaya, dinleme becerisi ortaya çıkmaya başlar. Sonra doğduğu andan itibaren ağlayarak kendini anlatır. Konuşmayı öğrenene kadar iletişim kurmak için çeşitli sesler çıkararak, ağlayarak iletişim kurar. Dili edinmeye başladıkça konuşarak kendini anlatır, bu süreçte kendini ve diğerlerini anlayarak keşfetmektedir. Psikomotor el becerileri geliştikçe karalamalar yaparak, resimler boyayarak kendini anlatır. Okul hayatı başlayınca da okuyarak anlama yollarına bir yenisini daha ekler. Zihinsel ve psikomotor gelişimine paralel olarak da “Çocukluk dönemindeki ağlama, bağırma, el yüz hareketleriyle görünürlük kazanan bu istekler, daha sonra konuşma ve yazma yoluyla gerçekleşir” (Özbay, 2011, s. 93). Böylelikle iletişim gereksinimini oluşturan anlama gereksiniminin dört temel dil becerisinden dinleme ve okuma becerisiyle anlatma gereksinimi de konuşma ve yazma gereksiniminin karşılanmasıyla doyurulur. Bu doygunluk ile birlikte anlamlandırma gerçekleşir.

2.1.2.1.Dinleme Becerisi

TDK Türkçe Sözlük'te (2005) "dinlemek" in anlamlarından biri de "İşitmek için kulak vermek" olarak geçer" (s. 534). Ancak psikolojik olarak dinleme, işitmeyi de kapsayan, aynı zamanda algılamayı da içeren bir süreci çevreleyen beceridir.

Dilin işlevlerinden birisi iletişim kurmaktır. İletişim kurmak için de en az iki kaynak arasında anlama, anlatma ve kaynakların anladıklarını birbirlerine iletmesi, daha fazla anlamak için bu döngüyü sürdürmesi gerekmektedir. İletişim içerisinde yer alan kaynaklardan biri her zaman insan olmayabilir. Örneğin, bir insanın şarkı dinlerken girdiği iletişim sürecinde kaynaklardan biri insan, diğeri de şarkıdır. Bu iletişim konumunda insan dinlediği şarkıyı kendi belleği, duyuşu, düşünüşü ve hissedışı ile ilişkilendirerek alımlar ve şarkıya yeni bir anlam yükler. Böylelikle insan, kendi iç dünyasını da şarkıya katarak o şarkının verdiği iletiyi yeniden yapılandırır. Bu süreçte hem şarkı yazarının yazdığı sözler hem de müzisyenin bestelediği müzik birer iletidir. Kaynaklar da güfte yazarı ve bestecidir. Alıcı ise o şarkıyı dinleyen kişidir. Burada hem güfte yazarının iletisi hem de bestecinin iletisi birbirinden oldukça farklıdır. Bu iki farklı iletinin bir araya gelmesi de ortaya iki ayrı iletiden bağımsız özgün bir ileti yaratmaktadır. Şarkıyı dinleyen kişi dikkatini yalnızca müziğe verirse besteci ile, dikkatini yalnızca güfteyi yazan kişiye verirse güfteci ile dinleyen kişi dikkatini yalnızca şarkıya verirse o zaman hem güfte yazarı hem besteci ile hem de kendisi ile iletişim sürecine girmiş olur.

"Dinleme, işittiğimizi anlamak ve saklamak ya da işittiğimizi anlamak amacıyla dikkat harcamak biçiminde tanımlanabilir" (Sever, 2011, s. 10) demiştir.

"İnsanların birbirleriyle anlaşması için dinleme çok önemli bir unsurdur. İnsanın karşısındakini anlaması büyük ölçüde dinlemesine bağlıdır. İnsanların birbirleriyle iletişim kurmasında dinleme çok önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, dinleme, anlama ve öğrenme faaliyetlerinin gerçekleşmesinde etkin bir rol oynar" (Yıldız vd., 2008, s. 179).

"İnsanın anlama yeteneği okuma ve dinleme becerilerinden meydana gelir" (Özbay, 2009, s. 2). Fakat okuma ve dinleme becerileri arasında bazı farklılıklar vardır. Bu farklılıklardan birisi insanlar arası iletişim sürecinde kullanılan dinleme becerisinin, insanın sadece sözcükleri değil dinlediği kişinin ses ve duygu tonunu, sözcükler ve cümleler arasındaki duraksamaları, sesin şiddetini; dinlediği kişiyi görüyorsa jest ve mimiklerini, beden hareketlerini, sözün söylendiği bağlam içerisinde anlama çabasıdır. Okumada ise okuma metninin duyu organlarından göz ile algılanması, sözcüklerinin, cümlelerinin genel olarak okuma metninin bütününün, sosyokültürel bağlamın da algılama sürecine katılarak metnin yüzeysel yapısının ve buradan yola çıkılarak da açıkça söylenilmeyen derin anlamlarının alımlanması süreci söz konusudur. Her iki dil becerisi de anlama gereksinimini farklı yollar ile karşılamaktadır.

Dinleme becerisi ile insanın, kulağına gelen sesler arasında dikkatini bir kaynağa odaklayarak ve dikkatini bu kaynakla girdiği iletişim konumunda sürdürerek hem iletiyi anlamaya çalıştığı; kendi ruhunun dinamikleri bağlamında da bu iletiyi yapılandırdığı ve hem kendisini hem de dünyasını anlamlandırma gereksinimini karşıladığı söylenebilir.

2.1.2.2. Okuma Becerisi

Dört temel dil becerisinden biri olan okumak TDK Türkçe Sözlük'te (2005) "Yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce özümleyip anlamak veya aynı zamanda seslere çevirmek; yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek" (s. 1494) olarak tanımlanmaktadır.

Öz'e göre (2007) ise "Okuma, gözün satırlar üzerinde sıçraması sonucu kelime şekillerini görerek, bunların anlamlarını kavrama ve seslendirmedir" (s.24) Bunun yanı sıra okuma, göz ile "yazıdaki duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi fizyolojik, zihinsel ve ruhsal yönleri bulunan karmaşık bir süreçtir" (Yıldız vd., 2008, s. 115). Bu karmaşık süreçte, hem yazarın anlatmak istedikleri ve farkında olmadan anlattıkları hem de okurun yazarın anlatmak istediklerini ve farkında olmadan anlattıklarını kendi ruhunun dinamikleri içerisinde yapılandırarak anlama çabası vardır. Yazar ister gerçek ister kurmaca olsun, metnini oluştururken bilincinde olduğu duygularını, düşüncelerini, davranışlarını, yaşantılarını yansıttığını düşünse de farkında olmadan bilinçdışını da metne yansıtır. Yazarın bilincinden, bilinçdışından ve bilinç öncesinden gelen her şey okuma metninde can bulur. Çoğu zaman yazar, tüm bu olan bitenin farkında bile değildir. Oysa okuma metni yazarın da kendine dair bilinmezlerinin aynasıdır. Bu aynanın karşısına geçen okur kendi yansıması ile birlikte yazarın aksini de anlamaya başlar. Her bakışında yazarın, hem iletmek istediklerini, farkında olmadan ilettiklerini hem de kendine bilinmezlerini alımlamaya başlar. Böylelikle hem yazara, hem kendine, hem de dünyasına dair birçok şeyi anlamlandırmış olur. Bu yönüyle okuma, ruhsal bir süreçtir.

Okuma sürecinde dikkatin metne verilmesi, sürdürülmesi, okuma metninin öğelerinin düşünülmesi; okurun zihinsel kalıplarının yapılandırılması, imgelenmesi, hafızasından çağrışımlarla birçok duygunun, anının, düşüncenin geri getirilmesi ve yeni öğrenilenlerin kaydedilmesi de okumanın zihinsel yönünü göstermektedir.

Beş duyu organlarından biri olan göz ile harf uyaranlarının algılanarak görme duyumunun gerçekleşmesi okumanın aynı zamanda fizyolojik bir süreç olduğunu göstermektedir.

Bunların yanı sıra farkında olunmadan beyinde gerçekleşen öğrenme süreci olarak adlandırılan sezmenin de okuma sürecinde yer aldığı düşünülmektedir.

Okuma becerisi kullanılarak gerçekleşen bir iletişim olan okuma sürecinde "basılı ve yazılı sayfaya bakarak onunla iletişim sürecine giren kişidir okur" (Özdemir, 1007, s. 32). "Okuma, iletişimsel bir etkinlik olduğuna göre okuyacağımız metni kuran, oluşturan, belirli bir iletişim konumu içinde bize sunan kişidir yazar. Nasıl konuşmada konuşan ve konuşmanın alıcısı durumunda bir dinleyen varsa okuma eyleminde de konuşanın yerini yazar, dinleyenin yerini de okur alır. Bu yönden yazar, okuma eylemi içinde yer alan öğelerden biridir" (Özdemir, 2007, s. 30).

"Yazar, duygu ve düşünce evreninde oluşturduğu anlam birikimini, dil dediğimiz simgeler sistemi aracılığı ile işaretlere dönüştürür ve metin olarak okura sunar. Okur bu işaretleri önce görür- gerekirse seslendirir- ve anlamlarını kavrar. Metin ile okur arasındaki bu etkileşimde, yazarın kafasındaki anlam, okura aktarılmış olur. Bu bağlamda düşünüldüğünde, okuma, yazarla okur arasında doğan bir iletişim sürecidir" (Sever, 2011, s. 13). "Yazar, duygularını, düşüncelerini yazarak bir okuma metnini meydana getirir. Böylelikle kendini anlatma gereksinimi yazdığı metin ile karşılaşmış olur. Okur ise metni okuyarak hem yazar ile hem de kendisi ile iletişim kurarak anlama gereksinimini karşılar. Okur için okumak "Dünyayı kavrama, anlama çabasıdır" (Özdemir, 2007, s. 29). Okur, bir anlama çabası olan okuma sürecinde kendini ve diğerlerini daha iyi tanımaya başlar. Okudukça hayal gücünü daha çok genişletir, olaylar karşısında çok boyutlu düşünebilme becerisi edinir, okuma metni ile yazarla veya kahramanlarla kurduğu özdeşim ile birlikte rahatlar ve kendi yaşadıklarının farkına varır. Okurken model alma yolu ile kendi yaşadığı sorunlara

daha farklı yaklaşmaya başlar, sorun çözmeye becerilerini geliştirir. Anlaşılma gereksinimi olan insan, okurken zaman zaman dolaylı olarak anlaşıldığını hisseder. Sosyal bir varlık olması sebebiyle de okurken diğer insanlarla iletişim kurma gereksinimi karşılar ve kendisini yalnız hissetmez. Diğer insanları anlayarak empati kurma becerisini geliştirir. Bu okuma sürecinde diğerleri ile girdiği dolaylı iletişim de insanın kendisini daha iyi anlamasını sağlar.

Bu yüzden "Okuma kişisel gelişim açasından da oldukça önemlidir; çünkü bireyin ruhsal ihtiyaçlarına da cevap veren bir beceridir" (Özbay, 2009, s. 2).

Tüm bunlar değerlendirildiğinde iletişimin öğelerinden biri olan okuma becerisinin insanın anlama ve anlamlandırma gereksinimini doğurmanın yollarından birisi olduğu görölmektedir.

2.1.2.3. Konuşma Becerisi

TDK Türkçe Sözlük'te (2005) konuşmak, "konuşma işi" (s. 1212) anlamına gelmektedir.

"Konuşma, duygu, düşünce, tasarım ve isteklerin sözle bildirilmesidir. Başka bir deyişle, bir konunun zihinde tasarlandıktan sonra karşımızdakilere sözle iletilmesi işidir. Konuşma, zihinsel bir kişilik oluşumu ve toplumsal ilişkilerin bir yansıtıcısıdır" (Sever, 2011, s. 22). "Konuşma, bir insanın başka bir insana ya da topluluğa duygu ve düşüncelerini sözle anlatmasıdır" (Yörük, 1998, s. 1). İnsan, sosyal bir varlıktır. Yaşamını sürdürebilmek için diğer insanlara gereksinim duymaktadır. Her ne kadar bireyselliğe gereksinimi olsa da tek başına varlığını duyumsayamaz ve sağlıklı bir şekilde yaşayamaz. Bir toplum düzeninde kendini bir şeylere ait hissederek yaşar ki bunlardan birisi, diğer insanlardan oluşan toplumdur. İnsan, toplum içerisinde yer alabilmek için diğer insanlarla iletişim kurma mecburiyetindedir. Diğer insanlarla iletişim kurarken en çok kullanılan dil becerisi de konuşmadır.

İlkel dönemlerdeki insanların çeşitli sesler çıkarması, yeni doğan bir bebeğin ağlaması ile iletişim kurması hep konuşma organlarının kullanılması ile gerçekleşen bir iletişimdir. İnsanlık medeniyet ilerledikçe, insan da zihinsel ve fizyolojik olarak geliştikçe konuşmayı bugünkü şekliyle kullanmaya başlamıştır.

"Doğduğu güne kadar hiç ses çıkarmamış olan bebek, konuşmanın da ne olduğunu bilemez. Bir yaşında birkaç kelime söyleyebilir. İki yaşında kelime dizileri, cümle olarak tanımlayabileceğimiz bir hale gelmiştir. Üç yaşındaki çocuk, durmadan konuşur. Eğer çocuğun işitme duyusu iyi, zekâsı tam, ilişki kurmak ve öğrenmek için isteği normal ise ve konuşma bozukluğu da yoksa dört yaşına geldiğinde anadilinin hemen hemen bütün karmaşık ve soyut yapısını kavramıştır" (Smith, 1972, s. 327). Konuşma, hem insanın biyolojik yapısı hem de çevresi ile ilgili etkileşimlerle meydana gelmektedir. Aynı zamanda "İnsanın konuşabilmesi için önce bilişsel işlevleri başlatıp sürdürecektenerjiye gereksinim vardır. Bu enerji türlü güdülerden kaynaklanan konuşma isteğidir.

Anlatacakları olan ve bunları iletiye dönüştürmek isteyen insan önce belleğindeki işaret ve simgeleri anımsar. Bunları vereceği iletiye göre tasarlayıp düşünceyi oluşturur ve mantık süzgecinden geçirir. İletide kullanacağı sözcükleri seçerek, dilbilgisi ilke ve kurallarına göre düzenler. Böylece konuşmanın ruhsal süreci tamamlanmış olur. Seçilen sözcüklere uygun olan motor davranış kalıplarıyla bağlantı kurulur. Merkezi sinir sisteminde motor konuşma merkezinde bulunan kalıplardan çıkan buyruklar konuşmayla ilgili organlara ulaşarak buralardaki kasların kasılma ve gevşemesiyle seslerin çıkarılmasını sağlar" (Köknel, 2005, s. 91). Burada konuşmanın zihinsel bir süreç olduğu da görülmektedir. Hatta konuşma becerisinin olmasının insanı diğer biyolojik canlılardan ayırdığı söylenebilir. Tıpkı Şenbay'ın (2007) "Biz insanları hayvanlardan ayıran en yüce nitelik, düşünerek, düzgün, anlatımlı konuşmamızdır" (s.11) sözünde belirttiği gibi. Ancak düşünerek, düzgün, anlatımlı konuşmanın en yüce nitelik olduğu düşünülmemektedir. Çünkü nitelikli bir yazma becerisi hem ruhsal, hem zihinsel, hem fizyolojik, hem de sosyokültürel olarak oldukça gelişmişlik gerektiren karmaşık bir beceridir. Bu yüzden nitelikli şekilde yazmanın, konuşmanın da en az düzgün, anlatımlı konuşma kadar yüce bir beceri olduğu düşünülmektedir. "Şiir diliyle daha çok duyguları, bilim diliyle düşünceleri anlatan ve etkileyen konuşma, temelde insanın kendisini, tüm yaşamını

yansıtır başkalarına. Konuşma biçiminin ve içeriğinin incelenmesi, toplumun uygarlık durumunu ve tarihini anlatır" (Köknel, 2005, s. 85). Dilin anlatma işlevlerinden birisi olan konuşma hem insanın, hem de toplumun, aynasıdır. İnsanın üslubu, diksiyonu, konuşmasının içeriği hem ruhunu, hem zekâsını, hem de sosyokültürel olarak gelişimini gösterir. Aynı zamanda dili kullanan milletin kültürel birikimini, tarihini, düşünce yapısını, yaşadığı coğrafyaları, değer yargılarını, duygularını, karakterini yansıtır.

"Uygarca konuşma ve tartışma becerisinin geliştirilmemiş olduğu bir toplumda, bir sorunu çözmek için başlatılan etkileşim, kısa sürede sürütüşmeye ve çatışmaya dönüşür" (Cüceloğlu, 1993, s. 12). Bu örnekten de konuşma becerisinin toplumun nasıl aynası olabildiği anlaşılabilir.

"İnsanlar, hayatlarının önemli bir kısmını konuşarak geçirmektedir. Yaşadığımız zaman dilimi iletişim çağı olarak nitelendirilmekte ve teknoloji ürünleri bu iletişimi daha da yoğunlaştırmakta ve geliştirmektedir. Karşılıklı konuşmanın, telefonla konuşmanın yanı sıra bilgisayar aracılığı ile yazışma, mesajlaşmanın yanında görüntülü olarak konuşma da gerçekleşebilmektedir" (Yıldız vd., 2008, s. 153). Her ne kadar yaşanılan çağ değişse de insanın konuşma gereksinimi hep baki kalmış, yalnızca konuşma araçları değişmiştir. Teknoloji geliştikçe de bu araçlara yenileri eklenmeye devam edecektir.

Duygularını, düşüncelerini, isteklerini, hayallerini anlatmanın yanısıra "İnsanlar, kendilerini rahatsız eden olaylar hakkında konuşarak, olaylara ve kendilerine karşı içgörü kazanırlar" (Pennebaker, 2009, s. 34). Bu içgörünün de insanın anlatarak anlamlandırma gereksinimini karşıladığının bir göstergesi olduğu düşünülmektedir.

2.1.2.4. Yazma Becerisi

TDK Türkçe Sözlük'te (2005) yazmak: "Söz veya düşüncüyü özel işaret veya harflerle anlatmak; yazı ile anlatmak, yazıya dökmek; yazar olarak görev yapmak; yazı ile bildirmek, haber vermek; bir bilim veya edebiyat eseri oluşturmak" (s. 2156) anlamlarına gelmektedir.

"Yazma eylemi düşüncenin bir ürünüdür" (Yıldız, 2008, s. 203).

"Yazma, konuşmanın yazıyla saptanmasıdır. Başka bir deyişle, konuşulanları yazıya dökme işidir" (Yörük, 1998, s. 4).

İnsanlık tarihinde "İlk yazıyı Sümer, Mısır, Asur, Babil, Çin uygarlıkları ve Amerika'daki Kızılderililer kullanmıştır. Bu yazı doğadaki varlıkların basit ve yalın olarak çizilmesi, resminin yapılması ya da betimlenmesi biçiminde doğmuş gelişmiştir. Bu yazılarda ayı, güneşi, ağacı, insanı, hayvanı anlatmak için bunların resimleri yapılıyor, bir davranışın ya da soyut bir kavramın anlatılması için bu resimler birlikte çiziliyordu. Ağaçla güneşi"doğuyu", ayla güneş "ışığı", anneyle çocuk "iyiliği" anlatıyordu. Daha sonra bu resimler daha basit ve yalın işaretlere, simgelere dönüştü. Bunların sesli olarak okunuşunu anlatan yeni işaret ve simgeler türetildi. Bunların baş sesleri alınarak ve birer işaretle, simgeyle belirtilerek ilk alfabe (abece) doğdu" (Köknel, 2005, s. 90). "Orhon elifbasının Türk icadı olduğunu ileri sürenler bu yazının damgalardan, şekillerden çıktığını kabul etmekte ve bazı harf şekillerinin Türk menşeyini gösterdiğini tespit etmektedirler. Gerçekten de ok okunan harfinin ok'a... benzediği ilk bakışta görülmektedir. Bunları daha da artırmak mümkündür" (Ergin, 2010, s. XXIX). İnsan, alfabeyi oluştururken yaşadığı tabiat ile iletişime geçmiş, onu anlamaya çalışmıştır. Bu anlama sürecinde de tabiat üzerinde düşünmüş ve onu taklit etmiş, semboller ve sesler üretmiştir.

Görüldüğü gibi insanlık medeniyet olarak geliştikçe yazı ortaya çıkmıştır ve gelişmiştir. İnsan, tabiatta gördüklerini anlamlandırmış bu anlamı anlatmak diğerleriyle paylaşmak, kalıcı hale getirmek için kendini daha iyi anlatabilme gereksiniminin bir sonucu olarak yazıyı kullanmıştır. Böylelikle "Uygarlığın büyük bir dilimini oluşturan düşünce ve sanat ürünlerinin doğuşunda olsun, yaygınlaşmasında olsun, başta gelen araçlardan biri olmuştur yazı" (Özdemir, 2007, s. 13).

İnsan, yazı ile hem insanlar arası hem nesiller arası iletişim kurarak bilgi, kültür ve ruh birikimini paylaşmış ve katlayarak geliştirmiştir. Tüm bunlar ile de varlığını ölümsüzleştirmiştir.

"Yazmak, duyduklarımızı, düşündüklerimizi, tasarladıklarımızı, görüp yaşadıklarımızı yazı ile aktarmaktır. Konuşma gibi başkalarıyla iletişim kurmanın, kendimizi anlatmanın bir yoludur" (Sever, 2011, s.24). Yazmak, insanın sadece

başkalarıyla değil kendi iç dünyasıyla iletişim kurmasının, kendisiyle dertleşmesinin de bir yoludur. Çünkü insan yazarken hem kendini anlatmakta, hem de kendi anlattıklarını anlayarak kendisiyle bir iletişim içerisinde olmaktadır. "Yazma da konuşma gibi bir gereksinimdir. İnsan kişisel, toplumsal ve uğraşsal nedenlerle yazmak zorunluluğu duyar. Belli bir toplumda yaşayan insan, duygularını, düşüncelerini, tasarı ve izlenimlerini yakın çevresinin yanı sıra uzaktakilere de ulaştırmak ister. Bu nedenle, eşe dosta mektuplar yazarız; bir dergi ya da gazetede anılar, makaleler, şiirler... yayımlarız" (Yörük, 1998, s. 4). Burada "Yazar yani verici, iletmek istediğini (bildirimini) okurun da paylaştığı görsel simgeler dizgesine (yazıya) dönüştürerek gönderir" (Özdemir, 2007, s. 37). Aynı zamanda bu gönderme süreci de başlı başına yazarın kendisiyle kurduğu iletişimidir. Çünkü yazarın iletişimi alan okurlardan biri de yazarın ta kendisidir.

Yazmayı farklı yönlerden vurgulayan birçok tanımlar yapılmaktadır. "Ancak, bütün değişik tanımlarda hep ortak kalan tek yön, yazmanın bir iletişim etkinliği olmasıdır" (Göktürk, 2006, s. 43).

Yazma becerisinin, iletişim kurmanın yanı sıra, ruhsal sağlığını koruma işlevine de sahip olduğuna inanılmaktadır. Özünde "Sanat uğraşı psikolojik bir etkinliktir, dolayısıyla da söz konusu bağlantılara psikolojik olarak yaklaşmak doğal" (Jung, 1997, s. 308) dır. Elbette bu durumun yalnızca sanat niteliği olan yazmada değil duyguları ve düşünceleri doğrudan ifade eden yazmada da geçerli olduğu düşünülmektedir. Bu duruma hem dünya, hem de Türk edebiyatından örnekler gösterilebilir.

Örneğin; travmatik yaşantılara maruz kalan bazı yazarlar, yazarak iyileşmeye çalışmışlardır. Elbette bunu bilinçli değil bilinç dışı bir yönelimle, sezgisel yolla gerçekleştiren yazarlar da olmuştur. Abdülhak Hamid Tarhan bu yazarlardan birisidir. O da yaşadığı travmatik yaşantıların ruhuna verdiği ızdıraptan yazarak kurtulmaya çalışmış ve bunu başarmıştır. Başka bir deyişle yazarak, ruhsal bütünlüğünü ve ruh sağlığını korumaya çalışmıştır:

Abdülhak Hamid Tarhan "Şairin 1885'te ilk eşi Fatma Hanım'ı kaybetmesi, hayatının bellibaşlı olaylarından biri olduğu gibi, sanatının daha dengeli bir yöne yönelmesinde de amil olur. Arka arkaya yayımladığı Makber (1885), Ölü (1885) ve

Hacle (1885) bir dizi kurarlar. İlk ikisinde, biri hissi ve diğeri de fikri olmak üzere iki kadro vardır. Ölüm karşısında duyulan ızdırabla, ölüm ve diğeri metafizik problemler hakkındaki düşünceler, bu eserlerde, birbirini kovalayan dalgalar halindedir. Hakikatte, şairdeki metafizik düşüncenin hareket noktası ferdi ızdıraptır. Bunun içindir ki bu düşünceler, ızdırabın hafifleyip artmasına göre, değişik ve hatta birbirine zıt şekiller gösterirler ve şaire çağdaşlarınca ‘tezatlar şairi’ sıfatını verirler. Duygularla da bağlı olan bu düşünüş sistemi, nihayet, fasit bir dairenin içine girer ve sonunda şair, ancak dini imana bağlamak suretiyle buradan kendisini kurtarabilir” (Akyüz, 1995, s. 53). Abdülhak Hamid Tarhan, yazarak eşinin yasını tutmuştur: “Makber-Ölü-Hacle dizisi, ölümün geride bıraktığı ağır ızdıraptan yavaş yavaş şairin tekrar hayata yönelişinin de açık grafiğini çizer: Makber’de, sadece ölen sevgiliye ait ferdi ızdırabla ondan doğma metafizik düşünce hemen hemen dengede oldukları halde; Ölü’de, bu denge metafizik düşüncenin lehine olarak bozulur ve ferdi ızdırab bir hareket noktası haline gelmeye başlar. Hacle’de ise, ölen sevgili ve onun ızdırabı, zaman zaman anılan, uzak hatıra haline gelirler ve içgüdüler üstün gelmeye başlayarak; şair metafizik düşüncenin baskısından da sıyrılır ve yeniden hayata yönelir” (Akyüz, 1995, s. 53).

İnci Aral’ın da on yaşındayken babasının ve annesinin ard arda ölümüyle yaşadığı travma, ruhunda derin izler bırakmış ve Aral, yazarak iyileşmeye çalışmış, yazmayı her zaman bir terapi olarak gördüğünü dile getirmiştir: “Babamın ve hemen ardından annemin ölümlerinden sonra, on yaşında, halamın korumasına alındım” (Aral, 2009, s. 19).

“Çok zor bir çocukluğum oldu. Çok küçük yaşta anne babamı kaybettim. Yazarak iyileştim ben. Ruhumdaki yaraları yazarak iyileştirdim” (Aral, 2011, Habertürk Gazetesi).

İnci Aral bir söyleşisinde, “Duygularımızı ifade etmek için onları yazmak, söylemek, dile getirmek zorundayız yoksa içimizde kalır ve bizi boğar o duygular” demiştir. Haklıdır da. Çünkü "Bizi üzen konular hakkında konuşmamak ya da yazmamak, birçok açıdan sağlıksız olabilir. Başımıza gelen kötü bir olay hakkında konuşmamak ve bunu geriye itmek, kendi başına kötü bir durumdur, çünkü ketlemenin yarattığı psikolojik yük oluşturur" (Pennebaker, 2009, s. 116).

Bu durumla ilgili olarak Dünya edebiyatından örnekler de vermek mümkündür. Ancak bu çalışmanın kapsamı Türk Edebiyatı olduğu için burada Dünya Edebiyatından sadece bir örnek verilecektir. Dünya Edebiyatı ile ilgili olarak bu konuya ilişkin çalışmalar yapılmaktadır ancak bu konuya ilerleyen zamanlarda, başka çalışmalarda kapsamlı olarak yer verilecektir.

Dostoyevski'nin ruhunda derin izler bırakan travmatik yaşantıları vardı. Özellikle, babası ile olan ilişkileri bu yaşantılardan birisi ve belki de en önemlisiydi:

“O, Fyodor Dostoyevski'ydi ve nefret edilecek bir babadan, sırf oğlu olduğu, onun kanını taşıdığı için nefret etmemesi gereken ama yine nefret ederek büyümüş bir çocuk olarak, ömrünün ilk bilinçli yıllarını insanlığın bu garip çelişkisini önce fark edip sonra da inkâr ederek geçirmişti! Babası bir albaydı, bir doktordu, iflah olmaz bir cimriydi; çocuklarına Latince öğretirken onların bütün o ders saatleri boyunca oturmalarına izin vermeyecek, toprağını işleyen işçilerini kendisine selam vermedikleri, verdikleri zamansa kafalarından şapkalarını çıkartarak hasta olup işi asmaya niyetlendikleri için kırbaçlatacak kadar otorite sahibi biriydi... Çocukluğunu bakıcısının, sütannesinin ve öz annesinin hikâyeleri ile geçiren 'Fedor' için babası, cimriliğiyle, yersiz sertliğiyle, yalancılığı ve alkolizmiyle, 'yaşamayı gerekmeyen' biriydi” (Yılmazçelik, 2009, s. 2).

Dostoyevski'nin ruhunda fırtınalar yaratan travmatik yaşantılarının izleri, yazdıklarında da kendini göstermiştir. Dostoyevski, bununla da kalmamış; Yer Altından Notlar'ı, travmatik yaşantılarının da etkisiyle yazdığını, yazarak iyileşmeye çalıştığını şu satırlarda dile getirmiştir: “Neden anılarımı ille de yazmak istiyorum? Okurlar için olmasına göre, anılarımı kâğıda dökmeden, zihnimden geçirmekle yetinemez miydi? Orası öyle ama anılarım kâğıt üzerinde daha bir görkemli duruyor. Böylece, etkisi daha da artacak, kişiliğim üstüne daha doğru bir yargıya varabileceğim; bana bir de üslup güzelliği eklenecek. Ayrıca, içimi dökmekle belki rahatlayacağım. Sırası gelmişken söyleyeyim, eski bir anım var ki, şu sıralar canımı sıkıp duruyor. Geçenlerde birden kafama takıldı, o günden beri de hep kulağımda çınlayan hüznü bir müzik parçası gibi, bir türlü aklımdan çıkmıyor. Peki, ama ondan kurtulmam da gerekli. Böyle anıların yüzlercesi var bende, zaman zaman bunlardan bir tanesi beni bunaltmaya başlıyor. Yazmakla bunlardan kurtulacağıma inanıyorum nedense. Bir kez denesem ne çıkar” (Dostoyevski, 2007, s. 55).

Travmatik yaşantılarının etkisiyle yazan diğer yazarlar gibi Dostoyevski, yazarak ruh sağlığını koruyacağına inanmıştır. Esasen burada yaratıcılığın iyileştirici işlevini görmek mümkündür.

“Travmaya maruz kalmış bireylerin travma öncesinde, sırasında ve sonrasında verdikleri tepkiler ve yaşadıkları kendine özgüdür” (Zara, 2011, s. 93). "Belki de yaşadıkları travma hakkında tekrar tekrar söz ederek, kişilerin duygusal tepkileri giderek etkisini azaltıyor. Diğer bir deyişle, üzücü olan bir olay hakkında defalarca konuşmak, o olayın anlamının ve etkisinin duygusal olarak azalmasına yol açıyor" (Pennebaker, 2009, s. 108).

İnsanlar kendine özgü tepkilerle yaşadıklarını ifade ederler. Bu tepkilerden birisinin de yazmak olduğu söylenebilir. Hatta travmatik yaşantılardan sonra insanın bilinç dışı bir yönelimle, ruhsal bütünlüğünü ve ruh sağlığını koruyabilmek için yazma gereksinimi duyduğuna inanılmaktadır.

“Ruh sağlığı, kişinin var olan gücünü verimli bir şekilde kullanması ve çevresine etkin uyum sağlaması durumudur, diye tanımlanabilir. Bunu başarabilmesi için kişi, kendine karşı olumlu ve sağlıklı bir tutum geliştirmelidir; kendini benimsemeli ve saygın bir kişi olarak görebilmelidir; gücünü verimli bir şekilde kullanabilmelidir” (Bakırcıoğlu, 2007, s. 3). İnsan yazarak kendi içindeki dengeleri kurmakta, içsel gücünü verimli bir şekilde kullanmakta böylelikle de ruh sağlığını koruyabilmektedir.

Yazma gereksiniminin beceri haline gelmesini sağlayan etkenler arasında insanın içsel uyaranlarıyla baş başa kalması da vardır. “Bilhassa bazı sanatçılarda, büyük yazarlarda, deha çapındaki bestekârlarda görülen bu yalnızlık süreci, insanlığın ortak malı sayılabilecek büyük eserlerin, büyük bestekârların ortaya çıkması ile sonuçlanır. Böylesi sanatçılar, bu zamanlarında devamlı içlerinde besledikleri eserleriyle baş başa olurlar. Uzun çalışmaları neticesinde kendi ruhlarından beslenen büyük eserler ortaya çıkarırlar. Örneğin büyük Rus romancısı Tolstoy’a öyle bir an gelmiştir ki kendini tamamen insanlardan uzaklaştırmış, uzak bölgelerdeki çiftliklere çekilmiştir” (Özışık, 2005, ss 26-27).

Hatta yazma ile ilgili olarak Schopenhauer, "Akıllı adam her şeyden evvel ızdıraptan ve tacizden (harici sıkıntıdan) azade olmak için çabalayacak, sessizliği ve boş vakti, dolayısıyla mümkün olan en az sayıda beklenmedik ve tehlikeli bir karşılaşma ile birlikte sakin, mütevazı bir hayatı arayacaktır ve böylelikle sözümlerine ona hemcinsleriyle çok az bir ortak tecrübeyi paylaştıktan sonra, münzeviyane bir hayatı tercih edecektir, hatta eğer büyük bir ruha sahipse büsbütün yalnızlığı seçecektir" (Schopenhauer, 2008, s. 37) demiştir. Yazarlar, ona göre büyük ruha sahiptir. Schopenhauer, insanı içsel uyarılarla baş başa bıraktığı için yalnızlığın tercih edilmesi görüşündedir. Buradan hareketle insanın ruhunda birikenlerle baş başa kalmasının yazma becerisini gereksinim haline dönüştürdüğü söylenebilir.

Dört temel dil becerisinden anlatma gibi genel olarak ruh sağlığını koruma işlevini gerçekleştiren yazma, insanın anlatma, anlama ve anlamlandırma gereksinimini karşılama yollarından birisidir. Hem zihinsel, hem ruhsal, hem kültürel, hem de biyolojik olarak çok karmaşık bir süreçtir. Tez çalışmasının ilerleyen bölümlerinde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler değerlendirileceği için bu bölümde yazma becerisi üzerinde daha fazla durulmayacaktır.

2.2. YAZMA BECERİSİNİN GEREKSİNİM HALİNE DÖNÜŞMESİ

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesinde birtakım etkenlerin rol oynadığı düşünülmektedir. Bunlar: Kişisel, toplumsal ve uğraşsal etkenler olarak üç grupta incelenebilir. Bu üç grup etken belirlenirken Özdemir ve Binyazar'ın (2006) “Yazma Öğretimi Yazma Sanatı” adlı kitabında yazma gereksinimini oluşturan sebepleri kişisel zorunluluk, toplumsal zorunluluk ve uğraşsal zorunluluk olmak üzere üç başlıkta ele almalarından yola çıkılmıştır. Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler üç genel başlığın içerisinde yer aldığı düşünülen alt başlıklarda değerlendirilmeye çalışılmıştır. Kişisel etkenler, yalnızlık; iletişim; yabancılaşma; engellenmişliği ortadan kaldırma çabası ve bu başlığın altında savunma mekanizması, savunma mekanizması da baskı, yadsıma-düşleme, neden bulma, yansıtma, ödünleme, yüceltme, özdeşleşme, içselleştirme, yön değiştirme, duygusal soyutlama alt başlıkları olarak; varoluşsal özellikler; rahatlamak; merak; kendini gerçekleştirme; zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; farkındalık; cinsellik ve saldırganlık içgüdü; psikik enerji (libido) ve kateksis; yaratıcılık; saygı, ait olma ve sevgi; bir de üstünlük çabası alt başlıklarında ele alınmıştır. Toplumsal etkenler: Sosyal duygu/ sosyal ilgi; topluma aidiyet/ ait olma; kültürün yeni nesillere aktarımı, toplumsal statü ve toplumsal düzeni sağlama; uğraşsal etkenler ise meşguliyet ve meslek alt başlıklarında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

2.2.1. Kişisel Etkenler

“İnsan olarak duygularımızı, düşüncelerimizi, tasarılarımızı, sezgilerimizi, görüşlerimizi dışa vurmak zorundayız. Bu dışa vuruş her şeyden önce var oluşumuzun bir gerçeğidir. Mektup yazmadan bilimsel bir tez hazırlamaya öyküye, romana, şiire, denemeye, eleştiriye değin bütün yazılı anlatım etkinliklerinin özünde bu gerçek yatar” (Binyazar ve Özdemir, 2006, s. 15). İnsanın duyusu, düşünüşü ve davranışı birtakım gereksinimlerinin yönlendirmesiyle gerçekleşmektedir. Bunlar içerisinde temel motivasyonu sağladığı düşünülenler anlama, anlatma ve anlamlandırma gereksinimidir. Başka bir deyişle insan anlatarak anlar, anlayarak anlatır. Böylelikle hem kendini hem de başkalarını anlayarak varoluşunu dünyada konumlandırır ve anlamlandırır. İnsanın kendisini anlatma yollarından birisi de yazmaktır. “Öyleyse yazma, kişisel bir zorunluluk, bir gereksinimdir. Her yazar, çevresiyle ve başkalarıyla bir bağlantı kurmak ister. Bu istek, doğal bir dürtüdür” (Binyazar ve Özdemir, 2006, ss. 15-16). Bu doğal dürtü de insanın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlar. Böylelikle insan, gereksinimlerini doyurmaya çalışır. İnsanın yazma gereksinimi doğrultusunda ortaya çıkan ürünler de insanın ruhunu yansıtır. “Edebiyatın sosyolojik imkânı tartışması ayna kavramını merkezine alır. Yazar eseriyle dünyayı resmeder; ele aldığı tüm olgu ve durumlar okuyucuya bir ayna tutar. Ayna, yansıtma yapmaktadır; norm, tutum ve davranış, gelenek ve görüngüleri yansıtmaktadır” (Alver, 2012, s. 18). Bu durum da yazma becerisinin kişisel boyutunun varlığını gözler önüne serer.

2.2.1.1. Yalnızlık

TDK Türkçe Sözlük’te (2005) yalnızlık: "Yalnız olma durumu, kimsesizlik; kimse bulunmama durumu, ıssızlık, tenhalık" (s. 2118) şeklinde tanımlanır.

İnsanın yazma gereksinimini oluşturan kişisel etkenlerden birisi de yalnızlıktır. İnsan, sosyal bir varlıktır. Ancak zaman zaman yalnız kalmaya, kendisini dinlemeye, zaman zaman diğer insanlarla iletişiminin sürdüğünü bilmeye, onların varlığını duyumsamaya gereksinimi vardır.

Yalnızlığın birçok türü vardır. Bunlardan bir tanesi insanın etrafında kimsenin olmaması durumudur. Böylesi bir yalnızlık daha çok fizikseldir. İnsanın bulunduğu

mekânda kimsenin bulunmayışıdır. Bu tür bir yalnızlık, ruh sağlığı bozulmayan birisi için zaman zaman arzu edilebilir. Çünkü insanın, bireyselliğinin ve sosyal olmasının çatışmalarından uzaklaşarak kendi kendisini dinlemek istediği türden bir yalnızlıktır.

Bir de insanın diğer insanlara güvenli olarak bağlanamamasından kaynaklanan bir yalnızlık vardır. Bu durumda kişi kendisini diğer insanlardan yalıtılmış hisseder. Rollo May (2000) bu tür bir yalnızlığı, “Her şeyin dışında kalma, dışa itilme ya da ortamda olup bitene yabancı kalma türünde benzetmelerle tarif etmektedir” (s. 22). Böyle bir yalnızlık, her şeyden önce “öylesine acı veren ve ürkütücü bir duygudur ki insanlar bu duyguyla yüzleşmemek için her türlü çabayı gösterirler” (Geçtan, 1995, s. 109). İşte bu çabalardan birisi de yazmaktır. İnsan, bu tür bir yalnızlıkla baş edebilmek için yazma gereksinimi duymaktadır. Çünkü böyle bir “Yalnızlık, bireyin korkuları ve boşluk duygusuyla birlikte ortaya çıkar. Bu duyguların nedeni ne salt korunma ihtiyacı, ne de bireyin içindeki anlamsızlığı başkalarıyla doldurma gayretidir. Birey her ne kadar kaygılandığında yanında başka bir insanın varlığını arasa da esas neden, bir birey oluşunun temelinde diğerleriyle olan bağlantı bulunmasıdır” (May, 2000, s. 24). İnsan, yazarak diğerleriyle bir bağlantı kurmuş olmaktadır.

"Yalnızlık ve yalnız olma aynı şeyler değildir. Yalnızlık bir kişinin içinde olur ve yalnızca kişinin yüzüne bakmakla görülmez. Tersine, yalnız olma öteki insanlardan ayrı olmayı anlatan nesnel bir durumdur" (Peplau, Sears ve Taylor, 2012, ss. 242-243).

Anlatılan yalnızlık türlerinden birincisi buradaki yalnız olma durumuyla aynıdır. Bu tür bir yalnızlık da insanın yazma gereksinimi duymasına yol açabilmektedir. Çünkü: “Yaratıcı insan ancak yalnız kalabildiği zaman içsel dünyasının zenginliklerine inebilir ve bunları sonradan, müzik, görsel sanatlar, edebiyat ya da bilimsel ve teknolojik buluşlar olarak bize ulaştırabilir. Bundan ötürü, gerçek anlamda yaratıcı bir insan yaratıcılık sürecini yaşarken kendisini yalnız hissetmez; yaratmakta olduğu ürünün diğer insanlar tarafından anlaşılacağı ve kabul edilebileceği umudunu taşıdığından, aslında yalnız değildir” (Geçtan, 1995, ss. 109-110).

“Öncelikle, yaşama ait temel tatminlerin çoğunu kendimizden aldığımızı unutmayalım. Örneğin, dağa tırmandığınızda, çiçek topladığınızda, kitap okuduğunuzda veya sıcak bir turta yediğinizde, bu deneyimlerin keyif verici olabilmesi için yanınızda birinin olmasına gereksinim duymazsınız” (Burns, 2009, s. 308). “Bir kitabı yazarken, yazar genellikle kendisi ile başbaşadır” (Burns, 2009, s. 308). Burada anlatılanın insanın tek başlılığıyla aynı denilebilecek türden olan birinci tür yalnızlığa örnek olduğu söylenilebilir.

Bir de daha önceden bahsedilen birinci ve ikinci tür yalnızlığı duyumsamak kişilikle de ilgili olabilmektedir. "Başka bir kişilik çizgisi (trait) de yaratıcı bireyin yalnızlığıdır. Daha az sosyal, bir araya gelmeye daha az eğilimli kişilerarası ilişkiden kaçan bireylerdir. Bu yalnızlık, kendi kendine yetebilme kapasitesinin sağladığı özerklikle var olabilmektedir" (Sungur, 1997, s. 71). Bu kişilik özelliğine sahip insanların yaratıcılıkları, yalnızlıklarından beslenmektedir.

Başka bir tür yalnızlık da insanın anne ve babasıyla olan yaşantılarından kaynaklanan yalnızlıktır. Böylesi bir “Yalnızlık duygusu bireyin sosyal yeteneği yanında benlik değerine ve cinsiyetine de bağlıdır. Yalnızlık duygusu çekenler kendi ana-babaları ile sönük ilişki içindedirler. Onlarla olan ilişkileri olumsuz olmuştur veya reddedilmişlerdir. Anne-babadan birinin veya her ikisinin veya bir yakınının kaybı da yalnızlık hissi doğurabilir. Yalnızlık hissi duyanlar daha düşük benlik değerine sahip olabilirler, aynı zamanda başkaları ile sosyal ilişki kurma konusunda eksiklikleri olabilir” (Kulaksızoğlu, 2001, s. 91).

Yalnızlığın birçok türü vardır. Burada anlatılan türdeki yalnızlıkların tümünün insanın yazma gereksinimi duymasına yol açtığı düşünülmektedir.

Sabahattin Ali'nin “Kürk Mantolu Madonna” adlı romanının kahramanı Raif Efendi, kalabalık içinde yalnızdır. Rahatlamak için yazmaya karar vermiştir. Yaşadıklarını anlattığı hiç kimse olmamıştır. Yalnızca yaşadıklarını yazmıştır. Şu satırlarda Raif Efendi'nin yalnızlığı görülmektedir:

“Ben gene eskisi gibi dünyadan uzak ve daima tasavvurlarımın ve iç dünyanın bir oyuncayağydım” (Ali, 2013, s. 67). “Anlıyorum, anlıyorum... Tamamen yalnızım... Ama Berlin’de değil... Bütün dünyada yalnızım... Küçükten beri” (Ali, 2013, s. 77).

Mehmet Rauf'un "Genç Kız Kalbi" adlı romanındaki Pervin de kendisini yalnız hissetmektedir. Onu kimsenin anlamayacağını düşünmekte, bu yüzden içini yalnızca günlüğüne dökmektedir. Şu sözlerinden Pervin'in, yalnızlık duygusu içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

"...Aman Allah'ım! Bütün bu kalabalık içinde çölde yolunu şaşırılmış yalnız ve garip bir gezgine benziyorum. O kadar yalnızım, o kadar kendimi herkesten ayrı, herkesten başka buluyorum ki, içimi yavaş yavaş bir büyük acı, bir büyük korku, "Ne yapacağım, nasıl yaşayacağım?" korkusu kaplıyor" (Rauf, 2004, s. 30). "...Karşıma beni anlayacak, benimle içli-dışlı olabilecek, oturup yüz yüze konuşabileceğim hiçbir kimse çıkmadı" (Rauf, 2004, s. 31). "...Sadece beni anlayacak ve benim sevebileceğim akli başında, sevecen ve dürüst bir eşim olsun istiyorum" (Rauf, 2004, s. 34).

Kanser olduktan sonra "Kansere Gülümsemek" adlı bir kitap yazan Sibel Kalaycı'nın yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden birisinin de yalnızlık duygusu olduğu şu satırlarda görülmektedir:

"Kanser olduğumu öğrenmiştim. Zor bir süreçti. Beni sevgi çemberi içine alan ailem, dostlarım, arkadaşlarım her an yanımdaydı ama ben yine de kendimi yalnız hissediyordum. İçimde fırtınalar kopuyordu ama hissettiklerimi onlarla paylaşmakta güçlük çekiyordum. Çünkü onlar ne de olsa sağlıklıydılar. Artık benden çok uzaktılar" (Kalaycı, 2006, s. 13). "Konuşarak kendimi ifade edemiyordum ama içimde sessiz bir çığlık vardı. Yaşadıklarımı paylaşmak istiyordum. Kansere Gülümsemek işte bu paylaşım arzusunun sonucuydu" (Kalaycı, 2006, s. 14).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Yaban" adlı romanının kahramanlarından biri olan Ahmet Celal, bir gazi olarak gittiği köyde şehirli olduğu için dışlanmış. İçini yalnızca bir deftere dökmektedir çünkü onu anlayacak hiç kimsesi yoktur. Ahmet Celal'in duyduğu derin yalnızlık defterine yazdığı şu satırlarla dökülmektedir:

"Derenin kenarına çöküyorum. "Dede Korkut"ta bir tabir var: Böğür, böğür. Ben, işte böğür böğür ağlamak istiyorum. Nereye gideyim? Benim yerim neresidir? Kimlere doğru varayım.

Beni kimler anlar? Kimler derdime deva bulur? Beni bu illetten, beni bu gurbetten kim kurtarabilir? Hangi kardeş? Hangi hemşire? Hangi can yoldaşı? Hey, ana toprak, ne kadar merhametsiz, ne kadar katınsın? Benim ıstırabıma ne kadar yabancıydın? Ben senin üvey evladın mıyım? Yoksa sen mi benim üvey anamsın? Eğer ben senin üvey evladın isem bu kolu kimin yoluna feda ettim? Niçin şu anda, bu genç yaşında bir derenin kenarında bir insan viranesiyim?

Senin yoluna gençliğimi harcadıktan sonra, gene orada, o düşmüş şehirde, senin hasretinle yanan ben değil miyim? İşte geldim: İşte geldim! Fakat benim önümde, kızların kaçıyor. Bana arkalarını çeviriyor. Onlara her uzattığım el boşa kalıyor.

Eğer, sen bir üvey ana olsaydın, ıstırabın benim ıstırabıma bu kadar benzer miydi? Sen de bencileyin bu kadar derdini anlatmadan aciz olur muydun? Benim için senin yüzün Zeynep Kadının yüzünün eşidir. O halde hepimizin anlaşmamıza engel olan şey nedir” (Karaosmanoğlu, 2006, ss. 85-86). “Şimdi yalnızım, büsbütün yalnızım” (Karaosmanoğlu, 2006, s. 108). “Yalnızlık dinmeyen bir sızıdır” (Karaosmanoğlu, 2006, s. 109). “Burada, ben, vatan delisi millet divanesi; burada, ben harp malulü Ahmet Celal yapayalnızım” (Karaosmanoğlu, 2006, s. 110).

Ahmet Celal’in yazma gereksinimi duymasının etkenlerinden birisinin de duyumsadığı bu yalnızlık olduğu düşünülmektedir.

Behçet Necatigil’in yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden birisinin de yalnızlık olduğu “Sergi” adlı şiirinden anlaşılmaktadır:

"Yazmak başka oluyor

Azalır yalnızlığım,

Bu çizgiler de olmasa

Çıldırırdım” (Necatigil,1968, s. 61).

Orhan Veli Kanık da kendisini yalnız hisseden şairlerdendir. Onun, yalnızlığının yazma gereksinimi duymasına yol açtığı düşünülmektedir.

“TREN SESİ

Garibim;

Ne bir güzel var avutacak gönlümü,

Bu şehirde,

Ne de bir tanıdık çehre;

Bir tren sesi duymayagöreyim,

İki gözüm,

İki çeşme” (Kanık, 2012, s. 50).

Semih Gümüş’ün (2012) de dediği gibi “Nedense kendi kabuğuna çekilen yazarların yalnızlıkları, yazılarına yalın bir iz olarak yansır” (s. 27).

Reşat Nuri Güntekin’in “Çalığışu” adlı romanının kahramanı Feride’nin yazma gereksinimi duymasına yol açan etkenlerden birisinin yalnızlık olduğu anlaşılmaktadır:

“Yabancı bir şehirde bir otel odasında, sırf bitip tükenmeyecek gibi görünen bir gecenin yalnızlığına karşı koymak için hatıralarımı yazmaya başladığım bu saatte bir elim yine aynı küçük çocuk tavrıyla saçlarımı çekiştiriyor, gözlerimiz üstüne indirmeye uğraşiyor. Bunun sebebine gelince, öyle sanıyorum ki ben etrafındaki hayata pek fazla kendimi kapıp koyveren, hafif ve dikkatsiz bir çocuktum. Besbelli sıkı zamanlarda kendi kendimle, kendi fikirlerimle yalnız kalmak için gözlerimle dünya arasına bu saçlardan bir perde koymaya çalışıyordum” (Güntekin, 1999, s. 7). “Yalnızlıktan o kadar bunalmışım ki bu ses beni adeta sevindiriyor. Kalemimi bırakarak, ağrıyan parmaklarımı birkaç kere sallıyorum ve komşumun artık ezberleyeceğim sırnaşık aşkının hikâyesini zevkle dinlemeye hazırlanıyorum” (Güntekin, 1999, s. 144). “Çok çalışıyorum. Onlardan ziyade kendim için, kendimi işsizlik ve yalnızlığın müzmin melaline kaptırmamak için geceli gündüzlü didiniyorum” (Güntekin, 1999, s. 184).

“Oteldeki yalnız günlerimde yazıdan sıkıldıkça resim yapıyordum ve bu, benim için hoş bir teselli oluyordu” (Güntekin, 1999, s. 144). Feride, yazarak veya resim yaparak yalnızlığını gidermeye çalışmaktadır.

Leyla Erbil’in “Mektup Aşkları” adlı romanındaki Dilsiz Mee’nin mektuplaşarak yalnızlığını giderdiği düşünülmektedir:

“Geçmiyor geçmiyor, sensiz günler değil saatler bile geçmiyor. Dün daireden çıkınca doğru otele koştum mektubun gene yoktu. Çok fena oluyorum senden haber alamayınca, şaşkına dönüyorum. Öyle bir bedbinlik çöküyor ki üstüme. Hemen postaneye gittim: Uçak postası dağıtıma yetişememiş. Yanımda aradılar ama bulamadılar. Eli boş, sisler içinde yürür gibi yürüdüm, kafamda sen, içimde sen vardın, adını yineleyip duruyordum yollarda, sürekli dudaklarımı kıpırdatarak. Bir lokantaya girdim, lokmalar geçmedi boğazımdan, bir çorba içip çıktım oradan da. Öyle bir yalnızlık ki bu, mutlak bir boşluk içindeyim, sanki bağırırsam kendi sesimi duyamayacakmışım gibi geldi, birden sokakta olduğumu anımsadım” (Erbil, 1988, s. 139).

İnsanlar sevdiklerinden uzakta olunca mektuplaşmışlardır. Bu mektuplaşmalar da onların yalnız hissetmemelerini sağlamıştır. “Erguvanlar Açarken” adlı romandaki mektuplaşma sürecinde de bu durum söz konusudur:

“Yine de söylediğim gibi sana yazmış olduğum mektuplar, büyük bir rahatlıkla yüzlerle ifade edilebilecek kadar çokmuş. Ne zaman ki; tüm yazdıklarımı önüme döküp gözden geçirdim o zaman bunu anladım. Benim senden başka kimim kimsem, gerçekte hiç olmadı” (Akkurt, 2005, s. 128).

Cahit Sıtkı Tarancı’nın Ziya Osman Saba’ya yazdığı mektupta da Sıtkı’nın yazarak yalnızlığını giderdiği görülmektedir.

“Ziyacığım, düşünüyorum da sen olmasaydın, Ilıca’daki yalnızlığım pek hazin olacaktı. Allah’a çok şükür ki sen varsın, aramızdaki mesafelere rağmen, yalnızlığımı şenlendirmek için arkadaşlık ve dostluk kelimelerinin tazammun ettiği ve minnettar bırakan bir sebat göstermekteyin” (Tarancı, 2001, s. 169).

“Hep O Şarkı” adlı romanda Münire yaşamı boyunca yalnızlığını içten içe hissetmiştir. Bir gün yaşadıklarını yazmaya karar vermiştir. Münire’nin de yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden birisinin yalnızlık olduğu anlaşılmaktadır.

"Ne soluk alacak bir yerim, ne dertleşecek bir kimsem vardı"
(Karaosmanoğlu, 1998, s. 58).

Özdemir Asaf’ın da kendisini yalnız hissettiği yazılarında, şiirlerinde görülmektedir. Onun da yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden birisinin yalnızlık olduğu düşünülmektedir.

“YALNIZLIK

1

Yalnız kaldınız sanırsınız,

Biliyorum.

Yalnız bırakılmışsınız,

Biliyorum

Ötesi yok.

2

Ötesi var:

Yalnızlık

Müziğin bile seni dinlemesidir.

Yalnızlık

İnsanın kendine mektup yazması

Ve dönüp dönüp onu okuması

Yalnızlığın da ötesidir” (Asaf, 2012, s. 86).

Hikâyelerinde yalnızlık ve yabancılaşma temasının çokça yer aldığı yazarlardan biri olan Sait Faik Abasıyanık'ın "Haritada Bir Nokta" adlı hikâyesinde kahramanın insanlardan uzak yaşadığı anlaşılmaktadır:

"Tabiat; çoğunca dosttur. Düşman gibi gözüktüğü zaman bile insanoğluna kudretini ve kuvvetini tecrübe imkânı veren, yüz vermez bir babadır; fırtınasında kayığını batırdığı zaman yüzmesini, rüzgârda kulübenin damını uçurduğu zaman daha sağlamı, daha hünerliyi bulmayı öğretiyor; canavarlarıyla karşı karşıya bıraktığı zaman adale kuvvetini sınıyordur. Orada, dört tarafı su ile çevrili yerde insanların büyük, sağlam dostluklar, sağlam adaleler, namuslu günler ve gecelerle birbirlerine sokulmalarını, yardımlaşmalarını buyuran rüzgârlar, fırtınalar, deniz canavarları, kayaları günlerce, haftalarca döven dalgalara ancak tabiatın buyurduğu şekilde yaşanabileceğini; sıkı ve sağlam adalelerin çelimsizlere yardım için; keskin aklın daha kör, daha mülayim, daha gürültüsüz ve yavaş akla, hatta akılsıza arkadaşlık için verildiğini; çorbanın çorbasızlara taksim edilmek için mis gibi koktuğunu öğreten, belki de öğretmeden öyle iyi, öyle mübarek anadan doğulduğunu hayal ettiren bir düşünce ile haritalardaki maviliğin ortasında, kocaman kıtaların kenarındaki büyük denizlerin bir tarafına kondurulmuş adalara bakar, kurar dururdum" (Abasıyanık, 2004, 56).

"İnsanlara ağır ağır sokulmaya çalışıyordum. Babadan kalma ev, anamın sayesinde gürül gürül işliyordu. Bense, orada kafamı kuma gömmüş devekuşu gibi oldum önce. Artık, bütün günümü ve gecemi burada geçirecektim. Etrafımı çeviren insanların hepsini kendimden çok iyi, çok namuslu, hani demin söylediğim evine dönen "müsrif çocuk" ruhuyla seyrediyordum. Niyetim yazı yazmak bile değildi. Balığa çıkacaktım. On kuruşa kahve, yirmi kuruşluk köylü cıgarası içecektim. Kaybettiğim her şeyi; insanlığı, cesareti, sıhhati, iyiliği, saffeti, dostluğu, alın terini, sessizliği yeniden bulacak; belki yeniden bir adam olmasam bile bir temiz hayatın içinde hayran, meyus ve mahcup ölümü bekleyecektim. Aklıma ara sıra esen yazı yazmak arzusunu, arzusunu değil kötü huyunu, bu tek kötü huyu muvaffakiyetler, şöhretler düşünmeden "düşünürsem Allah canımı alsın!" düşüncesiyle yeniden bulabilirsem, kalemsiz dağlara fırlayacak, balığa çıkacaktım. Yazmayacaktım" (Abasıyanık, 2004, s. 58). Kahraman yaşadığı toplumdaki diğer insanlarla iletişim kurmaya, onları tanımaya ve onlar gibi yaşamaya karar vermiştir.

“Onların arasına seyirci sıfatıyla sessizce karışarak oldukça mesut yaşadım. Şehre bile inmiyordum. Yalnız pay meselesinde çirkin hadiseler geçtiğini işitiyor, onu da duymamazlığa geliyordum” (Abasıyanık, 2004, s.59).

Balıkçıları izler. Orada insanların gösterdiği adaletsizliği, güçlünün güçsüzü ezdiğini, kendini düşünen, yardımsever olmayan davranışlarını görünce çok büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Oysa hayalinde bambaşkadır adanın insanları... Yapılan adaletsizliğe karşı kılını kıpırdatmaz, müdahale etmez ve kendi kendine şunları söyler:

“Söz vermişim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da, bir hırstan başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakın, ölümü bekleyecektim; hırs, hiddet neme gerekti? yapamadım. Koştum tütüncüye, kâğıt kalem aldım. Oturdum. Ada'nın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım” (Abasıyanık, 2004, s.61). Kendini yaşadığı toplum içerisinde anlaşılammış ve yalnız hissettiği için tekrar yazmaya başlar.

“Defteriniz yoğun bir duyguyu sizden alıp rahatlatmayı bekleyen bir dost gibi boş sayfaları ile hep yanınızda olur, evinizden binlerce kilometre uzakta olsanız bile” (Cimcoz, 2005, s. 16). Yeşim Cimcoz da günlüğe yazmanın bir dostla dertleşmekle eşdeğer olduğunu ve insanın yalnızlık hissinden uzaklaşmasını sağladığını belirtmektedir. Buradan hareketle insanın yalnızlık duygusundan uzaklaşmak için de yazma becerisinin gereksinim haline dönüştüğü söylenilebilir.

“Sırlarınızı tutacak bir defterin kendine has bir çekim gücü vardır. Günlük sizi yargılamadan dinleyen ve size ağır gelen problemlerinize çözüm getiren sessiz bir dosttur” (Cimcoz, 2005, s. 19).

“Her şeyden uzak durup ortalama beğenilerden kaçmanın, böylece kalabalıklarca umursanmamaktan hoşnut durmanın soyluluğunu anlatmak kolay değil. Yalnızca okuyarak, yazarak, iç sesiyle konuşarak, gözleyerek, dinleyerek yaşamayı anlamak... Susku edebiyatın dilidir” (Gümüş, 2012, ss. 28-29). Semih Gümüş de bu sözleriyle yalnızlığın insanın iç sesini dinlemesiyle artan farkındalığının, yaşamı anlamlandırma gereksinimini doyuracak eylemlere

yöneltiğine dikkat çekmektedir. Böyle bir yalnızlığın da insanın okuyarak, yazarak, iç sesiyle konuşarak, gözleyerek, dinleyerek kendisiyle iletişime geçmesini sağladığı ve böylelikle acı veren yalnızlık hissini ortadan kalktığı söylenilebilir.

2.2.1.2.İletişim

İnsan, sosyal bir varlıktır. İnsanın sosyal bir varlık olması, onun diğerleriyle iletişim kurmasını zorunlu kılmaktadır. "Belli bir toplumun bireyi olan insan, yaşamını sürdürebilmek, gereksinimlerini karşılayabilmek için çevresiyle ilişki kurmak zorundadır" (Yörük, 1998, s. 1). Çünkü insan, diğerleriyle duygularını, düşüncelerini paylaşarak onlarlaberaber toplumsal yaşamını sürdürmektedir. Bir de insan, kendi kendisiyle iletişim kurma zorunluluğu duymaktadır. Çünkü insan, öncelikle kendisini anlayarak, varlığını anlamlandırarak bu dünyadaki varlığını konumlandırmaktadır. İnsanın kendini anlamasının koşullarından birisi de kendisini kendisine anlatması, kendisini diğerlerine anlatması ve diğerlerinin verdiği geri bildirimlerle hem kendisini hem de diğerlerini anlamaktır. İnsan, böylelikle yaşamını anlamlandırmaktadır.

İnsanın anlamlandırma gereksinimini sağlayan en önemli araç dildir. İnsan dil ile dünyayı anlar ve anlamlandırır. Düşünme, büyük oranda dil ile gerçekleşir. İnsan, dil ile düşünür. Dünyayı ve kendisini dil ile düşünerek duyumsar. Bu yüzden insan anlama ve anlatma gereksinimi duymaktadır. İnsanın anlama ve anlatma gereksinimi de iletişim süreci ile gerçekleşmektedir. Bu yüzden "Doyumlu yaşamı gerçekleştirme yönünde en önemli araç iletişimidir" (Cüceloğlu, 2000, s. 14).

İletişim, TDK Türkçe Sözlük'te (2005) "Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon; telefon, telgraf, televizyon, radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi, bildirişim, haberleşme, muharebe, komünikasyon" (s. 95) anlamına gelmektedir.

İletişimin gerçekleşmesi için iletişimi başlatan bir kaynağa, bir iletiye, iletiyi alması hedeflenen bir alıcıya ve alıcının iletiyi aldıktan sonra kaynağa gönderdiği bir geri bildirim ihtiyacı vardır. Kaynak bir insan veya bir resim, bir müzik, bir film, bir yazı gibi sembollerden de oluşabilir. "Semboller belirtme ya da temsil etmenin yanı sıra; aynı dercede önemli, ama daha az değer verilen bir biçimde anlamlar da

aktarırlar. Bir sembol bir ruh halini, bir duyguyu ya da bir tavrı aktarabilir" (Gardner, 2005, s. 432).

"Bu önemli ifade işlevini sembolün donanımına katarak, her biri de bu tür çağrışımsal anlamları ifade etme potansiyeline sahip olan senfonilerden dörtlü dansa, heykelden el yazısına dek sanatsal sembollerden bahsedebilir hale geliriz" (Gardner, 2005, s. 433). "Her iletişim dizgesi, belli bir bilgi alanının nesnelere ile bu nesnelere arasındaki ilişkileri yansıtmayı amaçlar" (Göktürk, 2007, s. 18).

"İnsanlar düşünce ve istekleriyle hissettiklerini sesleri kullanarak ifade etmek suretiyle dilin doğuşuna ön ayak olmuş ve aralarında anlaşmayı sağlayan bu vasıta, kendine mahsus kanunları çerçevesinde ve zamanla dil adını verdiğimiz içtimai sistem vücut bulmuştur" (Çongur, 2002, s. 23).

Dil ile iletişim, anlama ve anlatma becerileri ile gerçekleşmektedir. Anlama becerisi okuma ve dinleme; anlatma becerisi de konuşma ve yazma becerilerinden oluşmaktadır. Yazma becerisi ile oluşan "Yazı, sözlü bildirişim aracı görsel ve tek boyutlu bir düzen sunan, uzaktan bildirişim sağlamak bildirilerin yitip gitmesini önlemek, vb. amaçlarla kullanılan bir düzgülü- sözcüğüün geniş anlamıyla- simgesel bir anlatım, ikincil bir dizgedir" (Vardar, 2001, s. 82). "Sözlü iletişimde kullanılan heceler ve sözcükler, yazılı iletişimde kullanılan harfler ve resimler, işaretlerden oluşan ve kararlaştırılmış, belirli bir anlamı bulunan simgelerdir" (Köknel, 2005, s. 41).

Akşit Göktürk'e göre yazınsal iletişimdeki koşullar şunlardır: "İlk koşul, hiç kuşkusuz, bir düşünceyi, duyguyu, iletiyi dile getirecek kişi ya da aygıttır. Bir göndericinin bulunması koşulu. Yazınsal iletişimde, bir şiirin, bir romanın, bir oyunun yazarını böyle bir gönderici olarak düşünebiliriz. İkinci koşul, iletinin, gönderici ile alıcının paylaştığı simgeler dizgesinde sözgelişi, dile, yazıya dörümlemesidir. Yazı da bilindiği gibi işitsel bir iletiyi görsel bir iletiye dönüştüren böyle bir simgeler dizgesidir. Üçüncü koşul, dörümlemiş bu iletinin herhangi bir iletişim olduğundan, sözgelişi ses, ışık dalgaları aracılığıyla alıcıya akması, yayılmasıdır. Yazınsal iletişimde bu oluk, metni içeren kitap, dergi, elyazması benzeri araçlardır. İletişim olgusunun bütünlümesi için, iletinin yerini bulması, algılanması gereklidir. Bu da dördüncü koşul olarak iletiyi alacak bir aygıt ya da

kişinin, bir alıcının varolmasını zorunlu kılar. Bir plak, dinlendiği, bir kitap da okunduğu zaman, iletisi yerini bulur, iletişim gerçekleşir. Yazınsal iletişimin alıcısı, okurdur" (Göktürk, 2006, s. 20)

Yazılan her yazı, özünde iletişim kurmak için yazılmıştır. İnsanın kendisiyle iletişim kurması ya da toplumla iletişim kurması için yazma gereksinimi duyduğu düşünülmektedir.

Orhun Abidelerinin yazılma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin de iletişim olduğu Muharrem Ergin'in (2010) şu sözlerinden anlaşılmaktadır:

"...Abidenin Çince kitabesinde Türk-Çin dostluğu, Türk İmparatorluğu ve Kül Tigin methedilmekte ve tanıtılmakta, "gelecek hadsiz, hesapsız nesillerin dimağlarında, onların müşterek muvaffakiyetlerinin şaşası her gün yeniden canlansın diye, uzakta ve yakında bulunan herkesin bunu öğrenmesi için, bilhassa muhteşem bir kitabe yaptık" ve "Böyle adamların ebediyen payidar olacaklarının muhakkak olmadığını kim söyleyebilir? Uğurlu haberleri ebediyen ilan için şimdi dağ gibi yüksek bir abide dikilmiştir." gibi ifadeler sıralandıktan sonra, tarih kaydedilmektedir" (s. XVIII).

"Kül Tigin abidesi, kağan olmasında ve devletin kuvvetlenmesinde birinci derecede rol oynamış bulunan kahraman kardeşine karşı Bilge Kağan'ın duyduğu minnet duygularının ve kendisini sanatkârane bir vecd ve coşkunluğun içine atan müthiş teessürün ebedi bir ifadesidir. Bilge Kağan bu ruh hali ile abide inşaatının başında oturup eserin hazırlanmasına bizzat nezaret etmiştir. Abidedeki ulvi ve mübarek hitabe onun ağzından yazılmıştır, abidede o konuşmaktadır, müellif odur" (s. XVII).

"Kendin iyilik göreceksin, evine gireceksin, dertsiz olacaksın... Ondan sonra Çin kağanından resimciyi hep getirttim. Benim sözümü kırmadı, maiyetindeki resimciyi gönderdi. Ona bambaşka resim vurdurdum. Taş yonturdum. Gönüldeki sözümü vurdurdum" (Ergin, 2010, s. 63).

Orhun Abideleri'nden alınan bu sözlerden yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin gönüldeki sözün anlatılarak iletişim kurmak olduğu görülmektedir.

Kürk Mantolu Madonna'nın kahramanı Raif Efendi'nin, kendini anlatmak, anlaşılacak ve iletişim kurmak için yazma becerisinin gereksinim haline dönüştüğü şu satırlardan anlaşılacaktır:

“Yalnız bir şeye dayanmak artık benim için mümkün değil: Her şeyi kafamda yalnız başıma saklamayacağım. Söylemek, bir şeyler, birçok şeyler anlatmak istiyorum... Kime? Şu koskocaman dünyada benim kadar yapayalnız dolaşan bir insan daha var mı acaba? Kime, ne anlatabilirim? On seneden beri hiç kimseye bir şey söylediğimi hatırlamıyorum. Boşuna yere herkesten kaçmış, boş yere bütün insanları kendimden uzaklaştırmıştım; ama bundan sonra başka türlü yapabilir miyim? Artık hiçbir şeyin değişmesine imkân yok... Lüzum da yok. Demek böyle olması icap ediyormuş. Yalnız söyleyebilsem... Bir kişiye olsun içimdekileri dökebilsem... Bunu sahiden istesem bile artık böyle bir insan bulmama imkân yok... Bende arayacak hal kalmadı... Kalsa da aramam... Zaten bu defteri neden aldım? Küçük bir ümidim olsa, dünyada en sevmediğim bu yazmak işine kalkışır mıydım? İnsanın muhakkak kendini boşaltması lazım” (Ali, 2013, ss. 46-47)...

“Senelerden beri hiç kimseye bir tek kelime söylemedim. Hâlbuki konuşmaya ne kadar muhtacım. Her şeyi içinde boğmaya mecbur olmak diri diri mezara kapanmaktan başka nedir” (Ali, 2013, s. 159).

Kürk Mantolu Madonna'da Raif Efendi: “Hep yazmak istiyorum. Ama ne lüzumu var? Bu kadar yazdım da ne oldu?” (Ali, 2013, s. 160). Burada Raif Efendi'nin kendisini anlatma ihtiyacının şiddeti ve bunu sorguladığı hissedilmektedir.

Raif Efendi'nin defterini okuyan Hamdi Bey, Raif Efendi için şunları söyler: “Dün akşam bana: ‘Seninle şöyle bir oturup konuşamadık!’ demişti. Ben artık böyle düşünmüyordum. Dün akşam onunla uzun uzun konuşmuştum” (Ali, 2013, s. 160). Bu sözlerden de Hamdi Bey'in Raif Efendi'nin defterini okuması ile birlikte onunla iletişim kurduğu ifade edilmektedir.

“Genç Kız Kalbi” adlı romanda Pervin, yaşadığı dönemin koşulları ve yetiştirilme tarzı sebebiyle duygu ve düşüncelerini kimseyle paylaşamaz. Ancak yaşadığı her şeyi, duygularını, düşüncelerini günlüğüne yazar. O da anlatmak ve anlaşılma ister. Bundan dolayı burada da yazma becerisinin gereksinim haline dönüştüğü düşünülmektedir:

“Ah, öyle bir şey yapmak istiyorum ki onlar da, bütün dünya da şaşırıp kalsın... Öyle bir şey, öyle acı, öyle kanlı, öyle yerli yerinde yapılan bir şey ki içinde çırpındığım tatsızlık ve iç sıkıntısının derecesini onlara göstersem de, yansınlar, ağlamaktan perişan olsunlar. Bir şey, bir şey, acımasız, zalim ve korkunç bir şey... Yapabilsem, ah yapabilsem? Hayatta bütün düşüncelerin, bütün hareketlerin, bütün niyetlerin, hatta bütün inançların, hepsinin, hepsinin yanlış ve zararlı olduğunu onlara gösterebilsem... Onlara insan böyle yaşamaz, hayat böyle boş yere ziyan edilmez diye çığlık çığığa haykırırsam. Bize yazıktır. Biz de dünyanın öteki mutlu insanları gibi yaşamağa bakmalı, acı içinde geçen hayatlara acımalıyız. Evet, anlatsam ki, çocuk böyle büyümmez, kız böyle yetiştirilmez ve böyle kocaya verilmez ve kanıtlasam ki, böyle büyütülen çocuk, böyle eğitilen ve böyle evlendirilmek istenen kız, son derece aziz bildiği hayatını köpeklerin ağzına atılan kokmuş et gibi feda etmektense canına kıyar, geberir gider” (Rauf, 2004, s. 80).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu Yaban adlı romanının ön sözünde şöyle söylemektedir:

“Yaban bir objektif roman değildir. Yaban, bir ruh sıtmasının, birdenbire acı ve korkunç bir gerçekle karşı karşıya gelmiş bir şuurun, bir vicdanın çıkardığı yürek parçalayıcı haykırışıdır” (Karaosmanoğlu, 2006, s. 11). Karaosmanoğlu, bu haykırışı yazarak duyurmak istemektedir. “İşte, Yaban, bu yazının yayımlanmasından on, on bir yıl sonra, aynı yürek acısını daha geniş bir ölçüde ifade etmek için meydana geldi. Porsuk Çayı kıyılarında geçirdiğim üç dört aylık kâbusu, şuurum altı on yıl durmaksızın yaşamakta devam etmişti. Anlıyorsunuz ki, bu eser, benliğimin çok derinliklerinden, adeta, kendi kendine sökülüp koparak gelmiş bir şeydir. Bir şeydir, diyorum. Zira bu, ne bütün manasıyla bir roman, ne bütün manasıyla bir sanat ve edebiyat işidir. Hele politika denilen gündelik davalarla hiçbir ilgisi yoktur” (Karaosmanoğlu, 2006, s. 14). Karaosmanoğlu’nun bu sözlerinden edebi eserlerin her ne kadar kurmaca olsalar da yazarının ruhunun bir parçası olduğu, yazarın

gereksinimlerini dolaylı olarak karşılayan yollar olduğu gerçeği anlaşılmaktadır. Bazen eserlerin kahramanlarının yazarın ruhunun bazı parçalarını alarak yeni bir kimliğe dönüştüğü, aslında yazarın ruhunun bir sesi olduğu düşünülmektedir.

Yaban adlı romanın kahramanlarından Ahmet Celal, kendi kendisiyle konuşmak için yazma gereksinimi duyduğunu dile getirmektedir:

“Lakin ben bütün bu yazıları bir kimseye bir şey anlatmak için yazmıyorum. Hayır, hayır, bu hiç aklımdan geçmedi. Ben bu yazıları, kendi kendime konuşmak için, yalnız bunun için yazıyorum. Eğer, günün birinde memleket kurtulur da, tekrar kendi çevreme dönersem, ilk yapacağım iş bunları yakmak olacaktır. Yakmazsam, bu defter başkalarının eline geçebilir” (Karaosmanoğlu, 2006, s. 98).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun “Hep O Şarkı” adlı romanının kahramanı Münire'nin de yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden birisinin kendi kendisiyle iletişim kurmak olduğu, onun şu sözlerinden anlaşılmaktadır:

"Benim romanım zaten kendi kendimle böyle bir konuşma halinde başlamamış mıydı? İşte, yine öyle bitiyor" (Karaosmanoğlu, 1998, s. 179).

“Nihayet, şu günlerde Vecihi adında genç bir muharririn füsünuna kapılmış bulunuyorum. Aman efendim; o ne güzel ifade! O ne incelik! O ne derin duygular! Güya kendi kalbim Vecihi Bey'in kaleminde dile gelmiş sanıyorum. Yıllar yılıdır, bütün söylemek istediklerimi o söylüyor. Öyle ki, başımdan geçenleri kendi kalemimle anlatmağa muvaffak olamazsam, gidip ona anlatayım, o yazsın ben dinleyeyim diyorum” (Karaosmanoğlu, 1998, s. 29)

Kötü sonuçlanan bir aşkın romanı gibi görünen Hep O Şarkı'da Münire, kendi hayatını bir roman biçiminde anlatmayı denemektedir. Kadın olarak yaşamı, babasının ve toplumun kendisine sunduklarıyla sınırlıdır. Birey olarak yaşayamamanın, bireyselliğini duyumsayamamanın duygularını dile getirmesini de zorlaştırdığı dönem koşullarında roman okuyarak avunmakla yetinmeyip yaşadıklarını, duygularını, düşüncelerini kendi hayatını kendi kaleminden roman yazma denemesiyle dile getirmiş, iç dökmüştür:

“Zaten, hayatımın bitmez tükenmez acılarını bir roman halinde nakletmek ilhamını ondan almış değil miyim? Onun yazdıklarını okuyuncaya kadar bütün bu acılar, bana herhangi bir genç kızın veya herhangi bir kadının uğrayabileceği talihsizliklerden ne daha üstün, ne daha mühim görünürdü. Ve onları hiç bahse değmez bulurdum. Nitekim en yakın hısımlarım ve akrabalarım, en candan dostlarıma bile dert dökmekten çekinmişimdir. Hep “Neye yarar?” demişimdir. İnsanlar içinde niceleri aşk yolunda can verdiler. Niceleri cinayet işlediler ve bir nicesi de veremden sararıp solmaktadır. Benim maceramda ise, ne intihar, ne cinayet, ne de hastalık var. Bundan bir roman mevzuu çıkartmak nasıl aklımdan geçebilirdi? Fakat işte Vecihi'nin eserleri bana ispat diyor ki, şu elli yıla yakın ömrüm yürekler parçalayıcı bir romandır” (Karaosmanoğlu, 1998, s. 20).

İnci Aral bir söyleşisinde, "Duygularımızı ifade etmek için onları yazmak, söylemek, dile getirmek zorundayız yoksa içimizde kalır ve bizi boğar o duygular." (Aral, 2011, Habertürk Gazetesi) demiştir. Çünkü insan yaradılışı gereği duygularını ve düşüncelerini anlatma gereksinimi duymaktadır. Bu, su içmek, yemek yemek kadar elzemdir. Kimi, duygularını ve düşüncelerini sözle; kimi mimiklerle; kimi resimle; kimi yazıyla, kimi de susarak ifade eder ki bu, anlatma gereksinimi ile karşılaşılır durumdadır.

“Doğu, insanın piştikçe sustuğu, sustukça piştiği yer. Büyüklerin yanında susan delikanlı, ustanın yanında susan çırak, padişahın önünde susan vezir makbulmüş eskiden. Sözün gümüş olduğu yerde bile sükût altınmış. Susmak o zamanlar sadece konuşmamak değilmiş. Nice şairlerimiz kasideler dolusu susmuş nice hatiplerimiz meydanların ortasında kendi sözleriyle kendi düşüncelerini gizlemişler” (Eyüboğlu, 2009, ss. 57-58).

Aşağıdaki örneklerde, yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden birisi de iletişimdir: “Tuhaf bir duygu bu. Sevdiğin birisine mektup yazıyorsun ve bu mektubu ona göndermeyeceğini de biliyorsun. 'O zaman neden yazıyorsun?' derler insana değil mi? diyemezler. Çünkü o insanın, sevdiğinden zorla koparılmış bulunan o insanın, bundan başka en küçük umarı, tutunacak tek dalı kalmamıştır. Ancak böylece, kendisini adanmış bulunduğu o insana yakın olabileceğini, onunla dertlerini, üzüntülerini ve acılarını paylaşabileceğini ve nihayet, ne olmuş olursa olsun ona olan sevgisinin asla tükenmeyeceğini gösterebilir” (Akkurt, 2005, s. 135).

“Seninle birlikte olabilmenin tek yolunun sana bir şeyler yazmak olduğunu biliyordum. Önceleri bir anı defteri edinerek içimi dökmek aklıma geldi. O defterin sayfaları ve satırları arasında seninle olabilir, seninle dertleşebilirdim. Ama senin, mektuba ne denli önem verdiğini, mektup yazmayı ne kadar çok sevdiğini, mektup almanın seni ne kadar çok mutlu ettiğini bildiğim için defter düşüncesini hemen kafamdan attım. Yazdığım ve yazacağım mektupların beni sana çok daha kısa yoldan ulaştıracağına ve ruhumu huzura kavuşturacağına inandığım gibi senin de benden uzak kaldığım günlerde aramızdaki duygusal iletişimin gücüyle bu mektupları okuyabileceğin gibi bir hisse kapıldım. Ne kadar haklıyım? Hatta haklı mıyım, haksız mıyım bilemem ama içimden gelen bir ses, bunun hiç de yanlış olmadığını söylüyor” (Akkurt, 2005, ss. 135-136).

“Hafta içinde karşılıklı olarak birbirimize ikişer üçer mektup yazıyorduk. Her ne kadar hemen postaya atılan mektuplar ancak bir sonraki hafta elimize ulaşıyor olsa da hatta bazı mektuplar daha önce yazılmış bulunanlardan evvel gelmiş olsalar da biz bu düzeni bozmuyor ve mektuplarımızı hem büyük bir zevkle yazıyor, hem de hemen postalıyorduk. Galiba birbirimizi anmadan ve aramadan yaşayamaz olmuştuk” (Akkurt, 2005, s. 57).

“Ama şu an ne denli mutlu olduğumu ve yaşamımda bugüne dek böylesi bir mutluluk yaşamadığım gibi, böyle bir mutluluğun olabileceğini dahi hayal edememiş bir insan olarak ve bütün bunları sana anlatabilecek gücü ve yeteneği kendimde bulamadığım için ağlıyordum. İki haftadır öylesine başka bir dünyada yaşıyorum ki bilmem bunları sana anlatabilecek miyim” (Akkurt, 2005, s. 39).

“Sevgili Tunç, iki gözüm çocuğum, önce gönderdiğin güzel mektuba pek teşekkür ederim. Ben de artık yavaş yavaş gücenmeye, Tunç’un da ismini hakikatsizler defterine yazmaya karar verecektim. Bereket versin ki mektubun imdadıma yetişti” (Ertuğrul, 2010, s. 46).

Pnar Kür’ün “Küçük Oyuncu” adlı romanının kahramanlarından biri duygularını yalnızca mektupta dile getirmiştir ve bu mektubu arkadaşına göndermiştir: “Çok eskiden yazmış, daha bana beni sevdiğini söylemeden, daha ben Beyhan’la olan serüvenimin en ortasındaiken: Semra’yı seviyorum. Onun Beyhan Barlas’ı sevmesine dayanamıyorum. Bir yandan da biliyorum ki B.B. gibi birini

sevebildiği için seviyorum onu. Bunca her şeye açık, bunca korunmasız, bunca özünü savunmayı düşünmeyecek kadar içten olduğu için. Beyhan'ın palavralarına kanabilecek kadar saf olduğu için. Sema'yı sevmeye hakkım var. Var" (Kür, 1985, s. 152).

"Minicik, biricik, canımcık, biliyor musun özlemim arttıkça yazmaya karşı inadım çoğalıyor bu sıralarda, yazmak zıddıma gidiyor; çünkü sözler, sözcükler yetmiyor sana olan sevgimi anlatmaya. Yeni bir tür aşk, bir sevgi biçimi bendeki biliyorum; bugüne dek kimsenin böyle duyguları olmamıştır. Ben bu duygularla çarpıştığım için bir süredir yazamadım sana, ya sen? Sen de hemen yazmayıveriyorsun" (Erbil, 1988, s. 164).

Ayşe Kulin, İçimde Kızıl Bir Gül Gibi adlı kitabında yazma sebebini şöyle açıklar:

"Bu kitapta yazılanlar ne bilimsel bir çalışmanın ürünü ne de Nazım Hikmet'in şiirlerinin bir eleştirisidir. Burada yazılanlar, ömrü boyunca en yoğun duygularına Nazım'ın mısralarını katarak yaşamış bir kadının, kendine çok şey vermiş bu şaire (o şaire adanmış 2002 yılında) şükran dolu bir selam göndermesidir, onu, okurlarıyla paylaşma arzusudur, hepsi bu" (Kulin, 2002, s. 8).

"Yazmak, sanırım kendimi ifade edebilmemin en kolay yolu... Çünkü her ne kadar çok geveze olsam da bazen hiç susmak bilmesem de genelde konuşmayı pek beceremiyorum. Konuşurken sözcükleri bulmak çok zor geliyor. Hani bazı insanlar konuşurken kendilerini çok kolay ifade edebilirler ya... Onlara nasıl özendiğimi anlatamam. Keşke ben de kendimi o insanlar gibi ifade edebilseydim diye çok düşünmüşümdür. Neyse, Allah'tan sözcükleri bir de yazılı olarak ifade edebiliyoruz. Nediyelim! Yazıyı icat edenlerin mekânı cennet olsun. Hiç olmazsa benim gibiler de kendilerini böylelikle ifade edebiliyorlar" (Kalaycı, 2006, s. 13).

"Şiir acımasızdır; zaman içinde kendi şairini bile kınadığını görmek, çok acı oluyor. Susmakla söylemek arasındaki kocaman uçurum" (Asaf, 1990, s. 255).

“Hatıra defteri tutma, günlük tutma, şiir veya hikâye yazma gibi ergenlikte başlayan uğraşlar daha çok artan duygusal coşkunun dışı vurulma biçimleridir. Duyguların sözlü olarak ifade edilmesinin güç olduğu durumlarda yazmak, ergen için boşalma yoludur” (Kulaksızoğlu, 2001, s. 162). Her dışı vurma biçimi gerek insanın kendisiyle gerekse diğerleriyle bir iletişimdir.

Peyami Safa ile yapılan söyleşilerden yola çıkılarak onun yalnızken duygularını ve düşüncelerini ifade etme, başka bir deyişle iletişim kurma gereksinimi duyduğu anlaşılmaktadır:

“Ben ise odacığında, yatağında, gönlüm derin bir hüznün ve sonsuz bir elem içinde şu satırları yazıyorum” (Tekin, 2004, s. 119).

“Kim derdi ki mutlu satırların altına böyle zehir ve elem dolu satırlar yazacaktım” (Tekin, 2004, 128-129).

“Bir hafta önce kendi elimle mutluluktan inleyerek yazdığım yukarıdaki satırları görmeğe dayanamayacağımı bildiğim için, kaç gündür cesaret edip de bu defteri açmamıştım” (Tekin, 2004, s. 129).

“Acı ve kederimi bir yana bırakarak sırayla anlatmağa çalışayım” (Tekin, 2004, s. 129).

Özdemir Asaf (1996) çok güzel şeyler düşünmesinin, çok güzel konuşmasının onları yazma gereksinimi duymasını için bir neden olmadığını söyler. Yazma becerisinin, daha çok düşünerek konuşmayla ilgisi göz önünde bulundurulduğunda, Asaf'ın bunları anlatmayı, iletişim kurmayı istemeyişinin yazmamasına yol açtığı söylenilebilir.

“Çok güzel şeyler düşünürüm bazen.

Bazen de çok güzel konuştuğum olur.

Bunların her ikisi de onları yazmak için bir neden sayılmaz” (s. 243).

2.2.1.3. Yabancılaşma

Yabancılaşma: "yabancılaşmak işi; belli tarihsel şartlarda insan ve toplum etkinlikleri ürünlerinin, bu etkinliklerden bağımsız ve bunlara egemen olan öğelerin değişik biçimde kavranması" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s.2102) anlamlarına gelmektedir.

Yabancılaşmak da "Tanımaz, bilmez duruma gelmek, yabancı olmak, bigâne düşmek; alışamamak, yadırgamak, yabancılik çekmek" (TDK Türkçe sözlük, 2005, s. 2102) demektir.

İnsan, sosyal bir varlık olmasının ve birey olmasının dengesini kurabilmenin çatışmalarının bedellerini ödemiş ve ödemeye devam etmektedir. Bu bedellerden birisi de yabancılaşmadır.

İnsan, medenileştikçe doğadan uzaklaşmış, şehirleşmenin ve teknolojinin ritmine ayak uydurmaya çalışmıştır. Bu uyum sürecinde kendi özünden uzaklaşmaya başlamış, zamanın gerektirdiği kalıplara girmek zorunda kalmıştır. Zamanın getirdiği düzende mekanikleşen insan, diğerleri gibi düşünmeye, diğerleri gibi hissetmeye, diğerleri gibi yaşamaya koşullandırılmıştır. Bu koşullanma da var olan duruma alışmayla ve insanın bireyselliğini yitirmesiyle sonuçlanmıştır.

İnsanın bireyselliğini yitirmesi onu yaradılışına dair birçok duyguya karşı hissizleştirmiştir. Bu durum toplumu etkilerden, toplum da bu durumu etkilemiş ve insan da bu kısır döngünün çıkmazına sıkışıp kalmıştır.

“Toplumları derinden sarsan sosyal, politik ve ekonomik faaliyetlerin nedeni büyük ölçüde insanların benliklerine duydukları sevgi ve saygıyı kaybetmelerinde yatıyor. Daha net bir şekilde ifade etmek gerekirse, benlik duygusunun yitimi ve kitle hareketlerinin başlaması toplumumuzdaki tarihsel değişimlerin birer sonucu olarak ortaya çıkıyor” (May, 2000, s. 49). Yabancılaşma da insanın geçirdiği toplumsal, tarihsel ve bireysel değişimlerin sonuçlarından birisidir.

Yabancılaşmanın oluşmasındaki en önemli etkenin insanın bireyselliğini yaşayamaması olduğu düşünülmektedir. Burada bireyselliğini yaşayamamak derken insanın yalnızca içinden geldiği gibi hissetmesi, diğerlerinin etkisi altında kalmadan düşünebilmesi ve içinden geldiğince yaşayabilmesidir. Bireyselliğini yaşayamayan insanın duygularının ve düşüncelerinin yitimi, onu derin bir boşluğun ve anlamsızlığın içine sürüklemekte; nihayetinde kendisine ve diğerlerine karşı yabancılaştırmaktadır.

İnsanın yabancılaşmaması için bireyselliğini yaşaması gerekir. Bu da toplumsal şartlar göz önünde bulundurulduğunda içinden geldiği gibi yaşayarak değil insanın duygularını ve düşüncelerini ifade etmesiyle mümkündür. Bu, sanat ile veya doğrudan duygu ve düşüncelerin ifadesi ile mümkündür. Yabancılaşma duygusunun esaretinden kurtulmanın yollarından birisi de yazmaktır. İnsan yazarken kendi duygu ve düşünceleri ile baş başa kalmakta, kendi iç dünyasının derinliklerini duyumsamaktadır. Bu da insanın her daim değişen kendisiyle tanışması demektir.

Erikson'a göre, "Üreticilik duygusundan yoksun olan kişiler, çocuklarına ve çevrelerine karşı kayıtsız kalır ve yalnızlaşırlar; kurdukları ilişkiler sahte ve yüzeysel olur" (Selçuk, 2008, s. 69). Burada bahsedilen ilişkiler, yalnızca diğerlerinin duygularını ve düşüncelerini tüketen, kendi özünü ortaya koymayan kişilerin yabancılaşması ile ilişkilidir.

Yabancılaştığını hisseden insan kendi kendisiyle baş başa kalma gereksinimi duyar. Kendi kendisiyle baş başa kalmanın yollarından birisi de yine yazmaktır. Bu yüzden de bazı insanların yazma gereksinimi duyduğu düşünülmektedir.

Raif Efendi'yle aynı işte çalışan, onun defterini okuyan Hamdi Bey'in gözlemleri, Raif Efendi'nin yabancılaşmış bir insan olduğunu gösterir:

"Ne zaman kendimle baş başa kalsam, Raif Efendi'nin saf yüzü, biraz dünyadan uzak, buna rağmen bir insana tesadüf ettikleri zaman tebessüm etmek isteyen bakışları gözlerimin önünde canlanıyor. Hâlbuki o hiç de fevkalade bir adam değildi. Hatta pek alelade, hiçbir hususiyeti olmayan, her gün etrafımızda yüzlercesini görüp de bakmadan geçtiğimiz insanlardan biriydi. Hayatının bildiğimiz ve bilmediğimiz taraflarında insana merak verecek bir cihet olmadığı muhakkaktı. Böyle kimseleri gördüğümüz zaman çok kere kendi kendimize sorarız: "Acaba

bunlar neden yaşıyorlar? Hangi mantık, hangi hikmet bunların yeryüzünde dolaşıp nefes almalarını emrediyor?” Fakat bunu düşünürken yalnız o adamların dışlarına bakarız; onların da birer kafaları, bunun içinde, isteseler de istemeseler de işlemeye mahkûm birer dimağları bulunduğunu, bunun neticesi olarak kendilerine göre bir iç âlemleri olacağını hiç aklımıza getirmeyiz. Bu âlemin tezahürlerini dışarı vermediklerine bakıp onların manen yaşamadıklarına hükmedecek yerde, en basit bir beşer tecessüsü ile bu meçhul âlemi merak etsek, belki hiç ummadığımız şeyler görmemiz, beklemediğimiz zenginliklerle karşılaşmamız mümkün olur” (Ali, 2013, s. 11). “Günlerce aynı odada karşı karşıya oturduğumuz halde hemen hemen hiçbir şey konuşmadık” (Ali, 2013, s. 18).

“Buna rağmen karşıdaki masada canlı olduğundan şüphe ettirecek kadar hareketsiz oturan, tercüme yapan veya çekmecesinin gözündeki “Almanca romanını” okuyan bu adamın sahiden manasız ve sıkıcı bir mahlûk olduğuna kana getirmiştım. Ruhunda herhangi bir şeyler olan bir kimsenin bunları ifade etmek arzusuna mukavemet edemeyeceğini düşünüyor, bu kadar sessiz ve alakasız bir insanın içinde, nebatlardakinden pek de farklı olmayan bir hayat bulunduğunu tahmin ediyordum: Bir makine gibi buraya geliyor, işlerini görüyor, anlayamadığım bir ihtiyatla birtakım kitaplar okuyor ve akşamları alışverişini yapıp eve dönüyordu” (Ali, 2013, ss. 20-21).

“O benim bu fazla sokulganlığımı fark etmez göründü. Bana karşı nazik, fakat daima arada bir boşluk bırakan tavrını muhafaza etti. Dostluğumuz dıştan ne kadar ilerlerse ilerlesin, içi bana daima kapalı kaldı. Hatta ailesini, bu aile arasındaki vaziyetini yakından görünce hakkındaki merakım büsbütün arttı. Kendisine yaklaşmak için attığım her adım beni birçok yeni muammalarla karşılaştırıyordu” (Ali, 2013, s. 24).

“Hakikaten Raif Efendi’yle aramızda bugünden sonra bir yakınlık hâsıl oldu. Onun bana karşı olan muamelesinin değiştiğini pek söyleyemeyeceğim. Hele benimle samimi olduğunu, bana içini açtığını iddia etmek aklımdan bile geçmez. O hep aynı, kapalı, sessiz insan olarak kaldı” (Ali, 2013, s. 27).

“Raif Efendi’nin vaziyetinin de pek hoş olmadığını ve bu kalabalığın içinde onun fazla ve lüzumsuz bir şey gibi durduğunu fark ettim” (Ali, 2013, s. 28).

“Raif Efendi’nin bu halleri üzerinde çok düşündüm. Böyle bir adamın-nasıl bir adamın, bunu ben de bilmiyordum, fakat onun görüldüğü gibi olmadığına emindim- evet, böyle bir adamın kendisine en yakın insanlardan isteyerek kaçmasına imkân yoktu. Bütün mesele, etrafındakilerin onu tanımamasındaydı ve o da kendini tanıtmak için herhangi bir teşebbüste bulunacak adam değildi. Bundan sonra aradaki buzu çözmeye, bu insanların birbirlerine karşı duydukları müthiş yabancılığı gidermeye imkân yoktu” (Ali, 2013, s. 32).

“Ben onlar için hiçbir şey değilim... Hiçbir şey değildim... Senelerden beri aynı evde yaşadık... Bu adam kimdir diye merak etmediler... Şimdi çekip gideceğimden korkuyorlar...” Aman Raif Bey’ dedim. “Bunlar ne biçim laflar... Gerçi biraz fazla telaş ediyorlar, ama bunu böyle tefsir etmek doğru değil... Karınız ve kızınız!” Evet, karım ve kızım... Ama işte o kadar...” (Ali, 2013, ss. 38-39).

Raif Efendi’nin şu sözleri onun topluma olduğu kadar kendisine de yabancılaştığını göstermektedir:

“İçinde yaşadığım hadiseler bana, aradan uzun seneler geçmiş hatıralar gibi yabancı geliyordu. Onlarla aramda bir mesafe teşekkül etmişti. Bunun için hem kendi hakkımdaki, hem onun hakkındaki hükümlerimde, her türlü gizli düşünceden ve hesaptan uzak, adeta insafsızdım. Onu yollarda beklediğim gecelerde kafama hücum eden yığın yığın kandırıcı cümlelerden hiçbiri aklıma gelmiyordu ve ben bunları aramıyordum. İçimde, sadece basit bir ‘hikâye etmek ihtiyacı’ndan başka hiçbir alaka yoktu” (Ali, 2013, s. 132).

Raif Efendi’nin yazarak kendisi ile iletişim kurmasıyla birlikte kendisine yabancılaşma duygusunun esaretinden kurtulmaya çalışmasının onun yazma gereksinimi oluşturan etkenlerden birisi olduğu söylenebilir.

“Genç Kız Kalbi” adlı romanda yalnızca günlüğüne duygularını ve düşüncelerini aktaran Münire’nin kendisine yabancılaşmamak için de yazma gereksinimi duyduğu görülmektedir:

“...Demek ki benim gibi uzun yıllar böyle edebiyatla iç içe yaşayan ve gıdası şiir olan hassas ve ince gönül sahipleri, daha sonra içine düştükleri basit ve bayağı çevrelerde ister istemez bir uyumsuzluk yaşıyorlar. İşte bu uyumsuzluk kadar insanı yıkan, onun gönlünü perişan eden başka bir şey olamaz. Sanırım dünyada çevresine yabancı olmak kadar dayanılması zor bir felaket daha yoktur” (Rauf, 2004, s. 34).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun “Yaban” adlı romanının kahramanı Ahmet Celal, yaşadığı topluma yabancılaşmıştır. Hem kendisine hem de topluma karşı yabancılaşmasını anlamlandırabilmek için yazarak anlatma gereksinimi duymaktadır:

“Ömrümün son demlerinin yaklaştığını hissettiğim şu günlerde, boş yere kendimi tayin ve tespite çalışıyorum. Fakat bir türlü muvaffak olamıyorum. Kendi benliğim, kendi ellerim arasında bir duman olup uçup gidiyor. Çevremi tespite çalışıyorum. Gene aynı boş emek... Çevrem bana karşı ne kadar sağır o kadar da dilsizdir. Hele şu son günlerde öyle kapanmış, öyle örtülmüş ki, ne tarafından bakacağımı, ne taraftan dinleyeceğimi bilemiyorum. Sanki zapt etmek isteyen düşman benim, teslim olmayan kale burasıdır” (Karaosmanoğlu, 2006, s. 151).

“Dememiş miydim ki herkese ve her şeye artık başka bir cepheden bakıyorum. Âdemoğullarının içlerindeki uçurum, artık benim gözlerimi karartmıyor” (Karaosmanoğlu, 2006, ss. 191-192).

Yusuf Atılgan'ın “Aylak Adam” adlı romanındaki Bay C.'nin yabancılaşma duygusundan kurtulmak için çırpındığı şu satırlardan anlaşılacaktır:

“Yoksa her şey ben olmadığım zaman, benim olmadığım yerlerde mi oluyordu” (Atılgan, 2013, s. 11)?

“İki saat sonra kalabalığın içinde, sinemadan dar sokağa çıkan sanki başka birisiydi. Düşünüyordu: Çağımızda geçmiş yüzyılların bilmediği, kısa ömürlü bir yaratık yaşıyor. Sinemadan çıkmış insan. Gördüğü film ona bir şeyler yapmış. Salt çıkarlarını düşünen kişi değil. İnsanlarla barışık. Onun büyük işler yapacağı umulur. Ama beş-on dakikada ölüyor. Sokak sinemadan çıkanlarla dolu; asık yüzleri, kayıtsızlıkları, sinsî yürüyüşleriyle onu aralarına alıyorlar, eritiyorlar” (Atılgan, 2013, s. 18).

Bay C.'nin şu sözleri onun yabancılaşma duygusundan kurtulmak için yazma gereksinimi duyduğunu göstermektedir:

“Kim bilir, iç sıkıntısı olmasa, belki insanlar işe gitmeyi unuturlardı. ‘İş avutur,’ derdi babası. O böyle avuntu istemiyordu. Bir örnek yazılar yazmak, bir örnek dersler vermek, bir örnek çekiç sallamaktı onların iş dedikleri. Kornasını ötekilerden başka öttüren bir şoför, çekicini başka ahenkle sallayan bir demirci bile ikinci gün kendi kendini tekrarlıyordu. Yaşamamanın amacı alışkanlıktı, rahatlıktı. Çoğunluk çabadan, yenilikten korkuyordu. Ne kolaydı onlara uymak! Gündüzleri bir okulda ders verir, geceleri sessiz, güzel kadınlarla yatardı istese. Çabasız. Ama biliyordu: Yetinemeyecekti. Başka şeyler gerekti. Güçlüğü umutsuzca zorlamak bile güzeldi. Duvardaki şu resmin nasıl yapıldığını görmüştü: Islık çalar gibi uzanan dudaklar, kırışan genç alın; uzun, umutsuz, koyu mavi bakışlar. Böylesi gerekti ona. Ama resim yapamazdı. Olsun! Yazacaktı” (Atılğan, 2013, s.41).

Hiç bir şeye alışmak istemeyen Bay C. Ne yaparsa yapsın alışmaktan, yabancılaşmaktan kurtulamamaktadır:

“Artık sabahları geç kalkıyordu. Mutfakta bir şeyler yiyip su içmek, ayakyoluna gitmek gibi zorunlu aralıklar da olmasa hava kararınca değin hiç kalkmayacağı masanın başına geçerdi. Saat beşten sonra herkes işten eve dönerken o evden çıkar, yakın lokantalardan birinde yemek yedi. İlk günler yemeği yer yemez dönüyor gece yarısına dek çalışıyordu. Güçtü, ama yılmıyordu. Bir cümle üstünde saatlerce durmak vardı: Kafasına yürüyenlerden birini seçmenin sorumluluğu vardı. Kelimelerin yetersizliğini öğreniyordu. Bazı günler sigara içtiğini küllüğün doluşundan anlardı. Acaba onun da alını kırışıyor muydu? Uyuyamadan yattığı yatağında kafası durmadan yazdıklarıyla uğraşır. Çoğu geceler, o gün üstünde en uzun durduğu cümle gelip onu bulurdu. Alışmayı anlıyordu. İşte insan beyni bile alışıyor, hep aynı şeyi tekrarlıyordu” (Atılğan, 2013, s. 41).

“Alışmaktan korkuyordu. Böyle giderse bu masa sevgilerinin kutsal yeri olacaktı. Bir yerleri olması kötüydü. Sonra insan kendinin değil, o yerin isteğine uygun yaşamaya başlardı” (Atılğan, 2013, s. 69).

Hissizleşmek, duyarsızlaşmak yabancılaşan insanın tipik özelliklerinden birisidir. Bay C.'nin de yabancılaşmaktan kaçamadığı şu sözlerinden anlaşılmaktadır:

“Bir ağlasaydı! Ama ağlayamazdı. Kulağı yırtıldığı zaman bile ağlayamamıştı” (Atılğan, 2013, s. 88). Bay C.'nin bilinçdışı bir güdüyle yabancılaşmaktan kurtulma yöneliminin onun yazma gereksinimi duymasını sağlayan etkenlerden birisi olduğu düşünülmektedir.

Leyla Erbil'in Mektup Aşkları'ndaki İhsan'ın da yabancılaşmış olduğu, onun yazdığı mektubundaki şu satırlardan anlaşılmaktadır:

“Jale Hanım, zorla yazıyorum. Artık yabancı kalmayı yazgı bilen bir insanım, benden korkmayın. Ne ben hovarda Rubirosa'yım ne de siz Zsa Zsa Gabor'sunuz! Zaten ne kadar sersem ve dağınık bir dimağa sahibim ki size ne yazacağımı bilmiyorum” (Erbil, 1988, s. 73).

İç dünyasına yönelip kendine yabancılaşmasına karşı koymak için İhsan'ın Jale'ye yazma gereksinimi duyduğu söylenilebilir.

İnsanın yazarken kendi duygu, düşünce ve hayal dünyasının yaratıları varolup onun gerçek dünyaya alışmamasına yardımcı olmaktadır. Çünkü alışırsa yabancılaşacaktır. Yabancılaşmayı önlediği için yazmak, alışma noktasında da yazma gereksinimini oluşturmaktadır:

“Kendimi kapattığım yazı adasında dünyanın haline dair yazıp ederken; ister istemez ötedeki dil/yaban duruş/ ayrık ses de beni kendine çekiyordu. Çünkü yaşayıp soluk aldığınız yerin/mekânın eksenindeki doğa, insan, insan ilişkileri, orada yaşayan kültür, zamanın rengi tümüyle ötenizde değil; sizi çevreleyen bir dünya olarak yanı başınızda, bazen de yaşadıklarınızın yansılarında iz bıraktı” (Andaç, 2006, s. 255).

Yazarken yaratılan yeni dünyalar da kendine yabancılaşmaktan kurtulmayı sağlarken topluma yabancılaşmaya neden olmaktadır. Bu durum İnci Aral'da görülmektedir:

"Yaşam ve zaman yazdığınız metnin içinde sürer. Bu bir anlamda yapay, kurulmuş, bir anlamda gerçekten daha gerçek bir dünyadır. Güncelin telaşı içinde elden ve gözden kaçırdığınız birçok ayrıntı yazarken öne çıkar, önem kazanır. Siz o dünyaya atlar gündelik yaşama yabancılaşsınız. Kapınızın çalınışı bile şaşırtır sizi. Bir köpek havlaması, motor sesi, dışarıdan gelen, kurduğunuz dünyayı tehdit eden her uyarı sinirlendirir. Böylece günler, aylar geçer. Sonra başınızı kaldırıp bakarsınız, iki yıl, üç yıl geçmiş. Yirmi, otuz yıl geçivermiş bir çırpıda" (Aral, 2004, s. 12).

Buradan hareketle insanın kendisine yabancılaşmamak için de yazma becerisinin gereksinim haline dönüştüğü söylenebilir.

2.2.1.4. Engellenmişliği (Ketlenmişliği) Ortadan Kaldırma Çabası

Bu çalışmada engellenmişlik ve ketlenmişlik aynı anlamda kullanılmıştır. Tek bir terimin kullanılmamasının sebebi anlatılmak istenilenin bazı alıntılarda engellenmişlik bazı alıntılarda da ketlenmişlik olarak geçmesidir. İki terim de esasında aynı anlama gelmektedir.

Engellenmek "engel olunmak" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 638) demektir.

"Elde etmek istediğimiz bir nesneye, ulaşmak istediğimiz belirli bir amaca varmamız veya bir gereksinmemizin giderilmesi önlendiği zaman ortaya çıkan olumsuz duyguya engellenme (frustration) adı verilir" (Cüceloğlu, 2009, s. 279). "Duyguların etken biçimde engellenmesi stres yaratır" (Pennebaker, 2009, s. 33).

Modern zamanda yaşayan insan, toplum içerisinde bazı isteklerini ve düşlemlerini bastırır. Onları farkında olmadan bilinçdışına atar. Yalnızca bazı istek ve düşlemler değil bazı yaşantılar da insanda engellenmişlik yaratır.

İnsanın anlama, anlatma ve anlamlandırma gereksiniminin giderilmemesi de onda engellenmişlik yaratır. "Bizi üzen konular hakkında konuşmamak ya da yazmamak, birçok açıdan sağlıksız olabilir. Başımıza gelen kötü bir olay hakkında konuşmamak ve bunu geriye itmek, kendi başına kötü bir durumdur, çünkü ketlemenin yarattığı psikolojik yük oluşturur. Daha derin bir sorun ise, bireyler duygu ve düşüncelerini engelledikleri zaman, bunları kelimelerle ifade etmekte başarısız olurlar" (Pennebaker, 2009, s. 116).

İnsanın acıdan uzaklaşp hazza yönelme eğilimi, insanı, engellenmişliğini ortadan kaldırmak için çaba göstermeye yöneltir. Bu çaba bazı insanların yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlar. Çünkü “Yetişkinlerde ve iletişim kurallarını uygulamaya başlamış yaşlardaki çocuklarda, konuşma süreçleri çoğu zaman duyguların tamamen yansıtılmasında engel teşkil ederek ağır bir denetim unsuru oluşturabilir. Öte yandan yazı yazarken, duyguları kontrol altında tutan bu engel kırılır” (Oral, 2003, s. 17). "İnsana özgü özellikler, insanların dışa vuran, eyleme dönüşen tutkuları, özlemleri, istekleri kurmacanın dünyasında dile getirilir" (Özkan, 2008, s. 71). Böylelikle engellenmişlik ortadan kalkar ve insan acıdan uzaklaşp haz duyar.

"Sanatsal ilüzyon sayesinde simge ve yerdeş ürünlerin gerçek heyecanlara yol açabildiği, varlığı genellikle teslim edilen bir realitedir; dolayısıyla sanat, isteklerden doyumunu esirgeyen gerçek dünyayla isteklerin gerçekleşebildiği hayal dünya ortasında bir ara belde, ilkel insanların her şeye gücü yeterli inançlarının adeta varlığını sürdürdüğü bir ülkedir" (Freud, 2006, ss.87-88). Başka bir deyişle insan isteklerini sanat ile doyuma ulaştırarak engellenmişliği ortadan kaldırır.

Berna Moran da bu durumu şöyle açıklar: “Freud’a gelince, onun sanat hakkındaki kuramını (bunu zamanla biraz değiştirmişse de) şöyle özetleyebiliriz. İnsanların birtakım istekleri, itkileri vardır, ama toplum içinde yaşadıklarından dış gerçekliğe uymak zorunluluğu duyar ve bu isteklerini serbestçe tatmin edemez, aksine bunları bastırmaya, örtmeye bakarlar. Bundan ötürü insan gerçek hayatta kavuşamadığı bu zevkleri hayal kurma yolu ile elde etmeye çalışır. Böylece gerçeklik ilkesinin sözünü geçiremediği bir hayal dünyasında insan en gizli arzularını tatmin eder. Çoğunlukla cinsel ya da kendini başarılı, kuvvetli ve yüksek görmekle ilgili isteklerdir bunlar” (Moran, 2012, s. 151).

Öyleyse yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin de engellenmişliği ortadan kaldırma çabası olduğu söylenebilir. Sanat niteliği olan yazma süreci için de duyguları ve düşünceleri sıradan bir şekilde yazma sürecinde de bu durumun geçerli olduğu düşünülmektedir.

Engellenmişliğin bir türünün de tükenmişlik olduğu söylenebilir.

Tükenmişlik "gücünü yitirmiş olma, çaba göstermeme durumu" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 2017) anlamına gelmektedir.

Engellenmişliğin bir türü olduğu düşünülen tükenmişlikle başa çıkmanın bir yolu da yazmaktır denilebilir. Çünkü tükenmişliğin ileri bir boyutu olan tükenmişlik sendromunda "Davranışlar ve duygularla ilgili belirtiler daha önce ortaya çıkar ve daha kolay tanınır: Ani öfke patlamaları, sürekli kızgınlık, yardımsızlık, yalnızlık ve umutsuzluk duyguları, çaresizlik, engellenmişlik, güceniklik şüphencilik, cesaretsizlik ve can sıkıntısı en sık dile gelen şikâyetlerdir" (Baltaş Acar, Baltaş Zuhâl, 1993, s. 76).

İnsan, yazarak kendini daha iyi tanır, zayıf olduğu yönlerini bilir. Kendisini tanıdıkça da sorunlarını çözme becerisi gelişir. Duygularını, düşüncelerini, yaşadıklarını yazan insan, kendisine zaman ayırarak dikkatini kendisi ile ilgili çaba göstermeye verir. Böylece, yaşamında kontrol edebileceği alanları belirler. Bu durumun da insanın tükenmişlikle başa çıkabilmesine yardımcı olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda yazmanın ruhsal bir bağıklık sistemi gibi tükenmişliği önleyici olduğu da söylenilebilir. Çünkü insan, yaradılışı gereği yaşamını sürdürme içgüdüsüne sahiptir. Bu içgüdü insanı hem ruhsal hem de biyolojik olarak varlığını devam ettirecek eylemlerde bulunmaya yönlendirir. Buna örnek olarak insanın korku anında ya savaşması ya da kaçması gösterilebilir. Bu durumda olduğu gibi insan, ruhsal durumlarda da benzer tepkileri, verme eğilimindedir. İnsan, ruhsal varlığını tehdit eden engellenmişliğe ve tükenmişliğe karşı da savaşma ya da kaçma tepkisi verir. Bunları yazmak, bir savunma mekanizması geliştirmek olarak da yorumlanabilir.

İşte, bu çalışmada yazma becerisinin bir savunma mekanizması olarak gereksinim haline dönüşmesi değerlendirilecektir.

İd ve süperego arasındaki çatışma, insanı engellenmişlik yaratan bir gerilim haline sokar. "Freud'a göre id ve süperego arasındaki çatışma kaygıya yol açmaktadır. Eğer kaygı çok fazla artarsa, ego savunma mekanizmaları kullanarak ortaya çıkan gerilimle baş etmeye çalışılmaktadır" (Selçuk, 2008, s. 50). Savunma mekanizmaları da insanın engellenmişliğini ortadan kaldırma çabalarından birisidir.

Engellenmişlikten doğan kaygı, başka bir deyişle “Endişe bir iç çatışmanın habercisidir ve bu iç çatışma sürdüğü müddetçe her zaman yapıcı bir kurtuluş yolu bulunabilir” (May, 2000, s. 33). Çünkü "Kaygı bizi bir harekete geçme, bir iş yapma, etkinlikte bulunma konusunda motive eden bir gerilim durumudur" (Corey, 2008, ss. 70-71). Bu çalışmada endişe ve kaygı aynı anlamda kullanılmıştır. Tek bir terimin kullanılmasına sebebi, anlatılanın alıntılarının bazılarında endişe bazılarında da kaygı olarak geçmesidir.

“Endişenin en bilinen simgesi ‘ölüm’ korkusudur ama yine de ‘modern’ çağın bireyleri olan bizler çok sık ölümü düşünmeyiz. Bizim endişelerimizin büyük kısmı benliğimize yönelik bir tehlikeyle karşılaştığımız zaman ortaya çıkar” (May, 2000, s. 35). Çünkü "Her insan psikolojik bütünlüğünü sürdürmek ve benliğinin değerini korumak amacıyla çeşitli savunma mekanizmalarını kullanır" (Geçtan, 2013, s. 63). Kaygının "İşlevi, olası bir tehlikeye karşı organizmayı uyarmaktır" (Corey, 2008, s. 71). Bu da ruhsal veya biyolojik olarak yaşamını sürdürme içgüdüleriyle ilgilidir. Olası bir tehlike ruhsal bütünlüğü de parçalayabilir. Ruhsal bütünlüğün dağılması da insanın yaşamını sürdürmesine yönelik bir tehdit, dolaylı bir ölümdür.

“Ego, kaygıyı uygun ve direk yöntemlerle kontrol altına alamadığında, ego-savunma mekanizmaları olarak adlandırılan dolaylı kontrol yöntemlerine yönelebilir" (Corey, 2008, s. 71). "Ego-savunma mekanizması, bireyin kaygıyla başa çıkmasına yardımcı olur ve egonun aşırı baskılanmasını önler. Ego-savunmaları, patolojik olmaktan çok normal davranışlardır. Gerçeklerle yüzleşmeyi önleyen bir yaşam tarzı haline getirilmedikçe bu savunma mekanizmaları, bireylerin uyum sağlama güçlerini destekleyebilir. Bireyin kullandığı savunmalar, bireyin gelişme düzeyine ve duyduğu kaygının derecesine bağlıdır" (Corey, 2008, s. 71).

"Ağır bir zorlanma yaşamakta olan insan başlıca iki sorunla karşılaşır: yeni duruma uyum sağlamak için gerekli çabayı göstermek ve psikolojik dağılmaya karşı kendini korumak. Birinci grup güçlükler çabaya yönelik davranışlarla, ikinci grup sorunlar ise savunmaya yönelik davranışlarla çözülmeye çalışılır" (Geçtan, 2013, s. 63).

"Savunma mekanizmaları her insanın başvurduğu başa çıkma mekanizmalarıdır. Unutulmamalıdır ki bireyler kaygı karşısında kendilerini korumak, yaşadıkları çelişkileri çözmek ve kaygıyı azaltmak için bu mekanizmaların birini ya da birkaçını birlikte kullanırlar" (İnanç ve Yerlikaya, 2010, s.26).

Savunma mekanizmaları yoluyla "Bu korunma, genellikle aşağıdaki yollardan biriyle sağlanır: Kişinin, 1) duygularını yadsıması, olayları değişik biçimde algılaması ya da algı alanını daraltmasıyla, 2) olaylara duygusal katılımını azaltarak, 3) tehlikeye karşı savaşarak" (Geçtan, 2013, s. 63).

Tehlikeye karşı savaşma yollarından biri olarak da yazma becerisinin gereksinim haline dönüştüğü düşünülmektedir. Yazma sürecinde insanın çatışmalarını dolaylı olarak çözmeye çalışmasının engellenmişlik duygusunu ortadan kaldırma çabası olduğu söylenilebilir.

"Simgeler belirli id içerikleri ve belirli bilinçli söz ya da nesne imgeleri arasında genel geçerliliği kabul edilmiş ilişkilerdir. Bu ilişkilerin bilinmesi ego'nun bir savunma mekanizmasını güçlkle çözümlenmeye çalışmaksızın, bilinçli açıklamalardan bilinçdışı hakkında çıkarımlar yapmamıza izin verir" (Freud, 1989, s. 23).

Bu çalışmada her savunma mekanizması yazarların hayatları bağlamında eserlerini değerlendirmeyi gerektirdiği için örneklendirilmemiş yalnızca uygun görülen yerlerde bazı örnekler verilmiştir. Çalışmada yer verilen örnekler de doğrudan yazarın hayatını ele almayı gerektirmediği için değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada yer verilen savunma mekanizmaları şunlardır: Baskı (repression), yadsıma-düşleme (denial-phantasy), neden bulma (rationalization), yansıtma (projection), ödünleme (compensation), yüceltme (sublimation), özdeşleşme (identificatin), içselleştirme (introjection), yön değiştirme (displacement), duygusal soyutlama (emotional insulation).

2.2.1.4.1. Baskı (Repression)

"İçgüdüsel dürtülerin insanın isteği dışında "bilinçdışında" tutulması ve bilince çıkmalarının önlenmesine baskı (depreşsin), uygun görülmeyen istek ve anıları bilinçten uzaklaştırma mekanizmasına ise bastırma (supression) denir" (Geçtan, 2003, s. 67). İnsanın bazı dürtüleri, istekleri ve yaşantıları baskılanır. "Baskıya alınan ruhsal içeriğin özelliği, hiç bir zaman bilinç düzeyine çıkmamış olması ve kişinin böyle bir kopukluğun farkında bile olmamasıdır. Buna karşılık, bastırılan duygu, düşünce ve anılar önce bilinçli olarak yaşanmış ya da yaşandığı halde algılanmamış süreçlerden oluşur. Zihnin "bilinçaltı" bölgesinde tutulan bu süreçler, baskıya alınanlardan farklı olarak, gerektiğinde yeniden bilinç düzeyine çıkarılabilir" (Geçtan, 2003, s. 67). İnsan farkında olmadan bilinçdışı bir yönelimle bu durum gerçekleşebilmektedir. Çünkü baskılananlar, insanın çeşitli ruhsal çatışmalar yaşamasına neden olur. Bu ruhsal çatışmaların yarattığı engellenmişlik, gerilim ve kaygı insanı bunlardan kurtulmanın yollarını aramaya yönlendirir. Bu bilinçdışı yönelim aynı zamanda insanın yaşantılarını anlama ve anlamlandırma gereksinimi ile de ilgilidir. İnsanın baskıladıkları açığa çıktıkça insanda engellenmişlik ve kaygı azalarak rahatlama hissi oluşmaktadır. Bunun için de insan acı veren engellenmişlikten uzaklaşarak rahatlama sağlayacak haz veren eylemlerde bulunur. Bunlardan birisi de yazmaktır. Çünkü baskıya alınan ruhsal içerik yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesi sürecinde ortaya çıkan ürünlerle bilinç düzeyine çıkmakta ve engellenmişliği ortadan kaldırarak insanın rahatlmasını sağlamaktadır.

O halde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin baskılama savunma mekanizması olduğu düşünülmektedir.

2.2.1.4.2. Yadsıma-Düşleme (Denial-Phantasy)

"Tüm ilkel savunma mekanizmaları çevredeki tehlikelerin varlığını yadsıma amacı güder. Eğer kişi tehlikeyle başedemez ya da ondan kaçamazsa, kullanılabilir tek yol bu tehlikeyi yok saymak olur. Örneğin küçük bir çocuk birden yabancı insanlarla dolu bir odaya getirildiğinde, onların yüzüne bakacak yürekliliği bulana dek bir süre kapıya doğru bakar. Anna Freud iki tür yadsımadan

söz eder: 1) Düş yoluyla yadsıma, 2) Söz ve davranışlarla yadsıma" (alıntılayan, Geçtan, 2003, s.68); (aktaran, Freud, 1936).

İnsan, bazı yaşantılarla baş edemez. Yaşamında bazı gerçekler vardır ve bu gerçeklerin değişmeyeceğinin farkındadır. Bu gerçekleri kabullenerek yaşamayı kaldıramayacak olan insan bu gerçekleri yok sayarak engellenmişliğini ortadan kaldıracaktır. Bu duruma örnek olarak, aşk yaşamında hayal kırıklığı yaşayan birinin hayalindeki aşkı içeren bir roman yazarak kendi yaşantısını hayal kurarak sözle yadsıması verilebilir. Yazarın burada aynı zamanda kendisini yazdıklarıyla özdeşleştirdiği de düşünülmektedir.

Öykü ve roman gibi kurmaca olarak yazılan edebi türlerde de düş yoluyla yadsımanın yazarak gerçekleştiği söylenilebilir. Kurmaca yazılar hayal gücünün ürünleridir, yazılı birer düş gibidirler. Çoğu zaman yazılma sürecinde insan, uyku ile uyanıklık arasındakine benzer farklı bir bilinç boyutundadır.

İnsanın kendisini de yeterli görmediği özellikleri de onda engellenmişlik yaratır. Bu engellenmişlik, kaygı ve gerilimi beraberinde getirir. Acı veren bu durumdan uzaklaşmak isteyen insanın, bu engellenmişliği ortadan kaldırmanın bir yolu olarak da yazma gereksinimi duyduğu düşünülmektedir:

“Düşlerde insan, hayal gücü aracılığıyla amaçlarına ulaşır ve ihtiyaçlarını karşılar. Bu tür düşler iki şekilde görülür: Zafer kazanmış kahraman ve acı çeken kahraman. Birincisinde kişi kendisini, herkesin hayranlığını kazandıracak işler görmüş, ünlü, yetenekli, güçlü ve saygıdeğer biri olarak düşler. Çoğu kez, düşmanca duygular da bu imge aracılığıyla boşalım bulur; zafer kazanan kahraman, yoluna çıkan herkesi cezalandırır ve ezer. Bu tür düşler kişi için güvenlik supabı görevini üstlendikleri gibi, ödünleyişi bir doyum da sağlarlar" (Geçtan, 2003, ss. 69-70).

Burada anlatılanlardan yola çıkılarak, insanın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin de yadsıma-düşleme savunma mekanizması olduğu söylenilebilir.

2.2.1.4.3. Yansıtma (Projection)

"Yansıtma kişiyi anksiyeteden iki biçimde koruyabilir: 1) Kişi, kendi eksikliklerinin ve yenilgilerinin sorumluluğunu ya da suçunu başkalarına yükler, 2)

Suçluluk duyguları uyandıracak nitelikteki dürtülerini, düşüncelerini ve isteklerini diğer insanlara mal eder" (Geçtan, 2003, s. 73). Bu duruma örnek olarak saldırganlık verilebilir. İnsan, toplumda kabul görmeyen saldırganlık dürtülerini kurguladığı kahramanlara yansıtarak, onları saldırgan eylemlerde buldukları yaşantılar içerisine sokar. Aynı zamanda eleştiri gibi edebi türlerde de insanın dolaylı olarak duygularını, düşüncelerini ve isteklerini diğer insanlara yansıttığı söylenilebilir. Buradan yola çıkılarak yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin engellenmişliği ortadan kaldırma çabası olarak yansıtma olduğu düşünülmektedir.

2.2.1.4.4. Ödünleme (Compensation)

"Ödünleyici tepkiler, kökenini insanın gerçek ya da imgesel eksiklerinden alan yetersizlik duygularına karşı geçirirler. Ödünleme bazen belirli bir amaca yönelik bilinçli davranışlar biçiminde de görülebilir. Örneğin, bedensel bir sakatlığı olan bir insan, sürekli çabaları sonucu bu durumun olumsuz etkilerini ödünleyebilir" (Geçtan, 2003, s. 75). Bu duruma örnek olarak çocukluğunda kemik hastalığına yakalanan ve bunu bir ruhsal bunalım olarak yaşayan Peyami Safa verilebilir. Hastalığının onun ruhunda açtığı yaraları ve yetersizlik duygusunu ödünleyebilmek için güçlü olduğu yazma becerisini kullandığı düşünülmektedir.

"Bedensel ve ruhsal, gerçek veya hayali, aşağılık ya da yetersizlik duygularına karşı kullanılan bir mekanizmadır. Bu mekanizmayı Adler ortaya atmıştır. Özellikle bedensel kusurlar birinci planda ödünlenir. Örneğin; Napolyon'un boy kısalığı, otoriter bir kişiliğe neden olmuş; Demosten'in kekemeliği, sonradan onu en ünlü hatip haline getirmiştir. Beethoven'in sağırılığı, Âşık Veysel'in körlüğü, onları başarılı sanat alanlarına yöneltmiştir Bizim edebiyatımızdan Ahmet Haşim buna örnektir (Başının biçimsizliğini estetik bir biçimde şiirleştirmiştir)" (Akay, 1992, s. 74).

Nitekim Freud bilinçdışının derinliklerini felsefecilerden ve psikanalistlerden önce şairler keşfetmiştir." Derken esasen durumun bütünüyle özetini aktarmaktadır. Bakınız: Cafer Gariper, Necip Fazıl'da ve A. Haşim de Başın Aykırılığı ve Horlanışı.

Kendisini yalnız hisseden insanın da yazarak edindiği okur kitlesi ile yalnızlığını giderdiği ve kendisini yalnız hissetmekten doğan yetersizliği ve engellenmişliği böylelikle ortadan kaldırmaya çalıştığı söylenilebilir.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde değerlendirilecek olan üstünlük çabasının da bir tür ödünleme olduğu düşünülmektedir.

Dolayısıyla, insanın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisi de engellenmişliği ortadan kaldırmak için ödünleme savunma mekanizmasıdır, denilebilir.

2.2.1.4.5. Yüceltme (Sublimation)

"Yüceltme mekanizmasının oluşum aşamaları aşağıdaki biçimde özetlenebilir: 1) gerçek bir amacın ketlenmesi, 2) cinsel ya da saldırgan niteliklerin etkisiz hale getirilmesi, 3) ego tarafından enerjiye yeni biçim verilmesi. Bir ressamın doğadaki süreci kâğıt üzerine aktararak bu süreci "öldürmesi", yıkıcı eğilimlerin yüceltilmesine örnek olarak gösterilir" (Geçtan, 2003, s. 80).

Yüceltmede insanın ilkel dürtülerini, toplumda kabul görmeyen ve insana acı veren yaşantıları toplumca beğenilecek bir şekle dönüştürmesi söz konusudur. Saldırganlık (ölüm) içgüdüsünün ortaya çıkardığı yıkıcı eğilimler, yazarın yarattığı kahramanlar vasıtasıyla ortaya çıkabilir. Böylelikle yazar yıkıcı eğilimlerini yüceltmış olur. Aynı zamanda bir yazının bitirilmesi ile yıkıcı eğilimlerin yüceltilerek telafisi yapılmaktadır.

"Freud tarafından psikanaliz diline sokulan bu terim, uygarlığın zorlaması karşısında bireylerdeki cinsel içgüdünün amacının cinsel olmayan ve toplumsal bakımdan, benimsenmeye elverişli bulunan daha yüce bir amaca dönüştürülmesini anlatır. Freud'un varsayımına göre, sanatın, bilimin, her türlü idealin, yaratıcı ve düşünsel etkinliğin kaynağını yüceltmede aramak gerekir" (Freud, 2005, s. 387). Freud, cinsellik (yaşam) içgüdüsünün entelektüel ve sanat içerikli yaratılarla yüceltildiğini söylemektedir. Bu da insanın yaşamını devam ettirmesinin bir türüdür. Buna benzer olarak insanın yazdıkları ile kendisini yeni nesillere aktarması da yüceltmedir.

Yüceltme savunma mekanizması, “Çatışmaların sanat, bilim, din, politika, felsefe, spor ve diğer sosyal ve estetik alanlara kanalize edilerek ortadan kaldırılmasıdır. Bastırma ve yön değiştirmede, baskı altında kalan dürtüler ortadan kalkmazlar; yüceltmede ise tıpkı bir akarsudan, baraj yapılarak elde edilmesi gibi bir olumlu sonuç ve değişme vardır” (Ankay, 1992, s. 77).

“Özellikle güzel sanatlarda çok uygulanır. Örneğin sevgilisi tarafından reddedilen bir kimsenin şiir yazması, çocuğu olmayan bir kadının kreş ve yuvalarda gönüllü olarak çalışması, ailesi tarafından örselenmiş bir kişinin resim, müzik ve spora yönelmesi bir yüceltmedir” (Ankay, 1992, s. 77).

“Dostoyevski, aşırı baba düşmanlığını, yazdığı romanın kahramanına babasını öldürmek suretiyle yüceltmıştır (Karamazof kardeşler). Ünlü cinayet romanları yazarı Alfred Hitchcock, baskıcı eğitiminden doğan saldırganlığını yüceltmıştır. Dante, Goethe, Flaubert, Abdülhak Hamit, bunalımlarını eser vermek suretiyle hafifletmeye çalışmışlardır. Recaizade Mahmut Ekrem’in çocuğunu yitirmesi, onu şiirde teselli aramaya yönelmiştir” (Ankay, 1992, ss. 77-78).

Buradan hareketle yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin de engellenmişliği ortadan kaldırma çabası olarak yüceltme savunma mekanizması olduğu söylenebilir.

2.2.1.4.6. Özdeşleşme (Identification)

"Özdeşleşme, normal gelişim süreci içinde çocuk ya da ergenin, benliğine örnek olarak, erkekse babasını, kızsızsa annesini ya da diğer kişileri seçip onlara benzemeye çalışması, yani taklit yoluyla öğrenme süreçlerinin bir parçası olarak yaşanır. Yetişkin dönemde özdeşleşme, kişinin değerini koruma ve artırma amacını güden bir savunma mekanizması olarak kullanılır" (Geçtan, 2003, s. 80).

"Yetişkin insanlar işleriyle, evleriyle, özel ilgi konularıyla, çocuklarının başarılarıyla ve siyasal öğretilerle özdeşleşirler" (Geçtan, 2003, s. 82). Bazen de insanlar ilgisini kendilerine yöneltirler. Kendi ilgi nesnelere haline gelen insanların yazdıkları kendi ruhlarının bir parçasıdır.

İnsanın ruhunun parçalarında onun ideal benliği de vardır. Kendi değerini korumak ve artırma gereksinimi, onun hayal gücüyle kurguladığı yazılardaki ideal benliğini taşıyan kahramanlarla özdeşleşmesine neden olabilir.

"M. Klein'in psikanaliz diline soktuğu dış yalıtımsal özdeşleşme'de (İng. projektivite identification) özdeşleşen kimse kendi özelliklerinden bir bölümünü ya da tümünü bir başkasına kaydırır, kendi ben'inin kimi parçalarını o kişiye aktarır" (Freud, 2005, s. 384). Bu duruma örnek olarak, yazarın kurguladığı eserlerdeki kahramanlara kendisinin bazı özelliklerini bilinçli olarak aktarması verilebilir.

Bülent Akkurt'un yazdığı "Erguvanlar Açarken" adlı romanda geçen şu satırlarda, Mavili Kız'ın ayrıldığı sevdiğine yazdığı mektuplarla sevdiğini, yani Bülent'i özdeşleştirdiği anlaşılmaktadır:

"Sana daha önce yazmış olduğum ve bildiğin gibi, sanki yazmış ve mektubu sana ulaştırmış gibi duyumsadığımı görmek bende tuhaf duygular yaratıyor. Sanıyorum kendimi ve mektuplarımı seninle öyle özdeşleştirmiş olmalıyım ki, böyle hissediyor ve bu duygudan kendimi kolay kolay soyutlayamıyorum" (Akkurt, 2005, ss. 176-177).

Burada da Mavili Kız'ın, yazdığı mektuplarla Bülent'i özdeşleştirdiği görülmektedir:

"Onlar, bir bakıma benim tüm yaşamımdı... Acı, elem ve ıstırap dolu yaşamımın, pek çoğunu şimdi benim bile anımsayamadığım küçük küçük olayların yer aldığı anılarla birlikte, sana olan bağlılığımı, her geçen gün bir çığ gibi büyüyerek çoğalan ve katlanan sevgimi, benim için çok önem taşıyan büyük aşkı, duygularımı, düşüncelerimi, çektiğim acıların pek çoğunu ve de yaşamımın gizlerini yansıtan mektupları sana göndermek istemedim" (Akkurt, 2005, s. 129).

Can Yücel'in Brahms'a adlı şiirinde geçen "Aşkım benim şiirim" dizesinde de özdeşleştirme söz konusudur:

"Brahms'a

Dünyada senlen yaşaması zor.

Ellerini tutuyorum ellerin yok.

Ayaklarını okşuyorum,

Ayakların kayboluyor,

Dudaklarım dudakların,

Gökyüzüne bakıyorum dudakların,

Bulutlar,

Bu işte,

Bu işte Kerem ile Aslı'nın hikâyesi.

Bu hikâyenin aslı sana dokundukça.

Tutuşuyorum.

Sana dokundukça tutuşuyorum.

Benim bütün yaptıklarım yanan bir kor.

Seni içimden seviyorum.

Aynada bakmıyorum sana.

Sen bensin.

Gel yürüyelim keklüklerle,

Aşkım benim şiirim" (Yücel, 2012, s. 141).

Ferit Edgü'nün "Yazdıklarımı önemseyip değerseyip yayımlarsam, dışarıdan gelen eleştiriler, haklı olsalar da beni yaralar ve ben de yazdıklarımı, savunmak zorunda kalırım diye düşünüp yayımlamadım" (Edgü, 2007, s. 12) sözleri de insanın yazdıklarıyla özdeşleştiğini, yazdıklarını benimsediğini göstermektedir.

O halde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin engellenmişliği ortadan kaldırma çabası olarak özdeşleşme savunma mekanizması olduğu söylenebilir.

2.2.1.4.7. İçselleştirme (Introjection)

"İçselleştirme mekanizması, kişinin bir diğer insanın ya da grubun bazı özelliklerini ve inançlarını kendi benliğine katarak kişiliğinin parçası durumuna getirilmesidir" (Geçtan, 2003, s. 82).

İnsanın kendisini anlamak ve anlamlandırmak için yazmasında kendisinin farkında olmadığı özelliklerini ortaya çıkarma ve bazı içsel çatışmalarıyla yüzleşme amacı da vardır. İnsanın ruhundakiler yazarken kâğıda akar. Yazılanlar, insanın ruhunu bir ayna gibi yansıtır. Bu yansıyanlar bazen insanın hiç de farkında olmadığı özellikleridir. İnsanın yazma sürecinde oluşan farkındalık bilinciyle kendisi hakkında öğrendiklerini içselleştirerek kabullendiği düşünülmektedir. O halde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin engellenmişliği ortadan kaldırma çabası olarak savunma mekanizmalarından içselleştirme olduğu söylenebilir.

2.2.1.4.8. Yön Değiştirme (Displacement)

"Belirli bir uyarının neden olduğu tepkinin açığa vurulması tehlikeli olduğunda, tepkinin o uyarandan bir başkasına yöneltilmesine ya da o tepkinin yerine başka bir tepkinin gösterilmesine yön değiştirme denir. Kişinin yönetmekte güçlük çektiği duyguların yoğun olduğu durumlarda kullanılan yön değiştirme mekanizması iki biçimde işler: 1) Yönetimde güçlük çekilen duygu, ait olduğu obje ya da durumlarla hiç ilgisi olmayan bir obje ya da duruma yöneltilir, 2) ayrıca, tehlikeli sayılan duygunun yarattığı tepkinin yerine bir başka tepki gösterilir" (Geçtan, 2003, ss. 84-85).

Yön deęiřtirmenin yazarların bazı olumsuz duygu ve dūřüncelerini asıl kaynaęına doęrudan bir řekilde söyleyerek deęil de deęiřtirip yazarak dolaylı bir řekilde ifade etmesiyle de geręekleřebildięi dūřünölmektedir.

Muzaffer Gökman'ın Ahmet Rasim ile ilgili aktardıklarından, Ahmet Rasim'in patronuna olan tepkisini yön değiştirerek yazılarıyla gösterdiği anlaşılmaktadır:

“Her ne kadar gazete idarehanelerinde Rasim'e özel bir muamele yapılmakta, diğer yazarlara göre makalelerinin ücreti genellikle öncelikle ödenmekteyse de o da bu tutarsızlıktan zaman zaman nasibini alır. O da şikâyetçidir. Patron-yazar ilişkileri üzerinde ısrarla durur ve bu konuyu işlemekten de kalemini alıkoyamaz” (Gökman, 1987, s. 31).

İnsanın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin de engellenmişliği ortadan kaldırma çabası olarak yön değiştirme olduğu söylenilebilir.

2.2.1.4.9. Duygusal Soyutlanma (Emotional Insulation)

"Duygusal soyutlanma mekanizması çeşitli biçimlerde işleyebilir. Bunlardan biri, kişinin diğer insanlardan bağımsızlık kazanarak duygusal ihtiyaçlarının onlar tarafından etkilenmesine karşı önlem almasıdır. Böyle bir insan, ilişkilerinde duygusallığa yer vermeyerek düş kırıklığına ve zedelenmeye karşı korunmaya çalışır. Bu insanlar duygusal ihtiyaçlarının üzerini adeta bir kapakla örterler" (Geçtan, 2003, s. 87).

Daha çok düşüncelerin dile getirildiği, duyguları çok az içeren, çoğunlukla kendisi dışındaki insanları konu alan yazılarda duygusal soyutlanmanın olduğu dūřünölmektedir. Bazı eleştiri yazarlarında bu durumun varolduğu söylenebilir.

"Düşünce ve mantık, çağdaş insanın duygusal yaşantıya karşı geliştirdiği etkili bir koruma aracı durumuna gelmiştir. Günümüzde pek çok insan bir araya geldiğinde, duygularını yaşayacakları yerde sürekli olarak edebiyat, sanat ya da siyasetten söz ederek ilişki kurma eğilimi gösterirler" (Geçtan, 2003, s. 88).

İnsanın kendisinden, özellikle de duygularından uzak biçimde yazdıklarının da bir tür duygusal soyutlanma olduğu düşünülmektedir. Buradan yola çıkılarak da yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin engellenmişliği ortadan kaldırma çabalarından birisi durumundaki duygusal soyutlanma olduğu söylenilebilir.

2.2.1.5. Rahatlamak

Rahatlamak "Üzüntü, sıkıntı, tedirginlik veren bir durumu ortadan kaldırmak veya azaltmak, rahata kavuşmak; sakinleşmek" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 1640) anlamına gelmektedir.

İnsan, duygularını, düşüncelerini, yaşantılarını diğer insanlarla veya kendisiyle paylaşma gereksinimi duyar. Ruh sağlığını korumak için "Öfke, kızgınlık, korku, sevinç gibi olumlu ve olumsuz duyguların içe atılmaması, uygun bir dille ifade edilmesi şarttır" (Kulaksızoğlu, 2001, s. 246). Aksi takdirde tüm duygular ve düşünceler insanın içinde birikir. İnsanın içinde birikenler ifade edilmedikçe bir gerilim yaratır. Bu gerilimin azaltılması için, insanın zaman zaman içini dökmesi gerekir. Kulaksızoğlu'nun (2001) da dediği gibi "Isıyı hareket enerjisine çeviren buhar kazanına belli bir basınca kadar buhar depolanır ve sonra buharın itme gücünden faydalanır. Buhar depolanan kazanın fazla buharın salındığı bir emniyet supabı vardır. Böylelikle kazanın fazla buhar doldurularak patlaması önlenir. İnsanlar da bir anlamda "istem çıkarmalıdır". Bu, insanın güvendiği insanlara içini dökmesi, duygu ve düşüncelerini onlara anlatması şeklinde olur" (s. 246). Sadece insanın güvendiği insanlara değil kendi kendisine de içini dökmesi insandaki gerilimi ortadan kaldırarak onun rahatlamasına yardımcı olduğu düşünülmektedir.

İnsanın içindeki gerilimler, ona engellenmiş duygusunu hissettirir. İnsan, engellenmişlik duygusunu ortadan kaldırmak için harekete geçer. Bunun her insana göre değişen çeşitli yolları vardır. Bu yollardan birisi de "yazmak" tır.

İnsanın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin de rahatlamak olduğu düşünülmektedir.

Pınar Kür'ün “Küçük Oyuncu” adlı romanının kahramanı Semra yaşadıklarını yazma gereksinimi duymasının sebeplerini şöyle anlatır:

“Epey oldu bu satırları yazalı. Nedense arkasını getiremiyorum bir türlü. Başımdan geçen bu olayı iyi irdelemiş, oldukça da güzel kaleme almış olmanın alışılmadık coşkusuyla yazdıklarımı yeniden okumak için durmuştum. Okudum, okudum, okudum. Bir türlü yeniden yazmaya başlayamadım. Aylar geçti aradan. Yeniden ele aldım kâğıdı kalemi ve anladım ki olayı, olayları üçüncü bir kişiymişim gibi anlatamayacağım. Olayların hepsi başımdan geçti ve ben yazar değilim. Oyuncuyum. Oyuncuydum. Oyuncuydum dedimse, o işi bıraktım demek değil bu. Gene de yaşamımı kazanmak için sahneye çıkıyorum arada ansızlıklarında beni, ya da adamsız kaldıklarında. Ama oyunculuğun tadı tuzu kalmadı gibi. Bir vakitler olduğunca coşkulandırmıyor beni. Yaşamımın amacı, ya da yaşamımı ağaçlandıran, yönlendiren uğraş olmaktan çıktı. Sıradan bir iş oldu, sıkıcı bir iş... Özer hep derdi zaten, yorumculuktur oyuncunun işi, gerçek sanat değildir, derdi. Öyleyse benim özlediğim oyunculuk değil de sanat mıymış? Hiç sanmıyorum. Gerçek sanatı aradığım için özenmedim ki yazarlığa... Yazarlığa hiç özenmedim, özenmiyorum aslında. Peki, öyleyse nedir beni kendimce başarılı saydığım roman başlangıçları yazmaya iten? Roman moman yazamayacağımı kavradıktan sonra bile makine başında her harfi bir saat arayarak çat çat bir şeyler anlatmaya zorlayan? Anlatmak zorundayım, anlatmak. En ufak bir sanat kaygım yok. Çoktan vazgeçtim sanatın her türüsünden. Ama anlatmalıyım. Bir tanık gerekli bana, yalnızca bir tanık. Anlattıklarımı anlayıp benim de anlamamı sağlayabilecek bir tanık. İlerde bu yazdıklarımı okuyacak herhangi biri olabilir bu... Ya da kimse okumayacak belki ama ben yazmış olacağım... Belki de tek tanığım bu makine olacak; yaşamının yan tutmayan, mekanikbir tanığı olarak anlayacak, beni bana anlatacak kim bilir... Ak kâğıdın üstüne kara kara düşen, yavaş yavaş sözcüklere dönüşen harfler hala tüm canlılığıyla yaşadığım anıları nesnelleştirebilecek, anlaşılabilirleştirebilecekler mi acaba? Kişi anlatmadan kurtulamıyor anılarından... Oysa benim istediğim anılardan kurtulmak da değil. Başka neyim var ki? Kurtulmak. Bir şeylerden kurtulmak istediğim doğru... İçimdeki zorlamadan belki... Anılardan değil de anıların baskısından belki... Anlatmak zorundayım. İçimdekileri bir biçime, bir sıraya bir düzene sokmak zorundayım. Yaşarken yaşadığını ayırmıyabiliyor insan. Anımsamak gerçekten yaşamak sanki. Herkeste aynı mıdır bilmem. Ben ancak

anımsamaya başladıktan sonra anladım yaşadığımı. Eski acıyı, eski coşkuyu, eski sevinci daha bir derinden, daha bir gerçekten duyuyorum ansırken ya da işte, yeniden yaşarken. Yalnızca duymak değil, anlamak istediğim için de anlatmaya çalışıyorum galiba... Kişi hiçbir zaman kendi kendini anlayamaz demiş bir yazar. Simone de Beauvoir yanılmıyorsam. Ancak kendi kendini anlatabilir. Oysa ben asıl anlamak istiyorum. Hiç değilse olanları... Anlatmak, anlamak ve kurtulmak... İçimi dökmek isteğinden başka, çok öte bir şey bu... Kişi en içten, en derin iç dökmelerinde bile ancak kendi kendine başlattığı şeyleri açıklar... Ben tersine. Ben bağışlayamadıklarımı anlatacağım, belki bu yolla bağışlayabilirim diye" (Kür, 1985, ss. 8-10). Burada Semra'nın yazarak kendisini kendisine anlatmak, yaşadıklarını anlamak ve anlamlandırmak, kendiyle yüzleşip kendisini bağışlayıp içindeki gerilimden kurtularak rahatlamak için yazma gereksinimi duyduğu görülmektedir.

"Belki de yaşadıkları travma hakkında tekrar tekrar söz ederek, kişilerin duygusal tepkileri giderek etkisini azaltıyor. Diğer bir deyişle, üzücü olan bir olay hakkında defalarca konuşmak, o olayın anlamının ve etkisinin duygusal olarak azalmasına yol açıyor" (Pennebaker, 2009, s. 108).

Semra'nın yaşadığı üzücü olaylar, travmatik yaşantılar onun benlik bütünlüğüne karşı bir tehdittir. Yaşantılarındaki, benliğindeki her şeyi yerli yerine koyabilmek için gerilim içerisinde bulunduğu ruh halinden sıyrılması gerekir. Onun, yaşadıklarını anlatması, yazması hayatını kontrol eden duygularının yoğunluğunun azalmasını sağlayan bir yoldur. Semra'nın yazması da insanların hayatındaki zorluklara verdiği savaş ya da kaç tepkisinin doğal bir sonucudur denilebilir.

Yazmanın insanın ruh sağlığını iyileştirici etkileri vardır. Yazmanın türlerinden biri olan "Otobiyografinin bir amacı da bireylerin baskı altında tuttıkları daha önce ifade edilememiş sıkıntılarını, çatışmalı duygularını, bilinçaltında tutulan doyurulamamış arzularını, beklentilerini yazarak anlatmasını kolaylaştırmak ve gizlenen bu duyguların açıklanmasını, bireyin boşalmasını ve rahatlamasını sağlamaktır. Bunun kişi üzerinde bazı terapötik etkileride olmaktadır" (Özgüven, 2011, s. 143). Sadece otobiyografinin değil insanın kurmaca olarak yazdıklarının da farklı bir ifade yoluna dönüşen, insanın ruhunun izlerini taşıyan ürünler olduğu düşünülmektedir. Buradaki rahatlamamanın da dolaylı bir yoldan olduğu söylenilebilir.

İnci Aral bir söyleşisinde kendisine sorulan “Roman karakterlerinden Deniz, kendi duygularını yazarken ‘Yazmak iyileşmemi sağlayabilir mi?’ diye soruyor. Siz ne düşünüyorsunuz, yazma iyileştirir mi?”Sorusunu şöyle cevaplamıştır.“Evet ben her zaman yazmayı bir terapi olarak gördüm. Terapiye gitmektense yazmayı yeğlerim. Yazmak beni iyileştirdi. Çünkü benim çok zor bir çocukluğum oldu. Çok küçük yaşta anne babamı kaybettim. Ailemiz dağıldı. Okumak ve yazmak beni hem daha iyi bir insan yaptı, daha sevgi dolu, daha vicdanlı bir insan haline getirdi. İnsanı öğrendim çünkü. Hem de doğrudan yazarak iyileştim ben. O ruhumdaki yaraları iyileştirdim.” (Aral, 2011, Habertürk Gazetesi)

İnci Aral’ın birçok kitabının kurmaca olduğu göz önüne alınınca, yazarak rahatlamamanın yalnızca kendisini doğrudan anlatmakla gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın (1973) yazdığı Hazan Bülbül’ünde roman kahramanı İhsan Bey: “Bir insanın dünyadaki en büyük dostu dert ortağı olandır, derler. İnsan içinin acılarını dökecek başka bir kalp bulursa acılarının fazlasını oraya taşıyarak biraz rahat bulur” (s. 93) der. İşte insanı rahatlatan dert ortağı bazen de kendisidir. İnsan, kendisiyle yazarak dertleşir. İclal Aydın’ın kendi kendisiyle dertleşmek için yazı yazdığı, yazmaya nasıl başladığını anlattığı şu sözlerinden anlaşılmaktadır: “Kendim avunurken baktım ki avutuyorum” (Gümüş, 2012, s. 110).

İnsan, bazen diğer insanlarla dertleşmek için yazar ve sonunda içini döker, rahatlar: “Bu gece yatağında dönüp duracak, uyuyamayacak. Beni kendince seviyor. Ya dünyadan beklediği? Benim, üç odasını onunla paylaşacak adam olmadığını düşünecek. Belki kalkar, neydi adı, o arkadaşına mektup yazar. İçini döker. Sonra uyur” (Atılın, 2013, s. 77).

Bülent Akkurt’un kendi yaşam öyküsünü yazdığı “Erguvanlar Açarken” adlı kitabında sevdiği “Mavili Kız” la birbirlerine yazdıkları mektuplar yer almaktadır. Mavili Kız’ın bir mektubunda “Birkaç gündür kendimi daha iyi hissediyorum. Bu nedenle de bugün oturup hem olanları sana yazmaya, hem de biraz hafiflemeye çalışacağım” (Akkurt, 2005, s. 168) sözleri de Bülent’e mektup yazmasının onu rahatlatlattığını göstermektedir.

Mavili Kız'ın sevdiği Bülent'e içini döktüğü, ona olan duygularını anlattığı mektubuna karşılık alması da onu çok rahatlatmıştır. Çünkü Bülent, onun mektubunu okumuş ve Mavili Kız'a mektup yazmıştır. Aralarındaki iletişim sürmektedir. Bu, Mavili Kız'ın şu sözlerinden anlaşılmaktadır:

“Senin mektubunun postalanmış olması bende inanılmaz bir neşe yaratmıştı. Galiba büyük bir terapi olmuştu benim için” (Akkurt, 2005, s. 139).

Cahit Sıtkı Tarancı'nın Ziya Osman Saba'ya yazdığı mektuplardan yazarak birbirleriyle iletişim kurmalarının onları rahatlattığı anlaşılmaktadır:

“Bu sefer mektubun hakikaten gecikti. Seni azarlayamamış olmamı o ağrıyan dişine medyunsun. Sen rahat ettin ya, ben mektubuna kavuştum ya mesele yok demektir” (Tarancı, 2001, s. 201).

Sabahattin Ali'nin “Kürk Mantolu Madonna” adlı romanında Raif Efendi, kendisini yapayalnız hissetmektedir. Kendi ailesine bile yabancıdır. Çok yakınındaki insanlar bile onu tanımamakta, tanımak için de çaba göstermemektedir. Raif Efendi, bir gün yaşadıklarını kara kaplı bir deftere yazmaya karar verir. Rahatlamak için yazma gereksinimi duyduğu şu sözlerden anlaşılmaktadır:

“Fakat madem bir kere yazmaya karar verdim, her şeyi sükûnetle ve baştan anlatmalıyım... Bu takdirde birkaç sene, hatta on on iki sene geriye gitmek lazım... Belki de on beş... Fakat sıkılmadan yazacağım... Belki manasız tafsilat arasında asıl korkunç tarafları boğmak, onların tesirinden kurtulmak mümkün olur. Belki yazacaklarım yaşadığım kadar acı olmaz ve ben biraz ferahlarım. Birçok şeylerin zannettiğimden daha ehemmiyetsiz, basit olduğunu görüp heyecanımdan utanırım... Belki” (Ali, ss. 46-47).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun “Hep O Şarkı” adlı romanında Münire, yaşamını heba eden, ona büyük bir hayal kırıklığı yaşatan aşkını yazmak ister. Ona acı veren duygularına karşı duyarsızlaşarak rahatlamak için yazma gereksinimi duyduğu şu sözlerden anlaşılır:

"Bildiğim bir şey varsa, o da şu satırları yazan kadının artık gönül meselelerinden bahsetmek hakkını kaybetmiş olduğudur. Bundan böyle bana düşen vazife başımdan geçenlerin hepsini unutmak ve geri dönülmeven büyük sefere hazırlanmaktır" (Karaosmanoğlu, 1998, s. 136).

Halide Edip Adivar'ın "Çaresaz" adlı romanında Mediha yazarak rahatlamaktadır.

"Bereket versin, bu ev geçimsizliği arasında Mediha'nın dersleri ve yazıları onu biraz avutuyordu" (Adivar, 1991, s. 266).

Peyami Safa'nın "Deli Gönüm" adlı romanında birçok haksızlığa uğrayan ve kendini kimseye ifade edemeyen roman kahramanının, kendisini anlatarak rahatlamak için yazma gereksinimi duyduğu kitabın şu son satırlarından anlaşılır: "Sergüzeştimi başından sonuna kadar bu mahpusta yazdım. Çocuk doğuran kadınlar gibi içimden büyük bir yük çıktığını hissediyorum" (Safa, 2008, s. 224). Yazma gereksinimini bundan daha güzel anlatan söz olabilir mi? Yazar, burada içindekileri akdardığını, adeta bir yükten kurtulduğunu ifade etmektedir.

Bir söyleşisinde kitap yazdığını söyleyen Emel Sayın rahatlamak için yazma gereksinimi duyduğunu şöyle açıklar:

"Beş yıldır notlar alıyorum. Bir yerden sonra insan paylaşmak istiyor. Çünkü hayatta en zor şeylerden biri; yanlış tanınmak, yanlış anlaşılmasıdır. Hayatımda bazı konular o kadar yanlış aksettirildi ki, kendimi ifade edemedim. Bunlar içimde ukdedir. En azından onları anlatarak, önce kendimi rahatlatmak istiyorum. İnanılmayacak hikâyeler var. Hiç kimsenin bilmediği, ummadığı şeyler de var benim hayatımda. Sevenlerime karşı bir borç gibi hissediyorum bu kitabı" (Sayın, 2011, Sabah Gazetesi). Çünkü kendisini ifade edememek içinde bir ukdedir. Kendisini ifade edememiş, yanlış anlaşılmıştır. Ona göre yazmak kendisini anlatarak rahatlamamanın bir yoludur.

Bir söyleşisinde Erendiz Atasü de kendisini tam olarak ifade edebildiği zaman rahatladığını şöyle anlatmaktadır:

"Yazmanın, edebiyat yaratmanın verdiği bir doyum, rahatlama var. Yine de aynı zamanda çok ıstıraplı bir süreç de var. İki taraflı. Hem gerçekten doyum

verebiliyor, hem de çok bunalıma sokabiliyor insanı. Çünkü üzüntü verici şeyler var. Bir de kendinizi yeterince ifade edip edememe sıkıntınız var. Yani kendinizi yeterince ifade edemediğinizi, yazdığının, düşündüğünüz ve hissettiğiniz yanında yetersiz kaldığını görünce esas bunalıma giriyor insan. Bir de birbirine benzer bir sürü şey yazmanın da çok bir anlamı yok. Yeni bir şey ortaya koyabilmek lazım” (Atasü, 2014, Habertürk Gazetesi). Atasü’nün bu sözlerinden yola çıkılarak, kendisini tam olarak ifade edip rahatlama isteğinin de onun yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden birisi olduğu söylenilebilir.

İnci Aral’ın rahatlamak için yazdığını gösteren ifadelerinden bazıları daşunlardır:

"Kuşkusuz benim yazmam aynı zamanda kendime uyguladığım bir terapidir. Yazmak beni iyileştirdi ve belki de daha iyi bir insana dönüştürdü" (Aral, 2004, s. 13). Yazmanın terapötik bir etkisi olduğu da söylenebilir. Çünkü insan yazarken bir tür terapötik sürece girer. Yazma sürecinde bazı kazanımlar elde eder. Bazen bakış açısı değişir, sorunlarını kabullenir, kaygısı azalır ve kendi düşüncelerinin ve duygularının kontrolünü ele alarak sorunlarını çözebilmek için hazır hale gelebilir:

“Oğlum Yusuf doğduğunda evin içinde günlerce gecelik dolaşarak, anne olmaya çalıştım. Benim alışık olduğum zaman kavramı yok olmuştu. Hayatımı artık beslenme saatleri, uyku saatleri ve bez değişim saatleri yönlendiriyordu. Bebeklerin dünyasında bazen bizler kim olduğumuzu unutabiliriz ve o karmaşanın içinde kaybolup gideriz. Etrafımdaki herkes normal yaşamlarına devam ederken, ben kendi hayatımın kontrolünü elimde tutmaya çabalıyordum. İşte o dönemde çok basit günlük tutmaya başladım, bir seyir defteri. Bu deftere her gün ne zaman uyuduğumu, ne zaman meme verdiğimi, Yusuf’un kaç dakika uyuduğunu, altını ne zaman değiştirdiğimi yazdım. Yazdıkça tekrar kontrol duygumu kazanmaya başladım. Yazarak bir düzen yakalamaya başladım, bebeğime ve kendi yaşadıklarımaya odaklanmak bana zihin açıklığı ve ruh sağlığı getirdi” (Cimcoz, 2005, s. 19).

"Yazmanın, yalnızca fiziksel sağlığı düzeltmekle kalmayıp, aynı zamanda endişe duygusunu ve depresyonu azalttığı, üniversite öğrencileri arasında notların yükselmesine neden olduğu ve biraz önce gördüğümüz gibi yeni bir iş bulunmasına da yardımcı olduğu görülmüştür" (Pennebaker, 2009, s. 45-46). Görüldüğü gibi

yazmak insanın ruh sağlığını iyileştiren etkenlerden birisidir. Yazılanların okunması sadece insanın kendisinin değil çevresinin de rahatlamasını sağlamakta, hatta bazen de iyileştirmektedir.

Eskiden halk arasında kullanılan "Hikâyeler, peri masalları, mitoslar, kıssadan hisseler, meseller, sanat eserleri, şiirler, fıkralar vb. sanat için sanat (l'art port art) değerleri dışında halk pedagojisi ve terapisinin birer araçlarıdır. Psikoterapinin gelişmesinden çok önce insanlar bunları kullanarak birbirlerine yardımcı olmuşlardır" (Peseschkian, 1998, s. 10).

Pennebaker yaşanılan üzücü olaylar hakkında yazmaya dair şunları söyler:

"...yaşadığımız üzücü olaylar hakkında yazmanın psikolojik, hatta bedensel sağlık açısından da yararları vardı. Bu gözlemler, bir grup insanın "itiraf" etmesini ve bu şekilde sağlıklarına kavuştuklarını görmemize dayanıyordu" (Pennebaker, 2009, s.35). Burada insanın yazarak içini dkmesinin, kendisini ifade etmesinin, üzücü duygularıyla yüzleşerek onları kabullenmesinin, onu rahatlattığı söylenilebilir.

İnsanın yaradılışı gereği acı veren yaşantılardan uzaklaşıp rahatlama eğiliminin bazen bilinçli bazen de bilinçdışı bir yönelimle yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisi olduğu düşünülmektedir.

2.2.1.6. Varoluşsal zellikler

Varoluş "Yaşama, var olma, bir şeyin ne olduğu, nasıl olduğu değil, var olduğu olgusu, mevcudiyet, öz karşıtı" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 2080) anlamına gelmektedir.

İnsanın varoluşsal özellikleri onun kendisini anlama ve anlamlandırma ile var olmasıyla ilişkilidir. Biricik olan insan, anlatarak ve anlamlandırarak kendi yaşamında kendisini var etme ve değerirme özgürlüğüne sahiptir. Bu zgrlk de insanı kendi seçimleri doğrultusunda kimlik ve anlam arayışına yöneltir. Anlam arayışından yoksun olan insan, anlamlandıramazsa anlamsızlık, boşluk, yalnız ve yabancılaşmanın rzgrının esiş yönünde savrulur. zgn olamaz. Varoluşuluğa göre insanın zgr olamaması demek onun bir nesne gibi olması demektir. Bu durumda da insan kendi varoluşunu hissedemez.

İnsanın kendini var etmesi beraberinde sorumluluğu getirir, bu sorumluluklarda insanın yaşamını kontrol etme gereksinimi doğurur. Yaradılışı gereği ölüm gibi bazı konuları kontrol etmekte yetersiz olan insan, bu tür çıkmazları kabullenmeye çalışır, kabullendikçe de kendi potansiyelini kullanabileceği eylemelere yönelir.

Yaratıcılık insanın varoluşunu duyumsamayı sağlamaktadır. Çünkü insan yaratıcılığını ortaya koyarak kendi varoluşunu duyumsar.

“Bir çocuk küçük yaşlardan itibaren yaşama karşı coşku ve heyecan hissettiğinde, artık onun önüne geçebilecek hiçbir psikolojik engel olamaz. İşte bu yüzden yaratıcılık, dışarıdaki şartlar ne kadar zorlayıcı olsa da, aslında bireyin kendi iç dünyasının ne kadar özgür ve sınırsız olduğunu keşfetmesi anlamına gelir. Ayrıca yaratıcılığı içerideki özgürlükle bağdaştırırken dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır. Herkes yaratıcılık potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel, kişiden kişiye şekil ve miktar değiştirir. Bazılarında daha az, bazılarında daha çoktur; bazılarının yaratıcılığı sanat alanlarında ortaya çıkar; diğerlerinininki bilim, felsefe ya da sporda kendini gösterir” (Oral, 2003, s. 2).

Yaratıcılık potansiyelini kullanarak özgün ürünler ortaya koyan insan, biricik olduğunu hisseder. Kendi varlığını anlamlandırarak yaşadığı dünya üzerinde kendisini konumlandırır.

“Yaratıcı bireyin bağımsızlığı, büyük ölçüde onun özerk davranışlarına bağlıdır. Karar alma, karar ölçütleri ve kendini ifade etmek için kendi güven-güvensizlik sınırı içinde düşünmeyi seçen birey, özerk bireydir. Özerk olmak, aynı zamanda bağımsız olmak demektir” (Sungur, 1997, s. 72).

"Sanattan önce, sanatçının ruhu vardır. Sanatı bu ruh yaratır. Sanatçı herkese benzemez. O, insanlığın bilinmeyene uzanmış antenidir. Sanatçı, kelimenin en gerçek anlamı ile özgür olan insandır. Her yeni bilgi sezgi ile başladığı için, sanatçı, bilginin ve filozofun daima önünde yürür. Sanatçının görevi, bilgiyi aşarak, hayatı, evreni saran sırrı aramaktır" (Karaaaliolu, tarih yok, s. 119).

"...yazmak sanatı; kelimelere bir biçim vererek, bir sanat meydana getirmektir" (Karaalioğlu, tarih yok, s. 118). Yazmak, başka bir deyişle insanın ruhunu var etmesidir. Çünkü insanın ruhu, yazıda kendi üslubu çerçevesinde şekillenir. "Üslup; yazarlardan her birinin kendine özgü duyularından, kavrayışlarından doğar. Duygulara, düşüncelere bir biçim vermek anlamına gelen üslup, bir çalışma bir irade işidir" (Karaalioğlu, tarih yok, s.169). Aynı zamanda insanın varoluşsal özelliklerinden birisi olan özgürlük; insanın iradesi ile seçim yapmasını ve kontrol etmesini sağlar. Bu yüzden insan, yazma sürecinde kontrolünü eline almış ve özgürce seçim yapmış olmaktadır.

İnsan, yazarken de dil ile özgür olmakta, iradesi doğrultusunda seçimler yapmakta ve anlamlandırma çabasını göstererek varoluşunu duyumsamaktadır. Çünkü "Dil her şeyden önce bir ruh ve idrak işidir" (Çongur, 2002, s. 17).

"Dil, düşünme eylemi ve düşünce açısından ele alındığında insanı insan yapan her şeyin büyük ölçüde dilde yer aldığı ya da dile yansıdığı görülür. Gerçekten de dil, bireyin bilincini oluşturan, benliğini biçimlendiren temeldir; bilincin köklerine, bilinçaltının derinliklerine uzanan başlıca insansal işlevdir. Düşünce, us, bilgi, buluş insansal anlamda ancak dille olanak kazanır. Düşünsel, ruhsal oluşum etkeni olan dil, dünyayı anlığımızın egemenliği altına sokan temel araçtır, başlıca anlatım yöntemidir. İnsanın hem içindedir, hem dışında; hem öznel, hem nesnel. Somut uyarılar düzlemini ancak onun aracılığıyla aşabilir insanoğlu" (Vardar, 2001, s. 12-13).

"...sembolik sistemlerin en önemli kullanım alanı sembolik ürünlerdir. Hikâyeler ve soneler, oyunlar ve şiir, matematiksel kanıtlar ve problem çözümleri, törenler ve değerlendirmeler. Bireylerin bir dizi anlamı aktarmak için yarattığı, o kültür içindeki başka bireylerin anlayabildiği, yorumlayabildiği, değerlendirebildiği, eleştirebildiği ve dönüştürebildiği sembolik oluşumların tümü. Bu sembolik ürünler, sembolik sistemlerin nihai varoluş gerekçesidir; sonunda dönüştükleri gerekçeler, bireylerin çeşitli sembol sistemlerinde ustalaşma çabasına girmesinin gerekçeleri" (Gardner, 2005, s. 433).

İnsan, varoluşsal olarak anlamlandırma gereksinimini doyuramazsa kendisini boşlukta hisseder.

“Birey kendini anlamsız, sıradan ve boş hissetmeye çok uzun bir süre dayanamaz. Eğer herhangi bir aktiviteye doğru kaymaya başlamamışsa, kısa zamanda ruhsal devinimi korkunç boyutta yavaşlar; var olan potansiyel yerini boş vermişlik ve umutsuzluğa bırakır. Durum böyle olunca da yıkmaya ve yok etmeye dayalı davranışlar kaçınılmaz sonu oluşturur” (May, 2000, ss. 20- 21). Bu durum da insanın varoluşunu tehdit eder. Bu yüzden "Geçmiş ve bugün arasındaki boşluk, hiçlik, ne yapacağımızı seçme konusunda bizi özgür kılmaktadır. Seçtiklerimiz bizim değerlerimizdir" (Corey, 2008, s. 151).

"İnsanların bir konuyu sonlandırma ve bitirme gibi bir temel gereksinimi vardır" (Pennebaker, 2009, s.102). Çünkü insan bütünlüğünü duyumsamak ister. "Tamamlama duygusuna en yakın motivasyon ise etrafımızdaki dünyayı anlama temel güdüsüdür. Anlama ve anlam verme gereksinimi büyük olasılıkla tüm omurgalılarda önemlidir" (Pennebaker, 2009, s. 103). Daha önce de belirtildiği gibi insanın anlama ve anlam verme gereksinimini doyurmanın yollarından birisinin yazmak olduğu düşünülmektedir.

"Heidegger'in fenomenolojik varoluşçuluk kavramı bizim 'dünyada var olduğumuzu' ve içine adeta fırlatıldığımız dünyada yaşamımızın dünyadan ayrı olduğunu düşünmememiz gerektiğini ifade eder. Her günümüzü yaşama biçimimiz ve oluşturduğumuz günlük rutinler, alışkanlıklarımız sanki sürekli yaşayacağımızı varsaydığımızı göstermektedir" (Corey, 2008, s. 151). Bunlardan birisinin de yazarak yarınlara kalmak olduğu söylenilebilir. Çünkü "Bir milletin dilinde, o milletin bütün bir hayat macerasının özü saklıdır. Gelmiş geçmiş kuşaklar varlık karşısındaki duruşlarını, duygu, düşüncelerini, yorumlarını söz ve yazı ile kalıplaştırmışlardır. Biz bugün dilimizi kullanırken bizden önceki kuşakların düşünce kalıplarını hazır bulup kullanmaktayız. Böylece dil, kuşaklar arasındaki iletişimi sağlayan en büyük amildir. Çünkü millet yalnız yaşayanların birliği, beraberliği değil yaşamış olanların ve yaşayacakların da birliğidir" (Özkan, 2008, s. 98). İnsanın bireysel olarak yarınlara yazı ile kalmasında benzer bir durum söz konusudur.

"...Abidenin Çince kitabesinde Türk-Çin dostluğu, Türk İmparatorluğu ve Kül Tigin methedilmekte ve tanıtılmakta, 'gelecek hadsiz, hesapsız nesillerin dimağlarında, onların müşterek muvaffakiyetlerinin şaşası her gün yeniden canlansın diye, uzakta ve yakında bulunan herkesin bunu öğrenmesi için, bilhassa

muhteşem bir kitabe yaptık" ve "Böyle adamların ebediyen payidar olacaklarının muhakkak olmadığını kim söyleyebilir? Uğurlu haberleri ebediyen ilan için şimdi dağ gibi yüksek bir abide dikilmiştir' gibi ifadeler sıralandıktan sonra, tarih kaydedilmektedir" (Ergin, 2010, s. XVIII).

"Bir kez yazılınca ya da birilerine anlatıldığında, o olayın anısı ve değeri koruma altına alınır" (Pennebaker, 2009, s. 111). Başka bir deyişle anlatılanlar var olur ve somutlaşır, geleceğe aktarılır.

Semih Gümüş'ün şu sözlerinden yine yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin varoluşsal özellikler olduğu çıkarımı yapılabilir:

"İlk roman yazarlarının nasıl yazacaklarını çoğunu arkada tutup ilginç ve şaşırtıcı olmayı önemsedikleri; hayatlarını roman sanarak kendilerini anlattıkları; iç döküp sırları açığa vurarak yaşananları kullandıkları biçimdeki eleştiriler pekâlâ yerinde olabilir; ama kime ne! Asıl sorun yazarların yaptıkları seçimlerin ne olduğu değil hangi okuma kültürüne karşılık gelip kendilerine nasıl bir yer açtıkları" (Gümüş, 2012, s. 182).

"Yaban" romanının kahramanı Ahmet Celal'in ölümle burun buruna olduğu zaman dahi yazmaya devam etmesinin aslında onun yazdıklarında var olması anlamına geldiği düşünülmektedir:

"Düşman gözü beni, artık yatağımın içinde bile rahat bırakmıyor. Pencereden, kapıdan her vakit, her saat teftiş ve nezaret altındayım. Bu sıkı göz hapsi içinde, defterimi ancak gece yarısı el ayak çekildikten ve belki de nöbetçi er uykuya daldıktan sonra yatağıma sokulup yazabiliyorum. İhtiyaten lambamı da söndürüyorum. Ve İtalyan şairi d'Anunzio'nun (Nocturno)yu yazdığı gibi bütün yazıları el yordamıyla karanlıkta karalıyorum. Okuyabilene ne mutlu.

Oysa ben, bundan sonrası mutlaka okunsun istiyorum. Çünkü Anadolu Savaşı, bağımsızlık mücadelesi denilen büyük facianın, büyük destanını, tarihe intikal etmeyecek olan tarafları yalnız bu defterde yazılıdır. Eğer bir hıyanet eli, bir silgi lastiği alıp kurşun kalemiyle çizilmiş bu eğeri, büğrü satırlar üstünden geçecek olursa gelecek kuşaklar kendi memleketlerine ait birçok acı gerçeklere ermek vasıtasından mahrum kalacaktır.

Artık, bu benim hikâyem olmaktan çıkmıştır. Burada, kendime ait olan kısımları bile ben, artık başkasının macerası gibi anlatıyorum. Farz ediniz ki ben, Ahmet Celal denilen bir subayın, bir malul gazinin hortlağıyım ve her gece el ayak çekildikten sonra onun boş kalan yatağına girip olan biteni hikâyeye ediyorum” (Karaosmanoğlu, 2006, ss. 160-161).

“Bu satırları Emeti Kadın'ın düşmanı tekrar beklemesine rağmen yazıyorum. Bu satırları düşman ordusunun Sakarya'nın öbür yakasında, Ankara'ya yetmiş kilometre yakınlıkta harp ettiği bir anda yazıyorum” (Karaosmanoğlu, 2006, s. 164).

“Yalnız, bu defter, ellerine geçsin istemiyorum. Ona her ellerini uzatışlarında yüreğim ağzıma geliyor” (Karaosmanoğlu, 2006, s. 176).

“-Git, git. Git yat. Ama burası daha sağ sağlim değil ki nerede ise, buraya da gelirler, ateşe verirler.

Ve bunu söylerken, aklıma defterim geldi. Döndüm. Onu masamın üstünde, kitap, kâğıt ve gazete yığınları arasından bulup çıkardım. Bütün uzunluğunca, gömleğimin altına, göğsümün üzerine yerleştirdim. Sonra durdum, düşündüm, daha ne yapacaktım? Ha; yanıma bir kalem alacaktım. Kim bilir, bir daha artık buraya dönemem. İşte yarısına kadar yontulmuş bir kurşun kalem duruyor. Şimdi, artık bir daha dönmek üzere gidebilirim.

Hayatımın son dakikasına kadar başımdan ne gelip, ne geçecekse bu küçük kalemlerle bu kapsız deftere yazacağım. Gece karanlıkta, bu milli facianın bütün esrarını buraya dökeceğim, onu bir taşın altına bırakacağım” (Karaosmanoğlu, 2006, s. 180).

Selim İleri, yazma sürecinde varoluşsal özelliklerden kontrol etme ve seçim yapmanın keyfini duyumsadığını söyler:

“... roman yazarken hep gizli bir iş yapıyor olma heyecanı duyuyorsunuz. Çünkü ne olacağını asla bilmiyorsunuz. Oysa kurgusal olmayan eserlerde ne söyleyeceğinize ilişkin fikri baştan beri taşıyorsunuz. Ya ben ne olursa olsun, planlamaktan nefret ediyorum. Romanda hissettiğiniz harika bir duygu var: İlk taslağı yazma duygusu ki bu, edebi deneyimler içinde en güzel olanıdır. Anlatıma başladığımızda bir sürü yol ayrımı ve olasılık, bir sürü fikir oluyor. Bu harika bir şey. Edebi deneyimler içinde en güzel olanı bu” (İleri, 1999, s. 60).

“Yemekten sonra odasına çıkıp ışığı yaktı. Masanın çekmecesinden bir defter çıkardı. Buna günlük de denmez; içine her gün yazmıyor. Ara sıra, yaşanmış günün üzgünlüğünü, sevincini –ama bilinmeyen bir süzgeçle eski keskinlerinden, tortularından süzülüp arınmış olarak- bir daha yaşamak için bu defteri açardı” (Atılğan, 2013, s. 25).

Mina Urgan’ın anlattıklarından yola çıkarakyazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerinden birisinin varoluşsal özellikler olduğu söylenilebilir:

“Çünkü benim gibi, ruhun ölümsüzlüğüne, öteki dünyaya filan inanmayan bir insan, karanlık bir boşlukta yok olmadan önce, çok küçük de olsa, bir iz bırakmak ister peşinde. Tek ölümsüzler sanatçılardır, şairlerdir, yazarlardır, düşünürlerdir. Şimdi ünlü olmasalar bile, ileride değerleri anlaşılacaktır. Çamurlu bir su birikintisine, bembeyaz, ıslık ıslık ışıldayan çok güzel bir çakıl taşı atmışlardır onlar. Çamurlu sular nasıl olsa bir gün çekilecek, o güzel çakıl taşı gün ışığına çıkacaktır. Büyük yaratıcılar, her zaman yaşayacakları, hiçbir zaman unutulmayacakları için, anılarını yazsalar da olur yazmasalar da. Oysa benim gibi bir öğretmeni, öğrencilerinden, ailesinden, yakın dostlarından başka kim anımsayacaktır? Onlar da öldükten sonra, o öğretmen tümüyle yok olacaktır” (Urgan, 2011, ss. 9-10). Ölüm gerçeğini kabullenen Mina Urgan, kendini gerçekleştirerek varoluşunu duyumsamaktadır.

“Kadırga” öyküsünde Kadırga semtini anlatan Jale Sancak, öyküsünün kahramanının yazarlık varoluşunu duyumsadığını söyler:

“Ebru yapıyorsunuz. Düşlerinizin, yaratının peşinden gidiyorsunuz. Ben yazıya sığınyorum siz ebruya. Ben sözcüklerle uğraşıyorum, siz renklerle, suretlerle avunuyor, unutuyor ya da dayanabiliyorsunuz. Daha da önemlisi var olduğunuzu duyuyorsunuz” (Sancak, 2009, s.159).

Öykünün sonunda ebru yapan kişiyle kendini karşılaştırır ve “Parmakları okşarcasına binlerce yıllık Kadırga’ya dokunuyor; biri suyun üstünden suret alıyor, ölümü öteliyor, diğeri sözcüklerle çiziyor suretleri, yaşamı kucaklıyor” (Sancak, 2009, s. 160).

Jale Sancak, “Galata” adlı öyküsünde ise varoluşun çıkmazını şöyle anlatır:

“Öykü ve hayat... Kurgu ve gerçekle birliktedir. Dille ve dilsizlikle. Dönüştürenle ve dövüştürenle. Tutkuyla ve öfkeyle” (Sancak, 2009, s.12). Buradan yola çıkılarak öykünün yaşam gibi varoluşun çelişkileriyle mücadele edilen bir saha olduğu olduğu anlaşılmaktadır.

Ahmet Cemal’in görüşü de İnci Aral’ı desteklemektedir:

“İnsanın yaratıcılığında dile getirilen sonsuzluğu ile ölümlülüğü arasında uzanan gerilim alanı, hep insandan yola çıkan, sonunda yine insana varan/varması gereken sanat ve edebiyat için her zaman kendine özgü bir ‘sonsuzluk’ sürecini oluşturmuştur; çünkü sanat ve edebiyat, insanoğlunun elinden çıkma bütün kalıcılıkların ölümlülüğün bilinciyle örülü bir atmosferde yaratılmasını, insanoğlunun doğasını kavrayabilme bağlamında her zaman çelişkilerin en verimli sayılmıştır” (Cemal, 2012, s. 113).

İnci Aral “Ruhumu Öpmeyi Unuttun” adlı öykü kitabının “Sunu” Bölümünde:

“Kimi zaman ölüm ve zamanla ilgili algılarımız gerçeklik boyutunu aşar. Bazen de yanılsama gerçeğin ta kendisidir. Eğer, hayal gücünün soyutlamayla kurmacaya dönüştüğüne ve gerçeğin görme ve algılama biçimimizi genişletme gücü olan sözcüklerle yeniden yaratılabileceğine inanmasam okuyacağınız bu öyküleri yazamazdım” (Aral, 2009, s. 7). Buradan da İnci Aral’ın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan varoluşsal özellikler göze çarpmaktadır.

"Yazmak benim için hala savrulma, onun dışındaki yaşama pratiklerinin önemsiz hale geldiği yoğun bir ruhsal ve fiziksel yıpranma dönemi olmayı sürdürüyor. Ölümcül bir mücadele süreci. Ölüm korkusunun kendisi. Çünkü öncelikli tasam, bir kitabı yarım bırakmadan,-var olan risklerin nedeniyle- ölmeden bitirebilmek, sağlığımın ve gücümün sınırlarını zorlayan bu hırpalanmaya son sayfaya kadar dayanabilmektir. Bu ölüme, bu tükenişe gönüllü razı oluşumu, bir gece yarısı ya da sabah karanlığında, bir öykünün ya da bir kitabın son cümlesine noktayı koyduğum anın mutluluğuna 'bağımlı' biri olmakla açıkladım kendime epey zaman. Eş ağırlıkta bir 'kendi yarattığım serüvenin içinde yaşamak' tutkusu olduğunu, işin tanrısal boyutunu ise sonradan, roman yazmaya başladıktan sonra keşfettim" (Aral, 2004, ss. 12-13).

Ferit Edgü’nün “Eylül’ün Gölgesinde Bir Yazdı” adlı hikâyesinde kahramanı Çakır’ın silik yaşamını yazarak var etmeye çalıştığı söylenilebilir:

“Eğer yazdıklarımın gücüne inansaydım, Çakır’ı bin bir kılığa sokar, yaşamı boyunca bir kez olsun tatmadığı aşktan umutsuz aşk öyküleri çıkarır; horlanan, yoksanan, bir kıyıya itilmiş insanlara garip bir ilgi duyan, onlara kapısını ve sofrasını açan, bununla da kalmayıp onları, hem bir soytarı hem de kendisinin bir özdeşi olarak gören babamla olan ilişkisine değinir ve bunları gecikmiş bir efendi/köle ilişkisinin ipuçları olarak ortaya koyardım. Böylesi bir öyküye ya da romana kim dayanabilirdi? Oysa bunların hiç biri yoktu Çakır’ın yaşamında. O, yalnızca vardı. Orda. Yaşamın içinde” (Edgü, 2007, s. 12).

“Bir gün-yağmurlu, kasvetli bir Pazar günüydü- çini sobanın karşısındaki koltuğa gömülmüş, ailenin fotoğraf albümünü karıştırırken, Çakır’ın bu albümde, bir tek olsun, fotoğrafının bulunmadığını gördüm. Doğrusu babamın da pek fazla fotoğrafı yoktu. Daha doğrusu tek bir gençlik fotoğrafı vardı. Çakır’ın aile albümünde niçin bir fotoğrafı olsundu ki! Bence aileden biriydi Çakır. Fotoğraf albümünü dolduran, teyze, yenge, halalardan daha çok aileden biriydi. Ama yalnız bu aile albümünde değil kuşkusuz, hiçbir albümde fotoğrafı yoktu Çakır’ın. Askere de gitmediğine göre hayatta belki hiç fotoğraf çektirmek zorunda kalamamıştı” (Edgü, 2007, s. 18).

“Elimdeki albümün sararmış, soluk fotoğraflarını karıştırırken, çocukluğuma ait bir fotoğrafı ilgimi çekti: Bir el, başımın üzerinde bir güneş şemsiyesi tutuyordu. Fotoğrafa yarısı girmiş, o yarısı da tam karşı ışığa düşmüş birisi de elinde kaşık, bana bir şey yediriyor olmalıydı. Fotoğraftaki ben, dört-beş yaşlarımda olmalıydım. Cılız bir erkek çocuğu. Hastalıklı, solgun benizli. Kendimi, tabii hemen tanıdım. Ama yaşımı merak edip fotoğrafı albümden çıkardım. Annem genellikle fotoğrafların arkasına tarih atardı. Ama bu fotoğrafta tarih yoktu. Bu fotoğraftaki günü anımsamaya çalıştım. Güneş şemsiyesini arıyordum. Yaz günleri bahçeye çıktığımda elime bu şemsiyeyi verirlerdi başıma güneş geçmemesi için. Ama o gün (fotoğrafın çekildiği gün), şemsiyeyi bir başka el tutuyordu. Kimin eli? Biri bana bir şey yediriyordu. Kim? Kalkıp büyütecimi aldım ve fotoğrafı incelemeye başladım. Ve elindeki kaşığı ağzıma götüren kişiyi tanıdım! Çakır’dı bu! Yüzü yandan görülüyordu. Fotoğrafın çerçevesine yalnızca yüzü ve tuttuğu kaşığı ağzıma götüren eli ve göğsü giriyordu. Yüzü o kadar belli belirsizdi ki sanki yoktu. Çakır’dan kalan bu tek silik imgeden yola çıkarak bir düş kurdum: Çakır’ın yaşamından ölümüne değin yüzlerce çekilmemiş fotoğrafı gözlerimin önünden geçiyordu. Bu var olmayan fotoğrafları var etmek için sözcüklere başvuracaktım. Böylece ortaya, Çakır’ın (Fotobiyografik Öyküsü) çıkacaktı. Başlık ortaya çıktığına göre artık Çakır’ın öyküsünü yazabilirdim. Ölümünden kırk yıl sonra olsa da. Hemen o gün işe koyuldum. Ve her gün, yalnızca bir tek fotoğraf düşledim. Yalnızca o fotoğrafı sözcüklere aktardım. Bir ay süren bu foto-yazarlık serüvenimin sonunda, Çakır’ın yaşamından kesitleri kapsayan bir sözcük albümü çıktı ortaya. Ne var ki bunun bir

yazarlık olmadığını biliyordum. Bir tür, nasıl söyleyeyim, göz boyamaydı bu. Olsun. Düşlediğim bu albümü hiçbir zaman yayımlamayacağıma göre hiç kimsenin gözünü boyamış olmayacağım. Hem boyasam da ne çıkar? Çakır'ın yaşamı bir masal değil miydi? Bugün, masalın yerini, foto-romanlar aldığına göre” (Edgü, 2007, ss. 18-19).

Gülriiz Sururi'nin de yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin varoluşsal özellikler olduğu anlaşılmaktadır:

“Ben bir insanım her şeyden önce. Neruda gibi, yaşadığımı itiraf etmek isterim. Anılarımın devamını başkalarının yazmasına razı olamam. Hayatımı son noktasına kadar yazacağım. Kitabımı okuyup, “Peki sonra ne oldu, neler yaşadı bu kadın merak ediyorum” diyenlere, yolumu kesip kitabımı övenlere, kitabımla ilgili aldığım yüzlerce telefona, beni “yazmalısın” diye zorlayan yakın dostlarıma yazıyorum kitabımı, yani hayatımın devamını. Her hayat bir ormandır ve hiçbir roman yarıda bırakılmamalıdır. Masal değil ki bu, ‘Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine’ diye bitirelim” (Sururi, 2003, ss. 8-9).

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Şiirler kitabının "Tanpınar'ın Şiirleri İçin Önsöz Arayışı" bölümünde Oğuz Demiralp şöyle söyler:

"Bir mutlak avcısıydı Tanpınar. Dilde aradı mutlakı. Her şeyi toparlayan, her şeyin toparlandığı noktayı bulmak için şiir yazmış gibidir. Tanpınar, yapıtının özünün, özeğinin şiir olduğunu söyler. Nedir ki şiir başlığı altında pek az sayıda ürün vermiştir. Ölümünden önce yayımladığı kitabında sadece otuz yedi şiire yer vermiştir. Ancak, şiiri daha doğrusu şiirseli bütün yapıtına yaymıştır. Kendi savlamasına göre, şiirinden kalkarak çevreye yayılmıştır. Öyleyse, Tanpınar'a göre, şiiri, yapıtının can evidir. Maillerme ve Valery çizgisini izlemeye çalışarak şiiri arınma, ayıklama, saltık güzelliği yakalama işlemi olarak görmüştür. Dizelerin, imgelerin kusursuz geometrisinde hakikati aramaya, sözün hakikate eşit oluncaya değin arındığı noktaya inmeye çalışmıştır. İnsanın varoluşsal durumunu terennüme, kendi deyimiyle hilkat nizamını şişirmeye çabalamıştır" (Tanpınar, 2002, s. 7).

"Tanpınar'ın bu arayışı aslında karşıt hadler arasında barışıklık arayışı, kendi sözcüğüyle 'huzur' arayışı gibidir. Ömrümüzün geçiciliğiyle içimizdeki sonsuzluk duygusu, anın uçuculuğuyla anısının kalıcılığı, erkekle kadının, tarihle doğanın, giderek zamanla mekânın barışıp bağdaştığı anlara yönelir Tanpınar'ın sözü" (Tanpınar, 2002, s. 8).

Kazım Karabekir'in "Hayatım" adlı eserindeki şu sözlerinden onun yazarak varoluşu duyumsadığı söylenilebilir:

"Daha rüştiye (ortaokul) sıralarında iken hayatımı yazmaya başladım. Başıma gelenleri muntazaman kaydetmekle lezzet duyuyordum. Sonraları günü gününe hayatımı not etmeye başladım" (Karabekir, 2008, s. 19).

Sanat ve kültüre hizmet eden şahsiyetleri gerek bugünün, gerekse yarının insanlarına tanıtmak aynı zamanda unutulmalarının önüne geçecektir: "Adına 'zaman' dediğimiz o karşı konmaz gücün unutturulduğuna karşın; gönlümüz yine de sanatımıza ve kültürümüze emek vermiş, eserler armağan etmiş insanlarımızın kişiliklerinin unutulmalarına razı olmamalı. Biyografik incelemelerin, yayınlanmış anıların kültür ve sanat değerlerimizin bugünkü gençliğe ve gelecek kuşaklara tanıtılmasındaki yarar ise, elbette yadsınamaz" (Özdeneoğlu, 2000, ss. 8-9).

Ayfer Tunç internet sitesinde yer alan "Yazmak" adlı yazısında söyleyerek yazma becerisinin gereksinim haine dönüşmesini sağlayan etkenlerden varoluşsal özellikleri söylemektedir.

"Yazar, her an girecek bir beden arayan huzursuz ruhtur, tıpkı Baudelaire'in söylediği gibi gönlünce kendisi veya başkaları olabilen kişidir. Yazıyorum, çünkü bana bahşedilen tek bir hayatla yetinemiyorum, aynı anda ben ve başkaları olmak için yazıyorum.

Hayat iki büyük yalnızlık olan doğum ve ölüm arasındaki kısa maceradan ibarettir, insanın hikâyesi ise varlığımızı oluşturan bütünden kopmanın hikâyesidir. Bir bedenden doğarak en büyük bütünden koparız, macera başlar. Ölümün bizi beklediği yerde macera tamamlanmıştır" (http://www.kalem.web.tr/ayfer_tuncWEB/indextr.html)

O halde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisi varoluşsal özelliklerdir denilebilir.

2.2.1.7. Merak

"Merak; yeni durumlar, yeni objeler aramaya yönelten zihinsel bir zevk yönelimidir (libido intellectuelle)" (Sungur, 1997, s. 71) ve "Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek; bir şeyi edinme, yapma, bir şeyle uğraşma isteği" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 1370) anlamlarına gelmektedir.

İnsan anne karnından çıkıp dünyaya geldiği anda bu yeni yere ve kendisine yabancıdır. İlk aylarda kendisini annesinin bir parçası zanneder. Belli bir zamandan sonra annesinden ayrışır ve ben kavramı oluşur. Bebeğin çevresindeki nesnelere, insanların ve durumların farkına varması ile onları keşfetmesi, benlik kavramının oluşmasını sağlar. Böylelikle bebeğin yaşadığı dünyayı ve kendini anlama çabasının keşiflerinin sonucunda aldığı haz onun merakını sürekli hale getirir.

Yaradılışı gereği sadece bebeğin değil her yaşta insanın içinde merak duygusu vardır. Çünkü insanın kendisini, diğerlerini anlaması ve yaşadıklarını anlamlandırması ömür boyu devam eder. Bu merak duygusu, insanın, anlama ve anlamlandırma gereksinimiyle insanın davranışlarını şekillendirir ve merakını gidermesi için çeşitli yollar aramasına neden olur. İnsanın merakını gidermesinin yollarından birisi de "yazmak"tır. Yazdıkça daha iyi anlar, bilmediği ve göremediği şeylerin farkına varır. Bilmediklerini öğrenme, keşfetme süreci ve sonucu insanın haz duymasını sağlar. İnci Aral'ın (2004) "Yazmaya oturduğumda hiçbir şey çok açık değildir. Net olan temel düşünce ve izleklerdir. Gerisi serüven. İnsanı yazmaya çeken müthiş bir serüven. Olaylar, yarattığım kişilerin sahiciliğine, derinliğine göre değişir. Kimi zaman onlara egemen olmadığım da olur. Her metnin bir iç mantığı, tutarlılığı, diyalektiği vardır çünkü. Kahramanlarım kendi sonlarını kendileri hazırlar ve yazarlar. Tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi heyecan verici olan budur, bağımlılık yaratan da." (s. 20) sözlerinden onun yazacaklarının neler olacağını tam olarak bilememesinin, yazma sürecinde yaşadığı merakın ve hazzın, onun yazma gereksinimi duymasının etkenlerinden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Yazarın kendi kendisiyle konuşarak yazdığı bir edebi tür olan denemede, bazen yazar kaleminin dümenine kendini teslim eder. Bu teslimiyet yazarda merak duygusunu uyandırır ve onun yazma gereksinimi duymasını sağlar.

Semih Gümüş (2008) “Deneme, eleştiriyle kendini sınırlayan yazarın durduğu yerden kalkıp adanın çevresindeki sulara kulaç atmasına benziyor. Kendini kısıtlamışken özgürleşmesine, umursamadığı yerlerini keşfetmesine, bilmediği sulara açılmasına, derinlerdeki hayatı merak etmesine” (s. 14) yardım eder diyerek denemenin insanın merak duygularını körükleyerek özgürleştirdiğine değinmektedir.

İnsanın merak duygusu, onun bu merakını gidermesi için harekete geçirir. Çünkü giderilmeyen bir merak insanı huzursuz eden bir gerilim içerisine sokar. Anlamlandırılan, giderilen merak duygusu insanın gerilim içerisindeki ruhunu rahatlatır ve haz verir. Bu haz anlama ve anlamlandırma gereksiniminin karşılanmasıyla da ilişkilidir denilebilir.

Pınar Kür’ün Küçük Oyuncu adlı romanındaki Semra, hayatındaki belirsizlikleri anlamak ve anlamlandırmak için merak duyar. Semra’nın merakını giderememesi onu bunalımlı bir ruh haline sokar. Düşünerek hayatındaki belirsizlikleri anlamlandırmakta başarılı olamaz ve merakını giderebilmek için yazma gereksinimi duyar:

“Sorunu ciddiye almaya korktukları için mi matrağa aldılar, yoksa gerçekten ciddiye almadılar mı, yoksa benim sorun saydığım şey onlar için sorun olmaktan çok uzak mıydı, anlamamıştım o zaman. Hemen o sıra üstünde düşünmek de istemedim; kızgınlığıma neden aramaktan korktum belki. Sonraları çok düşündüm. Yazmaya başlamadan önce her şeyin gerçeğini bulmaya çalıştım çünkü. Ama dedim ya kafam hala belkilerle dolu. Neden kapattım konuyu, neden sorgulamadım” (Kür, 1985, s. 23).

Yazmak, insanın merakının giderilmesi sonucunda oluşan farkındalığını artırır, farklı bir bakış açısıyla düşünmesine yardımcı olur ve daha önceden anlayamadıklarını anlamasını sağlar. Bu yüzden de insanın özünde olan anlama ve anlamlandırma gereksiniminin yazma gereksinimine dönüştüğü söylenilebilir. O halde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin de merak olduğu söylenilebilir.

2.2.1.8. Kendini Gerçekleştirme

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre "En st düzeydeki ihtiyaç kişinin kendine özgü doğuştan getirdiği potansiyelini ve kapasitesini keşfetmesini ve yaşama geçirmesini içerir" (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 317). Her insanın içinde kendi yaradılışına ait birtakım özellikler vardır. Bu zellikler kişilerin olabileceği şeyi olmasını gerektirir. "Maslow alt düzeydeki tüm ihtiyaçlarını belli lde doyumuş kişinin yaşayacağı hoşnutsuzluk ve rahatsızlık hissini aşması için 'uygun olduğu şey' olmak için çabalaması gerektiğini belirtmiştir" (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 317). Kimi müziğe, kimi ticarete, kimi hitabete, kimi resme yatkındır. Bu zelliklerin insanın hayatının içinde yer alması, insanın kendini varlığıyla tam ve bütün hissetmesini sağlamaktadır. İşte bu tam ve bütünlük duygusu kişinin kendini gerçekleştirmesidir.

İhtiyaçlar hiyerarşisinin "en st tepesinde yer alan kendini-gerçekleştirme (self-actualization) aşamasına herkes ulaşamayabilir. Fakat büyük ressam, sanatkrlar, yazarlar, şairler, filozoflar ve mistikler bu aşamaya gelerek yaşamlarının en önemli doruk deneyimlerini gerçekleştirmiş kimseler arasına girerler" (Cüceloğlu, 2009, s. 236).

Carl Jung'a göre "İnsan doğasının bir bölümü sürekli gelişmek, büyümek ve gelişimin dengeli ve tamamlanmış bir düzeye gelmesi için ilerlemektedir. Jung'a göre, şimdiki kişiliğimiz, hem kim ve ne olduğumuz hem de nasıl bir kişi olmayı mit ettiğimiz düşünceleriyle belirlenmektedir. Kendini gerçekleştirme süreci geleceğe yöneliktir. Kuram, insanların tüm yeteneklerini kullanmaya veya yaşama geçirmeye doğru ilerleme eğiliminde olduğu varsayımına dayanmaktadır" (Corey, 2008, s. 87). Jung da insanın yaradılışındaki kendini gerçekleştirme ihtiyacının, kişinin yaşamını şekillendirdiğini söyler.

Rogers'a göre "İnsanlar doğuştan, yaradılıştan gelen bedensel, biyolojik gücü geliştirmeyi, tamamlamayı amaçlarlar. Bunu isterler, bunu yapmak; yerine getirmek çabası içine girerler. İnsanın benliğinde kendine ait olan, kendisiyle ilgili bulunan kavramları geliştirmek, tamamlamak girişimi sırasında insanın kendisinin kim olduğu, amacının ne olduğu, ne yapmak istediğine ilişkin bilinç durumu ortaya çıkar. Rogers yaşam boyu süren bu çabaya 'insanın kendisini gerçekleştirme çabası, eğilimi' adını vermiştir. Rogers'a göre insanın kendine özgü, kendi özünü, özelliğini

oluşturan anlayış (self-concepts) doğuştan gelen bireysel bir güç ya da yetenektir. Bu güç insanın yaradılıştan gelen becerisine, yetisine, yeteneğine uyar" (Köknel, 1998, ss. 179-180).

İnsanın yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden birisi de kendini gerçekleştirme ihtiyacıdır. Yaradılışında yazma özellikleri olan birisi bu doğrultuda bir yol seçerek yazma gereksinimini giderebilir. "Kişiliğin gerçekleştirilmesi, varlanması için kullanılan seçenekler, yollar, yöntemler aynı zamanda insanın bilgi ve ilgi alanını oluşturur. İletişimde verilen iletiler ve bunların taşıdığı simgelerin çözümünde kişinin bilgi ve ilgi alanı en önde gelen etkidir. Çünkü insan bir süre sonra yapıtlarıyla, ürünleriyle bütünleşir, özdeşleşir. Başkalarıyla iletişimini bunlar aracılığıyla kurup sürdürür. Başkaları da bu insanlardan bilgileri, yapıtları, ürünleri doğrultusunda ileti bekler, onlara bu doğrultuda sorular yöneltirler. Araştırmacıların, bilginlerin, sanatçıların başkalarıyla kurdukları iletişimin hemen tümü bu biçimde ve düzeyde gerçekleşir" (Köknel, 2005, s. 131). Yazarların yaradılışında bulunan yaratıcılık, yazma gereksinimi karşılamak için yazıda ortaya çıkabilmektedir. "Hayal gücünün ve üretimin potansiyeli olan yaratıcılık, insan yaşamının iki alanında önemli rol oynar. Bir alanda, insanın toplumun bir üyesi olarak geliştirdiği kimlik ve bu kimlikle toplumda edindiği yer, diğer alanda ise psikolojik açıdan eriştiği yeterlilik; yani kendini gerçekleştirme yer almaktadır" (Oral, 2003, s. 1).

Köknel'e (2005) göre "Genel olarak her sanat yapıtının altında kendini gerçekleştirmeye, varlamaya çalışan bir insanın çabası, her insanın ruhsal yapısında da yaratıcılığın tohumları, filizleri bulunmaktadır. Her insanda çocukluk ve gençlik çağındaki çatışmalar ve bunların yarattığı kaygı, sanat gücünün temel kaynağıdır. Bu güç bireysel, toplumsal, evrensel birikimlerle başkalarına iletilebilirse, sanat yapıtı niteliğini kazanır" (s. 370).

Sanat "İnsana kendini aştırır" (Karaalioğlu, tarih yok, s. 117). Kendini aşmak bir anlamda insanın olabileceği şey olması, başka bir deyişle kendisini gerçekleştirmesidir.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Şiirler kitabının "Tanpınar'ın Şiirleri İçin Önsöz Arayışı" bölümünde Oğuz Demiral şöyle demektedir: "Bir mutlak avcısıydı Tanpınar. Dilde aradı mutlakı. Her şeyi toparlayan, her şeyin toparlandığı noktayı

bulmak için şiir yazmış gibidir. Tanpınar, yapıtının özünün, özeğinin şiir olduğunu söyler. Nedir ki şiir başlığı altında pek az sayıda ürün vermiştir. Ölümünden önce yayımladığı kitabında sadece otuz yedi şiire yer vermiştir. Ancak, şiiri daha doğrusu şiirseli bütün yapıtına yaymıştır. Kendi savlamasına göre, şiirinden kalkarak çevreye yayılmıştır. Öyleyse, Tanpınar'a göre, şiiri, yapıtının can evidir. Maillerme ve Valery çizgisini izlemeye çalışarak şiiri arınma, ayıklama, salt güzelliği yakalama işlemi olarak görmüştür. Dizelerin, imgelerin kusursuz geometrisinde hakikati aramaya, sözün hakikate eşit oluncaya değin arındığı noktaya inmeye çalışmıştır. İnsanın varoluşsal durumunu terennüme, kendi deyimiyle hilkat nizamını şişirmeye çabalamıştır" (Tanpınar, 2002, s. 7). Görüldüğü gibi Tanpınar'ın kendini aşma, kendini gerçekleştirme ihtiyacı onun yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden biri olmuştur.

"İnsanlar doğuştan, yaradılıştan gelen bedensel, biyolojik, gücü geliştirmeyi, tamamlamayı amaçlarlar. Bunu isterler, bunu yapmak, yerine getirmek çabası içine girerler. İnsanın benliğinde kendine ait olan, kendisiyle ilgili bulunan kavramları geliştirmek, tamamlamak girişimi sırasında insanın kendisinin kim olduğu, amacının ne olduğu, ne yapmak istediğine ilişkin bilinç durumu ortaya çıkar. Rogers yaşam boyu süren bu çabaya "insanın kendisini gerçekleştirme çabası, eğilimi" adını vermiştir. Rogers'a göre insanın kendine özgü, kendi özünü, özelliğini oluşturan anlayış (self-concepts) doğuştan gelen bireysel bir güç ya da yetenektir. Bu güç insanın yaradılıştan gelen becerisine, yetisine, yeteneğine uyar" (Köknel, 1998, ss. 179-180). Bu duruma örnek olarak yazma yeteneği olan insanların, yazar olması verilebilir. Bu kişiler böylelikle kendini gerçekleştirmiş olurlar.

O halde, birçok yazarın içindeki yazma yeteneğinin onların kişisel etkenlerden doğan kendini gerçekleştirme ile yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağladığı söylenebilir.

2.2.1.9. Zihindeki Düşünceleri Düzene Sokma Eğilimi

İnsan, varlığını algıladığı her şeyi zihninde bir düzen dâhilinde sınıflar. Zihinsel gelişimle birlikte gelişen bu sınıflama, aynı zamanda dil gelişimine paraleldir.

“Dil hem algısal süreçleri etkiler, hem de belli tür düşüncelerin daha kolaylıkla ifade edilmesini sağlar. Fakat dil, düşüncenin içeriğini bütünüyle belirleyemez; önemli bir algısal olay varsa ve bu olayın mutlaka sözle ifadesi gerekiyorsa, düşünce kendisine yeni bir kelime, bir kavram yaratarak yeni kavramın ifadesini bulur. Böylece dil ve düşünce birbirlerini karşılıklı sürekli olarak etkiler” (Cüceloğlu, 2009 s. 214). Dil ve düşünce birbirleriyle etkileşerek, birbirlerini somutlarlar. “Söze dönüşmeyen düşünce, düşünce sayılamaz bir bakıma. Çünkü düşünceyi söze dönüştürmek, kavramlar arasında bağlantı kurarak biçimlendirmek demektir.” (Özdemir, 2007, s. 13). "İnsan zekâsı somuttan (müşahhastan) soyuta (mücerrede) yükselerek gelişebilmiş ve düşünce ameliyesi gerçekleştirebilmiştir. Böylece dil bir yandan düşünceyi oluştururken kendisi de düşünceyle birlikte var olmuştur. Yani dil düşünceyi tamamlayan, onu son noktasına erdiren bir yeteneğin gelişmesidir. Bu bakımdan dil ve düşünce karşılıklı olarak birbirlerini oluştururlar" (Özkan, 2008, s.30).

İnsan, zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimindedir. "Piaget'ye göre insanlarda doğuştan ya da içgüdüsel olarak düzen ihtiyacı vardır. Her birey, hayatının sistemli bir yapı olmasını ister ve karşılaşacağı durumların öngörülebilir olmasını bekler. Bir denge durumu olarak tanımlanabilecek bu eğilime Piaget, dengelenme dürtüsü demektedir. Etrafımızda gözlediğimiz olayları mevcut anlayışımızla açıklayabiliyorsak dünya anlamlıdır ve bir dengelenme söz konusudur. Ancak, olup bitenleri kendi anlayışımızla açıklayamıyorsak o zaman dengelenmeden söz edilemez ve birey tedirginlik hisseder. Bu gibi durumlarda tedirginliği ortadan kaldırmak amacıyla yeni ve daha iyi bir anlayış arayışı başlar." (Selçuk, 2008, s. 85). Bu arayış neticesinde "İnsanlar, dengelenme ihtiyacını gidermek için yaşantıları belirli davranış kalıpları biçiminde örgütlemek isterler. Piaget, sözü edilen örgütlenmiş davranış kalıplarına şema demektedir. Şema dünyayı anlamada kullanılan bilgi, prosedür ve ilişkilerdir" (Selçuk, 2008, s. 86)."Bireyler yeni yaşantılar geliştirdikçe, bazen mevcut şemalar yetersiz hale gelir. Yeni durumun anlamlı bir şekilde açıklanması güçleşir. Bu gibi durumlarda bireyler, dengelenme durumunu sürdürebilmek için yeni yaşantıyla var olan şemaların birbiriyle uyuşmasını sağlamaya çalışır. Bireyin çevresiyle etkileşerek karşılaştığı, değişikliklere uyma gayretinde olduğu bu sürece adaptasyon denir" (Selçuk, 2008, s. 87).

"Adaptasyon, özümleme ve uyumsama olmak üzere iki şekilde olabilmektedir. Bunlardan özümleme, bireyin yeni karşılaştığı durumları önceden var olan şemaların içine yerleştirmesidir. Uyumsama ise, önceden var olan şemaları değiştirip yeni şemalar oluşturmaktır" (Selçuk, 2008, s. 88). İnsanın yaradılışı gereği zihninde bu süreç işlemektedir.

İnsan, zihnindeki düşünceleri düzene sokmazsa kendisini huzursuz hisseder, kaygısı artar, kendi kontrolünü kaybettiğini duyumsar. "Dilin önemli bir özelliği de elma, gül, aslan, çekiç, süt, kaşık... gibi somut kavramların yanında yalnız dille var olan soyut kavramların oluşumunu ve aktarabilmesini sağlamasıdır. Somut kavramlar zihnimize bir görüntü, belli bir tasarım oluştururlar ve dildeki karşılıkları olan göstergeler tarafından yazıya aktarılabilirler. Bunların yanı sıra geçek, acıma, beğeni, dilek, yargı, pişmanlık... gibi pek çok soyut kavram ancak dille vardır; varlıklarını dile borçludur" (Aksan, 1999, s. 14). İnsanın yaşadıklarını anlaması, anlamlandırması için de varlıkların dilde ve zihinde karşılığını bulmak ön koşuldur. Ancak zihninde somutlaşan kavramlar, düzen dâhilinde olmadığı zaman insan, hayatında olan biteni anlayıp anlamlandıramaz.

İnsan, yaşadıklarını anlamak ve anlamlandırmak için de zihnindeki düşüncelerini düzene sokma gereksinimi duyar. İnsanın, düşüncelerini somutlayarak var etmesinin, onları zihninde sınıflayarak belli bir düzene koymasının yollarından birisi de onları yazmaktır. Bu yüzden insan yazma gereksinimi duyar.

"...yazma, düşünceleri organize etmeye ve belli bir dereceye oturtmaya yardımcı olmuştu. Yazarken düşüncelerini yavaşlamaya zorladı. Yazmadan önce, düşünceler aklından birbiri ardı sıra geçiyordu. Bu arada hiçbir düşünce ya da duygu bir sonuca ulaşamıyordu. Yazmaya başlayınca, belli bir düşünceyi mantıksal sonucuyla birlikte görmeye de başladı" (Pennebaker, 2009, s. 107).

İnsan bazen de duygularını belli edebi türlerde yazarak onları somutlaştırır ve bir kalıbın içine sokma gereksinimi duyar. "Aşkın en çok somutlaştığı ve belki de tarifinin en iyi yapıldığı dönem ise onu kaybettiğin zamandır. Bu kayıpla birlikte somutlaşan aşk acısı pek çok şiir, şarkı ve edebi eserlerin konusu olmuştur" (Sungur, 2013, s. 26).

Pınar Kür'ün "Küçük Oyuncu" adlı romanındaki Semra da yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisini şöyle açıklar: "Anlatmak zorundayım. İçimdekileri bir biçime, bir sıraya bir düzene sokmak zorundayım" (Kür, 1985, s. 9). Burada görüldüğü gibi Semra'nın yazma gereksinimi oluşturan etkenlerden birisi zihnindeki düşünceleri düzene sokma gereksinimidir.

Kazım Karabekir'in "Hayatım" adlı eserinden onun yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden birinin zihnindeki düşünceleri düzene sokmak olduğu görülmektedir: "Daha rüştiye (ortaokul) sıralarında iken hayatımı yazmaya başladım. Başıma gelenleri muntazaman kaydetmekle lezzet duyuyordum. Sonraları günü gününe hayatımı not etmeye başladım" (Karabekir, 2008, s. 19).

İnci Aral da yazmak için şunları söyler: "Şimdi durup kendime bakıyorum da bir şeyler süzölmüş, ayrılmış, hiç bir şeye şaşmama günlüğü gelmiş üstüme. Deneyim denen şey olmalı bu. Zaman aşındıran, bozandır ama bu bozulmayı bir biçim değişikliği, yenilenme, gelişme, dönüşüm olarak da görmek olasıdır" (Aral, 2004, s. 13). Burada süzölen her şey zihinde yazdıkça düzene sokulan düşüncelerdir. Kendisini yenileyen, dönüştüren ve geliştiren bir şeydir.

Yazmak da varlığın göstergelerle somutlanmasıdır. Yazı işi için de denilebilir ki "Öncelikle göstergeler yaratma becerisi, ikinci derecede düzenleyici bir beceridir: Başka sembol sistemlerine göndermede bulunan bir sembol sistemidir"(Gardner, 2005, s. 445). Bu sembol sistemleri insanın zihni, bilinci, bilinçaltı da olabilir. İnsanın farkında olduğu ya da farkında olmadığı düzensizliklerin de yazarak düzene sokulduğu söylenebilir.

Bu anlatılanlardan yola çıkarak yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin de zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi olduğu düşünülebilir.

2.2.1.10. Farkındalık

Farkında olmak (veya olmamak) "Görünmesi veya bilinmesi gereken şeylerden haberi bulunmak (bulunmamak), kavranması gereken bir şeye dikkat etmek (etmemek)" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 681); farkındalık "Farkında olma durumu"(TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 681) dur.

İnsan, yaradılışı gereği hem de kendisini hem diğerlerini anlama ve anlamlandırma gereksinimi duyar. Kendine ve başkalarına dair dikkat ettiği ve öğrendiği şeyden haberdar olması, onun daha önceden ayırımına varmadığı şeyleri fark etmesi anlamına gelir.

İnsan, daima birçok uyarana maruz kalmaktadır. Bu uyarılar içerisinde dikkatini çeken şeylerin farkına varır. Bir de insanın bilmediklerini, merak ettiklerini anlamaya dair bir güdüsü vardır. Bunun içinde insan, dikkatini anlamak istediklerini anlamaya yönlendirir ve çaba göstermeye başlar. Farkına varmak için çeşitli yollar arar. Bu yollardan birisi de yazmaktır. Çünkü insan yazarken bilinçli olarak veya olmayarak düşünür, zihninde uçuşan her şeyi kâğıt üzerine dizer. İnsanın yazarken bilmediği duyguları, düşünceleri kendi bilinçaltının derinliklerinden parmaklarına doğru akar, kâğıt üzerine damlar, kâğıt üzerinde donar kalır. İnsan, yazdıklarını görünce daha önce kendine dair bilmediklerini öğrenir ve farkındalığı gelişir. Bu farkındalık da insanın anlama ve anlamlandırma gereksinimini gidererek rahatlamasını sağlar.

“Yalnız başına yazmak, aslında bir tür psikolojik terapi gibi de düşünülebilir. Duygularını kâğıda ister öykü, ister şiir olarak döksün, kişi bu yolla kendini aynada görmüş gibi olacaktır. Tıpkı yüzümüzün neye benzediğini görmek için aynaya gerek duyduğumuz gibi duygularımızın da ne olduğunu tanımak için bir aynaya gereksinim duyarız. İşte yazılarımız bu aynayı oluştururlar” (Oral, 2003, s. 16). Mevlana'nın da dediği gibi: “Kişinin sözü, kalbindekini haber verir” (Elitez, 2005, s. 116).

“Doğru ele alındığında yazmak, zihnin veya duyguların ya da bir anın fotoğrafını çekmek gibidir. Kelimelerle kâğıdın üzerinde donup kalır farkındalıklarımız. Daha sonra dönüp baktığımızda onları yakalarız. Zamanla bu farkındalığı yazmadan da yaşamaya başlarız” (Cimcoz, 2005, s. 33). Çünkü "Yazma kendini anlamayı geliştirir" (Pennebaker, 2009, s. 106). İnsan, kendisini daha iyi tanır. Kendisini tanıdıkça da daha iyi anlamaya ve yaşamına dair her ne varsa daha iyi anlamlandırmaya başlar.

İnsanın kendisini anlattığı edebi bir tür olan otobiyografinin yazılma gereksinimlerinden birisi farkındalık kazanmaktır. İnsan, otobiyografisini yazarken hem kendisinin farkına varır hem de otobiyografisini okuyan kimselerin kendisinin

farkına varmasını sağlar. Özgüven (2011) de insanı tanıma tekniklerinden birisi olan otobiyografi için şu gerçekliklere dikkat çeker:

"Kendi yaşam öyküsünü yazan kişi açısından otobiyografinin amacı da bireylerin kendini daha ciddi ve sistemli olarak incelemeleri ve kendilerini bir bütünlük içinde tanımalarını sağlamaktır. Bireylerin zaman zaman kendilerine ilişkin bazı sorunlar hakkında duygu ve düşüncelerini yazmaları, duygularını incelemeye almaları ve düşüncelerini sıraya koyma çalışmaları, parça parça olan geçmiş yaşantılarını bütüncül bir tutumla sistematik olarak ele almaları, kendilerini daha iyi tanımalarına ve bazı sentezlere ulaşmalarına yardım etmektedir" (s.143).

Gümüş de (2012) eleştirmenin yazma gereksinimini şöyle açıklar:

"... Sonunda, eleştirmenin amacı ün kazanmak değil, roman okumak, okuduklarından anladıklarını yazmak, yazarak kendi gerçeğine ulaşmak" (s. 43). Burada da farkındalık kazanmak için yazma becerisinin gereksinim haline dönüştüğü söylenebilir.

"Hep O Şarkı" romanının kahramanı Münire bir gün roman yazmaya karar verir. Öncelikle birkaç konu ile yazma girişiminde bulunur ancak içine sinmez. Çünkü onun yazma gereksinimi duymasının asıl sebebi kendi yaşamını sorgulayarak, anlama ve anlamlandırma isteğidir. Münire'nin aşkta yaşadığı hayal kırıklığı, onun tüm yaşamını heba etmiştir. Nihayetinde kendi hayatını yazmaya başlar ve yazarken de kendisiyle yüzleşir. Yazdıkça yaşadıkça görmediği bazı gerçekleri fark eder, yaşadıkça fark ettiği gerçekleri yazma gereksinimi duyar ve böylelikle yazma becerisi gereksinim haline dönüşür:

"Lakin şu satırları yazdığım sıradaki ruh halimi bilseniz bunu pekâlâ mümkün ve münasip bulursunuz. Ben, şu anda, iki ayrı insanım. Biri her şeye ağlıyor; öbürü her şeye gülüyor. Daha doğrusu, bir Münire var ki hayatı, genç kızlığının his ve hayal perdesi arkasından seyretmekte, öbür Münire de bütün çirkinlikleri, kabalıkları, bayağılıklarıyla çırılçıplak görmektedir. Hangisi haklı? Doğruyu hangisi söylüyor? Bana öyle geliyor ki, her ikisi de. Zira hayat ne tamamıyla güzel, ne büsbütün çirkindir. Hem acıklı, hem gülünç tarafları vardır. Onu, neden yalnız bir yanından anlamalı? Onu neden olduğu gibi almamalı? İşte ben, otuz yıllık çetin tecrübelerden

sonra bu hakikate ermiş bulunuyorum. Keşke ermemiş olsaydım. Keşke ölünceye dek on altı yaşımın gafleti içinde kalsaydım" (Karaosmanoğlu, 2009, s. 62).

“Bilinçaltını devamlı rahatsız eden çatışmaların kökü, bireyin bir türlü yüzleşmeye devam edemediği önceki deneyimlerine dayanır” (May, 2000, s. 37). İnsan, yazdıkça kendisini anlar ve içindeki çatışmalarını anlamlandırır. Böylelikle de içinde bulunduğu huzursuz ruh halinden sıyrılır. Bu yüzden insanın her daim gerilimden uzak durma isteği yazma gereksinimi duymasına yol açabilir.

“Yetişkinlerde ve iletişim kurallarını uygulamaya başlamış yaşlardaki çocuklarda, konuşma süreçleri çoğu zaman duyguların tamamen yansıtılmasında engel teşkil ederek ağır bir denetim unsuru oluşturabilir. Öte yandan yazı yazarken, duyguları kontrol altında tutan bu engel kırılır. Yalnız başımıza yazarken istediğimiz sözcükleri, ifade şeklini ve biçimini kullanabiliriz. Bize geri bildirim verecek kimse olmadığından, duygularımızı bütün çıplaklığıyla yaşarız. Bu açıdan bakıldığında yazı yazmak, bireyin kendi duygularıyla yüzleşmesi için oldukça etkili ve kullanışlı bir yöntemdir. Bu duruma kendisiyle tanışmak da denebilir, çünkü insan bir konuda yazarken hiç aklında olmadığı halde birçok sözcüğün ve ifadenin kâğıda döküldüğünü görür. Bu sürpriz, aslında kişinin bilinçaltındaki gerçek benliğiyle tanışmasıdır” (Oral, 2003, s. 16-17). Bu duruma bir örnek de Pınar Kür’ün “Küçük Oyuncu” adlı romanının kahramanlarından biri olan Semra’nın şu sözleridir:

“Aslında Özer’e karşı duyduğum, içimde herhalde suçluluk duyguları uyandıran cinsel isteği saklamanın, başka yerlere yöneltmenin bir yolu değil miydi bu tür bir açıklama? Onu da düşündüm. Bu konuda çok düşündüm yazmaya başlamadan önce. Yazdıkça açıklığa kavuşacak şeylerden biri bu” (Kür, 1985, ss. 17-18).

“Beyhan’ı bıraktığım gün Cem’e mektup yazmıştım ya... O günden sonra çok sık, neredeyse her gün yazmaya başladım. Özer’le rahat konuşamıyordum çünkü. Her derdimi Cem’e döker olmuştum. Günlük olayların ayrıntılarına değin her şeyi yazıyordum ona. Gene bir gün yazarken, sıradan bir olayı anlatadururken ‘Özer’i seviyorum’ diye yazdım. Kalem kendiliğinden yazmıştı sanki. Bir an kâğıdabakakaldım. Sonra birden, bu kez büyük bir hızla yeniden yazmaya koyuldum.

Hiç düşünmeden, sözcük seçmeden... Yazdıklarımı kâğıt üstünde gördükçe varıyordum duygularımın bilincine sanki” (Kür, 1985, s. 145).

“Anlıyorum artık. Anlıyorum birçok şeyi. Hatta önemli olan her şeyi... Anlaşıldı, bunca sayfayı boşuna yazmamışım demek. Ama yazdıklarımın böylesine acıklı bir sonuca bağlanacağını bilseydim hiç başlamazdım yazmaya belki... Yazdım işte. Yazdım, kendi kendime tanık oldum ve önceden bilmediğim iki şey öğrendim” (Kür, 1985, s. 237).

Yekta Kopan’ın “Kırmızı” adlı hikâyesinde geçen “İnsan kendi hayatını bile ancak iyi bir hikâyede okuyunca anlayabilir” (Kopan, 2011, s.97) cümlesi insanın gerçeğinin yazıya döküldüğünde veya benzer ifadelerle karşılaşıldığında bütün çıplaklığıyla anlaşıldığını belirtmektedir.

İnsan, kendisine acı veren bazı gerçekleri görse de duysa da algılayamaz, onları inkâr eder. Acı veren gerçekliklerden birisi de ölümdür. Ölümün ardından gelen şok, inkâr, öfke duyma, belki, depresyon ve kabullenme süreci oldukça sancılıdır. Bu süreçte, insan sorgulamaya, anlamaya, anlamlandırmaya, kabullenmeye doğru giden yolda çelişki taşlarına takılır. Bazen düşe kalka yolun sonuna varır, bazen de düştüğü yerde kalır. İnsan, bazen yaşamındaki gerçeklerin farkına varmak, onları anlamak ve kabullenmek için yazma gereksinimi duyar. Yekta Kopan’ın (2011) “İyi Uykular” adlı hikâyesindeki şu satırlar bu duruma örnek olarak verilebilir: “Bilirsin, ben yazıyla anlarım ya dünyayı, o yüzden defterimi elime her alışımında öküzgözü gibi harflerle yazıyorum gerçeği: *Benim babam öldü.*” (s. 160).

Yekta Kopan’ın (2011) “Kırmızı” adlı hikâyesindeki şu satır farkına varma isteğinin yazma gereksinimine dönüşmesinin bir örneğidir:

“İnsan kendi hayatını bile ancak iyi bir hikâyede okuyunca anlayabilir” (s.97).

Yazmak, düşünmek ile ilişkilidir. Yazma sırasında düşünme bazen sezgi ile bazen de yazan kişinin bilinçli olarak düşünmesiyle gerçekleşir. İnsan yazdıkça farkında olmadığı bir bakış açısıyla düşünmeye başlar, daha önceden bilmediği şekilde olayları değerlendirir. Bu açıdan bakıldığında yazmak insanın farkına varmasını sağlar.

Nezihe Meriç (1991) “Bir Kara Derin Kuyu” adlı öykü kitabının girişinde yazdığı “Öykülerden Önce” yazısında farkındalık sürecini şöyle açıklar:

“Öyküleri masanın üzerine yayıyorum. Yayınlananlar, yarım kalanlar, temize çekilirken bırakılmışlar. Tek tek okuyorum, düşünüyorum, gözden geçiriyorum. Hepsinin içinde dolanan O’nu ele geçirmeye çalışıyorum. Bir eleştirmen titizliğiyle. İçime sinmeyen bir şey var. Bu öyküler, yazmak istediğim, bende yaşayan öbür öykülerle bir arada olabilseydi, benim istediğim anlamayı, bütünlüğü verecekti. Olmadı. Bu aranın içinden, her zaman düşündüğüm başka bir şey çıktı karşıma gene: Çocukluğumdan bu yana, çok dışa dönük, canlı, sıcak, sevgiyle dolu (çok) yaşamı ayrıntılarına dek tadını çıkararak yaşayan, gülen, sevinen bir yaratılış olarak görünen şu ben’in, nasıl da içine dönük, aşırı duyarlı, alıngan, çekinden (çok) biri olduğu” (s. 9).

Reşat Nuri Güntekin’in (1999) “Çalıkuşu” adlı romanının kahramanı Feride’nin öğretmeni, insanın farkındalık alanından çıkan yaşantılarını yazdıkça farkındalık düzeyine geldiğini; başka bir deyişle, yazdıkça insanın unutulmuş yaşantılarının farkına vardığını söylemiştir:

“Dördüncü sınıftaydım. Yaşım on iki kadar olmalıydı. Fransızca muallimimiz Sör Aleksî bir gün bize yazı vazifesi vermişti. ‘Hayattaki ilk hatıralarınızı yazmaya çalışın. Bakalım neler bulacaksınız? Sizin için güzel bir hayat temrini olur’ demişti” (Güntekin, 1999, s. 5). Yazma gereksiniminin, insanın unuttuğu yaşantılarının tekrar farkına varması için de duyulduğu ve önemi görülmektedir.

Yazılanların okunması da hayata dair bazı gerçeklerin farkına varılmasını sağlar. “Not: Zarfin içinde Feride’nin defteri var. Geçen sene çiftliğe giderken onu, içinde bulunduğu sandıkla beraber yok etmiş, arabacılar çalmış olacak’ diye bir lakırdı çıkarmıştım. Buna çok üzüldüğünü hissettim. Fakat sesini çıkarmadı. Bu defterin bir gün olup işe yarayacağını düşünmekte ne kadar isabet etmişim” (Güntekin, 1999, s. 396). Çalıkuşu’nun roman kahramanlarında biri olan Kamran’ın Feride’nin hayatına dair gerçeklerin farkına varması içinona Feride’nin günlüğü verilir.

"Acaba yazmak neden bu denli yarar sağlıyor? Bir araştırma macerasına atılmadan önce, yazmanın asıl yararının ketlemeyi ortadan kaldırdığını sanıyordum. Ancak kendi deneyimlerime baktığımda yazmanın çok daha fazla yarar sağladığını görebiliyordum. Örneğin, üzücü olaylar hakkında yazarak, duygusal olaylara yeni bir bakış açısı getirebildiğimi fark ettim. Başa çıkamayacağımı sandığım sorunlar kâğıda döküldüğü zaman daha küçük ve halledilebilir göründü. Bir bakıma, beni rahatsız eden olaylar hakkında yazmam, o sorunları çözmeme yardımcı oldu. Bu sorunların üstesinden geldiğim zaman da artık o konuda düşünmez oldum" (Pennebaker, 2009, s. 101). Çünkü "... yazımızı düzeltirken kendimizi de düzeltmiş oluruz" (Karaaliolu, tarih yok s. 45).

Bilişsel davranışçı terapilerde de insanların otomatik düşüncelerini fark ettirmek için bu düşünceler yazdırılır. İnsanın ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyen otomatik düşünceleri değiştirmenin gereklerinden birisi de insanın otomatik düşüncelerinin farkına varmasıdır. Kişinin terapisinde bu otomatik düşüncelerin kişi tarafından fark edilmesi için onları yazma ödevleri verilir. Yazılan her otomatik düşünce kişinin, onların farkına varmasını sağlar.

"Düşüncelerimi not ettikten sonra, danışmak için meslektaşım Dr. Beck'i aramaya karar verdim... Bu konuşmanın ve yazılı çalışmanın etkisi inanılmazdı. "En kötüyü" farz etme gibi bir zorunluluğumun olmadığını ve onun muhtemel intihar girişimi yüzünden kendimi üzmemek hakkımın olduğunu fark ettim" (Burns, 2009, s. 410).

"Edebiyat (yazın) bize, sanatçı duyarlığı ile kurgulanmış bir yaşam sunar. Yaşamımıza yeni anlamlar katar. İnsan ve yaşam gerçekliğini sanatçı duyarlığı ile kavramamıza, bu gerçekliğe sanatçının penceresinden bakmamıza olanak sağlar. Her yeni pencere, yaşama ve insana ilişkin deneyimlerimizi zenginleştirir; onlara derinlik katar. Dilin en yetkin kullanım örnekleriyle bizi başkalarının deneyimlerine ortak eder" (Sever, 2003, s. 3). Aynı zamanda yazarların insanlara toplumdaki insanların yaşamını fark ettirmek için de yazma gereksinimi duyduğu söylenilebilir.

Özdemir Asaf'ın (1996) da yazarak hayata dair bazı farkındalıklar edindiği anlaşılmaktadır:

“-Ben yapamayacağım şeyleri bu yaşa gelince öğrendim ancak.

-Nasıl öğrendin?

-Yapamayacağım şeyleri söyleye söyleye” (s.72).

Anlatılanlardan yola çıkılarak yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin de farkındalık olduğu düşünülmektedir.

2.2.1.11. Cinsellik (Yaşam) ve Saldırganlık (Ölüm) İçgüdü

2.2.1.11.1 Cinsellik (Yaşam) İçgüdü

Freud, insanları yönlendiren iki gereksinimden (içgüdüden) söz etmiştir. Bunlardan birisi cinsellik (yaşam) içgüdü diğer de saldırganlık (ölüm) içgüdüdür. Freud, bu gereksinimlerin bedenden kaynaklandığını söylemiştir. Bedensel bir gereksinimin insanda yarattığı gerilimin dengelenmesi için insanın o gereksinimini doyumak amacıyla harekete geçtiğini söylemiştir.

"Cinsel içgüdüler, erotik olan ve haz veren tüm yaşantıları belirleyici niteliktedir. Yaşamsal süreçleri korumaya hizmet eden ve türün devamını sağlayan her türlü içgüdü bu grupta yer alır ve geniş bir biçimde cinsel içgüdü (eros) olarak adlandırılır” (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 16).

"Freud'a göre, üçüncü yaştan itibaren çocuk cinselliğe yönelik bir merak geliştirir ve bu ilgi zaman içinde üç farklı biçime dönüşebilir: 1) eğitim ve dinsel inançlar aracılığıyla bilinçaltına bastırılır; 2) Tümünden bastırılmaz ve entelektüel gelişmenin yeterli olduğu durumlarda, bir kısmı düşünce süreçlerine dönüşür; 3) Kişiyi yaratıcılığa yönelten bir meraka dönüşür ki Freud bunu, ender görülen ve en güzel dönüşüm biçimi olarak nitelendirmiştir" (Geçtan, 1999, s. 182).

İnsanın gereksinimlerinin her zaman doğrudan değil, dolaylı yollarla da hissedildiği göz önünde bulundurulduğunda, yaratıcılığın cinsellik (yaşam) içgüdü (gereksinimi, ihtiyacı) ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Çünkü “Yaşamsal süreçleri korumaya hizmet eden ve türün devamını sağlayan her türlü içgüdü bu grupta yer alır ve geniş bir biçimde cinsel içgüdü (eros) olarak adlandırılır” (İnanç ve Yerlikaya,

2009, s. 16). Yazmak da insanın kendi ruhundan doğan bir ürünle varlığının devamını sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, insanın cinsellik (yaşam) içgüdüsünün (gereksiniminin, ihtiyacının) yazma gereksinimi duymasını oluşturan etkenlerden birisi olduğu söylenebilir.

İnci Aral'ın yazma sürecini anlattığı sözlerinde, cinsellik (yaşam) ve ölüm (ölüm) içgüdüsünün, onun yazma gereksinimi haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden olduğu görülmektedir:

"Yazmak benim için hala savrulma, onun dışındaki yaşama pratiklerinin önemsiz hale geldiği yoğun bir ruhsal ve fiziksel yıpranma dönemi olmayı sürdürüyor. Ölümcül bir mücadele süreci. Ölüm korkusunun kendisi. Çünkü öncelikli tasam, bir kitabı yarım bırakmadan, -var olan risklerin nedeniyle- ölmeden bitirebilmek, sağlığımın ve gücümün sınırlarını zorlayan bu hırpalanmaya son sayfaya kadar dayanabilmektir. Bu ölüme, bu tükenişe gönüllü razı oluşumu, bir gece yarısı ya da sabah karanlığında, bir öykünün ya da bir kitabın son cümlesine noktayı koyduğum anın mutluluğuna 'bağımlı' biri olmakla açıkladım kendime epey zaman. Eş ağırlıkta bir 'kendini yarattığım serüvenin içinde yaşamak' tutkusu olduğunu, işin tanrısal boyutunu ise sonradan, roman yazmaya başladıktan sonra keşfettim"(Aral, 2004, ss. 12-13). Burada Aral, yazılarında yarattığı serüvenin içinde yaşamak tutkusu ve yaratıcılık boyutunu kahramanlarla var olma yani tanrısal boyut olarak nitelendirmektedir. Bu durum da nevi bir ölümsüzlüktür.

2.2.11.2.Saldırganlık (Ölüm) İçgüdüsü

Freud, insanları yönlendiren ikinci gereksinimin (içgüdünün) saldırganlık (ölüm) içgüdüsü olduğunu söylemiştir. Saldırganlık (ölüm) içgüdüsü, "Freud'a göre bireyde varlığını sürdüren kendini yok etme ve anorganik duruma dönme eğilimi (Freud, 2005, s. 383) ve "Freud'un en radikal yaşamın, kendi öncesine yani var olmama durumuna dönme eğiliminde olduğu ve tüm insanların bilinçdışı bir ölüm içgüdüsü tarafından yönlendirildikleri düşüncesidir"(İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 16).

"Ölüm içgüdüsünün önemli bir türevi saldırganlık dürtüsüdür. Freud'a göre saldırganlık, aslında insanın kendisine yönelik yıkıcı eğilimlerinin dış dünyadaki nesnelere çevrilmesidir. İnsan diğer insanlarla savaşır ve onlara karşı yıkıcı davranır,

çünkü kendini yok etme isteği yaşam içgüdülerinin yıkıcı gücü tarafından engellenmiştir. Yaşam ve ölüm içgüdüleri birbirini etkisiz kılabilir ya da biri diğerinin yerine geçebilir" (Geçtan, 2013, s. 57). İnsanın gereksinimlerinin (içgüdülerinin), onu yönlendirdiği göz önünde bulundurulduğunda; insanın bazı davranışlarında, düşüncelerinde bu gereksinimlerin (içgüdülerin) izlerini görmek mümkündür.

"Ölüm (Thanatos), yok olma (destrudo) içgüdüünün insanın kendi benliğine ya da çevrede bulunan kişilere, nesnelere yönelmesi saldırganlık içgüdüünü ortaya çıkarır" (Köknel, 1998, s. 55). "Saldırganlık (mütecavizlik) (aggressiveness) başka kişilere ya da nesnelere yönelmiş olan zarar verici, yok edici davranış biçimidir" (Köknel, 1998, s. 71).

Uygarlaşan insan, bazı kurallar neticesinde birçok gereksinimini törpülemek ve kabul edilebilir kalıplara sokmak zorunda kalmıştır. İnsanın, bir yaşamı sonlandırmasının veya yıkıcı, saldırgan davranışlarının dini, hukuksal, ahlaki ve toplumsal açıdan birçok yaptırımını vardır. Bu yüzden insanın saldırganlık (ölüm) içgüdüünün insanın daha kabul edilebilir eylemlerinde ifade bulduğu düşünülmektedir. Bunlardan birisi de yazmaktır. Çünkü insan yazarken hayal gücünün sonsuzluğunda kurmaca hayatlar yaratır, onları istediği şekilde yaşatır ve öldürür. Yazdıklarında şiddet, yıkıcılık, bitişler yer alabilir. Aynı zamanda kurmaca olmasa bile bir konuda yazıp sonlandırmak başlı başına bir ölümdür. "Yaşam içgüdüü (eros) ve ölüm içgüdüü (thatanos) normalde bir denge durumunda bir arada varlığını sürdürür" (Freud, 2005, ss. 383-384). Yazmak da cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüünü karşılamının bir yoludur. İnsanın cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüünün yazı nesnesine yönelmiş halidir.

İnci Aral'ın sözlerinde apaçık dile getirilmese de her yazının insanın kontrolünde başlayıp bittiği ve bazen de yaratıcılıkla ortaya çıktığı göz önüne alındığında, yazma gereksiniminin beceri haline gelmesini sağlayan etkenlerden ikisinin cinsellik (yaşam) ve (ölüm) içgüdüünün olduğu düşünülmektedir ki bu içgüdüler insanın tüm eylemlerinde yer almaktadır.

2.2.1.12.Psişik Enerji (Libido) ve Kateksis

2.2.1.12.1. Psişik Enerji (Libido)

"Freud'un kuramında içgüdüler temeldir. Başlangıçta, cinsel enerjinin yerine geçen libido ifadesini kullanmasına rağmen daha sonra tüm yaşam içgüdülerinin enerjisi sözcüklerini kullanarak bu ifadenin kapsamını genişletmiştir. Bu içgüdüler bireyin yaşamının ve türünün sürdürülmesi amacına hizmet etmekte, büyüme, gelişme ve yaratıcılık doğrultusunda bireyi yönetmektedir. Libido, bunun ötesine gitse de cinsel enerjiyi kuşatan motivasyonun bir kaynağı olarak anlaşılmalıdır. Freud, yaşam içgüdüleriyle ilgili kavramına tüm zevk veren eylemleri dâhil etmiş ve yaşamın en büyük hedefinin acıları engelleyerek, zevk almak olduğunu belirtmiştir" (Corey, 2008, ss. 68-69). İnsanın tüm yaratıcılığı içeren eylemlerinin de psişik enerji (libido) ile ilişkili olduğu söylenilebilir. "Açık, gözlenebilir davranışların fiziksel enerji tarafından gerçekleştirilmesi gibi zihinsel faaliyetler de sürekli olarak psişik enerjinin harcanmasını içeren dinamik süreçlerdir" (alıntılayan İnanç, Yerlikaya, 2009, s. 17); (aktaran Ewen, 2003).

"Freud, içgüdülerin kökeni olan bedensel durumların yeterince bilinmediği gerekçesiyle önce içgüdülerin bir listesini çıkarmış, sonradan bunları iki ana bölümde toplamıştır: Yaşam içgüdüleri ve ölüm içgüdüleri. Yaşam içgüdüleri bireysel yaşamın ve insan türünün sürekliliğini sağlar. Açlık, susuzluk ve cinsellik bu kategoriye girer. Yaşam içgüdülerini çalıştıran bu enerji türüne libido denir. Freud'u en çok ilgilendiren yaşam içgüdüleri cinsellik olmuş ve bundan ötürü, psikanalizin ilk günlerinde bir insanın her davranışı bu içgüdüyle açıklanmıştır. Gerçekte cinsel içgüdü tek bir içgüdü değil, yaşamın sürdürülmesine yönelik içgüdüler topluluğudur. Ancak Freud, bunu belki de gereğince açık bir biçimde açıklayamamış ya da cinsellik konusundaki dar kapsamlı şartlanmalar nedeniyle konu tartışmaya sürekli açık kalmıştır" (Geçtan, 2003, s. 56).

"Freud başta insan olmak üzere, bütün canlı varlıkların yaşama içgüdüleri arasında cinsel içgüdüye çok önem vermiş; insanları çevreye bağlayan, haz veren, davranış ve eylemlerin tek nedeni olan, bütün içtepileri kapsayan, yaşam boyu süren bu güce libido (Sevgeç) (Eros) demiştir. Freud libidoyu kendine özgü organlarda doyum bulan cinsel bir işlev olarak değil doğuştan var olan, gelişen, değişen, haz

ilkesine bağı ruhsal bir güç olarak değerlendirmiştir" (Köknel, 1998, s. 55)."Freud, hem kendisine doyum sağlama amacı güden cinsel istek, hem de bu isteğin içerdği enerji yükü gözüyle bakar libido'ya" (Freud, 2005, s. 380). Cinsel isteğin de ifadesini ve kısmi doyumunu yaratıcılıkla ilgili faaliyetlerde bulunduğu söylenebilir.

İnsana haz veren tüm eylemler de psişik enerji (libido) ile ilişkilidir. Bu eylemler biyolojik, zihinsel ve sanatsal olabilir. Çünkü insan oldukça karmaşık bir yaratılışa sahiptir. Bu karmaşık mekanizmada gereksinimlerden bazılarının birbirlerine dönüşebilmesinin ve böylelikle de giderilmesinin mümkün olduğu düşünülmektedir.

Psişik enerjinin (libidonun) yön değiştirerek yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden birisi olduğu söylenilebilir ki bu konu kateksis başlığında tamamlanacaktır.

2.2.1.11.2. Kateksis

“Libido tamamen intrapsişıktir ve hiçbir zaman dış dünyaya çıkmaz. Bu enerji, kateksis süreci yoluyla nesnelere zihinsel sembollerine bağlanmakta ve bu semboller içgüdüsel gereksinimleri doyurmaktadır”(alıntılaman İnanç, Yerlikaya, 2009, s.17); (aktaran, Hijelle ve Ziegler, 1992). Bu sembollerden birisi de yazıdır. İnsanın içindeki psişik enerjiyi (libido) yazısına yönlendirerek gereksinimlerine kısmi bir doyum sağladığı söylenilebilir. Çünkü “Kateksis bir kişi ya da nesnenin zihnimizdeki sembolüne bağlanan enerji miktarıdır. Psikanalitik kuramda her davranış kateksis ve antikateksis süreçleri ile açıklanabilir. Kateksis, libidonun bir nesneye yönlendirilmesi, antikateksis ise içgüdüünün doyurulmasını önleyen iç ya da dış herhangi bir engeldir” (alıntılaman İnanç, Yerlikaya, 2009, s.17); (aktaran, Hijelle ve Ziegler, 1992). İnsandaki engellenmişliğin de antikateksis olduğu düşünülmektedir.

O halde, insanın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin de psişik enerjinin (libidonun) kateksis yoluyla doyurması olduğu söylenebilir.

Cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüsünde olduğu gibi psişik enerjinin (libidonun) ve kateksisin de her yazarın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden olduğu düşünülmektedir.

2.2.1.13. Yaratıcılık

Yaratıcılık "Yaratma yeteneği; her bireyde var olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s.2134) anlamına gelmektedir.

“Yaratıcılık (creativity), sorunlara; bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp öğelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma; güçlüğü tanımlama, çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da eksikliklere ilişkin denenceler geliştirme, bu denenceleri değiştirme ya da yeniden sınaama, daha sonra da sonucu başkalarına iletmektir” (alıntılanan Sungur, 1997, s. 13);(aktaran Torrance, 1974). Bu tanımdan yola çıkılarak insanın yazdıklarının kurmaca olsalar da olmasalar da yaratıcılıkla ortaya çıktığı düşünülmektedir. Çünkü insanın içinden gelen yazılar, onun ruhunun parçasıdır. Her insanın ruhunda birtakım çatışmalar vardır ve insan, bu çatışmalarına çözüm arama eğilimindedir. Böylelikle insan, anlama, anlatma ve anlamlandırma gereksinimini doyumaya çalışır. Bu yüzden yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden olan yaratıcılığın, insanın yazılarının hepsinde var olduğu düşünülmektedir.

“Bir çocuk küçük yaşlardan itibaren yaşama karşı coşku ve heyecan hissettiğinde, artık onun önüne geçebilecek hiçbir psikolojik engel olamaz. İşte bu yüzden yaratıcılık, dışarıdaki şartlar ne kadar zorlayıcı olsa da, aslında bireyin kendi iç dünyasının ne kadar özgür ve sınırsız olduğunu keşfetmesi anlamına gelir. Ayrıca yaratıcılığı içerideki özgürlükle bağdaştırırken dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır. Herkes yaratıcılık potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel, kişiden kişiye şekil ve miktar değiştirir. Bazılarında daha az, bazılarında daha çoktur; bazılarının yaratıcılığı sanat alanlarında ortaya çıkar; diğerlerinininki bilim, felsefe ya da sporda kendini gösterir” (Oral, 2003, s. 2).

Her insanın birbirine benzeyen bazı özellikleri olmakla birlikte onları birbirlerinden farklılaştıran özellikleri de vardır. Bunlardan birisi de yaratıcılık

potansiyelinin insanın ruhunun kalıbıyla şekil almasıdır. Burada bahsedilen yaratıcılık ise sanatsal bağlamda ele alınmaktadır.

İnsanın ruhu, kalıtımsal ve çevresel etkenlerle birlikte; insanın yaşantılarıyla özünü oluşturmaktadır. Bu öz, yaratılan ürünlerde eşsizdir.

"Farklılık, ayırt edicilik, özgünlük ve üretkenlik boyutunda yeni düşünceler ortaya koyma yeteneği şeklinde tanımlayabileceğimiz "yaratıcılık" genel olarak bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranışların bir sentezi olup beynin sağ yarı küresini ilgilendiren biyo-genetik bir oluşum ve disiplinler arası bir terimdir" (Küçük, 2007, s. 18). Beynin sağ yarım küresi ağırlıklı olarak hayal gücü, duygular ile ilişkilidir. Burada sınırlar yoktur. Sonsuz bir duyuş, düşünüş özgürlüğü vardır. Bu sonsuzlukta yaratılan her ürün parmak izi gibi eşsizdir. Bu parmak izinde, insanın acıları, sevinçleri, travmatik yaşantıları, neşeleri, hayalleri, kırgınlıkları, ümidi vardır. Dipsiz ve karanlık bir kuyu olan bilinçaltına atılan tüm yaşantılar, bu kapağın hafif aralanışı ile birlikte güneşle renkleneren gün yüzüne çıkar. İşte bu süreç yaratıcılığın oluşumudur. Gün yüzüne çıkan da yaratıcılık sürecinin bir sonucu olan üründür.

Mine Özmen "İkame Bir Çocuğun Yaratıcılığı: Salvador Dali" adlı yazısında şöyle söylemiştir: "Yaratıcılık, bastırma düzeneğinde bir esneklik sonucunda ortaya çıkan iç dünyaya ait oluşumları evrensele dönüştürme sürecidir" (<http://www.mineozmen.com/ikame-bir-cocugun-yaraticiligi-salvador-dali/>)

"Freud, yaratıcılığın içsel çatışmalardan kaynaklandığı görüşünde idi. Ona göre, yaratma dürtüsü bu çatışmalara bir çözüm bulma çabasıdır"(Geçtan, 1999, s. 182). Her insanın içinde farkında olduğu veya olmadığı çatışmalar vardır. Bu çatışmalar çoğu zaman davranışları, duyguları ve düşünceleri yönlendirmektedir. İnsan bu çatışmaları ile bilinçli veya bilinçsiz olarak baş etmektedir. Bu çatışmalarla baş etmenin birçok yolu olmakla birlikte yaratıcılığın da çoğu zaman bu içsel çatışmalarla baş etmemekanizması; başka bir deyişle bir savunma mekanizması olduğu düşünülmektedir. "Yaratıcı "süreçler" insanın, alışlagelmiş duygularını, düşüncelerini, ilişkilerini ve eylemlerini aşma çabalarını tanımlar" (Geçtan, 1999, s. 180).

"Yaratıcı düşünce biçimi imgeleme, tasarıma dayanan düşünceyle gerçekçi düşünme arasında bağlantı kurar. Bu bağlantı düşünceye esneklik kazandırır.

Böylece imgeleme, tasarıma dayanan düşünceden gerçekçi düşünceye; gerçekçi düşünceden imgeleme, tasarıma dayanan düşünceye doğru kaymalar yapılır. Yaratıcı düşüncedeki esneklik ve kayma, karşılaşılan engellerin aşılmasında, sorunların çözülmesinde kolaylık sağlar" (Köknel, 1998, s. 155). Her insan yaradılışı gereği yaratıcılık potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel bir şekilde yaşam içerisinde ortaya çıkmaktadır.

"Aslında insan günlük yaşamında kurduğu düşlerde ya da rüyalarında sanat yapıtı üretir. Ancak bu düşlerimizden genellikle utanırız, hatta bazı rüyalarımızın içeriğinde bile. Dolayısıyla rüyalarda asıl içerik estetik bir dönüşüme uğrar ve ortaya kişisel yapıtımız çıkar. Şiir sanatında da benzer bir süreç kullanılır. Yazar, kişisel düşlerini bazı bilinçdışı süreçler aracılığıyla değiştirerek ya da maskeleyerek benmerkezci karakterini yumuşatır ve bu düşleri bize estetik zevk verebilecek şekilde sunar" (Geçtan, 1999, s. 182). İnsanın rüyalarında bile varlığını hissettiren yaratıcılığın değerlendirilmesine ilişkin pek çok görüş dile getirilmiştir:"Sanat tarihinin başlangıcından günümüze dek, yaratıcı olan, sanat ürünleri veren kişilerin değerlendirilmesinde birbirine karşıt iki görüş çatışmıştır. Bunlardan birine göre yaratıcılık Tanrı'nın, doğanın verdiği bir güçtür. Yaratıcı insan ayrıcalıkları, özellikleri, üstünlükleri, üstün beceri, yetenek ve yetileriyle dünyaya gelir. Kendisinin, çevrenin, toplumun dünyasını, yaşam biçimini değiştiren ürünleriyle yaratıcılığını sürdürür. İkinci görüşe göre, yaratıcılık ve sanat bireysel çatışmaların ve sorunların yüceltme yoluyla çözümüdür. Yaratıcı ve sanatçı insan, saplantılı, takıntılı, tutkulu olup bunlara yaratma ve yüceltmeyle biçim ve renk verir. Yaratıcılığın ve sanatçının yorumunu yapmaya çalışan iki görüşün de yetersiz olduğunu söyleyebilirim. Bu süreçleri tek nedenle açıklama, tek görüşle yorumlama olanağı bulunmadığı kanısındayım. Ancak yaratıcılıkta ve sanatçı kişiliğinde, kişiliği oluşturan bütün bedensel, ruhsal ve toplumsal katmanların, farklı biçimde örgütlendiği ve işlev yaptığı kabul edilebilir" (Köknel, 2005,s. 370).

C. G. Jung ve E. Erikson, adeta yaratıcılığı insanın gelişim dönemleri ile ilişkilendirmiştir:

"Jung, orta yaş dönemiyle ilişkili psikolojik gelişime çok önem vermiştir. Yaşamımızın ilk yarısında bize yol gösteren değerlerin ve davranışların çoğunu atmamız ve bilinçaltımızla yüzleşmemiz gerektiğini savunmuştur. Bunu da en iyi

şekilde rüyalarımızın bize verdiği mesajları dikkate alarak, yazarak veya resim yaparak, yaratıcı faaliyetlere zaman ayırarak gerçekleştirebileceğimizi ileri sürmüştür. Orta yaş döneminde yerine getirmemiz gereken gelişim görevi, herkesin kabul ettiği düşüncelerden daha az etkilenmek, bunun yerine bu bilinçaltı güçlerin kendilerini ifade etmelerine izin vermek ve bunları bilinçli yaşamımızla bütünleştirmemizdir" (alıntılayan Corey, 2008, s. 86-87);(aktaran Schultz ve Schults, 2001).

Erikson da insanın gelişim dönemlerini psikososyal olarak sınıflandırırken her dönemde aşılması gereken krizler olduğunu söyler: "Erikson'a göre kriz, üstesinden gelme veya geri çekilme potansiyelimiz olan yaşamın dönüm noktalarıyla eş anlamlıdır" (Corey, 2008, s. 74). "Erikson egonun da epigenetik bir gelişim seyri içinde, biyolojik olarak önceden belirlenmiş bir sırayla ortaya çıkan sekiz dönem boyunca gelişimini tamamladığını belirtmektedir. Her bir psikososyal dönem karşıtların etkileşimini, uyumlu ve uyumsuz bileşenlerinin çatışmasını içermekte ve buna bağlı olarak birey çözmesi gereken bir karmaşa (kriz) yaşamaktadır. Herhangi bir dönemde yaşanan karmaşanın başarıyla çözülmesi o döneme özgü temel gelişim görevidir. Kişiliğin adaptasyonu için bu karmaşaların başarı ile çözülmesi önem taşımaktadır, ancak bunun için uyumlu ve uyumsuz yaşantıların her ikisi de gereklidir" (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 164). Bu dönüm noktalarından birisi de üretkenliğe karşı durgunluk dönemidir.

Erikson'un yetişkinlik dönemindeki "Üretkenlik, çocuk yapma ve büyütme anlamını değil, bireyin kendi evi dışında topluma yararlı işler gerçekleştirebilmesini ve kendisinden sonra gelen kuşaklara rehberlik yapabilmesini içerir" (Geçtan, 2003, s. 98). Erikson'un Sekiz Psikososyal Gelişim Evresinin yedinci evresi olan Üretkenliğe Karşı Durgunluk'taki gelişim görevleri "Çocuk sahibi olma ve büyütme, mesleki başarı ya da yaratacılığa odaklanma ve gelecek nesli eğitme" (Bee ve Boyd, 2009, s. 525) olmaktadır.

Erikson'un Üretkenliğe Karşı Durgunluk evresindeki"...üretkenlik kavramı, yaratıcılık, neslini devam ettirme, nesne ve fikir üretimi anlamında kullanılır" (Selçuk, 2008, s. 69).

“Bu devrenin temel işlevi üreticiliktir. Bilim, sanat ve felsefede yeni bilgi ve eserler yaratılır. Bunlar gerçekleşmezse çöküntü söz konusu olabilir” (Ankay, 1992, s. 53).

Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı'na göre"... yetişkinlik yıllarında egonun en önemli işlevi üreme, üretme, yaratma ve üretilen, yaratılan şeylere sevgi ile bağlanarak onların varlığını sürdürmesinin ve gelişmesinin sorumluluğunu üstlenmektir" (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 173).

"Diğer yandan bu dönemde üretilen şeylerin yalnızca gelecek nesil olması gerekmemektedir; bilim ve sanat alanlarındaki ürünler de üreticilik kapsamında yer alır. Bu dönemde yaşanan karmaşanın başarılı bir biçimde çözülmesi 'üretkenlik' duygusunun gelişmesini sağlar. Aksi durumda ise kişi durgun ve verimsiz bir kimse olacak, kendi içine dönecek ve kendi kendisiyle ilgilenmeye başlayacaktır. Belli bir düzeyde kendi içine dönme, üretkenlik için gerekli olsa da çok fazla olduğunda durgunluğa ve evrimsizliğe yol açacaktır" (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 173). Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı'na göre üretkenliğe karşı durgunluk evresinin krizi üretkenlik ile çözülmektedir. Üretkenliğin yollarından birisi de yaratıcılıktır.

Yaratıcılığın oluşma süreci ise bazı kuramcılara göre şöyledir:

"Ernst Kris'e göre yaratıcılık süreci, yaratıcılığın esin ile ilgili (inspirational) aşaması ve özenli, ayrıntılaşmış (elaborational) aşama olmak üzere iki aşamadan ibarettir. E. Kris, daha ziyade birinci aşama üzerine ağırlık verip bu aşamada egonun geçici olarak bilinç öncesi düşünme düzeyine bir geri dönüşe izin vermek için, düşünce süreci üzerindeki kontrolünü gevşettiği denencesini geliştirmiştir. Birincil süreç, düşünme dürtü yönelimli fakat organize olmamış -dominant öncesi- yapıdadır. Sorunla ilgili düşünceler arasındaki işbirliğini kolaylaştırır. Bu tür bir düşünme anında oluşan nötr enerjinin serbest bırakılması, zevk vericidir ve bu "işlevsel zevk", yaratıcılığa götürür" (Sungur, 1997, s. 35). "Kris gibi Kubie de bilinç öncesinin, yaratıcı düşüncesinin esasını oluşturduğunu savunur. Yaratıcılık için bilinç öncesinin birleştirilmesi, karşılaştırılması ve yeniden taşınmasındaki özgürlükte yatar. Kubie, aynı zamanda bilinç öncesi düşünmedeki anlam yoğunlaşmasının önemini vurgulamıştır" (Sungur, 1997, s. 35). Kris ve Kubie 'nin yaratıcılığın oluşma

sürecine açıklamaları yazarların ve sanatçıların deyimiyle “ilham perisi”nin gelmesidir.

Werthemer ise yaratma sürecini daha çok yaratıcı düşüncenin oluşumuyla açıklarmıştır: "Bir sorunun yapısal gereklerinin düşünürde stresler ve gerilimler yarattığını savunur. Eğer bu stresler takip edilirse onlar düşünürde stresleri azaltıcı ve düşünürün sorunu algılamasını değiştiren yöneltmelere yol açarlar. Bu türün yeniden yapılandırılması bir çözüm ortaya çıkıncaya dek sürer" (Sungur, 1997, s. 36). Bu da bir tür çözüm bulma çabasıdır, denilebilir. Karmaşık ilişkilerin yarattığı gerilimi azaltabilmeye bir çözüm arayışıdır. Rogers'un görüşü de Werthemer'i destekler niteliktedir: "Rogers, yaratıcı süreci bir taraftan bireyin birtekliliği, (uniqueness) dışında gelişen karmaşık ilişkisel ürünün ortaya çıkışı; öte yandan maddelerin, olayların insanların ya da onun yaşantısının koşullarının ortaya çıkışı olarak tanımlar" (Sungur, 1997, ss. 38-39).

Bir de “Çevresiyle uyumunun bozulduğu bir tür yalnızlık yaşantılarına karşıt olarak, bir insanın kendi seçimiyle ve “geçici” olarak yalnızlığa çekilmesi ise çoğu kez yapıcı ve yaratıcı sonuçlar doğurur. Yaratıcı insanlar yapıtlarını ya da buluşlarını ancak böylesi bir yalnızlık sürecinde ortaya çıkarabilirler” (Geçtan, 1995, s. 109).

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin de yaratıcılık olduğu görülmektedir. Çünkü insanın yaradılışında bir yaratıcılık potansiyeli vardır. Bu potansiyelin ortaya çıkmasının yollarından birisi de yazma becerisidir ki eski çağlardan günümüze bu durum önce duvar resimlerinde, yazının icadıyla da yazılan ürünlerde kendisini gösterir.

Dil, "Nesnel gerçekliğin öznel biçimde algılanış ve anlatılışını sağlayan bir çerçeve, bir tür düşünsel yapı sunar. Bu nedenle, dilin hem yansıtıcı, hem de yaratıcı bir işlev yerine getirdiği söylenebilir" (Vardar, 2001, s. 17). “Genel ve geniş anlamda her yazınsal yaratım, yaşanılanın, düşünülenin ya da düzenlenenin yazıyla biçimlendirilmesidir” (Özdemir, 2007, s. 46). “İnsanın kendini hem olduğu hem de olması gerektiği gibi görme gereksinimi, çevresini biçimleme girişimlerine de kaynaklık etmiş bir nedendir” (Cemal, 2012, s. 48). “Her yazarın kendine özgü arayışı, yolu ve yordamı onun kendine özgü yaratı dünyasını kurmasını, dünyayı da yeniden yaratmasını sağlayacak” (Gümüş, 2003, s. 211).

İnsana özgü her duygu yaratıcılığı besler. Özellikle “Yaşam'a ve yaşam'ın en yüce katı sanata heyecanın ve güzelliğin gücünü "mükemmellik"lerden çok "zaaf"lar sağlar” (Asaf, 1996, s. 39). Bu yüzden insanın yaratıcılığı bir savunma mekanizması olarak da kullandığı söylenebilir.

Bir şekilde insan yaratıcılık potansiyelini kullanma ihtiyacı duyar. Bunun da yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağladığı ve insanın bu gereksinimini doyumak için yazmasına neden olduğu düşünülmektedir.

2.2.1.14. Saygı, Ait Olma ve Sevgi

2.2.1.14.1. Saygı

Saygı: "Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram" (TDK Türkçe Sözlük 2005, s. 1714) anlamına gelmektedir. Her insan hem kendisinin hem de diğer insanların saygısına gereksinim duymaktadır. Saygın olan insan, kendi değerinin diğer insanlar tarafından anlaşıldığını hissedince varlığının kabullenilmiş olduğunu anlar. Kendi varlığını daha mutlu bir şekilde duyumsar.

Maslow'un beş basamaktan oluşan ihtiyaçlar hiyerarşisinin dördüncü basamağında saygınlık vardır. Her insanın yaradılışında hem kendisi tarafından değerinin anlaşılması saygı görme hem de diğer insanlar tarafından saygı duyulma gereksinimi vardır. Çünkü insan sosyal bir varlıktır. Toplum aynasında kendisini görür, aynada gördüğü kendisinde varlığına ikna olur.

"Maslow'a göre saygı ihtiyacının iki bileşeni vardır: (1) Kendini yeterli ve başarılı olarak algılama gereksinimi ve (2) Beğenilme ve saygı duyulmaya gereksinimi" (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s.317). İnsanın kendisini yeterli ve başarılı olarak algılaması, öz saygısı “Kişinin kendi değerine yönelik küresel değerlendirmesi; benlik kavramının bir yönüdür" (Bee ve Boyd, 2009, s. 564). İnsan öz saygısını oluştururken çevresiyle etkileşim içerisinde. Bu etkileşim de öz saygısını etkiler.

İnsanın saygın olma gereksinimini doyumunun birçok yolu vardır. Bunlardan birisinin insanın yeteneklerini kullanıp toplumda beğenilecek ürünler oluşturarak toplumsal bir statü elde ederip bu statü ile birlikte saygın olma gereksinimini karşılamaının olduğu düşünülmektedir.

"Bir insanın çevrede ve toplumda saygınlık kazanmak için gösterdiği çaba, bir yandan davranış için gerekli ruhsal gücü sağlarken, öte yandan onun iletişim biçimine yeni boyutlar getirir, renk katar. Saygınlık kazanmak için kimi insan fizik gücünü, kimisi aklını ve zekâsını kullanır. Kimisi spor, kimisi meslek ve sanat alanında saygınlık kazanmak için çaba harcar. Bu çabalar bir yandan başarıyı, öte yandan iletişimde kullanılan iletilerin bilişsel içeriğini sağlar" (Köknel, 2005, s.131). Yazarların da yazdıklarıyla toplumda kabul gördüğü, onlara toplumda yazar statüsü ile saygı duyulduğu göz önünde bulundurulduğunda,yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin de saygı olduğu söylenilebilir.

2.2.1.14.2. Ait Olma ve Sevgi

Ait,"İlgilendiren, ilişkin, ilişik, ilgili; ait olmak: "ilgilendirmek, birinin olmak, birine düşmek" (TDK Türkçe Sözlük 2005, s. 45) anlamlarına gelmektedir.

Sevgi: "İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 1742) anlamına gelmektedir.

Maslow 'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin üçüncü basamağında ait olma ve sevgi ihtiyacı vardır. Maslow'a göre her insanın içinde sevgi gereksinimi (ihtiyacı) bulunmaktadır. Sevgi gereksiniminin (ihtiyacının) karşılanmaması insanın içinde bir boşluk yaratır.

İnsan, yaradılışı gereği sevme ve sevilme eğilimine sahiptir.

"Sevgi, iki insanın birbirlerine varlıklarının özünden bağlanması, dolayısıyla her birinin de kendisini varlığın özünden tanıması durumunda doğabilir ancak. İnsan gerçekliği de canlılığı da sevginin temeli de işte bu 'özünden tanıma' yaşantısında yatar" (Fromm, 2006, s. 98). İnsan, toplumda da sevilme ihtiyacını hisseder."Günümüzdeki birey üzerindeki en baskın değer yargılarının kabul görmek ve sevilme olduğunu düşünürsek, endişenin yalnızlığa itilmek ve toplum tarafından

istenmemek korkusundan ileri geldiğini görebiliriz” (May, 2000, s. 35). Bu yüzden insan diğerleri tarafından seilmek için, onların kendisini tanıması amacıyla harekete geçer. Bunlardan birisi de toplum içerisinde yetenekleriyle, yaptıklarıyla tanınmak ve kabul görme çabasıdır.

İnsanın ait olma ve sevgi gereksinimi, onun yazma gereksinimi duymasına yol açabilir. Çünkü yazarın yazdıklarının sevilmesi demek, kendisinin sevilmesi demektir. Yazarın yazdıkları, onun ruhundan kopan parçalardır, bu parçalar kendisine aittir. Yazarın yazdıkları okundukça, sevildikçe, okur kitlesi arttıkça yazar sevildiğini ve topluma ait olduğunu hisseder.

“Başarılı biri olarak görülmek ayrı bir mutluluk kaynağıdır. Sözünün dinlenmesi ve aranan bir insan olmak, başkalarının gözünde bir değeri olduğu duygusu yaratır. Hele sevilme, sevildiğini hissetmek insanın en önemli beklentilerinden biridir” (Özmen, 2011, s. 72). Yazarlar, bu gereksinimini (ihtiyacı) yazarak da karşılayabilmektedir.

İnsanın sevme gereksinimi (ihtiyacı), Yusuf Atılgan’ın “Aylak Adam” adlı romanındaki Bay C.’nin sözlerinde görülmektedir: “Ben, toplumdaki değerlerin ikiyüzlülüğünü, sahteliğini, gülünçlüğünü görelim beri, gülünç olmayan tek tutamağı arıyorum: Gerçek sevgiyi! Bir kadın. Birbirimize yeteceğimiz, benimle birlik düşünen, duyan, seven bir kadın” (Atılgan, 2013, s. 149).

Bir de her insanın içinde sevme eğilimi vardır. Bazen insan, yalnızca kişileri değil nesnelere, yaptıklarını da sevebilir. Can Yücel (2012)’in “Brahms’a” adlı şiirinde aşkın şiir olduğu sözlerinden, sevme eğilimini şiirine yönlendirdiği görülmektedir:

“Dünyada senlen yaşaması zor

Ellerini tutuyorum ellerin yok.

Ayaklarını okşuyorum,

Ayakların kayboluyor.

Dudaklarım dudakların

Gökyüzüne bakıyorum dudakların

Bulutlar

Bu işte

Bu işte Kerem ile Aslı'nın hikâyesi

Bu hikâyenin aslı sana dokundukça

Tutuşuyorum

Sana dokundukça tutuşuyorum.

Benim bütün yaptıklarım yanan bir kor.

Seni içimden seviyorum.

Aynada bakmıyorum sana

Sen bensin.

Gel yürüyelim kekliklerle

Aşkım benim şiirim” (s. 141).

Burada anlatılanlardan yola çıkarak, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin ait olma ve sevgi olduğu söylenebilir.

2.2.1.15. Üstünlük Çabası

Bireysel Psikoloji Kuramını oluşturan Alfred Adler, “İnsanın tüm motivasyonunu, üstünlük çabası olarak adlandırdığı tek ve temel bir güdüyle açıklayabileceğini belirtmiştir” (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 46). "Adler tarafından kullanılan "üstünlüğün" diğerlerine karşı kazanılan üstünlük anlamına gelmediğini de unutmamak gerekmektedir. Daha çok, algılanan düşük konumdan, algılanan daha yüksek bir konuma; yani hissedilen eksiden, hissedilen artıya ilerlemek anlamında kullanılmıştır. Bireyler, yeterlilik, üstünlük ve mükemmellik için çaba göstererek mutsuzluk gibi istenmeyen duygularıyla başa çıkarlar. Örneğin, zayıflığı güçle

değiştirmenin yollarını ararlar veya bir alandaki eksikliklerini gidermek için diğer bir alanda üstünlük sağlamaya çalışırlar” (Corey, 2008, s. 111). Üstünlük çabasının altındaki zayıflık, aşağılık duygusuyla ilişkilidir. "Belli bir ölçüde hepimizde aşağılık duygusunun olduğunu söyleyebiliriz; çünkü hepimiz de canla başla düzeltmek, iyileştirmek istediğimiz konumlarda bulunuruz. Cesaretimizi yitirmemişsek, konumumuzu iyileştirip içimizdeki aşağılık duygularından dolaysız, gerçeğe uygun ve memnunluk verici bir şekilde kurtulmaya çalışırız. Hiç kimse yoktur ki aşağılık duygusuna uzun süre katlanabilsin; içindeki bu duygu bir gerilim durumuna sokar insanı, gerilim de onu bütün anlamsızlığıyla bir eylemde bulunmaya zorlar" (Adler, 2011, s. 55). Bu eylemlerden birisi de yazmaktır. Çünkü "Üstünlük çaba ve eğilimi insanların bütün yaratıcı eylemlerinin arka planında yer alır, uygarlığa yapılan bütün katkıların kaynağını oluşturur" (Adler, 2011, s. 72).

İnsanın yaratıcılık potansiyeli, yeteneklerini barındırmaktadır. Yetenekli olduğu bir alanda yaratıcılığını kullanan insan, kendisini biricik ve değerli hisseder. Böylelikle başka alanlarda duyduğu aşağılık duygusunu telafi eder. Kendisini yeterli ve başarılı hisseden insan, diğer insanlara da kendisini kabul ettirebilme güvenini duyumsar.

Alfred Adler, aşağılık duygusundan kurtulmak için gösterilen üstünlük çabasının, insanın tüm yaşamının gayesi olduğunu söyler. "Duyularımıza değer kazandıran, duygularımızı birbirine bağlayan ve düzenleyen, hayal gücümüze biçim veren ve yaratıcı güçlerini yöneten, neyi hatırlayacağımızı, neyi unutmamız gerektiğini belirleyen şey bu gayedir" (Adler, 2012, s. 64) der.

“Edebiyat, âlemdeki insan üstünlüğünün en göz alıcı belirtisi (tezahürü) dir. Beşer zihninin tükenmez oyunlarıyla yüzyıllardan beri bu üstünlüğu dış dünyaya aktaran, birbirinden farklı ifade yolları edebiyat sayesinde vücut bulmuştur” (Bilgegil, 1997, s. 254).

Edebiyat gelişmiş zihnin ve dilin eseridir. Bu yüzden edebiyat, insanın diğer canlılardan üstünlüğünün bir ispatıdır. Her insan kendi yeteneği doğrultusunda kendinde eksik gördüğu yanlarını telafi etmeye (ödünlemeye) çalışır. Bazı insanların yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden birisinin de kendine özgü yetersizliklerini telafi edebilmek için gösterdiği üstünlük

çabası olduğu; aynı zamanda bütün yazarların, insanın yaşamının bir sonu olmasını, ölüme karşı koyamamanın yarattığı yetersizlik duygularını yazarak üstünlük çabası göstermelerini sağladığı düşünülmektedir.

"Dünyaya bir takım organik kusurlar ve yetersizliklerle gelen çocukların, küçük yaşlardan beri, çoğu zaman sosyal duygularının engellenmesine yol açan acı bir yaşama savaşına girdiklerini temel bir yasa olarak ortaya koyabiliriz" (Adler, 2012, s. 61). "Bu aşağılık duygusu, her türlü çocukça çabanın kaynağı olan bir hareket noktası, bir itici güç olarak rol oynamaktadır. Çocuğun, huzur ve güvenliğe nasıl ulaşacağını belirlemede, hayatının gayesini belirlemede ve bu gayeye götüreceği yolu çizmektedir" (Adler, 2012, s. 62).

Üstünlük çabasının hayatının gayesini belirlediği yazarlardan birisinin de Peyami Safa olduğu düşünülmektedir. Çünkü Peyami Safa'nın, iki yaşında yetim kaldığı ve sekiz-dokuz yaşlarında bir kemik hastalığına yakalandığı bilinmektedir. Hatta doktorlar onun bacağının kesilmesine bile karar vermiştir. Bu yüzden Peyami Safa'nın Dokuzuncu Hariciye Koğuşu adlı kitabında onun hastalıklı yaşantısının izleri görülmektedir. Peyami Safa'nın, yaşamının bazı alanlarına dair hissettiği eksiklik ve yetersizlik duygularını telafi edebilmek için giriştiği üstünlük çabasının, onun yazma gereksinimini oluşturan kişisel etkenlerden birisi olduğu düşünülebilir.

2.2.2. Toplumsal Etkenler

Toplumsal etkenler "Toplumla ilgili, topluma ilişkin, içtimai, sosyal" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 1993) olan konularla ilgilidir.

Bazı toplumsal etkenler de insanın yazma gereksinimi duymasını ve bu gereksinimi karşılama doğrultusunda yazmasını sağlamaktadır.

"Başarma gereksinimi gibi, hayvanlarda gözlemediğimiz bazı gereksinme türleri, insanların davranışında önemli rol oynar. Bu gereksinimler dolaylı olarak biyolojik gereksinimlerle ilişkilidir, ancak bu ilişki, bireyin içinde yetiştiği toplumun yaşayış tarzı ve değerler sisteminden büyük ölçüde etkilenmiştir. Etkilenmenin temelinde, toplum içinde oluşan, öğrenme yaşantısı yer alır." (Cüceloğlu, 2009, s. 250).

İnsan sosyal bir varlıktır. Bu sosyallik de onun diğer insanlarla beraber yaşamasını, bu beraberlik de toplumla iletişim kurmasını zorunlu kılar. İnsan, bulunduğu topluma ait olduğunu hisseder. Bu ait olma duygusu da beraberinde sorumluluk duygusunu getirir. Bu sorumluluklardan bazıları toplumda söz sahibi olma, toplumu eğitme, toplumun düzenini sağlama, toplumda kabul görme, toplumda saygın olma, kültürü gelecek nesillere aktararak toplumun devamını sağlama gibi konulardır.

“İnsanın, topluma karşı hissettiği sorumluluklar onu yazmaya yöneltebilir. Yazılar doğrudan toplumla ilgili olmasa bile toplumun içinden çıkar ve topluma yansır. “Dünyayı nasıl dost hale getirebiliriz? Çevremizdeki çirkinlikleri, haksızlıkları ortadan kaldırarak, onları değiştirip düzelterek... Haksızlıkların yok edilmesi, çirkinliklerin giderilmesi toplumda bir saygı dengesi yaratır. Bu nedendir ki yazmaya katılmış her insan, öbür insanlardan daha ağır bir sorumluluk yüklenmiştir. Böyle bir sorumluluğu yüklenme, yazarı, toplumun sözcüsü haline getirir. Bu durumda yazma, toplumsal bir gereksinimdir” (Binyazar, Özdemir, ss. 17-18). “Düşünen bir yaratıktır insanoğlu. Düşüncenin bireysellikten sıyrılıp toplumsal bir boyut kazanması, anlatılmasına, söze dönüştürülmesine bağlıdır” (Özdemir, 2007, S. 13).

“Edebiyat, yalnızca duygu ve düşüncelerin güzel ve etkili biçimde ifade edilmesi biçiminde değerlendirilemez. Edebiyat aynı zamanda sosyo-kültürel ortama ait bir gerçekliktir” (Alver, 2012, s. 11).

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler sosyal duygu/sosyal ilgi, topluma ait olma/aidiyet, kültürün yeni nesillere aktarımı, toplumsal statü, toplumsal düzeni sağlama alt başlıkları altında değerlendirilecektir.

2.2.2.2.1. Sosyal Duygu (Sosyal İlgi)

Sosyal duygunun (sosyal ilginin) “Orjinali (Almanca) ‘gemeindchaftgeful’ olan bu kavramın diğer dillere ve doğal olarak da Türkçe’ye tam olarak çevrilemesi mümkün olmamakla birlikte; toplumsal duygu, topluluk duygusu, dayanışma duygusu, insanlığın bir üyesi olduğunu hissetme ve insanlıkla özdeşleşme anlamlarını içeren bir kavram olduğunu söylemek mümkündür” (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 43).

Bireysel Psikoloji Kuramının kurucusu olan Alfred Adler, insanın yaradılışı gereği sosyal bir varlık olduğunu söyler. Sosyal bir varlık olan insan, önce annesiyle daha sonra babasıyla olan ilişkilerinde sevgi ve bağlılık duygularını hisseder ve sosyal çevresi içinde bu duygularını geliştirir. Sosyal çevresi büyüdükçe bu duyguları kendinden başka insanlara karşı da hissetmeye başlar. Kendisini yönlendiren sosyal bir içgüdüyle kendisini topluma ait hisseder. İnanç ve Yerlikaya'nın (2009) Adler'den (1964) alıntılıdığına göre "Sosyal ilgi esas olarak bütünle birmiş gibi hissetmek ve sonsuza kadar süreceği düşünülen bir toplum için çaba göstermektir" (s. 44). Yazgan ve İnanç'a (2009) sosyal ilgisi gelişen kimselerin "ilerleme hedefleri toplumsaldır ve diğer insanların refahını da içerir. Sosyal ilgisi gelişmiş sağlıklı kişiler bu dünyada bazı şeylerin yolunda gitmediğini bilmekle birlikte kendilerini insan türünün gelişimine adanmışlardır. Kısacası diğer insanların, hatta henüz doğmamış olanların bu yaşamlarına katkıda bulunmadıkça yaşamlarının bir anlamı olmadığını farkındadırlar" (s. 46). Bu durum da insanın sosyal varlık olmasından ileri gelmektedir.

Adler (2011) "Biz insan soyundan gelmiş tek kişiler değiliz. Dört bir yanımızda başka insanlar vardır ve bizler bu insanların oluşturduğu topluluk içinde yaşarız. Güçsüzlüğü ve varlığındaki sınırlamalar insanın saptadığı hedeflere tek başına erişmesini olanaksız kılar. Yalnız başına yaşayacak ve kendisini bekleyen ödevlerin tek başına üstesinden gelmeye çalışacak bir insan mahvolup gider sonunda; böyle biri, insanlığın varlığını sürdürmesini sağlayamayacağı gibi kendi yaşamını bile ayakta tutamaz. İnsan kendisindeki güçsüzlükler, yetersizlikler ve sınırlamalardan ötürü başkalarına bağımlı durumdadır" (s. 10).

Adler'in görüşünden yola çıkılarak insanın toplumsal yaşam ve sosyal duygu (sosyal ilgi) sayesinde kendi güçsüzlüklerini, yetersizliklerini ödünlediği söylenebilir.

"Adler bakış açısına göre, sosyal ilgi geliştikçe aşağılık duygusu ve yabancılaşma da azalmaktadır. Bireyler sosyal ilgilerini ortak eylemler ve karşılıklı gösterilen saygı ile ifade ederler. Sosyalleşmemiş bireyler cesareti kırılmış ve yaşamın üretken olmayan yönünde bulunan kişilerdir" (Corey, 2008, s. 112).

Sosyal duygunun (sosyal ilginin) yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenlerden birisi olduğu düşünülmektedir. Çünkü yazı da bir sosyalleşme aracıdır. Yazı ile sosyalleşen insanlar, yazarak üreten ve toplumla paylaşan insanlardır. Bu insanlar sosyal duygunun (sosyal ilginin) yönlendirmesiyle birlikte yazarak hem diğer insanlarla iletişim kurar hem toplum aynasında kendilerini daha iyi anlamış hem de kendilerini ait hissettikleri topluma katkıda bulunurlar.

“İnsanın içindeki en eski içgüdü onu diğer insanlarla ilişki kurmaya iten içgüdüdür. İnsanların diğer insanlarla paylaşma duygusuyla yaklaşımları sonucunda insanlık ileriye gitmiştir” (Adler, 2011, s. 251). Çünkü “İnsandaki her yetenek, diğer insanlara karşı besleyeceğimiz paylaşma duygusu sayesinde gelişir. Dil ve yazı, diğer insanlarla aramızda bir köprünün varlığını gerektirir. Dilin kendisi insanlığın ortak bir eseri, toplumsallık duygusunun bir ürünüdür. Anlamak demek, bir şeyi herkesin kavramasını beklediğimiz şekilde algılamaktır; bizi ortak bir anlam içinde başka insanlara bağlar, bizden tüm insanların ortak anlayışının egemenliğini benimsememizi ister” (Adler, 2011, s. 254).

Yazma gereksinimi oluşturan toplumsal etkenlerden birisi olan sosyal duygunun (sosyal ilginin) ilk belirtisi “çocuğu büyüklerin yanında olmaya götüren sevgi ihtiyacıdır. Çocuğun sevgi hayatı, Freud’un ileri sürdüğü gibi kendi bedenine değil hep başkalarına yönelmiştir” (Adler, 2013, s. 37).

Çocuk büyüdükçe bu sevgi ihtiyacını (gereksinimini) giderebilmek için toplumun kendisini kabul etmesine ve toplumla güçlü bağlar kurmaya gereksinim duyar. Bu da, büyüdüğünde toplum içerisinde yazmaya yönlendirerek, kendi ruhunun bir parçası olan yazılarının kabul görüp sevilmesiyle onun sevgi ihtiyacını karşılamasını sağlayabilmektedir. Burada yazma gereksiniminin, insanın sosyal duygu (sosyal ilgi) neticesinde gelişen sevgi ihtiyacını karşılamasının yollarından biri olduğu söylenilebilir.

Sosyal duygu (sosyal ilgi) içgüdü ile birlikte diğerleriyle iletişim kurmak için eyleme geçen insan, toplumun çoğunluğuna yazı ile ulaşır. Çünkü “Yazının önemi, yazının işlevi, insan yaşamındaki işlevi buradan gelir işte. Düşünceyi kalıcı kılmasından, sözü çevremizin sınırları dışına taşımamasından, yaymasından” (Özdemir,

2007, s. 13). Varoluşunun bir parçası olan duyguları ve düşünceleri topluma ulaşan insan, böylelikle toplumla bütünleşir. Sadece yaşadığı zamandaki toplumla değil gelecek nesillerdeki toplumlarla bütünleşerek toplumun kalıcılığını duyumsar. Burada da sosyal duygunun (ilginin) insanın toplumla bütünleşmeye ve onun kalıcılığını hissetmeye karşı duyduğu gereksiniminin yazma gereksinimine dönüştüğü düşünülebilir. Çünkü “Sözün, bir düşünceyi, bir duyguyu yaymadaki gücü de sınırlıdır. Karşımızdakine ya da karşımızdakilere anlatabiliriz düşündüklerimizi, duyduklarımızı. Bizi dinleyenlerin sayısıyla sınırlıdır anlatımımız. Ancak yığınsal bir özellik de göstermez bu sayı. Geniş boyutlara ulaşmaz. Çünkü konuşmamızla, konuşma çevremizle ilgilidir. İstesek de bu düşünceyi, duyguyu, iletmek istediğimiz görüşü uzaklara iletemeyiz” (Özdemir, 2007, s. 13). İşte, duygularımızı ve düşüncelerimizi uzaklara iletmemizi sağlayan vasıta dildir: “Dil, okuma, yazma, yayın gibi süreçler edebiyat özelinde toplumsal ilişkilerin oluşmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla edebiyat kendi özelliğiyle iletişim ve ilişkiler ağı oluşturmakta, bu yönüyle de toplumsal alana dâhil olmaktadır” (Alver, 2012, s. 11). Çünkü “Edebiyatın dil ve yazar bağlandığında öne çıkan hususları, doğrudan edebi metni bir iletişim kanalı olarak konumlandırmaktadır. Edebiyat bir iletişim biçimi olarak varlık kazanmakta ve toplumsal aktörler arasında karşılıklı iletişim biçimi olarak varlık kazanmakta ve toplumsal aktörler arasında karşılıklı etki zemini oluşturmaktadır. Geleneksel iletişim modeli izlendiğinde metnin, yazar ile okur arasında bir iletişim kanalı olduğu söylenebilir” (Alver, 2012, ss. 13-14).

Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun “Bayram” adlı yazısının sosyal duygunun (sosyal ilginin) bir sonucu olduğu şu satırlarda açıkça görülmektedir:

“Kaç bayram var ki ben de gülmedim. Kaç bayram var ki gözlerimden yaş yerine, ateşler saçarak gizli gizli ağladım. Zavallı ulusumla birlikte... Ulusumla birlikte her bahar, dalları budanan asma gibi can acısıyla ağlarken yine devri gelince bol bir meyve verebileceğimizi umuyordum. Ancak her mevsimde bir kasırga bütün tomurcuklarınızı koparır... Ezer ve bizi yerler çarpardı” (Müftüoğlu, 2008, s. 157).

Burada anlatılanlardan yola çıkılarak yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenlerden birisinin sosyal duygu (sosyal ilgi) olduğu söylenilebilir.

2.2.2.2. Topluma Ait Olma ve Aidiyet

Toplum "Aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için işbirliği yapan insanların tümü, cemiyet", "topluluk" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 1993) anlamlarına gelmektedir.

Sosyal bir varlık olan insan, yaradılışı gereği bir topluma ait olma gereksinimi duyar. Küçük yaşlardan itibaren toplumsallaşmaya başlar."Bireyi toplumsallaştıran, dilsel topluluğu, birçok durumda ulusu oluşturan temel öğedir dil ve birincil işlevini toplumsal bağlamda dile getirir: Bildirişim ya da iletişim işlevidir bu da" (Vardar, 2001, s. 15). Konuşmaya başladıkça toplumun diğer üyeleri ile daha iyi iletişim kurar ve "Toplumsal yaşamla karışır, kaynaşır dil, birçok bakımdan onun yazgısını paylaşır" (Vardar, 2001, s. 15). Böylelikle insan, toplumla olan bağlarını güçlendirir ve onun topluma olan aidiyet duygusu gelişir. Bu aidiyet duygusu insanı toplumla iletişim kurmaya yönlendirir.

Topluma aidiyet duygusu beraberinde topluma karşı sorumluluk getirir. Toplumun diğer üyeleri ile iletişim kurmak ve bu toplumda söz sahibi olmak, kabul görmek, toplumsal bağları kuvvetlendirmek bu duyguyla beraber güçlenir. İnsan, toplumda kabul görse de görmese de söz sahibi oldukça kendi varlığını duyumsar.

Yahya Kemal Beyatlı, "Dil öyle sağlam bir bağdır ki, vatanın hudutları koptuğu zaman bile kopmaz; hudutlar aşırı yine bizi birbirimize bağlı tutar" (Çongur, 2002, s. 133). Dil ile birlikte toplumsal bağlar kuvvetlenir. "... dil olmasaydı, insanların bir arada yaşamaları, anlaşabilmeleri, bir toplumu oluşturmaları da söz konusu edilemezdi. Kısacası, insanı insan eden dil, toplumun da başlıca temel taşlarındandır; ulusu ulus yapan öğelerin en başta gelenidir; kültürün belkemiği sayılabilir" (Aksan, 2007, s. 80). "Çünkü yeryüzünde diller kadar millet fertlerini birbirine bağlayan, onlara birbirini sevip anlamakta, hele sevgilerini dile getirmekte aziz yardımcı olan başka kuvvet mevcut değildir" (Banarlı, 2010, s. 16).

"İnsanın bilinçaltına inen ve ferdin içinde yaşadığı toplumla güçlü bir bağ kurmasını sağlayan ana dilin milli dil, düşünce ve duyguların insandan insana aktarılması sayesinde milli ülkü ve isteklerin meydana gelişini hazırlar, onlara yön verir ve hızlandırır" (Çongur, 2002, s. 17).

Dil, birey ve toplum için bu derece önemliyken yazar ve toplum ilişkisine e bakmak gerekir: "Yazar, toplumun bir parçasıdır. Yazar için, bilinmedik binlerce kardeşle uygunluk halinde olduğunu hissetmek kadar büyük sevinç yoktur. Başkalarının zevki, onun kendi doğruluğunun garantisidir" (Karaalioğlu, tarih yok s. 119). "Yalnızlığı saf dışı bıraktığı için olsa gerek, toplumda sevmek ve kabul görmek beraberinde inanılmaz bir gücü getirir. Sosyal grupların içinde yerini almış birey rahattır; ana karnındaymışçasına güvende hisseder kendini" (May, 2000, s. 28).

Topluma ait olmanın ve aidiyet duygusunun, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenlerden birisi olduğu anlaşılmaktadır:

"Gerçekten de, her dil belli bir toplum içinde, kendine özgü bir ekin ve uygarlık çerçevesinde biçimlenir, işlevini böyle bir çerçeve içinde dile getirir. Bu nedenle, her dilin belli bir toplumu yansıttığı söylenebilir" (Vardar, 2001, s. 15). Nitekim şu cümle bütün bu söylenenleri özetler mahiyettedir:

"Eğer insanlar toplum halinde yaşamakta olmasalardı, hiç kuşkusuz dile gereksinme duymayabileceklerdi" (Aksan, 2007, s. 80).

Dil öğretimine ilişkin Banarlı şu ifadele yer verir: "Şu fani dünya saadetleri içinde hiçbir şey, aziz Türk çocuklarına Türk dilini öğretmek kadar 'güzel hizmet' değildir. Vatan çocuklarına bir milletin yarattığı ve yaşattığı dili; bütün güzellikleri, incelikleri, yücelikleri ve güzel sesleriyle öğretmek" (Banarlı, 2010, s. 15).

Dilin durumu toplumun da içinde bulunduğu durumu gösterir. "Çünkü "Bir bakıma kullandığımız dilin etkisini giderek kaybetmesi, size garip gelse de tarihte içinde bulunduğumuz bir çöküntünün habercisidir. Tarih dönemlerinin yüzyıllar içindeki iniş ve çıkışlarını inceleyecek olursanız dilin belli zamanlarda ne denli güçlü ve etkili olduğunu göreceksiniz" (May, 2010, s 55).

Necat Birinci, "Türk milli kültür değerlerini işlemeyi gaye edinen bir dil ve şuur anlayışı getirdi. Milli Mücadele sırasında şairler Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen şiirler yazdılar" (Korkmaz, Z., Parlatır İ., Ercilasun, B., Gülensoy, T.,Parlatır, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 397) demektedir. Bu durum da Milli Mücadele yıllarındaki edebiyatın toplumun aynası olduğunu gösterir.

Dil olmasaydı “Öteki insanlarla bir arada, bir toplum oluşturmamız, düşünce, duygu ve isteklerimizi başkalarına iletebilmemiz büyük ölçüde güçleşecek, güdük bir anlaşmaya dönen bağırmalar, birtakım jest ve mimiklerle sınırlı kalacaktı ”(Aksan, 1999, s. 13).

Eğitim ve öğretimin vasıtası da dildir: "Servet-i Fünuncularla çağdaş olmasına rağmen onlara katılmayan, üstadı saydığı Ahmet Mithat Efendi gibi popüler roman tarzında eserler veren Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın (1864-1944) amacı halkı eğitmektir. Hüseyin Rahmi bu doğrultuda kaleme aldığı eserlerinde İstanbul hayatını canlı tablolar halinde sergilerken toplumun gülünç yönlerini de yansıtır" (Koşar, 2008, s. 6).

“Türkeli Zeybeklerine” yazısında Ahmet Hikmet Müftüoğlu “Bu kitabı sizi düşünerek sizin için yazdım. Bela gecelerinde, yaşım sızarak, yüreğim sızlayarak yazdım. Ey Türk! Bu satırlarda geçmişin destanları, şimdinin ayrılık acılarını söylemek ve inlemek istedim. Bir keman gibi... Bu kemani ana vatanın bağrından yonttum. Tellerini kalbinin damarlarından çıkardım. İstedim ki bu sazın uyumunu yalnız sen duyusun. Bu acıklı ilintiler yalnız sana dokunsun. Dünyanın tarihi, yurdu uğrunda senin kadar uğraşan, kanını döken bir ulus daha gösteremez. Senin kadar kimse kendi yurduna sahip olmayı hak etmemiştir. Bu yurt ya senindir ya hiç kimsenin” (Müftüoğlu, 2008, s. 5).

Yurt duygularının ifadesinde, zaruret zamanlarının gelecek nesillere aktarılmasında duygu ve düşünceler yine dille aktarılır: Ömer Seyfettin'in “Hürriyet Bayrakları” adlı hikâyesinde “Tepeye, Karaali hanlarına giden keçi yoluna çıkınca arkama döndüm. Ta derenin öbür tarafında kalan köye baktım. Hakikaten, zehir kadar acı olan bu kırmızıbiber dizileri uzaktan pek cazibeli ve al hürriyet bayrakları gibi parlıyor, insana ne olursa olsun bir şeyi alkışlamak! Yaşasın! Yaşasın!’ diye haykırmak arzuları veriyordu” (Seyfettin, 1993, s. 41) satırları yer almaktadır. Bu satırlarda vatana ait bir izlenimin insan üzerindeki tesiri ne de güzel verilmektedir.

“Yakup Kadri Bey ki edebiyatımızın bir merhalesiydi. Fecri Ati'nin allık boyasını andıran suni incilasu içinde en ziyade hususi şuleler saçan cazibeli bir yıldızdı. ‘Erenlerin Bağı’ndan görünmeyen derinliklerde pürüzsüz ve billur sesler veren esrarlı kaynaklar gibi Mezamiri sadalar çıkarmıştı. Yakup Kadri Bey ki

Mütarekeden sonra yalnız yüksek bir sanatkâr değil ateşli bir vatanperver olmayı da bilmiş, kalemini çelik nazarlı topların tehdidiyle ezilen İstanbul'da milli davanın zaferi için titreyen yanık ve esir yüreklere bir teselli yapmıştı” (Sevük, 2001, s. 35). Yazar, kalemini ait olduğu toplum ve vatan için oynattığında satırlar teselliye dönüşmektedir.

Vatan Yahut Silistre'de Sıtkı Bey Ahmet Bey adındaki dostunun oğlunun vefatını şöyle anlatmaktadır: “Son nefesinde, iki söz söylemiş: Önce ‘Babacığım’ demiş sonra ‘Vatan!’ Babacığım, dediği zaman gözlerini gökyüzüne dikmiş, sanki babasını ararmış. Vatan dediği zaman etrafına bakınmış, sanki her bakışı: ‘Yatacağım toprağı düşmana çiğnetmeyiniz!’ dermiş” (Kemal, 2009, s. 46).

Örneklerden de yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenlerden birisi, topluma ait olma ve aidiyet duygusudur. Buradan hareketle, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenlerden birisinin topluma ait olma ve aidiyet olduğu söylenilebilir.

2.2.2.3. Kültürün Yeni nesillere Aktarımı

İnsanlık tarihinin başlangıcından bugüne kadar sayısını bilmediğimiz birçok toplum gelip geçmiştir. Bu toplumların bazıları tarihe iz bırakmış, bazıları da sessizce yitip gitmiştir. O toplumlara ait bugün adının, yaşayışının bilinmesini sağlayan en önemli kalıntı yazıdır. Yazılı kaynaklar sayesinde o toplumlar insanlık tarihinde ölümsüzleşmiştir.

Yaşamının bir gün sonlanacağını farkında olan insanın geçmişte abı-ı hayatı aradığı bugüne değin söylenegelmiştir. Kişisel ve toplumsal bağlamda ölümsüzlüğü önemseyen insan, ab-ı hayatı bulamamış ancak yazıyı bulmuş; böylelikle de varoluşunu yarınlara taşıyarak ölümsüz olmuştur.

Başkaları ile iletişim kurmak isteyen insan, zamanında mağara duvarlarına resimler çizmiş; alfabeyi bulmuş; taşlara ve kâğıtlara yazı yazmıştır. İnsan, hem kendi yaşadığı zamandaki insanlarla hem de kendinden sonra gelecek nesillerle iletişim kurma ve bildiklerini onlarla paylaşma gereksinimi duyarak yarınlarda iz bırakmak istemiştir. Bu istek de onu taşlara, kâğıtlara yazmaya yönlendirmiştir.

Dil olmasaydı “Bizden öncekilerin neler yaptıklarını, yaşadığımız sırada dünyadaki öteki toplumların durumunu bilemeyecek, bizim yaptıklarımızı da gelecek kuşaklara yansıtamayacaktık. Tarih diye bir şey olmayacak, hukuk bilinmeyecek, söze dayanan sanatlar bulunmayacak, bir insanın anıları yalnız kendisinde, belli belirsiz görüntüler olarak saklanacaktı” (Aksan, 2009, s. 13). Bu görüntüler de yazı olmasaydı yok olacaktı. Çünkü: "Kültürün gerçek okulu yazıdır. Yazı bulunmamış olsaydı, insanlık kendini bu derece tanımayacak, uygarlık yerinde sayacaktı. Çünkü yazı, duyguların, düşüncelerin, bilgilerin, zekânın fotoğrafı, düşünen kafaların gölgesi; insanoğlunun ölüme karşı bulabildiği tek çaredir. Söz uçar, yazı kalır" (Karaalioglu, tarih yok s. 45). Vardar (2001)'da “kimi uygarlıklarda yazılı biçimin dille taşıyıcılık etme işlevini üstlendiğini belirtmiştir” (s. 82).

İnsan hem adının hem de duyusunun, düşünüşünün, yaşayışının hem de kültürünün yarınlarda yaşaması için hem de ait olduğu topluluğun ve ait olduğu milletin bekası için yazma gereksinimi duymuş; bunun için de yazma yolunu tercih etmiştir. Çünkü: "Bir milletin dilinde, o milletin bütün bir hayat macerasının özü saklıdır. Gelmiş geçmiş kuşaklar varlık karşısındaki duruşlarını, duygu, düşüncelerini, yorumlarını söz ve yazı ile kalıplaştırmışlardır" (Özkan, 2008, s. 98).

Canlı bir varlık olan dil, zamana, coğrafi ve sosyal koşullara göre gelişmekte, büyümekte ve bazen de körelerek ölmektedir. Yaşantılarla birlikte yeni sözcükler doğmakta, ihtiyaç duyulmayıp kullanılmayan sözcükler unutulmakta veya zamana yenik düşerek ölmektedir. Dilde kullanılan sesler, cümlelerin yapısı gibi dili oluşturan öğeler toplumun ve milletin ruhuyla harmanlanarak şekillenmektedir. Tüm bu değişim ve dönüşümler dil aynasında toplumu göstermektedir. Eğer sadece sözlü dil ile yetinilseydi, insanlar dilin kullandıkları halinden o kültür okyanusunun dalgalarını ve kısmi bir derinliğini görebileceklerdi. İnsanlar bugün yazı sayesinde o engin okyanusun derinliklerini daha berrak bir halde görebilmektedirler.

Orhun Abideleri okunulduğu zaman, bozkırların, atların ayak sesleri sert ve tok harflerle, sözcüklerle duyuluyor. Abidelerin içeriğinden Türklerin töresi, yaşayışı, değer yargıları öğreniliyor. Eğer Orhun Abideleri yazılmasaydı ne Türkçe'nin tarihi ne de o zamanların Türk kültürü bilinecekti. Bu hem Türk dili hem de Türk kültürünün büyük bir kaybı olacaktı. Çünkü Özdemir'in (2007) de dediği

gibi “Yazı, insanlığın belleğidir bir bakıma” (s. 15). Yazısız, belleksiz bir Türk kültürü olsaydı, köksüz bağısız bir halde bugüne gelinecekti veya gelinemeyecekti.

Mina Urgan’ın da anılarını ve yaşadığı zamanı anlattığı Bir Dinozorun Anıları adlı kitabındaki “Anılarımı yazmaya başlarken seksen iki yaşına bastım. Bu işi tamamlamaya ömrüm vefa eder mi bilmem. Ama bunu deneyeceğim mutlaka. Çünkü belleksiz bir toplum olmamızı önlemek için, herkesin anılarını yazmasını yararlı buluyorum” (Urgan, 2011, s. 9) sözlerinden yazma gereksinimi duymasının sebeplerinden birisinin kendi zaman ve zamanesini yeni nesillere aktarmak istemesi olduğu anlaşılmaktadır.

E. Erikson’un Psikososyal Gelişim Kuramı’na göre gelişim dönemlerinden birisi olan üretkenliğe karşı durgunluk dönemi bağlamında Mina Urgan’ın bu satırları değerlendirilebilir. Yaş aralığı ve süresi kişiden kişiye göre farklılık gösteren gelişim dönemlerinden birisi olan üretkenliğe karşı durgunluk döneminde insanlar zihinsel veya biyolojik olarak bir şeyler üretme gereksinimi duyarlar. Buradaki “Üretkenlik kavramı temel olarak, gelecek kuşağın oluşturulması ve onlara rehberlik edilmesi, üretim yapabilme ve yaratıcılık anlamlarını içermektedir” (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 173). “Yetişkinlik yıllarında kişi yalnızca kendi çocuklarının bakımı ve yetiştirilmesinden değil aynı zamanda kültürün bir sonraki kuşağa aktarılmasından da sorumludur” (İnanç ve Yerlikaya, 2009, s. 173).

Erikson’un hem psikolojik hem de sosyal bir yaklaşımı bütünleştirdiği bu psikanalitik kuram bağlamında Mina Urgan’ın psikososyal gelişim özelliklerinin de onun topluma ve gelecek nesillere yaşantılarını, kültürünü aktarmak için yazma becerisinin gereksinim haline dönüştüğü söylenilebilir.

Eflatun Cem Güney de Nasreddin Hoca fıkralarını derleme gereğini şöyle açıklamıştır:

"Bir var ki, Hoca yetmiş iki milletin diline çevrildiği halde Türkçemizde yazılamamıştır. Bu kıssaların, ya nazma çekilerek ağızları yüzleri eğilmiş ya da yamalı dile dökülerek tadı, tuzu kaybolmuştur. Oysaki bunlar milli mirasımızdır bizim" (Güney, 1995, s. 5). Eflatun Cem Güney de Mina Urgan gibi kültürü hem kendi zamanındaki insanlara hem de yeni nesillere aktararak halkı eğitme sorumluluğunu hissetmiştir. Bu, Güney’in şu satırlarından da anlaşılmaktadır:

"Ağızdan ağıza bir gelenek halinde sürüp gelen bu bergüzarları har vurup harman savuranlardan kurtarmalı, efsanelerimiz, masallarımız, halk hikâyelerimiz gibi kıssalarımızı da hal ağzı ve zevkiyle işleyerek çocuk ve halk eğitimine yarar nüshalarını meydana getirmeliyiz. Biz, boynumuza düşeni yapıyor, rahmetli oğlunun başladığı bu işi bitirmeye çalışıyoruz. Bunlar şerbetli fıkracıların ballandıra ballandıra anlattıkları kadar olmasa da az çok ağız tadıyla okunabilirlerse, 'halk eğitimi' vazifemizi de yapmış olmanın zevkini duyacağız" (Güney, 1995, ss. 5-6).

Ali Fuat Başgil de tecrübelerini yazarak aktarma gereksinimi duymuş ve bu gereksinimin sonucunda yazdığı *Gençlerle Baş başa* adlı kitabında hem zamanına hem de yeni nesillere seslenmiştir: "Mektep bilgi imal eden (üreten) bir fabrika halinde çalışmasın ve gençlerin yalnız zekâları üzerinde kalmasın, iradeleri üzerinde de dursun ve onların ruhi terbiyelerini yapsın, çünkü insanın kıymet ve kuvveti, bilgisinin genişliğinde olmaktan çok, benliğine sahip ve iradesine hâkim olabilmesinde; iyi huylarında ve ruhi terbiyesindedir. İrade ve ruh terbiyesi ise, ayrı bir iştir. Bu, ders ve kitap okuyup ezberlemekle ede edilmez. Bununla beraber, herkes biliyor ki, haddini aşkın sınıf mevcudu ile dolup taşan mekteplerimizin hiç meşgul olmadığı işlerden biri budur. İşte bu boşluğu göz önünde tutarak ve bir taraftan okuduklarımdan, bir taraftan da uzunca süren bir talebelik ve hocalık hayatımın tecrübelerinden istifade ederek gençlere muvaffak olmanın sırrına ve çalışmanın usulüne dair bir fikir vermek isteyeceğim" (Başgil, 2011, s. 12).

Bir de kültürü yeni nesillere taşıyan yazınsal sanat metinleri vardır. Onlar kurmaca dahi olsa bir aynadır. Çünkü: "İnsan dili, yeni varoluş durumlarıyla ilgili yeni bulgularını tarihsel akış içinde birikim olarak sürdürür. Bilincin, bu birikime eklenen etkinliklerinden biri olarak yazınsal sanat metni de her şeyden önce, tarihsel gelişim boyutu ile koşulludur" (Göktürk, 2007, s. 16). Kurmaca veya gerçek olsun yazılan her yazıda yazarının kendisinin bile farkında olmadığı bilinçaltının aksi mevcuttur. Bu mevcudiyet de yazarın yaşadığı toplumun bağrında büyümüştür.

"Her toplumun edebiyatı gibi bizim öz edebiyatımız da kendini doğuran, ona vücut verip rengini, tarzını, dünya görüşünü oluşturan kaynaklara sıkı sıkıya bağlıdır ve bir anlamda toplumumuzun kültürünün, değerler sistemimizin, hayat ve insana bakış tarzımızın estetik planda yansıması ve çiçek aşısıdır" (Doğan, 2009, s. 15). Bu yüzden Cemal (2012) "Bir Yakup Kadri'nin eserlerine 'Biraz da edebiyat okuyalım'

anlayışıyla değil, fakat gerçek edebiyat ürünlerinin –bütün sanat eserleri gibi- toplumun yansımaları olduğu bilinciyle eğilenler, içinde yaşadıkları toplumun Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden Cumhuriyet'in ilk evrelerine kadarki haritasını kurumsal ve bireysel düzlemlerle çıkartabilirler” (s. 109) demiştir.

Kocakaplan (2011) da bugün yazıya geçirildiği şekliyle öğrenme fırsatı bulunan destanlar için “bir milletin hayat görüşünü, milli unsurlarını, değerlerini ve ideal insan tiplerini mübalağalı da olsa aksettiren verimlerdir. Onlardan mübalağa unsurlarını çıkarırsak, ait oldukları millet hakkında önemli tespitler yapabiliriz” (s. 38) diyerek edebi ürünlerin kültürün bir aynası olduğu gerçeğini vurgulamıştır.

M. Emine Karaörs'ün de Evliya Çelebi'nin “Seyahatname” adlı eserinin girişindeki şu sözlerinden de kültürün yeni nesillere taşınmasında edebi ürünlerin işlevinin kıymeti anlaşılmaktadır: “Seyahatnamesi, tarih, coğrafya bilgisi, iktisat, folklor, yollar, hamamlar, evliyalar, menkıbeler, binalar, medreseler, hastaneler, iklimler, dil, yiyecekler ve kısacası kültür ve hayatın içinde yaşayan her türlü unsurdan örülmüş zenginliklerle doludur.”(Çelebi, 2008, s. 7).

Yukarıda verilen örneklerden yola çıkılarak onların yazılmalarının gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin kültürün yeni nesillere aktarımı olduğu düşünülmektedir.

“Altın Ordu” adlı yazısında Ahmet Hikmet Müftüoğlu da eski Türk kültürünü yeni nesillere anlatmıştır: “Türklere göre Âdemoğlu dam gölgesinde doğar, gök altında ölürdü... Bir kimsenin değeri ilk zoruyla, ikinci silahıyla belli olurdu. Türkler babalarından, ninelerinden çok ulularını sayarlar, severlerdi. Altın Ordu'da kanun, yasak iki sözcükten oluşuyordu: Sıra, saygı. Herkes sırasını, haddini, yerini bilecek herkes büyüğünü tanıyacak, sayacak. İşte o kadar... Bu iki sözcük milyonlarca halkı yönetmeye yeterliydi: Sıra, saygı” (Müftüoğlu, 2008, ss. 68-69).

Yazı, kültürü nesillere aktarmanın önemli yollarından birisidir. Çünkü kültürün edinilme sürecinde "Çocuk bir işaretler dünyasıyla sarmalandığında, yeni sistemlerde ustalaşma ve bunları uygun biçimde kullanma eğilimi gösterir. Çocuk artık kendi kültürünün sembol becerilerini kazanmaya çalışmaktadır ve bir anlamda artık oyun bitmiştir. Çocuk özellikle kendi kültürünün öne çıkardığı sembolik kanallara eğilimlidir; ister bir ritüelin dansları olsun, ister bir tarih kitabında

kullanılan dil ve bunlara bağılı olarak kendi kültürü içinde görmezden gelinen sembolik potansiyele duyarlıdır" (Gardner, 2005, s. 446). Bu duyarlılık çocuğı, genci, yetişkini yaşadığı koşullarda var olan kaynaklara duyarlı hale getirir. Bu duyarlılığın göstergelerinden birisi de kültürü yeni nesillere aktarmak için duyulan yazma gereksinimi sonucunda ortaya çıkan yazılı kaynaklardır.

2.2.2.4. Toplumsal Statü

İnsan, duygularının, düşüncelerinin, davranışlarının diğerleri ile kurduğu ilişkiler üzerindeki etkileri ile kendi varlığını sınırlar. Bunu hem duygularını, düşüncelerini dile dökerek hem de davranışlarıyla göstererek gerçekleştirir. Bu süreçte diğerleri ile kurduğu ilişkilerde kabul gördükçe varoluşunu duyumsar. Kendini daha değerli hisseder. Çünkü insan sosyal bir varlıktır.

Her insanın içinde diğerleri tarafından sevilme, beğenilme ve kabul görme gereksinimi vardır. Bu gereksinimler de insanın yaşadığı toplumda karşılanmaktadır. Nihayetinde insan, yaşadığı toplumun bir parçasıdır.

“Bir karakter hakkında iyi ya da kötü bir yargıda bulunabilmemiz ancak toplumun görüş açısından mümkün olabilmektedir. Bilim, politika ve sanat alanındaki herhangi bir başarı gibi karakter de evrensel bir değer taşıdığını kanıtladığı zaman belli bir önem taşımaktadır” (Adler, 2012, s. 28).

Toplumda kabul görmenin yollarından birisi de toplumsal statü edinmektir. İnsan, toplumda kabul görmek ve toplumda bir statü edinmek için duygularını ve düşüncelerini toplumla paylaşmak ister. Bu istek de bazı insanların yazma gereksinimi duymasına yol açar. İnsan, bunu bazen toplum için, bazen de sanat için sanat gayesiyle yazar.

“Hayal gücünün ve üretimin potansiyeli olan yaratıcılık, insan yaşamının iki alanında önemli rol oynar. Bir alanda, insanın toplumun bir üyesi olarak geliştirdiği kimlik ve bu kimlikle toplumda edindiği yer, diğer alanda ise psikolojik açıdan eriştiği yeterlilik; yani kendini gerçekleştirme yer almaktadır” (Oral, 2003, s. 1).

“O SÖZLER Kİ

O sözler ki imgelem sonsuzluğunun ateşten gülüdürler.

Kelebek çırpıntılarıyla doğarlar ölürlər.

O sözler ki kalbimizin üstünde,

Dolu bir tabanca gibi

Ölüp ölesiye taşırız.

O sözler ki bir kere çıkmıştır ağzımızdan

Uğrunda asılırız” (İlhan, 2011, s. 108).

Attila İlhan’ın yazdıkları ile toplumda tanınmış, sevilmiş, saygı görmüş ve toplumsal bir statü edinmiş; Attila İlhan olmuştur. Onun şiirlerini, yazılarını okuyan birçok insan vardır. İnsanlar onun şiirlerinde kendini bulmuş, onun şiirlerini okumaktan keyif almış ve onu öldükten sonra da yaşatmaya devam etmiştir.

Attila İlhan’ın “O Sözler Ki” şiirinde düşüncelerini dile getirdiği, içselleştirdiği, varlığının bir parçası olarak hissettiği, kendini sözleri uğruna adadığı anlaşılmaktadır. Attila İlhan’ın sözleri onun toplumsal statüsünü oluşturan etkenlerden birisidir. Belki de pek çoğudur. Sözleri ile toplumda bir kimlik edinerek toplumsal bir statüye sahip olmuştur. Bu durumun hemen hemen bütün şair ve yazarlarda söz konusu olduğu düşünülmektedir.

Türk edebiyatı tarihinde bazı yazar ve şairlerin bir araya gelerek oluşturduğu edebi toplulukların da toplumsal statü edinmenin bir yolu olduğu söylenebilir. O halde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenlerden birisinin toplumsal statü olduğu çıkarımı yapılabilir.

2.2.2.5. Toplumsal Düzeni Sağlama

Yazı, hem bireyin hem de toplumun nesiller boyu sistemli düşüncüsüyle birlikte var olmuş ve kendi kuralları dâhilinde yaşamını sürdürmüştür. “Toplumların var olabilmesi için düzen, düzen olabilmesi için de kurallar gereklidir. Töreler ve kurallar, kuşaklar boyunca sına-ma-yanılma ve eleme yöntemleriyle seçilir. İlkel

topluluklarda yazılı yasalar yoktur, ama töreler bireyin davranışlarının her boyutunu denetler ve onun ikinci kişiliği haline gelir” (Geçtan, 1995, s. 15). İnsanlar uygarlaştıkça yazı ile birlikte topluma ve yeni nesillere kültürünü, değerlerini, inançlarını aktarmaya ve yazılı kurallarla toplumsal düzeni sağlamaya başlamışlardır.

Toplumsal düzeni sağlayan "Hukuk kuralları, önceden belirlenmiş yetkili organlar tarafından konulan kurallardır" (Dinçkol, 2008, s.24). "Hukukun kaynakları, kökeninden farklı bulunmakta; sosyal gereksinimler ve etik değerlerden gelen hukuk, belirli birtakım kaynaklardan yüzeye çıkmaktadır. Bu kaynaklardan yüzeye çıkan hukuk belli başlı dört çeşittir: yazılı hukuk, örf ve adet hukuku (tekâmül hukuku), mahkeme içtihatları (jüriprudans), doktrin (hukuk bilimi)" Dinçkol, 2008, s.47). Bu kaynaklardan birisi de toplumsal düzeni sağlamak için toplumun ve zamanın gereksinimleriyle birlikte yazma gereksinimi duyulan “yazılı hukuk” tur.

“Anlama ve anlatmanın dilden dile farklı olması, o dili konuşan milletin akıl yürütme, dünyaya bakış ve insan anlayışı, dil ve toplum yapısına hâkim olan mantık yüzündendir. Mesele bu yanı ile kişiyi aşmakta ve bir anlamda ona yön vermektedir” (Çongur, 2002, s. 85). Bir anlamda toplumsal birliği ve düzeni sağlamaktadır.

Toplumsallaşma da toplumsal düzeni sağlamaktadır. Toplumsallaşma, toplumun konuştuğu dil ile gerçekleşir. Çünkü: “Her toplum içinde bulunduğu doğal ve toplumsal koşullara uygun bir dil yaratır. Her dilin içinde doğanın ve toplum yapısının bir kalıbı, bir modeli bulunur. Öylece anadilini öğrenmeye başlayan çocuk, bir yandan doğal ve toplumsal çevreyi tanırken, öte yandan anadilinde yer alan kavramlarla dış dünyaya belli bir açıdan bakacak, belli bir düşünce yapısını anadili oluşturacaktır" (Köknel, 2005, s. 87).

“Adalet ve doğruluk dediğimiz ve insan karakterindeki en değerli unsur olarak gördüğümüz kavramlar, aslında insanların sosyal ihtiyaçları ile ilgili şartlarıngerçekleşmesinden başka bir şey değildir. Bu şartlar ruha biçim vermekte ve ruhun etkinliklerini yönetmektedir; sorumluluk, bağlılık, içtenlik, gerçek sevgisi vb. nitelikler, ancak evrensel olarak geçer olan topluluk yaşamı ilkesi sayesinde ortaya çıkan ve varlığını sürdüren erdemler olarak görünmektedirler” (Adler, 2013, s. 34-35).

Yazılı kaynakların bu erdemleri öğrenmesini sağlaması, toplumun ortak değer yargılarıyla ortak duyuş ve düşünüşle, ortak geçmişle ortak geleceğe uzanmasını sağlayarak, bir düzen içerisinde toplumu yeni nesillere taşımaktadır.

"Dil, toplumun ekonomik, kültürel, siyasal yapısından kaynaklanan ortak iletişim aracı sistemi, kurumu olup bireyin ve toplumun yaşam biçimini de etkiler" (Köknel, 2005, s. 87). Toplumsal yapıyı istenildiği biçimde düzenler. Sözdən ziyade "Yazının toplumsal yapıyı oluşturma yönünden de işlevi büyüktür. Toplumsal düzenin yazılı kurallara göre oluşturulmasında, resmi ideolojinin toplumun değişik katmanları içinde yaygınlaştırılmasında yazının rolü büyüktür" (Özdemir, 2007, s. 14). Çünkü yazı insan zihninin düşünme sistemini etkilemekte ve değiştirebilmektedir. Yazılı ürünler insana belli düşünce kalıplarını aktarmakta ve eleştirel olarak okumayan okurun zihninin işleyişini kendisine benzetmektedir. Aynı zamanda yazı daha geniş kitlelere ulaşmakta ve kalıcı olmaktadır. İşte bu sebeplerin toplumsal düzeni sağlamak için yazma gereksinimi duyulmasına yol açtığı düşünülmektedir.

"İnsanın dış dünyayla öbür bireylerle ilişkilerini yansıtan ve biçimlendiren, düşünceyle birlikte tüm ruhsal ve toplumsal kimliğini oluşturan dil, gerçeklik ya da nesnelere üstünde etki aracı olduğu gibi, kimi yönleriyle de başkalarını etkileme, yönlendirme, yönetme aracıdır da" (Vardar, 2001, s. 17).

Çoklu Zekâ Kuramı'nın kurucusu olan Gardner da Dilsel Zekâ bağlamında dilin başkalarını etkileme, yönetmesiyle ilgili olarak şöyle söyler: "Birçok örnek arasından, dilsel bilginin insan toplumu açısından çarpıcı bir önem taşıdığı dört veçheye dikkat çekeceğiz. Öncelikle dilin retorik yönünden bahsedelim: Başkalarını bir eyleme ikna etmek için dili kullanabilme becerisinden. Bu siyasal liderler ve hukukçuların üst düzeyde geliştirdiği, aynı zamanda bir parça pasta isteyen üç yaşındaki bir çocuğun da geliştirmeye başladığı bir beceridir" (Gardner, 2010, s.108). İnsanlarda yaradılış gereği dil ile ikna etme eğiliminin varlığı görülmektedir. Bu eğilim de yazma gereksinimine dönüşmektedir.

Bu durum Türk edebiyatında çokça görülmüştür. Örneğin “Tanzimat’ın birinci kuşak şairlerinden Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa şiirin içeriğini değiştirmiş, onu, siyasi görüşlerini anlatmada bir vasıta olarak kullanmışlardır” (Korkmaz, Z., Parlatur, İ. Ercilasun, A. B., Gülensoy, T. ve Zülfikar, H., Birinci, N., 2007, s. 397).

Sevengül Sönmez Sabahattin Ali, için “bir tezi savunmak için değil, bir olayı yaşatmak ve yaşatırken okurda kalıcı değişiklikler yaratmak arzusuyla yazdığı öykülerde hep merak unsuru üst düzeydedir, merak yavaş yavaş başlar ve sona doğru artar” (Ali, 2012, s. 9) der. Buradan yola çıkılarak da Sabahattin Ali’nin yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin de toplumsal düzeni sağlamak ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Sabahattin Ali’nin bu görüşü destekleyen eserlerinden birisi de “Değirmen” adlı öyküsüdür:

“Değirmen” de Çingene bir gencin ve tek kolu olmayan bir kızın aşkını anlatır. Kız tek kolu olmadığı için gençle bir gelecek istemez. Genç de onu sevmesini kızın acıma gibi algılayacağından ve üzüldüğünde, kızdığında kendisinin kızı aşağılayacağını hissedeceğinden korkar. Bu yüzden bir gün delikanlı değirmene atlar ve tıpkı kız gibi tek kolunu kaybeder. Bu öyküde Sabahattin Ali sevgiyi irdeler ve okurlara sevmeyi anlatır:

“İşte adaşım, sana seven bir Çingene’nin hikâyesi. Çiçeklerin açtığı mevsimde, senin kollarına yaslanan ve çiçekler kadar güzel kokan bir vücutla uzak su kenarlarında oturmak ve öpüşmek, yoruluncaya kadar öpüşmek hoş şeydir... Seni gördüğü zaman zalimce başını çeviren mağrur bir dilberin kapısı önünde ve ay ışığı altında sabaha kadar dolaşmak, bunu candan arkadaşlara ağlayarak anlatmak,-söz aramızda- gene hoş bir şeydir. Fakat sevgili bir vücutta bulunmayan bir şeyi kendisinde taşımaya tahammül etmeyerek onu koparıp atabilmek, işte adaşım, yalnız bu sevmektir” (Ali, 2012, s. 26). Bu öyküde Sabahattin Ali’nin okurun sevgi anlayışında kalıcı değişiklikler yapmak üzere yazma gereksinimi duyduğu da söylenilebilir. Çünkü: “Bütün bu özellikleriyle Sabahattin Ali, Türk öykücülüğünde Orhan kemal, Kemal Tahir, Samim Kocagöz, Yaşar Kemal’le sürececek yeni bir çığırın öncüsü olmuştur. Sabahattin Ali’nin açtığı bu çığır, “toplumcu gerçekçilik”, “eleştirel gerçekçilik”, “romantik ve psikolojik gerçekçilik”in iç içe geçtiği, insanı anlama ve kavramada natüralizme yaklaşan özellikler taşımaktadır” (Ali, 2012, s. 9).

Bu da bir anlamda toplumsal düzeni sağlamaktır. O halde, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenlerden birisinin toplumsal düzeni sağlamak olduğu söylenebilir.

2.2.3. Uğraşsal Etkenler

Yazma gereksiniminin ortaya çıkmasını sağlayan kişisel etkenlerden birisi de insanın uğraşsal etkenleridir. Uğraş sözcüğü ile "Uğraşılan şey, iş güç, meşgale" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 2030) anlatılmaktadır.

“Dar anlamıyla yazma, seçtiğimiz iş’in gereksinimi olarak ortaya çıkar. Hangi iş dalını seçersek seçelim, o işin yüklediği, yazışmayı gerektiren kimi görevler vardır. Bu görevlerin en önemlilerinden biri, çevremizdeki insanları etkilemek, onları işlerinde doğruya yönlendirmektir. Buradaki yazma, roman, öykü ve şiirde olduğu gibi geniş çapta yeteneği gerektiren bir tür olarak anlaşılmalıdır. Dilekçeden rapora, tez’e, not almaya değin genişler bu çalışmanın alanı” (Binyazar ve Özdemir, 2006, s. 18).

Bir öğrencinin ders dinlerken not tutması, bir doktorun rapor yazması, bir avukatın dilekçe yazması, bir yazarın geçimini sağlamak amacıyla yazı yazması ve insanın boş zamanlarında bir ilgi alanı olarak yazı yazması uğraşsal etkenlere örnek olarak verilebilir. Bu örneklerde bir öğrencinin derste öğrendiklerini hatırlama gereksinimi onu not tutmaya yönlendirir. Bir doktorun hastası ile ilgili rapor yazması da o hastanın tanısının resmileşmesi ve hastanın tedavisinin yapılması için zorunludur, doktorun rapor yazma gereksinimi duymasına neden olur. Bir yazar da geçimini sadece yazmakla sağlıyorsa, para kazanmak ve geçimini sağlamak için yazma gereksinimi duyar. Bir insanın boş zamanlarında bir şeylerle meşgul olma eğilimi, yazmaya karşı ilgisi ve yeteneği onun dikkatini yazı yazmaya yöneltebilir.

Bu çalışmada uğraşsal etkenler içerisinde insanın hem bir işin gereği olarak yazması, hem kendini geliştirmek için bir ilgi alanı olarak boş zamanlarında yazması, hem de yazarlık mesleği gereği yazması meşguliyet ve meslek alt başlıklarında değerlendirilecektir.

2.2.3.1. Meşguliyet

Meşguliyet "Meşgul olma, uğraşma durumu; uğraş" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 1379) anlamına; uğraşmak ise "Bir işi başarmaya çalışmak, iş edinmek; bir iş üzerinde sürekli çalışmak; zamanını bir işe verme durumunda kalmak" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 2030) anlamlarına gelmektedir.

"İnsanın ruhsal hayatı, gayesi ile belirlenmiştir. İnsanın bütün etkinlikleri her zaman için var olan belli bir gayeye doğru yönelmedikçe, etkinliklerini belirleyen, değiştiren ve sürekliliğini sağlayan bir gaye bulunmadıkça hiçbir insanın düşünmesi, istemesi ve hayal kurması mümkün değildir" (Adler, 2012, s. 17). İnsan, yaratılışı gereği belirsizliğe tahammül edemez. Her daim kesinlik arayarak yaşamını kontrol etmek ister. Bu kontrol ile birlikte ayaklarının sağlam bir zeminde olduğunu ve varlığını güvende hisseder. Bu yüzden hayatında hedefler belirler ve bu hedeflerine ulaşma uğrunda çaba gösterir. Her ulaştığı hedefin ardından yeni bir hedef daha belirler. Bu hedefe ulaşmaya da çabalar. Aslında insan için önemli olan hedefe ulaşmasından ziyade o hedefe ulaşma sürecidir. Çünkü bu süreçte bir hedefe yönelmiştir ve bu hedef doğrultusunda yapacakları belirlidir; zihni bu hedefle meşguldür. Bu meşguliyetlerin zorluğu bile insana haz verir. Burada anlatılan hedefler televizyon seyretmek gibi basit bir hedef veya bir sınavı kazanmak gibi zor bir hedef de olabilir. İnsanın gereksinim duyduğu, zihnini bir şeylere odaklamaktır. Çünkü insan hiçbir şey yapmadan, hiçbir şey düşünmeden öylece durursa kendisini boşlukta hisseder. Bu boşluk da ruh sağlığını bozar. Bu durum, ister eğitimli ister eğitimsiz ister çocuk ister genç olsun her insan için geçerlidir. Öğrenim görmemiş köy kadınlarının boş zamanlarını iğne oyası yaparak değerlendirmesi, çocukların şarkı söyleyerek, resim çizerek boş zamanlarını değerlendirmesi, bir profesörün boş zamanlarında şiir yazması, yaşlı bir insanın pencereden insanları gözlemlemesi buna örnek olarak verilebilir.

Ancak ruh sağlığı yerinde olmayan insanların öylece hiçbir şey yapmadan uzun süre durduğu görülebilir. Bu da normal değildir. Çünkü insanın yaratılışına aykırıdır. İşte bu yüzden insan, bir şeylerle meşgul olma gereksinimi duyar. İnsanın yaratılışı bu gereksinimi farklı bir gereksinim olarak hissetmesine neden olur ve

gereksinimin hissedildiği şekil doğrultusunda bir yola meylettirir. İşte bazen insanlarda bir şeylerle meşgul olma gereksiniminde diğer gereksinimlerle bütünleşerek yazma gereksinimi olarak hissedildiği ve insanı bu gereksinimi karşılamak için yazmaya yönlendirdiği düşünülmektedir.

Çalığışu'nun kahramanı Feride'nin günlüğünden oluşan romanda Feride, "Defterime, bir aydan beri el sürmemiştim. Yazı yazmaktan, herhalde daha fazla işlerim vardı. Hem mesut günlerin yazılacak nesi olur ki? Bir aydan beri derin gönül sükûnu içinde yaşıyordum. Yazık ki devam etmedi." (Güntekin, 1999, s. 198) der. Burada genellikle her gün yazdığı günlüğüne, zihnini meşgul eden öncelikli başka şeyler sebebiyle yazamadığını anlatır. Mutludur, genellikle dertleşmek için tuttuğu günlüğünün yerine başka şeyler geçmiştir.

Aylak Adam'ın kahramanı Bay C.: "İnsanın bir tutamağı olmalı"(Atılğan, 2013, s. 148) der ve devam eder: "Tutamak sorunu dedim. Dünyada hepimiz sallantılı, korkuluksuz bir köprüde yürür gibiyiz. Tutunacak bir şey olmadı mı insan yuvarlanır. Tramvaylardaki tutamaklar gibi. Uzanır tutunurlar. Kimi zenginliğine tutunur; kimi müdürlüğüne; kimi işine, kimi sanatına. Çocuklarına tutunanlar vardır. Herkes kendi tutamağının en iyi, en yüksek olduğuna inanır" (Atılğan, 2013, s. 148). Burada da insanın bir şeylerle meşgul olma gereksinimi görülmektedir. Aylak Adam'daki gibi bazı insanlar zenginliğine bazıları işine tutunur, bu romanda yer almayan bazıları da yazılarına, yazma sürecine tutunur.

İnci Aral, bir söyleşisinde, "Ben yıllarımı mektup yazarak geçirdim. Yazmayı mektup yazarak öğrendim. Günlükler tuttum. O zaman çok yaygındı bu. Çünkü akşamları vakit geçirmek bir sorundu. Şimdiki gibi televizyon yoktu. Ya sohbet edilirdi ya da mektup yazılırdı. Ben 30-40 sayfalık mektuplar yazardım. Sevdiklerime, sevdiğim adama... Böyle böyle yazmayı öğrendim. Bu arada çok da okuyorsunuz. Günlük hiç kaybolmaz, kaybolmayacak da.".... demiştir. Bu sözlerden yola çıkılarak teknolojinin gelişmediği dönemlerde insanların sohbet ederek, günlük tutarak, mektup yazarak zihinlerini meşgul ettikleri ve zamanlarını değerlendirdikleri söylenebilir.

Bazen meşguliyetlerin alışkanlık haline gelmesi de olağan bir durumdur:

"Yazmak gündelik hayatımın bir parçası olduğundan kendimi kapalı kapılar ardında tutmadan yazarım. Yazı yazarken ziyaretçilerimi ağırlayabilirim. Evde sessizliğe ihtiyaç duymam. Eskiden geceleri yazardım. Yaşım ilerlediğinden olsa gerek, sabah erken kalkıp öğle saatlerine kadar yazmak beni daha iyi hissettiriyor. Ama yazmanın hayatla bağlarını koparmak olduğunu da düşünmüyorum. Çünkü bizler yazıyla haşır neşir olmuş kişileriz. Dolayısıyla yaşamın içinde yazı hep var oluyor." (Aysever, 2013, Akşam Gazetesi). Enver Aysever'in bir söyleşisinde dile getirdiği bu sözleri yazının onun hayatının tutamaklarından biri olduğunun, bu tutamağın da alışkanlık haline geldiğinin, adeta bir hedefe ulaşma süreci olup zihnini meşgul ettiğinin göstergesidir.

Burada anlatılanlardan yola çıkarak yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan uğraşsal etkenlerden birisinin meşguliyet olduğu söylenebilir.

2.2.3.2. Meslek

Yazma gereksinimi oluşturan uğraşsal etkenlerden birisi olan meslek yalnızca "Bir kimsenin geçimini sağlama için yaptığı sürekli iş; uğraş" (TDK Türkçe Sözlük, 2005 s. 1377) değildir. Çünkü "Meslek, bireye bağımsızlık, güvence, bir gruba ait olma, tanınma gibi gereksinimlerini doyurma olanağı da sağlar. Bunlardan daha önemlisi mesleğin özü gerçekleştirme yolu olmasıdır. Sağlıklı insan çalışarak, bir şeyler üreterek gizilgüçlerini kullanır ve geliştirir, bundan haz ve doyum sağlar. Bu nedenle yaşamak için paraya gereksinimi olmayan insanların da bir meslek edinip çalıştıklarını, bazı kimselerin az gelir getiren bir mesleği daha çok gelir sağlayabilecekleri mesleklere tercih ettiklerini görmekteyiz. Çünkü meslek para kazanmanın ötesinde, gizilgüçlerini kullanma aracıdır" (Kuzgun, 2009, ss. 5-6). İnsan kendi potansiyelini gerçekleştirme gereksinimi duyar. Bu gereksinimini de karşılama yollarından birisi insanın mesleğidir. Yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda meslek seçimi yapan insan gizilgüçlerini kullanır ve üretken olur. Böylelikle zihnini meşgul etme, saygı görme, tanınma, sevilme gibi birçok gereksinimini de karşılamış olur. Yaşamından da keyif alır.

Kanserden hayatını kaybeden gazeteci Sibel Kalaycı'nın Sibel'in Günlüğü adlı kitabındaki şu satırlar bu durumu göstermektedir:

“Habercilik mesleği yaşamımın tüm anlarını dolduruyordu. Çünkü yazmak, benim için yaşamın tek anlamıydı. Öyle ki ameliyattan çıktıktan sonra iki gün içinde, hasta yatağında, telefon ile işyerime özel haber yazdırdım. Anımsıyorum da ilk tedavim bittiğinde nasıl da heyecanla işimin başına dönmüştüm” (Kalaycı, 2006, s.21).

Sibel Kalaycı'nın, kanser hastalığı ile mücadele ettiği dönemlerde yazıya, mesleğine tutunmasının, onun hem kanserle başa çıkmasında kullandığı yüceltme savunma mekanizması hem kaygılarından kaçışı hem yazılarında ölümsüzleşmesi hem de zihnini üretkenliğe kanalize ederek meşgul olmasıyla birlikte onun birçok gereksinimini karşıladığı ve yaşamdan keyif almasını sağladığı söylenebilir.

Bir de mesleğin gereği olarak yazma gereksinimi vardır. Bir öğrencinin not tutması, bir avukatın dilekçe yazması gibi.

"...Bizim toplumumuzda avukatın rolünü düşünün. Göze çarpan bir dil becerisine sahip olan; dosya yazımında, ikna edici argümanlar geliştirmede, yüzlerce davada gündeme gelmiş olguları bir araya getirmede mükemmelleşmiş bireye, hukuk mesleğinde (hem de zirvesinde) yer vardır” (Gardner, 2010, s. 456). Burada da avukatın kendini resmi yollardan savunması için meslek kuralları gereğince dosya yazma gereksiniminin beceri haline dönüşmesi söz konusudur. Avukat, mesleğinin gereği olarak yazmaktadır.

O halde, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisinin de meslek olduğu söylenilebilir.

2.3. YAZMA BECERİSİNİN ÜRÜN HALİNE DÖNÜŞMESİ

Yazma becerisinin ürün haline dönüşmesi de insanın çeşitli gereksinimleri neticesinde ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu ürünler genel olarak iki ana biçimdedir. “İnsanoğlu düşünceyi, duyguyu, yaşantıyı, özlem ve düşleri yazıya dökerken yazıyla oluştururken iki ana biçimi kullanagelmiştir: Şiir, düzyazı. Denebilir ki ilkçağlardan bugüne değin yazımlı, yaratılmış yapıtlar bu iki ana biçimin birinde yer alır” (Özdemir, 2007, s. 46).

Zamanla, insanın gereksinimleri artıp şekillendikçe özelleşen bazı alt edebi türler ortaya çıkmıştır.

"Toplumlarda zamanla kendini gösteren değişiklikler, yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasına, bunların yazıya yansması da yeni türlerin doğmasına yol açmıştır. Sözelimi, ilkçağ edebiyatında şiir, tiyatro gibi sadece birkaç tür varken; daha sonraki dönemlerde hikâye, roman türleri doğmuş, gazetenin yaygınlaşmasından sonra da makale, fıkra gibi türler ortaya çıkmıştır"(Kavcar vd., 2007, s.7).Bu duruma örnek olarak fikirleri ifade etmek ve gazete yayımlama gereksiniminin fıkrayı, duyguları estetik bir dilde anlatma gereksiniminin şiiri, insanın her gününü anlatma gereksiniminin günlüğü, iletişimi sağlama gereksiniminin de mektubu ortaya çıkarması verilebilir.

2.3.1.Düz Anlatım

“Kimilerine göre insan, şiire yük olan, şiir dışı öğeleri şiirden ayırmak istedi. Sözelimi mantıklı düşünüş, olayları, olguları, durumları neden-sonuç ilişkisine göre veriş, şiirin doğasına aykırı geldi. Bu yönden yaratıcı hayal gücü ve bu gücün gerektirdiği söyleyiş biçimini bırakarak akla ve mantığa dayalı bir anlatım yolu aradı. Şiirden düzyazıya geçiş bu arayışın sonunda gerçekleşti” (Özdemir, 2007, ss. 113-114).

Düz anlatımda manzum anlatıma göre daha bilinçli düşünme söz konusudur. Bu, bilinçli düşünme süreci genellikle dilin matematiğine uyarak düz anlatımda kendisini gösterir. Yazma becerisi, belli kuralların sınırları dâhilinde ürün haline dönüşür. Oysa manzum anlatım düz anlatıma göre daha çok duygularla ilgilidir. Düşünceden ziyade duyguların hâkimiyeti esastır. Manzum anlatımda, duygular

yazımın şeklinde belirleyici etken olur. Tıpkı müzik, resim ve hayal gücünde olduğu gibi manzum anlatımda da beynin sağ hemisferinin; düz anlatımda ise matematikte olduğu gibi beynin sol hemisferinin baskın olduğu ve bu durumun da anlatım biçimlerinin özelliklerini belirlemede etkisinin oldukça fazla olduğu düşünülmektedir.

Bu bölümde yazma becerisinin düz anlatım şeklinde ürün haline dönüşen edebi türlerinden şunlar değerlendirilecektir: Mektup, anı (hatıra), roman, eleştiri, gezi yazısı, makale, fıkra, deneme, günlük, yaşam öyküsü (biyografi), öz yaşam öyküsü (otobiyografi), öykü (hikâye).

2.3.1.1. Mektup

TDK Türkçe Sözlük'te (2005) mektup: "Bir haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için, birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıt, name" (s.1364) şeklinde tanımlanır.

TDK Türkçe Sözlük'te (2005) mektuplaşmak ise "Karşılıklı mektup yazmak ve göndermek" (s. 1364) olarak geçmektedir.

"Mektup, insanların düşüncelerini, duygularını, sorunlarını; çevresiyle ilgili haberleri, olayları... yakınlarına bildirme gereksiniminden doğmuş bir yazı türüdür. Toplumlar -bir haberleşme aracı olarak- eski çağlardan beri yararlanmaktadırlar" (Yörük, 1998, s. 203).

"Mektup, insanın duygularını, düşüncelerini, sorunlarını, çevresinde olup bitenleri yakınlarına bildirme ihtiyacından doğmuştur"(Kavcar vd., 2007, s. 228).

Mektup, "Sosyal yaşantımızda her zaman başvurmak zorunda kaldığımız yazılı bir anlatım türüdür. Mektuplarda her çeşit dilek, amaç bulunabilir, buna göre de çeşitlere ayrılır. Mektup, insanların anlaşmalarını sağlayan yazılı bir "konuşma"dır" (Kavcar vd.,2007, s. 228).

Aynı zamanda "1900'lerin başlarında aşkların her zaman evliliğe yönelik olduğu, karşı cinsle ilişki kurmanın mektuplaşmak, duygularını dile getirme aracının da şiir yazmak olduğu görülüyor" (Onur, 2005, s. 167).

Verilen tüm tanımlardan mektup yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenin görünürde ağırlıklı olarak iletişim olduğu çıkarılabilir. Ancak bunun yeterli olmadığı söylenebilir.

Bir de mektubun insanın kendisini anlama, kendisi ile iletişim kurma aracı olduğu düşünülmektedir. Çünkü insanın ruhunun derinliklerinde bilinçdışı denilen bir parça da vardır. İnsan, kendi bilinçdışını ve bilincini anlamlandırma çabasıyla kendisine ulaşır. Bunun yollarından birisi insanın kendi kendisiyle yazarak konuşmasıdır. İşte, bazen bu yüzden de yazma gereksinimi duyulabilir. Aynı zamanda insan başkalarına mektup yazarak da kendisini anlamlandırmaya çalışabilir.

“En eski devirlerden günümüze ulaşabilen ilk mektupların konularını, haberleşmelerin dışında, dini telkinler, siyaset ve ticaret teşkil eder. Bu konulardan ayrı mektupların, bütünü ile şahsi konulara yönelmesi, birbirinden ayrı yerlerden olan insanların duygu, düşünce ve özlemlerini ifade ettikleri bir yazı türü haline gelmesi, 16. yüzyıldan sonradır” (Korkmaz, Z., Parlatır, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatır, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 360).

“Yazın türlerinin en eskilerinden biridir mektup. Diyebiliriz ki yazıyla yaşittir. Yazının bulunuşuyla birlikte mektuplaşmalar başlamıştır. Ancak elde bulunan en eski örnekler Mısır firavunlarının yazdığı diplomatik mektuplar (MÖ XV.-XIV. yüzyıllar) ile Hitit krallarının Boğazköy arşivinde bulunan mektuplarıdır. Ne var ki bu mektuplar sadece haberleşme amacına yöneliktir” (Özdemir, 2007, s. 196). Mektup yazma gereksiniminin ortaya çıkmasının en önemli sebebinin iletişim kurma isteği olduğu düşünülmektedir. İnsanın, anlatma gereksinimi diğer insanlarla duygularını, düşüncelerini ve yaşantılarını paylaşması için çeşitli yollar aramaya yönlendirmiştir. Bulunan yollardan birisi de mektup olmuştur. Çünkü insan, mektup vasıtasıyla uzakta olan insanlarla da iletişim kurabilmiştir.

"İnsanoğlunun yaşamında sık sık başvurduğu en yaygın bir yazı türüdür mektup. Tanıdıklarımızdan, sevdiklerimizden, eş ya da dostlarımızdan ayrı düşüğümüz durumlarda, onlarla dertleşme, görüşme ve konuşma gereksinimlerimizi mektupla karşılarız. Bu yönden bir iletişim, bildirişim aracıdır. Haber alma, haber verme; bir sorunu tartışma, sevinç ve üzüntülerimizi bizden uzaktakilerle paylaşmak için mektup yazarız" (Özdemir, 2000, s. 254).

Bülent Akkurt'un gençliğinde yaşadığı bir aşkı yazdığı roman olan "Erguvanlar Açarken"ın içinde, Akkurt'un ve sevdiği Mavili Kız'ın mektupları da yer almaktadır. Romanda, büyük bir aşkla birbirini seven gençler, Mavili Kız'ın babasının Bülent'i istememesi ve entrikaları ile severken ayrılmak zorunda kalır. Bu ayrılık dayanılmaz ve çok acıdır. Ruh sağlığı bozuk olan baskıcı babasının hapsinde yaşayan Mavili Kız, kendisini yapayalnız hisseder, evinden dışarıya çıkamaz, çok acı çeker. Evde babasının fiziksel ve psikolojik şiddetine maruz kalır, eşcinsel olduğunu sonradan öğrendiği babasının sevgilisiyle babası tarafından zorla evlendirilir. Mavili kız, bütün bu gerçekleri önceleri bilmez. Daha sonradan öğrenir... Bu durumdan kurtulmak için hiçbir şey yapmaz, kendi yaşamında edilgen bir kişi olarak kalır. Yalnızca bir durumda gönlünce eyleme geçer. O da ayrıldıktan sonra uzak kaldığı sevdiğine göndermeyi düşünmediği mektuplar ile gerçekleşir. İçini döker, onu hep yanında hisseder. Sadece Bülent'e yazdığı mektuplarla rahatlar, onunla iletişim kurar, kendi mektuplarına bağlanır. Ölene dek mektuplarıyla ayrılığın yasını tutar.

"Tuhaflık bir duygu bu. Sevdiğin birisine mektup yazıyorsun ve bu mektubu ona göndermeyeceğini de biliyorsun. O zaman neden yazıyorsun?" derler insana değil mi? Diyemezler. Çünkü o insanın, sevdiğinden zorla koparılmış bulunan o insanın, bundan başka en küçük umarı, tutunacak tek dalı kalmamıştır. Ancak böylece, kendisini adanmış bulunduğu o insana yakın olabileceğini, onunla dertlerini, üzüntülerini ve acılarını paylaşabileceğini ve nihayet, ne olmuş olursa olsun onun olan sevgisinin asla tükenmeyeceğini gösterebilir" (Akkurt, 2005, s. 135). Bu satırlardan da anlaşıldığı gibi Mavili Kız'ın yazma becerisinin mektuba dönüşmesi söz konusudur. Buradan yola çıkılarak Mavili Kız'ın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler kişisel olarak sevdiğinden uzak kalma ve ondan başka kendisini anlayan kimsenin olmadığı türden bir yalnızlık; sevdiğiyse duygularını, düşüncelerini ve yaşantılarını paylaşarak onunla iletişim kurma; bastırıldığı duygularını sembolleştirerek yazıya dönüştürme, tüm kötü yaşantılarını yücelterek engellenmişlik duygusunu ortadan kaldırma eğilimi; içindeki gerilimi kâğıda dökerek rahatlama, travmatik yaşantılarla dağılan benliğinin bir parçası olan zihnindeki duygu ve düşünceleri düzene sokma eğilimi; babasının söz hakkı tanımayan baskısıyla silikleşen varlığını yazarak yaşamasına yönelten cinsellik içgüdü; babasına duyduğu öfkeyi yazarak dile getirmesi ile görünen saldırganlık içgüdü; psikik enerjisini kanalize ettiği Bülent'e zihnini yazı ile odaklamasıyla

gerçekleşen kateksis ve çaresizliğinden, hayatının kontrolünün babasında olmasından duyulan aşığılık duygusunu telafi etmek için gösterilen üstünlük çabası ve kendi özünü ortaya koyduğu yaratıcılıktır. Toplumsal etkenlerden tek başlıktan sıyrılarak Bülent ile iletişim kurma çabası olan sosyal duygu (sosyal ilgi); uğraşsal etkenlerden ayrılık acısıyla da baş edebilmek ve tüm kişisel ve toplumsal etkenleri gerçekleştirmek için gereken meşguliyettir.

“Seninle birlikte olabilmenin tek yolunun sana bir şeyler yazmak olduğunu biliyordum. Önceleri bir anı defteri edinerek içimi dökmek aklıma geldi. O defterin sayfaları ve satırları arasında seninle olabilir, seninle dertleşebilirdim. Ama senin, mektuba ne denli önem verdiğini, mektup yazmayı ne kadar çok sevdiğini, mektup almanın seni ne kadar çok mutlu ettiğini bildiğim için defter düşüncesini hemen kafamdan attım. Yazdığım ve yazacağım mektupların beni sana çok daha kısa yoldan ulaştıracağına ve ruhumu huzura kavuşturacağına inandığım gibi senin de benden uzak kaldığın günlerde aramızdaki duygusal iletişimin gücüyle bu mektupları okuyabileceğin gibi bir hisse kapıldım. Ne kadar haklıyım? Hatta haklı mıyım, haksız mıyım bilemem ama içimden gelen bir ses, bunun hiç de yanlış olmadığını söylüyor” (Akkurt, 2005, ss. 135-136). Yukarıda açıklanan etkenler bu örnek için de geçerlidir.

Cahit Sıtkı Tarancı'nın Ziya Osman Saba'ya yazdığı bir mektuptan alınan şu satırlar değerlendirildiğinde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin kişisel olarak sevdiklerinden uzak kalma mekânsal türdeki yalnızlık; uzaktaki sevdikleriyle duygularını, düşüncelerini ve yaşantılarını paylaşma gereksinimi de içeren iletişim; anlatma gereksiniminin yarattığı gerilimin yazarak azaltılmasıyla oluşan rahatlama; duygularını ve düşüncelerini yazarak zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; sevdiği kişiye dair farkındalık; haz veren bir iletişim süreci olan mektuba psikik enerjinin bağlanması yoluyla gerçekleşen kateksis; yaratıcılık; mektubuna aktarılan sevgidir. Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenlerden ise başkalarıyla iletişim kurmaya yönlendiren sosyal ilgi; uğraşsal etkenlerden de meşguliyettir.

“Ziyacığım, düşünüyorum da sen olmasaydın, Ilıca’daki yalnızlığım pek hazin olacaktı. Allah’a çok şükür ki sen varsın, aramızdaki mesafelere rağmen, yalnızlığımı şenlendirmek için arkadaşlık ve dostluk kelimelerinin tazammun ettiği ve minnettar bırakan bir sebat göstermekteisin” (Tarancı, 2001, s. 169).

Fuad’ın (2007) mektubunda yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler duygu ve düşüncelerini ifade ederek iletişim kurma gereksinimi; bastırılan duygu ve düşüncelerin sembolleştirilerek yazı yoluyla yüceltiildiği bir savunma mekanizması ile engellenmişliği ortadan kaldırma çabası; duygu ve düşüncelerini ifade ederek rahatlama; kendini ifade edememekten doğacak olan aşağılık duygusuna meydan vermemek için gösterilen üstünlük çabasıdır. Toplumsal etkenler sosyal duygu (sosyal ilgi); şahsına yönlendirilen hakaretlerin altında kalmayarak korumak istediği toplumsal statü; uğraşsal etkenlerden de meşguliyettir:

“Sayın Yalman, Bana ait mektubunuzu üç noktada toplamak mümkündür. Baştan bana bol takdir ve iltifatlar bulunuyor, yani hasmını olanca kuvveti ile yere vurmak için onu önce kaldırıp yüksekte bir kahraman pozunu alıyorsunuz. Sonra insanca savurduğunuz isnat ve iftiralarla beni can evimden vurmak istiyorsunuz. Nihayet bir havari edası takınarak bana şer yolundasın hayır yoluna gel, yani benim gibi düşün ki feyz ve felah bulasın, diyorsunuz. Cevaplarını sizin talep ettiğiniz sıraya göre hazırlayacağım” (s. 12).

Bu örnekte yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler mekân olarak uzaklıktan kaynaklanan yalnızlık; iletişim; duygu ve düşüncelerin ifadesiyle ve sorumluluğun yerine getirilmesiyle oluşan rahatlama; psikik enerjinin yazıya kanalize olmasıyla gerçekleşen kateksis; kendi özünün katıldığı mektuptaki yaratıcılık; ait olma ve sevgidir. Toplumsal etkenlerden sosyal duygu (sosyal ilgi); uğraşsal etkenlerden de meşguliyettir.

“Sevgili Babacığım, mektubun beni çok sevindirdi. Her mektubun sevindiriyor ve dünyamı değiştiriyor, genişletiyor. Daha sık yazmanı dilerim ama zaman ne kadar el verirse o kadar yaz. Benim zamanım da çok dolu. Oysa biliyorsun bu sömestr ders vermiyorum. Bütün günüm matematikle geçiyor” (Nesin, Ali, 1995, s. 168).

Bu örnekte yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden düşüncelerin dile getirilmesi ve geri bildirim verilerek kurulan iletişim; zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; saygı ve sevgidir. Toplumsal etkenlerden diğerleri ile iletişim kurdukmaya yönelten sosyal duygu (sosyal ilgi) ve entelektüel yazar kimliğiyle oluşan toplumsal statü; uğraşsal etkenlerden de meşguliyet ve yazarlık mesleğidir.

“Sevgili ve paslanmaz İlhan Berk, Lenoir’in tablolarından tırtıklanmış renklerle döktürülen o gönül açıcı mektubuna nasıl teşekkür etmeli? Kitabım üzerindeki düşüncelerini gizlice belirtmiş olmana da bin teşekkür. Doğrusu bir yazara yakışan en yararlı yol da budur. Düşüncelerin ulu orta açıklanması bir kez bayağılıktan ve arsızlıktan başka bir şey değildir. Sonra bunlar insanı bütün yaşam boyunca bağlarlar bu da yazarın ilerlemesine engel olabilir” (Birsal, 1991, s. 63).

2.3.1.1.2. Anı (Hatıra)

Bir yazın türü olarak anıya ilişkin çeşitli tanımlar bulunmaktadır: "Geçmişte yaşanmış çeşitli olaylardan belleğin sakladığı her türlü iz, hatıra; yaşanmış olayların anlatıldığı yazı türü; hatıra" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 99) anlamlarına gelmektedir.

"Bir kimsenin, kendi başından geçen ya da yaşadığı dönemde tanık olduğu olayları, gözlemlerine ve bilgilerine dayanarak anlatmasıyla anılar (hatıralar) oluşur" (Yörük, 1998, s.138).

"Anı, yaşanmış olayları anlatan yazı türüdür" (Kavcar vd. 2007, s. 178).

Yukarıdaki açıklamaların ortak özelliği anının kişinin yaşantılarını anlattığı bir edebi tür olmasıdır.

"Anı, edebiyat türlerinin en yaygınlarından biridir. Öteki edebiyat türlerinde olduğu gibi, anı da insanoğlunun yaşantılarını başkalarıyla paylaşma ihtiyacından doğmuştur. Böylece insan geçmişi çeşitli yönleriyle yeniden yaşar" (Kavcar vd., 2007, s. 178).

Yukarıdaki tanımlara ek olarak anın bir anlamda insanın ölümsüz olma isteğinin tezahürü olduğu söylenilebilir.

Anı yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler ile ilgili olarak şu görüşlerin dikkate değer olduğu düşünülmektedir:

"Anı edebiyatına baktığımız zaman, anı yazmanın nedenleri, şöyle sıralayabiliriz: Kişinin kaybolup gitmesine gönlü razı olmadığı bir gerçeği ortaya koymak; yazma alışkanlığı içinde bulunmak; birlikte yaşadığı kişilerden kimilerine karşı duyduğu hayranlığı belirtmek; tarih ve kamuoyu karşısında hesaplaşmak, pişmanlık duygularını anlatarak rahatlamak; bir çeşit günah çıkarmak; gelecek kuşaklara uyarılarda bulunmak, ders vermek" (Kavcar vd. 2007, s. 179). Burada kişisel etkenlerden iletişim, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, varoluşsal özelliklerden ölümsüz olma, rahatlamak, kendini gerçekleştirmek, farkındalık, cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüleri, psikik enerji (libido) ve kateksis, yaratıcılık, saygı, ait olma ve sevgi, üstünlük çabası; toplumsal etkenlerden sosyal duygu (sosyal ilgi), toplumsal statü, kültürün yeni nesillere aktarımı, topluma ait olma ve aidiyet ile toplumsal düzeni sağlama; uğraşsal etkenlerden de meşguliyet olduğu söylenebilir.

"Anılara özgü geçmişe dönüklük, yaşandıktan sonra yazılış, bir döneme ya da o dönemin kişilerine ayna tutuş özelliklerini içeriyor bu yazı" (Özdemir, 2000, s. 261). Burada anı yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesinde farkındalık etkeni dikkati çekmektedir.

"Hatırat yayımlamanın çeşitli amaçları vardır. İnsanlar, hayat tecrübelerinin başkalarına örnek olabileceğini düşünerek, bizzat yaşanılıp görülen olaylara açıklık ve yeni boyutlar kazandırmak iddiası ile her dalda sanatkar, devlet adamı, asker, politikacı ve bu gibilerin biyografilerini tamamlayacak bilgiler vermek üzere; toplumdaki değişmelerle unutulmaya yüz tutmuş hayat tarzını ve toplum değerlerini tanıtmaya ve yaşatmaya gayesi ile tarih ve kamuoyu karşısında hesaplaşmak, bir nevi günah çıkarmak maksadıyla, gelecek kuşaklara ders vermek için özlediği mazisine dönüp mutlu olabilmek için ve daha başka sebeplerle hatıralar kaleme alınabilir" (Korkmaz, Z., Parlatur, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatur, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 388).

“Gerçekte anı da öteki yazınsal türlerde olduğu gibi, insanoğlunun yaşantılarını, edintilerini başkalarıyla paylaşma gereksiniminden doğmuştur” (Özdemir, 2007, s. 190). Burada anı yazmada kişisel etkenlerden iletişim; toplumsal etkenlerden sosyal duygu (sosyal ilgi), kültürün yeni nesillere aktarımı, uğraşsal etkenlerden de meşguliyet göze çarpmaktadır.

“Türün doğuşunda yaşanılmış olanı başkalarıyla paylaşma yönelimi yanında, geçmişi didikleme; onu belleğin yardımıyla dilde yeniden sergileme isteğinin de payı vardır. Şöyle de diyebiliriz, insanoğlunun kendisiyle bir tür hesaplaşması, kendini başkalarına kendi dili, kendi kalemiyle tanıtmasıdır anı” (Özdemir, 2007, s. 190). Burada da anıda engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlamak, iletişim, varoluşunu ölümsüzleştirme, yabancılaşmaya engel olma, farkındalık, kendini gerçekleştirme etkenleri ağırlıklı olmak üzere yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan bütün etkenlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Mina Urgan’ın örneklerinde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini oluşturan kişisel etkenler hem kendisiyle hem diğer insanlarla iletişim kurmak; bastırılan yaşantılarla yüzleşerek engellenmişliği ortadan kaldırmak ve rahatlamak; yaşananları sorgulayıp yüzleşerek zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; psikososyal gelişim kuramına göre içindeki potansiyelin yaşandığı kendini gerçekleştirme çabası; farkındalık; yazıda ölümsüzleşme eylemini içeren cinsellik (yaşam) içgüdü ve psişik enerji (libido); psikososyal gelişim dönemlerinden üretkenliğin ortaya çıkma şekillerinden yaratıcılık; eserleri aracılığıyla saygı duyulma ve sevilme; ölümün, zamanı durduramamanın yarattığı çaresizlik ve aşağılık duygusunun bir şeyler üreterek ve zamana iz bırakarak aşıldığı üstünlük çabasıdır. Toplumsal etkenlerden sosyal duygu (sosyal ilgi); eğitimcilik ve yazarlık mesleği ile oluşan toplumsal statü; topluma ait olma ve aidiyet; kültürün ve değerlerin halka aktarımıyla birlikte toplumsal düzeni sağlama ve kültürün yeni nesillere aktarımıdır. Uğraşsal etkenlerden de meşguliyet ve meslektir

“İhtiyarlar ne yaparlar? Anılarını yazarlar. Ben de bunu yapıyorum işte. Günce tutmak alışkanlığım olmadığı; ancak altmışından sonra ve yalnız yolculuklarımda notlar tuttuğum için bu dinazorun anıları biraz kopuk kopuk olacak.

Üstelik belleğim hiç de güçlü değildir. Bunun nedeni birçok şeyi kafamdan tamamıyla silmek istememdir belki de. Çünkü bizi derinden yaralayan olayları hiç anlamamak, tümüyle unutmak, daha doğrusu unutmuş gibi davranmak zorundayız yaşamaya devam edebilmek için” (Urgan, 2011, s. 9).

“Anılarımı yazmaya başlarken seksen iki yaşına bastım. Bu işi tamamlamaya ömrüm vefa eder mi bilmem. Ama bunu deneyeceğim mutlaka. Çünkü belleksiz bir toplum olmamızı önlemek için, herkesin anılarını yazmasını yararlı buluyorum” (Urgan, 2011, s. 9).

“Çünkü benim gibi, ruhun ölümsüzlüğüne, öteki dünyaya filan inanmayan bir insan, karanlık bir boşlukta yok olmadan önce, çok küçük de olsa, bir iz bırakmak ister peşinde. Tek ölümsüzler sanatçılardır, şairlerdir, yazarlardır, düşünürlerdir. Şimdi ünlü olmasalar bile, ileride değerleri anlaşılacaktır. Çamurlu bir su birikintisine, bembeyaz, ıslık ıslık ışıldayan çok güzel bir çakıl taşı atmışlardır onlar. Çamurlu sular nasıl olsa bir gün çekilecek, o güzel çakıl taşı gün ışığına çıkacaktır. Büyük yaratıcılar, her zaman yaşayacakları, hiçbir zaman unutulmayacakları için, anılarını yazsalar da olur yazmasalar da. Oysa benim gibi bir öğretmeni, öğrencilerinden, ailesinden, yakın dostlarından başka kim anımsayacaktır? Onlar da öldükten sonra, o öğretmen tümüyle yok olacaktır” (Urgan, 2011, ss. 9-10).

Gülriiz Sururi'nin yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler hem kendi ile hem diğerleri ile iletişim kurma gereksinimi; engellenmişliği ortadan kaldırma; içinde biriktirdiği özelemlerinin, hayal kırıklıklarının, yaşantılarının yarattığı gerilimden kurtularak rahatlamak, yazdıkça ortaya çıkacaklara dair merak; içindeki yazma potansiyelini eyleme dökerek kendini gerçekleştirmek; yaşamını zihninde düzene sokma eğilimi; farkındalık; yaşamını yazıda sürdürmesine yönelten cinsellik (yaşam) içgüdü; öfke gibi yıkıcı duygularını dile getirmesine neden olan saldırganlık (ölüm) içgüdü; psişik enerji (libido) ve kateksis; yaratıcılık; yazıları ile korumak istediği saygı ve sevgi; azaldığını düşündüğü şöhretinin yarattığı aşağılık duygusunu telafi etmeye çalıştığı üstünlük çabasıdır. Toplumsal etkenlerden sosyal duygu (ilgi); toplumsal statü; kültürün yeni nesillere aktarımı; uğraşsal etkenlerden de meşguliyettir:

“Eveet... Nerede kalmıştık? ‘Varsa söyleyecek sözün, açarsın perdeni’ diyor bitirmiştım *Kıldan İnce Kılıçtan Keskince* adlı anı kitabımı. Yıl 1980, ortalık karışık. Ama ben artık kabıma sığamıyorum. Bodrum’sa Bodrum, tatilse tatil, doğaysa doğa. Ben tiyatrocuyum. Hayatımdaki öteki (!) her şeyden keyif alıp tadına varabilmem için sahnede olmam, başka kimliklere bürünmem, izleyicimle buluşmam gerek. Başka yolu yok. Eksik yaşamaya dayanamıyorum. Bu iki üç yıl, inişler, çıkışlar, mutluluklar, büyük mutsuzluklar yaşandı. Mütevekkil değilim; ama hayatın her köşe başında bize beklenmedik küçük sürprizler sunduğunu, bunların bazılarını hemen açmamız gerektiğini, bazılarını da el sürmeden yanından geçip gitmemiz gerektiğini biliyorum. Ve o günlerde beni artık kolay kolay şaşırtacak bir şey kaldığını da sanmıyorum (yazı hariç!). Belli bir yaşa gelmişim. Hiçbir şey öğrenmedimse, kendimi çok iyi tanıdığımı, Gülriz’i öğrendiğimi biliyorum. Az şey değil” (Sururi, 2003, s. 7).

“Bugün 19 Temmuz 2001 ve ben bu satırlara devam etmeden önce, yıllardan beri okumadığım anılarımı yeniden okuyacağım. Bundan sonraki satırlar, kitabı okuduktan sonra devam edilen satırlar olacak. Nokta. Ama noktadan önce söylemem gereken şeyler var: Neden anılarımın devamını yazmaya karar verdim? Aslında her zaman devamını yazmak istedim. Son yıllara kadar. Sonra birden vazgeçtim. Birinci kitap çok sevilmişti; çünkü çok içten, samimi, açık ve dürüst yazılmıştı. Bugün o kadar açık olmalı mıydım? Olursam bazı insanları çok mu üzürdüm? Ayrıca uzak geçmiş, film şeridi gibi gözlerimin önünden geçmişti. Çocukluk, ilk gençlik ne kadar kolay yazdığım bölümlerdi. Ben çalاکalem yazan tiplerdendim. Müsveddesiz yazıyorum elle. İlk yazılmış nüsha hala evde duruyor. Bazı karalamalarla yazmaya devam etmişim. Bugün bende o ruh var mı? Beni en çok düşündüren şeylerden biri de o kitabın bir tiyatrocunun anıları olarak ilgi görmesiydi. Bugün ben eskisi kadar yoğun tiyatro yapmıyorum. Hayatım, yaşadıklarım gene de ilginç, okunulası gelecek mi insanlara? Eski şöhretim yok, yeni kuşaklar beni izlememiş bile. 1999’dan beri sahneye çıkmadım. Son oynadığım *Söyleyeceklerim Var* isimli oyunumun eski izleyicilerim dışında, kozmopolit diyebileceğim bir izleyicisi olmuştu ama pek gençlik gelmemişti oyuna. Bu beni çok üzmüştü. Ülkemdeki kültür erozyonunun ne kadar bilincinde olsam da kendimi kandıramam. Artık eski bir tiyatrocuydum. İşte bunları düşününce, muhakkak anılarımı yazmak zorunda olduğuma karar verdim” (Sururi, 2003, ss. 7-8).

Halid Ziya Uşaklıgil'in, intihar eden oğlunun ölümü üzerine yazdığı "Bir Acı Hikâye"sinin aşağıda yer alan satırları Uşaklıgil'in yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesinin sebeplerini ortaya koymaktadır. Bunlar kişisel olarak oğlunun travmatik ölümüyle ortaya çıkan derin bir yalnızlık; oğluyla kurmak istediği iletişim; bastırdıklarının ve içine attıklarının sebep olduğu engellenmişliği ortadan kaldırma çabası; içindekileri yazarak vicdanen ve ruhen rahatlamak; varoluşsal olarak oğlunu yaşatmak için yazmaya yönelten cinsellik içgüdüğü; psikik enerji ve kateksis; ölümün çaresizliğinin yarattığı aşağılık duygusundan kurtulmanın bir yolu olarak da üstünlük çabasıdır. Yanı sıra toplumsal etkenlerden sosyal duygu/sosyal ilgi; topluma aidiyet ve ait olmak; uğraşsal etkenlerden de meşguliyettir.

"Bu satırları görececek olanlar eğer onları yazanın daha önce başka yazılarını da görmüşseler, onları unutmaldırlar. Bunlarda edebiyat yapmak, sanat göstermek isteyen bir adamın kalemi değil, yalnız türlü emeklerle ortaya çıkarılmış sevgili yavrusunun bir zulme kurban gittiğine yanan, ömrünün son yıllarını gözyaşlarıyla ahla ve inlemeyle sürükleyen kahrolmuş bir babanın ateşlerle dolu yüreği vardır" (Uşaklıgil, 1991, s.11).

"Bunları niçin yazdım? Sadece bir nedenle: Onu doğduğu günden toprağa gömüldüğü saate kadar yaşatmak, onun hayaliyle, günlerin yılların birbirini izlemesiyle ardından giderek, elden geldiğince kendisiyle birlikte bulunmak için... Vedad'a yakın olanlar da aile halkı da istedikçe bunlara bir göz atarlar ve ağlarlar. Ben ağlaya ağlaya yazdım ama başkalarını ağlatacak düzenlemelerden kaçındım. Kalemimi her türlü etki kaygılarından uzak, özgür bıraktım. Bu, ispat eder ki bu yazılar yayınlamak için yazılmış değildi. Bunlar belki yalnız aile kâğıtları arasında kalsaydı daha iyi olurdu. Ama beni inandırmak isteyenler oldu ki bütün babalar ve analar böyle acıklı olayın çevresinde toplanıp sıkı bağlarla birbirine sokulan aile bireyleri çeşidindedir ve bunun içindir ki onun hikâyesi yalnız sınırlı bir çerçevenin değil, herkesin malıdır. Buna kandım ve onun için eseri yayınlamaya karar verdim. Yalnız dilerim ki onu görececek olanlar, işte bu satırlarda açıklanan amacı ve etkeni unutmasınlar" (Uşaklıgil, 1991, s. 11).

Mehmet Rauf'un Edebi Hatıralar kitabının ön sözünde Mehmet Törenek, anılarla ilgili olarak şöyle söylemektedir:

“Güvenirlikleri zaman zaman bazı kuşkular uyandırsa da hatıralar belge olarak öncelikli bir yere sahiptir. Özellikle edebiyat araştırmalarında sanatçıların kendileriyle ilgili bir takım bilgileri elde etmede onlar ilk başvurulması gereken kaynaklar arasındadır. İlgileri, ilişkileri yakalamak, karakter ve mizaç olarak bazı ipuçları keşfetmek, sanat ve edebiyata bakıştaki temel espriyi kavramak hatıraların ortaya döküleceği itiraflarla mümkün olabilmektedir. Bu nedenle, sanatkârlarımızı tanımada hatıraların vazgeçilmez, görmezlikten gelinemez bir önemi vardır” (Rauf, 2008, s. VII). Buradan yola çıkılarak Mehmet Rauf'un yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin kişisel olarak iletişim, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlamak, kendini gerçekleştirmek; psişik enerji (libido) ve kateksis; yaratıcılık; farkındalık; saygı ve sevgi; toplumsal etkenlerden sosyal duygu (sosyal ilgi), toplumsal statü; kültürün yeni nesillere aktarımı, uğraşsal etkenlerden meşguliyet olduğu söylenebilir.

“Benim bu seneki yılbaşı sevincim, hiç tanımadığım çocuklardan geldi. İki hafta kadar bir zaman onların bizimkinden çok ayrı ve başka şekilde ciddi dünyalarına misafir oldum. Doğan Kardeş'in tertip ettiği yazı ve resim yarışmasından bahsediyorum. Yazı jürisinde ben de vardım. Bu itibarla yazıları birkaç defa dinlendirici ve düşündürücü bir hafta oldu” (Tanpınar, tarih yok, s. 415).

Samiha Ayverdi'nin yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler iletişim; engellenmişliğin ortadan kaldırılması; rahatlamak; kendini gerçekleştirmek; zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; yaratıcılık; toplumsal etkenlerden sosyal duygu (sosyal ilgi); toplumsal statü; kültürün yeni nesillere aktarımı; uğraşsal etkenlerden meşguliyettir:

“İşte hep beraber bahçede oturduğumuz bir gün çok şiddetli bir patlama ile sarsıldık. Dayım; ‘Çocuklar, bu bir volkanik patlama olabilir’ dediyse de herkes ayrı hava çalıyordu. Köyde panik başlamış, tepelere çıkanların getirdiği haber, hadisenin, büyük dumanların çıktığı yer olarak Haydarpaşa'da bir infilak olduğu haberi salmıştı. Nitekim ertesi gün rıhtımdaki cephe yüklü bir geminin Haydarpaşa Garı'nı da sarıp binayı tamamıyla yakmış olduğu öğrenildi” (Ayverdi, 1987, s. 38).

“Bu satırları yazarken, karşımda duran hatıra eşyaya hüznle bakıyorum. Bunlar yirmi beş sene evvel Bedesten’e düşmüş ve oradan satın alınmış, büyük boy iki şamdan” (Ayverdi, 1985, s. 55).

“Bugün hayatta olmadıkları halde, çehreleri gözümün önünde olan nice yakınlarım ve dostlarım var ki topraktan gelmiş ve toprağa iade edilmiş vücutlarına rağmen, gerek hatırları, gerek manevi hayatları ile bende yaşamaktadırlar” (Ayverdi, 1985, s. 55).

2.3.1.3. Roman

Roman: "insanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebi tür" (TDK Türkçe Sözlük 2005, 1660) anlamına gelmektedir.

Kavcar da romanın tanımını yaparken şu satırlara yer verir: "Roman, en genel anlamıyla, insanların serüvenlerini, iç dünyalarını, toplumsal bir olayı ya da durumu ayrıntılarıyla anlatan bir tür olarak tanımlanabilir" (Kavcar vd., 2007, s.98).

Romanın konusuna gelince "Öykü gibi romanın konusu da yaşamın kendisidir. Daha doğrusu, yaşanmış ya da yaşanması olağan durumları, olayları, düş gücüyle gerçeğe uygun bir biçimde yaratarak anlatma sanatıdır" (Özdemir, 2000, s. 271).

“Belki, roman eşittir hayat; belki, roman hayatın ta kendisidir, demenin doğru olduğunu düşünüyoruz. İnsanın yaşayabileceği olaylar, hayatta karşılaşılabileceği durumlar, zevkler, sevinçler, üzüntüler, mutluluklar, aşklar, nefretler, sevgiler, kıskançlıklar, aşırı tutkular, insana ve hayata özgü pek çok değerler olarak aklımıza ne gelirse gelsin, hepsi ayrı ayrı, başlı başına bir romanın konusu olabilecek niteliktedir” (Korkmaz, Z., Parlatır, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatır, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 445).

“Roman

Roman bir adamın adıdır

Bir başka adabakan,

Duysan- duymasan

Seni anmalıdır.

Roman bir adın yaşamıdır,

Başkalarınca da yaşayan;

Okusan-okumasan

Sana uzanmalıdır.

Roman bir yaşamın anlamıdır,

Düşünmeden varılmayan;

Anlasan-anlamasan

Sana bulanmalıdır.

Roman bir anlamın dağıdır,

Yarasız çıkılmayan;

Korksan-korkmasan

Seni kuşanmalıdır.

Roman bir dilin dumanıdır,

Tüter evren sobasından üşüsen-ısınsan

Sönmeden yanmalıdır” (Asaf, 2012, s. 70).

Asaf (2012) da bu şiirinde romanın hayatın ta kendisi olduğuna değinmektedir.

“Öyküde olduğu gibi roman için de birçok tanımlar, kurallar, kuramlar öne sürülmüştür. Gelgelelim bunların birçoğu geçerliğini yitirmiş, işlemez duruma düşmüştür. Çünkü sık sık yinelediğimiz gibi gelişme ve değişme sanatın, yazının başat niteliğidir” (Özdemir, 2007, s. 248).

Yukarıda yer alan bazı örneklerde de görüleceği üzere, bütün edebi türlerde olduğu gibi romanı farklı yönlerden ele alan birçok tanım yapılmıştır. Zamana, kültürlere ve insanın gereksinimlerine göre bu tanımlar hep değişmiştir. İster farklı yönlerinden ele alınsın, ister çeşitli koşullara göre değişsin bir gerçek vardır. O da bu tanımların hepsinin ortak noktasının romanın insanın yaşamının ta kendisi olduğudur. Hangi akıma mensup olursa olsun roman, insanın hayatının yeniden kurgulandığı, dolaylı yollardan yazarın iç çatışmalarıyla mücadele ettiği bir savaş sahasıdır. Burada bir tür ölüm ve kalım sözkonusudur. Yazar, yaratım sürecini başlatmakta ve sonlandırmaktadır. Roman, adeta yaşamın başlangıcı ve bitişi; bir tür doğum ve ölümdür. Yazar, hayal gücünün enginliği ölçüsünde kurguladığı romanda gerçekleri değiştirme gücünü, başka bir deyişle kontrolü elinde bulundurmaktadır, özgürdür. Roman, yazarın bir Tanrı gibi kahramanlarının kaderini belirlediği bir yaşamdır. Diğer türlerden farklı olarak roman, uzun uzadıya bir yaşam kalıbı olmaktadır.

Roman yazma gereksiniminin beceri haline dönüşmesini sağlayan birçok etken olduğu düşünülmektedir. Romanın tür özellikleri bağlamında genel olarak bu etkenler için şunlar söylenilebilir: Kişisel etkenlerden yalnızlık, iletişim, yabancılaşma, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, varoluşsal özellikler, rahatlamak, merak, kendini gerçekleştirme, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüleri, psikik enerji

(libido) ve kateksis, yaratıcılık, saygı, ait olma ve sevgi, üstünlük çabası; toplumsal etkenlerden sosyal duygu/ilgi, toplumsal statü, topluma ait olma ve aidiyet, kültürün yeni nesillere aktarımı; uğraşsal etkenlerden de meşguliyet ve meslektir. Görüldüğü üzere tüm bunlar yazma gereksiniminin beceri haline dönüşmesini sağlayan etkenlerdir. Yalnız, bu alt başlıkların ortaya çıkmasını sağlayan farklı gereksinimlerin edebi türleri oluşturduğu düşünülmektedir. Bunlar, romanlardan alınan örneklerle değerlendirilecektir.

Ferit Edgü'nün "Eylül'ün Gölgesinde Bir Yazdı" adlı romanından yola çıkarak yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler ile ilgili şunlar söylenilebilir: Romanın kahramanı olan yazar, çocukluğundan tanıdığı, ona kendi yaşamını anlatan ve anlattıklarını yazarın yazmasını isteyen Çakır adlı bir kamburun anlattıklarını, değiştirerek yazar. Çakır'ın içinde kalan ukdeleri değiştirerek, yazdıklarında yeniden yaşatır. Ancak, kırkı yıl boyunca Çakır'ın tam hayat öyküsünü yazamaz. Çünkü yazıp yayımlarsa düzeltecek bir şey kalmadığını düşünür, yayımlamadığı müddetçe özeleştiri yapabileceğine, yeniden yazabileceğine inanır. Aynı zamanda yazmak ve yayımlamak onun için başkalarının görüşlerine aldırma, eleştirilere açılmaktır. Eleştirilere açılmanın da kendisini yaralayabileceğini düşünür. Ona göre iyisi kendi eleştirileriyle baş başa kalmaktır. Yazar, bir gün vapurdabir ihtiyarla karşılaşır. İhtiyar, ona bir öykü anlatır. Anlar ki anlatılan Çakır'ın öyküsüdür:

"İhtiyar, çaycıya, bana sormadan, iki demli çay söyledi ve anlatmaya başladı: Çocukluğumda tanıdığım ve ömür boyu unutmadığım bir insan var. Zavallı bir insan. Çoktan göçtü bu dünyadan, işte bu insanın hayatının yazılmasını, onu başkalarının da tanınmasını istiyorum. Bir tür boyun borcu gibi bir şey bu. Gençlik yıllarımda, kalem oynatırken, bir gün onun öyküsünü yazmayı koymuştum kafama. Başka şeyler yazıyordum ama kafamın bir köşesinde hep o vardı. Ona bir geçmiş uyduruyordum, çünkü geçmişi konusunda çok az şey biliyordum. Yıllar boyunca, düşleye düşleye ona geçek bir hayat kurdum. Ve bu öylesine yaklaştı ki ona, anlatamam" (Edgü, 2007, ss. 54-55).

“Öykü bittiğinde, (belki bitmemişti ama vapur iskeleyle yanaşmıştı), çok güzel anlattığı bu öyküyü niçin yazmadığını sordum. Yaşlı adam, gözlerimin içine bakarak ve göz pınarlarında biriken yaşı gizlemek gereğini duymadan ‘Hayır’, dedi, ‘ben değil bir başkası yazacak bu öyküyü. Adım gibi biliyorum bunu. Ve bunun için herkese anlatıyorum” (Edgü, 2007, s. 55).

Ferit Edgü’nün kahramanının yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler anlama, anlatma ve anlamlandırma gereksinimini karşılama bir yolu olan iletişim; Çakır’ın öyküsünün yazılıp da değiştirilememesinden bir anlamda ona alışılmasından korkulmasını içinde barındıran yabancılaşma; Çakır’ın yaşamının bazı yönleriyle özdeşim kuran yazarın ve ihtiyarın, anlatma gereksiniminin gerçekleşmemesinin yarattığı engellenmişliği ortadan kaldırma çabası; Çakır’ın hayatının kontrolünü elinde bulundurma, bir anlamda onu yazıda yaşatarak ölümsüzleştirme, insanın kontrolü dışında olanları dolaylı olarak telafi etmeyi, silik bir insanı varetmeyi kapsayan varoluşsal özellikler; anlatma gereksiniminin yarattığı gerilimin ortadan kalkarak oluşması beklenen rahatlama; Çakır’ın yaşamının bilinen parçalarının yazıda bütünleşerek onun yaşamının bilinmezlerini ortaya çıkarmaya dair duyulan merak; zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; farkındalık; Çakır’ı yazıda yaşatıp öldürmeye yönlendiren cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüleri; psişik enerji (libido) ve bunun yazıdaki sembollere bağlanması; yaratıcılık; varoluşsal çıkmazın çaresizliğinin yarattığı duyguyla başetmeye sevk eden üstünlük çabasıdır. Toplumsaletkenler olarak ise bir başkasının yaşamına yönelmeyi barındıran sosyal duygudur. (sosyal ilgidir). Uğraşsal etkenlerde kahramanın sürekli Çakır’ın hayatına dair zihninin meşguliyetidir.

Leyla Erbil’in “Mektup Aşkları” adlı romanındaki aşağıda yer alan satırlarından yola çıkarak yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler ile ilgili olarak şunlar söylenilebilir: Kişisel etkenler, duygu ve düşüncelerini ifade etme ve paylaşmayı içinde barındıran iletişim, anlatma gereksiniminin yarattığı engellenmişliği ortadan kaldırma çabası; içindekileri anlatarak zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; iç dünyaya dair farkındalık; sevginin anlatılmasının verdiği hazzı barındıran cinsellik (yaşam) içgüdüleri; sevdiğine duygularını ifade etmenin hazzını içeren psişik enerji (libido); hazza yönelen

zihindeki enerjinin yazı sembolüne bağlanması olarak da açıklanabilen kateksis; kendi bakış açısıyla duyguların ifadesini barındıran yaratıcılık; yazı yoluyla paylaşılan sevgidir. Toplumsal etkenlerden ise kendinden başka bir insanın varlığıyla ilişki kurmaya yönlendiren sosyal duygudur (sosyal ilgidir). Uğraşsal etkenlerden de meşguliyettir.

“Minicik, biricik, canımcık, biliyor musun özlemim arttıkça yazmaya karşı inadım çoğalıyor bu sıralarda, yazmak zıddıma gidiyor; çünkü sözler, sözcükler yetmiyor sana olan sevgimi anlatmaya. Yeni bir tür aşk, bir sevgi biçimi bendeki biliyorum; bugüne dek kimsenin böyle duyguları olmamıştır. Ben bu duygularla çarpıştığım için bir süredir yazamadım sana, ya sen? Sen de hemen yazmayiveriyorsun” (Erbil, 1988, s. 164)

Peyami Safa'nın “Deli Gönlüm” adlı romanında entrikalara maruz kalan Mahmut Bey, tüm yaşadıklarını yazmıştır. Yazdıklarının sonucunda dile getirdikleri, onun yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesine dair ipuçları vermektedir:

“Sergüzeştimi başından sonuna kadar bu mahpusta yazdım. Çocuk doğuran kadınlar gibi içimden büyük bir yük çıktığını hissediyorum” (Safa, 2008, s. 224.).

Romanın tamamından ve bu satırlardan yola çıkılarak kişisel etkenlere dair şunlar söylenilebilir: Mahmut Bey'i yazmaya yönelten kişisel etkenlerin ailesi içinde yaşadığı yalnızlık, anlatarak iletişim kurma gereksinimi, maruz kaldığı haksızlıkların yarattığı engellenmişliği yazarak ortadan kaldırma çabası ve böylelikle kendini ifade edememenin yarattığı gerilimin yerini rahatlamaya bırakması, zihnindeki düşünceleri düzene sokarak yaşadıklarını anlamlandırma eğilimi; yazıda yaşamasını sağlayan cinsellik (yaşam) içgüdü; haksızlıkları, öfkesini dile getirmesine yönlendiren saldırganlık içgüdü; yaşama dair tüm gereksinimlerini barındıran psişik enerji (libido) ve doyurulmasını sağlayan kateksis; yok sayılan varlığını yazdıklarıyla yaşatarak varlığını duyumsama; çaresizliğini ortadan kaldırmaya yönelten üstünlük çabası olduğu düşünülmektedir. Toplumsal etkenler ise bulunduğu koşullar sebebiyle başkalarıyla iletişim kuramamasının telafisi olarak başka bir insan yerine geçen nesne olan yazıyla ilişki kurmaya yönlendiren sosyal duygu (sosyal ilgi) iken uğraşsal etkenlerden de meşguliyettir.

Yusuf Atılgan'ın "Aylak Adam" adlı romanında yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin boşluk ve anlamsızlığı içeren yalnızlık; yabancılaşma; engellenmişliği ortadan kaldırma çabası; rahatlamak; zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; psişik enerji ve kateksis; yaratıcılık; üstünlük çabasıdır. Uğraşsal etkenlerden meşguliyettir:

"Kim bilir, iç sıkıntısı olmasa, belki insanlar işe gitmeyi unuturlardı. 'İş avutur,' derdi babası. O böyle avuntu istemiyordu. Bir örnek yazılar yazmak, bir örnek dersler vermek, bir örnek çekiç sallamaktı onların iş dedikleri. Kornasını ötekilerden başka öttüren bir şoför, çekicini başka ahenkle sallayan bir demirci bile ikinci gün kendi kendini tekrarlıyordu. Yaşamının amacı alışkanlıktı, rahatlıktı. Çoğunluk çabadan, yenilikten korkuyordu. Ne kolaydı onlara uymak! Gündüzleri bir okulda ders verir, geceleri sessiz, güzel kadınlarla yatardı istese. Çabasız. Ama biliyordu: Yetinemeyecekti. Başka şeyler gerekti. Güçlüğü umutsuzca zorlamak bile güzeldi. Duvardaki şu resmin nasıl yapıldığını görmüştü: Islık çalar gibi uzanan dudaklar, kırışan genç alın; uzun, umutsuz, koyu mavi bakışlar. Böylesi gerekti ona. Ama resim yapamazdı. Olsun! Yazacaktı" (Atılgan, 2013, s.41).

Yaban 'da Ahmet Celal'in yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler iletişim, yalnızlık, yabancılaşma, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlamak, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, cinsellik (yaşam) içgüdü ve saldırganlık (ölüm) içgüdü; psişik enerji (libido), kateksis ve üstünlük çabasıdır. Uğraşsal etkenlerden de meşguliyettir.

"Lakin ben bütün bu yazıları bir kimseye bir şey anlatmak için yazmıyorum. Hayır, hayır, bu hiç aklımdan geçmedi. Ben bu yazıları, kendi kendime konuşmak için, yalnız bunun için yazıyorum. Eğer, günün birinde memleket kurtulur da, tekrar kendi çevreme dönersem, ilk yapacağım iş bunları yakmak olacaktır. Yakmazsam, bu defter başkalarının eline geçebilir" (Karaosmanoğlu, 2006, s. 98).

Genç Kız Kalbi (Pervin'in Günlüğü)'nde Pervin'in yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler yalnızlık, iletişim, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlamak, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, cinsellik ve saldırganlık içgüdü; psişik enerji ve kateksis, yaratıcılık, üstünlük çabasıdır; toplumsal etkenlerden sosyal duygudur (sosyal ilgidir); uğraşsal etkenlerden de meşguliyettir.

Genç Kız Kalbi adlı romanın kahramanı Pervin, kültürlü ve eğitilmiş bir genç kızdır. Yaşadığı dönemin toplumsal kurallarını sorgulamaya başlar. İç dünyasında konuşmalar yapar, kendini anlamaya çalışır. Fakat kendisini kimsenin anlamayacağına inanır. Öyle ki ailesi onun fikirlerini önemsemeyen eğitilmiş ve kültürlü olmayan diğer kızlar gibi görücü usulü olarak evlendirmek ister. Pervin anlaşılma duygusunu derinden duyumsar. Kendisini yalnız hisseder. Derdini anlattığı tek şey, günlüğüdür. Duygularını, düşüncelerini defterine aktarır. Burada Pervin'in anlamayacağı hissi ile duyduğu derin yalnızlığın onu yazmaya yönlendiren etkenlerden biri olduğu söylenilebilir. Bir gün Pervin onu daha iyi anlayacağını düşündüğü amcasının yanına gitmeye karar verir ve gider. Gitmesindeki maksatlardan birisi de âşık olabileceği, sevebileceği kişiyi bulmaktır. Pervin'in ergenlik dönemi bağlamında sevme ve sevilme gereksinimi ile birlikte kendisini tanıma gereksinimi, onun iç dünyasıyla yazarak derin konuşmalar yaptırır. Burada Pervin'in hem kendisi ile hem de diğer kişilerle iletişim kurma gereksinimini karşılayan nesnenin günlüğü olduğu görülür. Pervin, diğer insanlar gibi düşünmez ve duyumsamaz. O, diğer insanlar gibi düşünüp duyumsayarak benliğini yitirmek istemez. Kendisine yabancılaşmak istemez. Yabancılaşmaya karşı durmanın yollarından birisi de tamamen diğerleri gibi olmamaktır, kendi özünü yaşatmaktır. Pervin de duygularını ve düşüncelerini günlüğünde yaşatarak adeta diğerleri gibi olmaya karşı koyar. Böylelikle, onlar gibi düşünüp ve duyup kendi özünde kabul görmeyen yaşantılara alışmamaya çalışır. Başka bir deyişle, yabancılaşmamak için de yazar. Pervin'in ruhundaki çatışmalar, dile getirilemeyenler onun yazılarında sembollere bağlanarak açığa çıkar. Dolaylı yollarla dile getirilir. Böylelikle Pervin'in ruhundaki çatışmalar, gerilimler yazma süreciyle açığa çıkarılarak onun engellenmişliğini ortadan kaldırır. Azalan gerilim, haz duygusunu ve rahatlamayı beraberinde getirir. Pervin, günlüğünde zihninde dağınık olan düşüncelerini yazarak sınıflandırır ve onları belli bir düzene sokar. Bu durum, onun duygularının düzenli

bir bütünlükte hissedilmesini sağlar. Yazarak düşünür, kâğıt üzerinde somutlaşan yaşantılarının farkına varır ve farkına vardıklarını da tekrar yazar. Böylelikle farkındalık bilincini yaşar. Pervin'in anlaşılma hissi, onun benliğinin değerini toplum içinde silikleştirir. Çünkü kabul görmez, onaylanmaz. Bu da Pervin'in varoluşunu duyumsamasına engel olur. Bu durumda Pervin yazarak var olur, diğerlerinin düşüncelerini eleştirerek, öfkesini dile getirerek de yıkar. Burada yazarak var olmak Pervin'in cinsellik (yaşam) içgüdüsünün; eleştirerek diğerlerinin düşüncelerini yıkmak da onun saldırganlık (ölüm) içgüdüsünün bir sonucudur denilebilir. Yazıda varoluşunu duyumsamayı içeren psikik enerjinin (libidonun) başka bir deyişle yaşam enerjisinin yazı sembolüne bağlanması da kateksis ile ilişkilidir.

Pervin'in kendisine özgü duyusunun ve düşüncesinin yazıda ifadesi yaratıcılık; kendi sesini diğer insanlara duyuramamasını yazarak telafi etmesi de üstünlük çabasıdır. Diğerleriyle iletişime geçme yolu olan yazma becerisi sosyal duygunun (ilginin) da bir sonucudur. Her ne kadar olmak istemese de topluma ait olma ve aidiyet; onların fikirlerini yazarak sorgulamayı beraberinde getirir. Aynı zamanda Pervin, dikkatini yazdıklarına vererek meşgul olarak anlaşılmanın verdiği acıyla savaşıyor.

“Ah, öyle bir şey yapmak istiyorum ki, onlar da, bütün dünya da şaşırıp kalsın... Öyle bir şey, öyle acı, öyle kanlı, öyle yerli yerinde yapılan bir şey ki, içinde çırpındığım tatsızlık ve iç sıkıntısının derecesini onlara göstersem de, yansınlar, ağlamaktan perişan olsunlar. Bir şey, bir şey, acımasız, zalim ve korkunç bir şey... Yapabilsem, ah yapabilsem? Hayatta bütün düşüncelerin, bütün hareketlerin, bütün niyetlerin, hatta bütün inançların, hepsinin, hepsinin yanlış ve zararlı olduğunu onlara gösterebilsem... Onlara insan böyle yaşamaz, hayat böyle boş yere ziyan edilmez diye çığlık çığığa haykırsam. Bize yazıktır. Biz de dünyanın öteki mutlu insanları gibi yaşamağa bakmalı, acı içinde geçen hayatlara acımalıyız. Evet, anlatsam ki, çocuk böyle büyümmez, kız böyle yetiştirilmez ve böyle kocaya verilmez ve kanıtlasam ki, böyle büyütülen çocuk, böyle eğitilen ve böyle evlendirilmek istenen kız, son derece aziz bildiği hayatını köpeklerin ağzına atılan kokmuş et gibi feda etmektense canına kıyar, geberir gider” (Rauf, 2004, s. 80).

2.3.1.4. Eleştiri

Eleştiri, "Bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi, tenkit; bir edebiyat veya sanat eserini her yönüyle sağlamak ve değerlendirmek amacıyla yazılan yazı türü, tenkit, kritik" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 626) anlamlarına gelmektedir.

"Eleştiri, 'edebiyat ve sanat eserlerini açıklama ve yargılama sanatı' diye de tanımlanabilir. Bu durumda, eleştirmen de başkalarının yazılarını yargılamakla kendini görevli sayan bir yazardır" (Kavcar vd., 2007, s. 156).

"Tenkit sözcüğü yerine kullandığımız eleştiri, sanat, edebiyat ya da düşünce yapıtının içeriğini, bu içeriğin işleniş ve geliştirilme biçimini anlatan, değerli ve değersiz yönlerini, belgelere ve örneklere bağlayarak belirten yazı türü demektir" (Özdemir, 2000, s. 247).

Eleştiri, "Bir (edebiyat veya daha geniş anlamda bir sanat eserini) her yönü ile inceleyip açıklamak, anlaşılmasını sağlamak ve değerlendirmek amacıyla yazılan yazı türü" (Korkmaz, Z., Parlatur, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatur, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 374).

Eleştiri, insanın düşüncelerini ve duygularını bir şeyleri düzeltmek adına ortaya koyduğu bir edebi türdür. Eleştiride başka insanların eserleri hakkında görüşleri dile getirme söz konusudur. Bu görüşler bazen yıkıcı bazen de yapıcı olabilmektedir.

Eleştirmen, bir avukat gibi kendi duygu ve düşüncelerini savunur kimi zaman da hâkim gibi yargılar ve hüküm verir. Bu anlamda eleştirmenin elinde güç ve kontrol vardır. Kendi sınırlarını aşip başkalarının sınırlarına girer ve o hayatta söz sahibi olma hakkını elinde bulundurur.

"Dolu bir söz dolu bir tüfek gibidir. İstersen kendini savunmak için kullanırsın, istersen vurmak için" (Asaf, 1996, s. 94). Özdemir Asaf, burada sözün iletişimin, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlama, saldırganlık içgüdüsünün, saygın olmanın ve üstünlük çabasının; toplumsal etkenlerden; sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, toplumsal düzeni sağlamanın; uğraşsal etkenlerden meşguliyetin bir ifadesi olduğunu gösterir. Eleştiri de tüfek gibi

dolu bir sözdür. Eleştirmen sözle hem kendi fikrini savunur hem de insanlara farklı bir bakış açısı sunarak onların düşüncelerini dolaylı olarak etkilemeye ve değiştirmeye çalışır.

Eleştiri, ağırlıklı olarak düşüncelerin ifadesidir. Eleştiri yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerde genel olarak; eleştirmenin diğerleriyle iletişim kurup uzaklaşmak istediği yalnızlık; duygu ve düşüncelerini yazarak iletişim kurmayla paylaşma; bastırıldığı tüm yaşantılarını dolaylı bir yolla telafi ederek engellenmişliği ortadan kaldırmaya rahatlatma; yazdıkça ortaya çıkacaklara dair merak, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; farkındalık; cinsellik (yaşam) içgüdüleri ve saldırganlık (ölüm) içgüdüleri; psikik enerji ve bunun yazıda sembolleşme süreci olan kateksis; farklı bakış açılarının ortaya çıktığı yaratıcılık; yazdıklarıyla saygı duyulma gereksinimi ve kendi yetersizliklerini bilgi boyutundaki yeterlilikleriyle gidermeyi sağlayan üstünlük çabasıdır. Toplumsal etkenlerden ise diğerleriyle iletişim kurmaya yönlendiren sosyal duygu (sosyal ilgi), toplumda söz sahibi olarak kabul görmeyle ilgisi olan topluma ait olma ve aidiyet; toplumsal statü; kültürün yeni nesillere aktarımıdır. Uğraşsal etkenlerden ise meşguliyet ve meslektir.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur romanı üzerine bir eleştiri şöyledir:

“Romanda, geçiş toplumlarının temel problemi olan Doğu- Batı çatışması, sözü edilen aşkı hem besleyip hem de örseleyen temel eksendir. Yahya Kemal olduğundan kimsenin şüphe duymadığı İhsan'ın tecrübeleri ışığında aktarılan çatışmalar, günümüzde de devam eden ‘düalizm’e çarpıcı yorumlar getirir. İhsan’da sembolleşen vuzuh, Mümtaz, Nuran ve bilhassa Suat bahis konusu olduğunda, yerini derin yadırgayışlara, hatta giderek hayatı altüst eden savruluşlara bırakır” (Kaplan, 2002, s. 97)

Mehmet Fuat'ın yalnızca bu satırlarından yola çıkılarak onun yazma gereksinimini oluşturan etkenler değerlendirildiğinde, kişisel etkenlerin düşüncelerini ifade etmeyi kapsayan iletişim, düşüncelerini dile getirmemenin yarattığı engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlamak, zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, kendi düşünceleriyle yazıda var olmaya yönlendiren cinsellik (yaşam) içgüdüleri, olumsuz düşüncelerini dile getirmeye yönlendiren

saldırganlık (ölüm) içgüdü, psişik enerji ve kateksis, yaratıcılık, görmek istediği saygı, kendini güçlü hissettiği alandaki bilgi birikimiyle kendi yetersiz hissettiklerini telafi etmek için gösterdiği üstünlük çabasıdır. Toplumsal etkenler, sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, toplumsal statü, kültürün yeni nesillere aktarımı, toplumsal düzeni sağlamadır. Uğraşsal etkenlerden meşguliyet ve eleştirmenlik mesleğidir.

“Kendi Gök Kubbemiz’ in yayımlanması edebiyat alanında umulan yankıları uyandırmamıştı. Eski Şiirin Rüzgârıyla daha da sessiz geldi. Bir bakıma kötü, ama bir bakıma da iyi, şair için. Yahya Kemal uzun yıllar hayranlarından, kendisini olduğundan büyük gören, gösterenlerden çok çekmiş, onların ağırlığını taşımak zorunda kalmış bir sanatçıydı. Boş övgüler, şişirmeler bir yandan, gereksiz yergiler, saldırılar bir yandan, şairin gerçek değerinin ortaya konmasına, eleştirinin işlemesine engel oldu. Onun için de bu yankısızlık, sessizlik bir bakıma iyi, diyorum şair için” (Fuat, 2002, s. 43).

Namık Kemal “Tiyatro” adlı eleştiri yazısında “Bir millet umumen ahlak kitabı yazsa bir adamı pek kolay terbiye edemez. Bir edib birkaç güzel tiyatro tertib etse bir milletin umumunu terbiye edebilir” (Yetiş, 1996, s. 88). Namık Kemal’in yaşadığı dönemde yurtseverlik, hürriyet davası vardır. Yazdıkları da davasıyla ilişkilidir. Kendisine bu yüzden “Vatan ve Hürriyet Şairi” denilmiştir. Bu bağlamda Namık Kemal’in tiyatro ile ilgili satırlarından yola çıkılarak Kemal’in yazma gereksiniminin beceri haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin, toplumla iletişim kurma, gerçekleştirmek istediklerine giden bir yol olan yazma ile engellenmişliği ortadan kaldırma ve rahatlama, öğrendiklerinin farkındalığı, davasını var etmek için yazmasını sağlayan cinsellik (yaşam) içgüdü ve yıkmak istediği düşüncelerle ilişkili olan cinsellik içgüdüünün, psişik enerji (libido) ve kateksisin, çeşitli edebi türlerde verdiği eserlerden biri olan eleştiri de yaratıcılık, yazılarıyla toplumda görmek istediği saygınlık, millet sevgisi, inandığı değerler doğrultusunda hazırlamak istediği geleceği kurmak için giriştiği üstünlük çabasının olduğu düşünülmektedir.

Namık Kemal'in yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenlerin oldukça etkili olduğu düşünülmektedir. Bunlar sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, kültürün yeni nesillere aktarılması, toplumsal statü ve toplumsal düzeni sağlama; uğraşsal etkenlerden de meşguliyetin olduğu söylenebilir.

“Reşat Nuri, bir yandan halkın değerlerine sahip çıkarken, bir yandan da başta bürokrasi olmak üzere, toplumda aksayan, yolunda gitmeyen her şeyi kıyasıya eleştirmiştir, halkı ezenlere karşı halkın yanında yer almıştır”(Naci, 1995, s. 15). Buradan hareketle, Reşat Nuri Güntekin'in eleştirmenliği ile ilgili olarak da onun eleştiri yazma gereksinimini oluşturan etkenlerden toplumsal etkenlerin ağır bastığı söylenebilir. Bu toplumsal etkenlerin de sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, toplumsal düzeni sağlama, kültürün yeni nesillere aktarımı olduğu düşünülmektedir.

Berna Moran'ın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler iletişim, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlama, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, kendini gerçekleştirme, cinsellik (yaşam) içgüdü, saldırganlık (ölüm) içgüdü, psişik enerji (libido) ve kateksis, yaratıcılık, saygı ve üstünlük çabasıdır. Toplumsal etkenler de akademisyen kimliğinden yola çıkılarak sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, toplumsal statü, toplumsal düzeni sağlama, kültürün yeni nesillere aktarımıdır. Uğraşsal etkenler ise meşguliyet ve meslektir.

“Sanatın değeri bilgisel olmasından, ahlak, politika, insan tabiatı gibi konularda okurlara sağladığı yararlılardan ileri gelir. Kısacası, sanat daha yüksek amaçlara hizmet ettiği için bir değer taşır” (Moran, 2012, s. 75).

Hilmi Yavuz'un da yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin iletişim, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlama, kendini gerçekleştirme, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, cinsellik (yaşam) içgüdü, saldırganlık (ölüm) içgüdü, yaratıcılık, saygı ve üstünlük çabası olduğu; toplumsal etkenlerin sosyal duygu (sosyal ilgi), toplumsal statü, toplumsal düzeni sağlama, kültürün yeni nesillere aktarımı, topluma ait olma ve aidiyet; uğraşsal etkenlerin de meşguliyet ve meslek olduğu düşünülmektedir.

“Bunlardan biri de Türk romanı üzerine olduğu kadar, romanın genel sorunlarına ilişkin, yeri geldikçe yapılan açıklamaların da Moran'ın kitabının değerini büsbütün artırdığıdır. Nitekim okur ‘anlatma’ ve ‘gösterme’ teknikleri arasındaki; tip, karakter ve soyut simge arasındaki; iç monolog ile bilinç akımı arasındaki farkları Moran'dan öğreniyor. Moran, yine sırası geldiğinde, daha önce yapılmış olan bazı yorumların kofluğunu da ortaya koymaktan çekinmiyor. Bence kitabın öğretici yanı eleştirici yaklaşımı kadar önemli” (Yavuz, 1987, s. 70).

Hangi edebi tür olursa olsun, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin birbirleriyle hemen hemen aynı olduğu yalnızca, ifade şekillerinin farklı olduğu görülmektedir. Burada tekrara düşmemek için birkaç örnekten sonraba etkenlerayrıntılılarıyla açıklanmamış; yalnızca maddeleştirilmiştir.

2.3.1.5. Gezi Yazısı

"Bir yazarın gezdiği, gördüğü ve incelediği yerlerden edindiği bilgi, görgü ve izlenimleri yansıtan yazıya "gezi yazısı" denir" (Kavcar vd. 2007, s.204). Gezi yazısının özünde insanın anlamaya çalıştıklarını daha iyi anlamak ve bunları anlatma gereksinimi ile ilgili olduğu söylenilebilir.

"İletişim ve ulaşım araçlarının gelişmesiyle insanların başka yerleri ve toplumları tanıma ihtiyaç ve isteği de artmış durumdadır. Bunun doğal bir sonucu olarak birçok yazar ve sanatçı bugün sık sık ya kendi ülkelerinde geziye çıkmakta ya da yabancı ülkeleri gezip dolaşmakta, izlenimlerini okuyucuyla paylaşmak istemektedir" (Kavcar vd. 2007, 204). Bu durumun insanın dış dünyayı keşfederek hem kendini hem de diğerlerini anlama ve anlamlandırma çabasının sonucu olduğu düşünülmektedir.

"Bir yazarın yurt içinde ya da yurt dışında gezip gördüğü yerlerin ilgi çekici yanlarını okurlarına anlattığı yazı türüdür gezi. Bu tür, insanoğlunun bulunduğu yerden daha ötelere gitme, başka diyarları, başka diyarlarda yaşayanların geleneklerini, göreneklerini görüp tanıma isteğinden doğmuştur. Bu yüzden birçok yazı türüne göre daha eskilik gösterir" (Özdemir, 2000, ss. 261-262).

"Seyahatnameler, yazarların sadece gezip görmek ihtiyacından doğan eserler değildir. Çeşitli savaşlar, ziyaretler, görevle başka ülkelere gönderilen memurların yolculukları, bu yolla tanınan başka şehir, ülke ve insanlar, bu tür eserlerin yazılmasını hazırlayan önemli sebepler arasında sayılabilir" (Korkmaz, Z., Parlatır, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatır, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 391).

Gezi yazısında yazarların gördüklerini kendi algıları doğrultusunda kontrol edip yeniden şekillendirmeleri söz konusudur. Gezi yazarı, dilinin sınırlarıyla hayalgücünün sınırlarını gönlünce genişletir. Yeri gelir gördüklerini abartır, kendi ruhundan kopan duygu ve düşüncelerini keşfettikleri yeni yerlere atfederek onları kendi ruhundan bir parça haline getirir ve o yerlerin yazgısını kendi kontrollerinde yazı üzerinde belirler.

Doğduğu anda kendisini annesiyle bir bütün olarak duyumsayan insanda zamanla annesiyle bir bütün değil farklı bir kişi olduğunu algılaması sürecinde benlik duygusu oluşur. Bu süreçte insan, dış dünyayı merak eder ve onu keşfetme girişimlerinde bulunur. İnsan, bu keşif süreciyle birlikte kendi varlığını duyumsar, onu tanır, anlar ve anlamlandırır.

İnsanın karmaşıklığı ve değişimi göz önünde bulundurulduğunda bu keşif sürecinin ölene dek sürdüğü görülür. Bu süreçte dış dünyaya açılan her yol, insanın kendisine çıkar.

Gezmek ve yeni yerleri tanımak, bilmediklerini fark etmek insana haz verir. Gezerek insan birçok gereksinimini doyurur. Ancak, edebi türlere bakıldığında gezi yazısının da olması insanın gezmekle yetinmediğini gösterir. İnsan gezmiş ve yazma becerisi gereksinim haline dönüşmüştür.

Örneklerde de görüleceği gibi gezi yazılarında öznellik ön plandadır. Bu özneliliğin içerisinde de yer yer abartı vardır. Denilebilir ki her gezi yazarı, ruhunu gezdikleri yere yazarak katmış ve kendi yaşantılarında onları kalıcı hale getirmiştir, özümsemiştir. Aynı yerin farklı yazarlar tarafından farklı yerlermiş gibi anlatılmasının da yazarların ruhlarının yazıdaki varlığını göstermesi olduğu söylenebilir.

Gezi yazısı ile ilgili olarak yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler değerlendirildiğinde kişisel etkenlerin, yalnızlık; gördüklerini, algıladıklarını, diğerleriyle paylaşma gereksinimi, iletişim; görülen yerleri kendi yaratıcılığı ve ruhuyla zenginleştirerek yabancılaşmaya engel olma; anlatma gereksinimini doyurarak engellenmişliği ortadan kaldırma ve böylelikle rahatlama; içindeki yazma potansiyelini kullanarak kendini gerçekleştirme; yaratıcılık; farkındalık; yaşantılarını yazarak varetme ve ölümsüzleştirmeye yönlendiren cinsellik (yaşam) içgüdü; o yerleri yazısında sınırlayarak sonlandırma ve görmek istemediklerini yazısına almama ile ilişkili olan saldırganlık (ölüm) içgüdü; psişik enerji (libido) ve kateksis; varoluşsal özellikler; bildiklerini paylaşarak edinmek istenilen saygınlık ve yazıdaki kontrol duygusu ile gerçekleşen üstünlük çabası olduğu düşünülmektedir. Toplumsal etkenlerin ise sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, toplumsal statü ve kültürün yeni nesillere aktarımı; uğraşsal etkenlerin de meşguliyet olduğu söylenebilir.

M. Emine Karaörs'ün hazırladığı Seyahatname'nin girişinde: "Evliya Çelebi'de, genç yaşta seyahat merakının başladığı görülür. Bu merakın temeli, ilk olarak babası Derviş Mehmet Zeli'nin anlattığı hikâyelerdir. 'Dede ve babamızdan bu değersiz, itibarsız kula miras ile üç yüz senelik macera ve izlenimler kalmıştır' cümlesi bu durumu biraz açıklar" (Çelebi, 2008, s. 6).

M. Emine Karaörs'ün hazırladığı Seyahatname'nin girişinde: "1960 muharreminin aşure gecesi, İstanbul'da Yemiş İskelesi yanındaki Ahi Çelebi Camii'nde Hz Peygamber'i görür ve huzurunda 'Şefa'at, ya Resulüler.' diyeceğine 'Seyahat ya Resulüler.' der ve Peygamberimiz tarafından seyahat ve şefa'at ile müjdelendir. Ayrıca Sad İbn Vakkas, onu değişik konulardan haberdar eder ve koca imparatorluğu adeta bir baştan bir başa dolaşır. Gittiği yerler hakkında, ne gördüyse, ne öğrendiyse biraz abartılı, biraz mizahi ama tatlı ve sıkıcı olmayan bir dille anlatır"

(Çelebi, 2008, s. 6). Buradan yola çıkarak Evliya Çelebi'nin gördüğü yerlere kendi ruhunu katarak, o yerleri kendince kalıcı hale getirdiği söylenebilir.

Aşağıdaki örneklerde yazarların gördükleri yerleri ele alış üslubundan kendi ruhlarını yazılarına katması görülmektedir.

“Van Kalesi: Ovanın ortasında yüküyle çökmüş deveye benzeyen kale-Canavarları andıran kayalar- Kayaların içinde kat kat altı yüz mağara- Mağarada ibrişim ve iplik ve top urganları büken ustalar- İç savaş aracı dolu yüzlerce mağara- Yiyecek olarak kullanılan yüz mağara- Sarnıçlarda çeşit çeşit yağlar, zift ve katran bulunan bir mağara- Yedi havuz içinde sığır ve manda derileri dilim dilim kesilip bal dökülerek yapılan reçel- Tuzlanmış balık, sığır, manda, koyun etleri depolanan mağaralar” (Çelebi, 2005, s. 452).

“Venedik'te San Marco meydanında seyyahlar, hatıra fotoğrafı çıkartmak için ellerinde yem, güvercinlerin tenezzül edip yaklaşımlarını beklerler. Bir gün kuşların iltifatlarına bir türlü mazhar olmayan şişman bir kadının sinirden hıçkırma hıçkırma ağladığını görmüştüm. Kuşlar nedense bu kadını sevmemişti”(Haşim, 1981, s. 196).

“Her zaman olduğu gibi büyük Avrupa şehirlerinin ilk etkisi, hep büyüleyicidir. Bir sokaktan ötekine geçerken, bir mükemmellikten ötekine geçtiğinizi sanırsınız. İlk bakışta insan hiçbir yerde dikkate değer bir eksiklik göremez. Beldenin gerçek yüzü ancak büyüünün etkisinden kurtulan ilk bakışlar tarafından keşfedilir” (Şehabettin, 2005, s. 105).

Nedim Gürsel'in anlattığı gezi yazısında “Eski Doğu Almanya ile Batı'nın sınırını çizen Elbe geniş yatağında, sazlıklar ve tarlalar arsından akadursun, kasabanın girişindeki köprüden geçerken bir gözetleme kulesi dikkatimi çekti. Kayınların arasına gizlenmiş, köstebek yavrularıyla delik deşik tarlaların ötesinde tuhaf bir görünüşü vardı” (Gürsel, 2012, s. 213).

Enis Batur'un Londraadlı yazısında “Londra yeşil bir şehir. Çınar, atkestanesi, kayın büyük bahçelerin, küçük ara meydanların vazgeçilmez anıtları. Geceleri kuyudan sesler geliyor. Yangın gününü, günlerini düşünmeden edemiyorum, bu defa başka bir koku sınıyor üstüme başıma, şehrin kömür kesilmiş teninin ardından kemikleri görünüyor, sonra veba zamanı: Ölüler yığılıyor

meydanlara, cardonlar sürü halinde yer değiştiriyor. Thames kabarıyor: City'nin bir köşesinden bakıyorum" (Batur, 2002, s. 115).

"Kadıköy'ü ve Moda Burnu'ndan geçtik dedik. Adalar kanalına girmeye başladık. Ne tarihi yerler! Gerçekten şu İstanbul ve Boğaziçi ve havalisi, tarihe büyük ve önemli yakınlığıyla zihinlerin faaliyetini artıracak önemli yerlerdendir" (Mithat, 2001, s. 34).

2.3.1.6. Makale

"Yalın bir tanımla herhangi bir konuda belli bir görüşü, belli bir düşünceyi savunan, kısa oylumlu (birkaç sayfalık) yazılardır. İddia ve ispat yazıları da denir bunlara. Bir bakıma gazete ve dergi yazısıdır makaleler" (Özdemir, 2000, s. 239).

Makale: "Bilim, fen konularıyla siyasal, ekonomik ve toplumsal konuları açıklayıcı veya yorumlayıcı niteliği olan gazete veya dergi yazısı" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 1330) anlamına gelmektedir.

"Herhangi bir konuda bilgi vermek, bir fikir veya konuya açıklık getirmek yeni görüş ve düşünceyi ileri sürmek, ele alınan konu üzerinde yapılan inceleme ve araştırma sonuçlarına göre deliller göstererek, bu yeni görüş ve düşünceleri desteklemek ve doğruluğunu ispatlamak gayesiyle yazılan bilimsel ağırlıklı gazete ve dergi yazılarıdır" (Korkmaz, Z., Parlatur, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatur, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 368).

Makale, düşüncelerin ağır bastığı bir edebi türdür. Makale ile bir görüş açıklanmaya, bir tez mantık kuralları dâhilinde gerekçelendirilerek savunulmaya çalışılır. Bilimsel makalede de edebi bir tür olan makalede de bu durum geçerlidir. Ancak burada örneklemin Türk edebiyatı olması sebebiyle bilimsel makale değerlendirilmeyecektir.

Reşat Nuri Güntekin'in "Lisan Meselesi ve Tiyatro" adlı makalesinden alınan bir örnek şöyledir: "Hakiki tiyatro, şiiri bizim bazı meşhur piyeslerimizde olduğu gibi güzelliği kaba bir tantana ile tafsil ve teşhir etmez, onu bilakis vakanın içine dağıtır, gömer ve şiir hafif bir rüzgâr geldiği yer belli olmayan rakik bir koku gibi dolaşır" (Yavuz, 1976, s. 260).

Reşat Nuri Güntekin, burada zihnindeki düşüncelerini düzene sokarak ifade etmiş; böylelikle iletişim kurmuş ve engellenmişliğini ortadan kaldırarak rahatlamıştır. Güntekin'in düşüncelerini kendi özgürlüğü ve kontrolü doğrultusunda ifade etmesi varoluşsal özelliklerle ilgilidir. Bilgileri farkındalığıdır. Bu makalede, yaşamsal her yaratıda olduğu gibi bu makaleyi yazmaya yönlendirdiği düşünülen cinsellik (yaşam) içgüdü, saldırganlık (ölüm) içgüdü, psişik enerji (libido) ve kateksis de vardır. Aynı zamanda Güntekin'in kendi bakış açısıyla düşüncelerini ifade etmesi de yaratıcılıktır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" romanı, Kaya Bilgegil' in "Edebiyat" ve Fuat Köprülü'nün makalesinden alınan şu satırlarda da Güntekin'in makalesindeki gibi benzer etkenler olduğu düşünülmektedir:

"Darlığı ile boğucu bir mahpus havasını andıran, tek cepheli bir mevzu içinde terleye terleye, bunala bunala, aşk dedikleri, fakat bu namda tanıdığımız hakiki ihtirasla hiçbir alakası olmayan, tatsız oyunlarını oynayan ve neticede bilmem nedense, çok def'a ölen veyahut öldüren bir sürü kukla. İşte bugünkü Türk romanının bir cümlede, belki biraz insafsız, belki biraz eksik, fakat herhalde doğru hülasası" (Tanpınar, 1992, s. 361).

Kaya Bilgegil Edebiyat adlı makalesinde "İnsan; hemcinslerinin kullandığı dil içinde kendini umumi olarak ferdi- ifade etmek için bir biçim bulur. Bu biçim; heyecan, hayranlık, ikna vb... maksatlara da az veya çok uygun düşecek hususiyet kazanır. Eser; tesirli olma gücünü; buradan alacaktır. Öncekileri örnek saydığı yalnız mevzu değil, gerektiği zaman –belki- mefhumları, hatta kelimeleri bile çekinmeksizin aldığı halde, Leyla vü Mecnun'da bizim için, neden herkesten önce bir Fuzuli vardır? Bu mana ile edebiyatı –eski bir tabirle- "merhum vaktini ve yerini bekleyen ve tek bir ehliyeti şahsın himmetiyle yazılacak, basılıp yayılacak olan her düşüncenin birikme yeridir" (Bilgegil, 1997, s. 255).

"Yunus'un yaratarak üzerine şahsiyetinin damgasını vurduğu ve tespit ettiği bu milli san'at şeklinin hususi seciyeleri şunlardır: Safvet ve samimiyet, dilde basit ve serbest söyleyiş, vuzuh (Açıklık). Onu okurken karşımızda sade, masum, ruhu şefkat dolu bir dervişin ilahi bir lisanla terennümünü duyarız; ruhunu pek eski bir

aşına gibi bize açan bu derviş, Hakk'a karşı feryatlarında, hitaplarında da daima en tabii bir sadelik ve temizlikle bağırır, ağlar, itiraz eder" (Köprülü, 2003, s. 289).

2.3.1.7. Fıkra

Fıkra, "Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli güldürücü hikayecik, anekdot", "gazete veya dergilerde gündelik konuları bir görüş veya düşünceye bağlayarak yorumlayan ciddi veya eğlendirici yazı türü" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 695) anlamlarına gelmektedir.

Buradaki birinci anlam Nasreddin Hoca Fıkraları gibi güldüren fıkra türü; ikinci anlam ise gazetelerde yer alan düşüncelerin birinci tür fıkraya göre biraz daha ciddi bir şekilde gazete ve dergilerde anlatıldığı edebi türdür. İki edebi tür, aynı adı taşımakla birlikte birbirlerinden farklı özelliklere sahiptir. Bu iki ayrı türdeki fıkranın ortak özelliği, ikisinde de düşüncelerin ifadesinin ağır basmasıdır. Başka bir deyişle ikisinde de yazarın düşüncelerini paylaşma gereksinimi esastır.

İkinci tür fıkra için başka bir tanım da şöyledir: "Bu tür yazılara köşe yazısı adını da veriyoruz. Fıkra ya da köşe yazısı, gazete ve dergilerin belirli sütun ya da köşelerinde yayımlanan, güncel, siyasal, toplumsal sorunları ele alan, bunları ayrıntılara inmeden işleyen, başlıklı ve yazarı belirli yazı türüdür" (Özdemir, 2000, s. 243).

"Günlük siyasal, sosyal ve kültürel olaylar başta olmak üzere serbest bir şekilde seçilmiş herhangi bir konuyu, bir meseleyi belli görüş ve düşünceye göre alıp işleyen, yorumlayan; ele aldığı konu etrafında bir kamuoyu oluşturma amacı taşıyan, kısa ve özlü, çoğunlukla sade ve konuşma diliyle yazılmaya çalışılan gazete ve dergi yazılarına fıkra denir" (Korkmaz, Z., Parlatır, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatır, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 368).

Hem gazetede yazılıp paylaşılan hem de mizahi bir anlatım biçimi olan fıkra, düşünce ağırlıklıdır. Başkalarının düşüncelerini farklı bir bakış açısı sunarak etkileme güdüsü vardır. Bu iki tür de daha çok toplumsal etkenlerle ilgilidir. İkinci tür fıkranın tanımları değerlendirilecek olunursa; fıkranın günlük, siyasal, sosyal ve kültürel olaylar hakkındaki konuların bir kamuoyunda paylaşılma amacının varlığı anlaşılmaktadır. Ağırlıklı olarak toplumsal konular olmak üzere kişisel konularında

kamuoyu ile paylaşılması söz konusudur. Hitap edilen kitle toplumdur. Burada yazarı toplum ile iletişime geçmeye yönelten etken sosyal duygudur (sosyal ilgidir). Aynı zamanda yazar düşüncelerini kamuoyunda paylaşarak bir okur kitlesi edinerek toplumsal bir statü elde eder. Yazar, fıkrada kendi düşüncelerini mantıksal bir çerçeve içerisinde yazar ve okurlara farklı bir bakış açısı ile ışık tutarak onların bazı konulara karşı tutumunu değiştirme amacı da güder. Bu durum da toplumsal düzeni sağlamakla ilgilidir. Çünkü düşünceleri değişen insanın duyguları ve davranışları da değişir. Kamuya hitap eden fıkra yazarı böylelikle dolaylı olarak toplumsal düzeni biçimlendirir. Yazılan her fıkra, toplumun o zamanki durumunu yansıtır. Yazılan tüm fıkralar arşivlenir. Bu arşivlenen yazılar kültürün yeni nesillere aktarımını sağlar. Tüm bu etkenler yazarın topluma ait olma (aidiyet) duygusu ile gerçekleşmektedir. Görüldüğü üzere fıkra yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler içerisinde toplumsal etkenler oldukça belirleyicidir.

Daha çok mizahi bir şekilde yazılan, güldüren ve düşündürülen fıkra türünde de toplumsal etkenler ağır basmaktadır. Ancak bir durum farklılık arz eder. Bu tür fıkralar önce halk içinde söylenerek nesilden nesile aktarılan sözlü edebiyat ürünleri olmuştur. Yazıya sonradan geçirilmiştir.

Eflatun Cem Güney, Nasreddin Hoca fıkralarını derleyerek yazıya geçirmiş ve yazma gereksimini şöyle açıklamıştır.

“Ağızdan ağıza bir gelenek halinde sürüp gelen bu bergüzarları har vurup harman savuranlardan kurtarmalı, efsanelerimiz, masallarımız, halk hikâyelerimiz gibi kıssalarımızı da hal ağzı ve zevkiyle işleyerek çocuk ve halk eğitimine yarar nüshalarını meydana getirmeliyiz. Biz, boynumuza düşeni yapıyor, rahmetli oğlunun başladığı bu işi bitirmeye çalışıyoruz. Bunlar şerbetli fkracıların ballandıra ballandıra anlattıkları kadar olmasa da az çok ağız tadıyla okunabilirlerse, 'halk eğitimi' vazifemizi de yapmış olmanın zevkini duyacağız" (Güney, 1995, ss. 5-6).

Eflatun Cem Güney'in bu açıklamasından yola çıkılarak Nasreddin Hoca fıkraları ile ilgili olarak şunlar söylenilebilir: Söylenilmesinde toplumsal etkenler esastır. Nasreddin Hoca'nın halka hitap etmesi onu yönlendiren sosyal duyguyu (ilgi) göstermektedir. Halkı eğiterek hem toplumsal statü edinmiş hem de toplumsal düzeni sağlama çabası göstermiştir. Bu çaba onun topluma aidiyetin ile gerçekleşmiştir.

Bu tür fıkrada da toplumsal etkenlerin ağır bastığı görülmektedir.

Fıkra yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan uğraşsal etkenlerin de meşguliyet ve kişiden kişiye göre değişmekle birlikte meslek olduğu düşünülmektedir. Meslek olarak kastedilen de yazarlıktır. Uğraşsal etkenlerden meşguliyet, her iki fıkra türü için de söz konusudur.

Fıkra yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin, yazarı diğerleriyle ilişki kurmaya yönelten yalnızlık; duygu ve düşüncelerini paylaştığı iletişim; kendine özgü düşüncelerini paylaşarak önlemeye çalıştığı yabancılaşma; duygu ve düşüncelerini paylaşarak engellenmişliği ortadan kaldırma çabası; kendini yazılarıyla varederek ve bir şeyleri kontrol etmeye çalışması gibi varoluşsal özellikler, içindeki yazma potansiyelini kullanarak kendini gerçekleştirme; zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; farkındalık; yazılarıyla var olmaya yönelten cinsellik (yaşam) içgüdü; düşünceleri etkileyerek onları kırmaya yönlendiren saldırganlık (ölüm) içgüdü; psişik enerji (libido); kateksis; farklı bir bakış açısını içeren yaratıcılık; yazılar yoluyla edinilmek istenen saygı, sevgi ve ait olma ile kişinin yetersiz hissettiği özelliklerini telafi etmeye çalıştığı üstünlük çabası olduğu düşünülmektedir.

Nasreddin Hoca'nın "Sen de Haklısın" fıkrası:

"Bir gün, elleri birbirinin yakasında iki davacı gelir Hoca'ya. Önce biri, yana yakıla davasını anlatır; Hoca can kulağıyla dinledikten sonra: 'Haklısın, oğul!' der. Bunun üstüne, öteki: 'Kazın ayağı öyle değil, bir de beni dinleyin.' der, öyle bir anlatış anlatır ki hak vermemek elden gelmez: 'Sen de haklısın, baba!' der Hoca. Karısı, bu hükmü duyunca, bir yaşına daha girer: 'İlahi efendi, böyle şey olur mu? Ya bu haklı ya o haklı' deyince, Hoca tutar: 'Sen de haklısın, karı!'der" (Güney, 1995, s. 88).

Burada Nasreddin Hoca'nın fıkrasının ince bir düşünüşün ürünü olduğu görülmektedir. Mizahi görünümlü bir ciddiyettir. Burada Nasreddin Hoca'nın fıkra söylemesini oluşturan toplumsal etkenlerin sosyal duygu (sosyal ilgi); toplumsal statü; toplumsal düzeni sağlama ve topluma ait olma ile aidiyet etkenleri olduğu düşünülmektedir.

Aşağıda verilen örnekler gazetelerde yayımlanan fıkralardan alınmıştır. Bu örneklerde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden toplumsal olanların ağır bastığı düşünülmektedir. İki örnekte de topluma, bir kamuoyuna hitap edilmektedir. Bu da yazarlarını kendilerinden başka insanlarla iletişim kurmaya yönlendiren sosyal duygu (ilgi); topluma aidiyet/ait olma; toplumsal statü ve toplumsal düzeni sağlama ile ilgilidir. Uğraşsal etkenlerden de meşguliyetin varlığının olduğu söylenilebilir. Doğan Hızlan'ın ve Oktay Akbal'ın fıkra yazma gereksinimi oluşturan uğraşsal etkenlerinin meşguliyet ve meslek olduğu düşünülmektedir.

Bu iki örnekte de fıkra yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin tamamının etkili olduğu söylenilebilir. Tekrara düşmemek için ayrıntılandırılmamıştır.

Doğan Hızlan'ın “Enis Batur'un Edebiyat Haritası” adlı fıkrasında;

“Enis Batur, okumalardan elde ettiği bilgiyi, beğeniye bir kaynak zenginliği içinde sunmasını bilen edebiyatçılardan. Bilgi ve zevk bileşkesinde değişik türlerin çağrışımları, izdüşümleri var. O yazıları yalnız bir edebiyatçının değil bir kültür adamının ürünleri olarak okumak gerek”

Oktay Akbal'ın “Güz Şiirlerle” adlı fıkrasında;

“Şubat günlerinde Erenköy! Yaşlı insanların güneşe kavuştuklarında duydukları sevincini bilir misiniz? Yaşayanlar, yaşayacak olanlar er geç anlar! Bahçeye açılışı pencerelerin, bahçede doluşan kedilerin, ürkek tavukların, horozların getirdiği bambaşka bir güz... Ben her zaman şiiri ararım. Hemen her şeyin bir şiiri vardır. Orhan Veli'nin “*rakı şişesinde balık olsam*” şiirindeki gibi.. Değişik bir yaşam arayanlara git işte sokağa bak, çevreye bak, derim ben. Sokakta her şey vardır. Kış günlerindeki kapatılmışlığın ardından gelen güzellikler ya da çirkinlikler. İyinin de kötünün de güzelin de çirkinin de şiirleri olduğu gibi. İlk şiir defterimi bir bulsam... Ne yapsam da o günlere azıcık geri dönsem!”

2.3.1.8. Deneme

Deneme "Herhangi bir konuda yeni ve kişisel görüşlerle bezenmiş bir anlatım içinde sunulan düz yazı türü" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 495) olmakla birlikte "Özgür ve seçilen bir konuda gelişen, öğretici ve düşünsel yönler içeren, bir konuşma havası içinde biçimlenen, genellikle orta uzunlukta bir yazı" (Özdemir, 2000, s. 251) anlamına gelmektedir.

Başka bir tanım ise "Yazarın, serbestçe seçtiği herhangi bir konu üzerinde, kesin hükümlere varmadan, kendi şahsi görüş ve düşüncelerini anlattığı, orta uzunluktaki düz yazı türüne deneme denir" (Korkmaz, Z., Parlatır, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatır, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 364).

Deneme, yazarın kendi kendisiyle konuşması, dış dünyayla da ilgisi bulunan yaşantıları yazarın kendi içinde özümsemesidir. "Öyle ki; (denemenin) yazarı, gezindirir. İç gözünün dışında birkaç gözle dış dünya gerçekliğine baktırır. İlk adımda derleyicidir: Okur, anlar, kavrayıp yorumlar; tanıklık eder, iç sesini dinler, başkaldırır... Bakışını eleştirel kıyılardan geçirerek sorgulayıcı kılar. Hayatı anlamak derdi varoluş bilgisini akkor kılmaya yöneltir onu" (Andaç, 2009, s. 10) Deneme yazarı, "Tasarlayıcıdır; düşüncenin izlerinden gider çünkü. Neden niçinlere bakarken sorgulama yetisini yeni düşünce kapılarını açmada kullanılır. Bu noktada "yeni söz gerek" diyerek yazıda var olmak/yaşamak düşüncesine yönelir. Bunu da belli bir konu/izlek/düşünce/söylem ekseninde dillendirir" (Andaç, 2006, s.10).

Deneme, yazarın kendi iç dünyasına yolculuğa çıktığı, duygularını ve düşüncelerini özgürce dile getirdiği edebi bir türdür. Bu yüzden de yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler ağırlıklı olarak kişiseldir.

Bunlar, deneme yazarının kendi kendisiyle iletişime geçerek, tek başınalığın hazzını duyumsama ve yalnızlık duygusundan uzaklaşması; yazarak kendini özgürce ifade etmesiyle hem yabancılaşmayı önlemeye çalışması hem de engellenmişliğini ortadan kaldırmaya çabalayarak rahatlamasıdır. Aynı zamanda deneme yazarı, kendisini ve dünyayı anlamak; varoluşunu anlamlandırmaya dair merakını yazarak gidermeye, farkındalık bilincini geliştirmeye çalışır. Böylelikle, bu süreçte içindeki yaratıcılık potansiyelini kullanarak kendini gerçekleştirme yolunda ilerler. Deneme yazmak yazarın zihnindeki düşüncelerini düzene sokmasının bir yoludur. Bunlara ek

olarak, varoluşunu duyumsamaya yönelten cinsellik (yaşam) içgüdü; karşı olunan fikirlerini dile getirmeye yönelten saldırganlık (ölüm) içgüdü; yaşam eylemlerinin tümünde yer alan psişik enerji ve kateksis; yaratıcılık; deneme yazarının kendi ruhundan bir parça olan yazısına aktardığı sevgi; yazı ile kontrol edemediği olayları, yaşantıları telafi etmeyi sağlayan üstünlük çabası da deneme yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerdendir.

Uğraşsal etkenler ise meşguliyet ve yazarlık mesleğidir.

Deneme yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenlerin çok fazla belirleyici olmadığı düşünülmektedir. Bunlar içerisinde insanı diğerleriyle iletişim kurmaya yönelten sosyal duygunun (sosyal ilginin) diğerlerine nazaran daha etkili olduğu söylenilebilir.

Sabahattin Eyüboğlu “Mavi ve Kara” adlı deneme kitabında (Zehir Yeşili Denemesi) Sait Faik’in “Mahalle Kahvesi” öyküsü üzerindeki düşünceleri paylaşır:

“Sait Faik’in öfkesi, hayatın güzel olması mümkünken, insanların elinde iken, çirkin olmasından doğuyor. Deva henüz belli değilse bile dert artık bellidir. Zehir yeşili içinde bile şehrin kaderini değiştirebilecek olan kaygı belirmiştir: ‘Bu şehir artık şehre benzemeli, ama nasıl? Nasıl mı? Sen mi çare düşüneceksin? Gülerim. Ama evvela sen, yazıcı; bırak eşekliği artık; olmazsa yazma...’ Edebiyatı şehrin hayatına bağlayan bu sözler acı olmasına acı ama insanı dünyasına küstüren cinsten değil: içlerinde bir yeniden doğuş arzusu var. Zehir yeşilinde çamura batmış bir insan yıkanmak istiyor” (Eyüboğlu, 2009, s. 98).

“Geçip Giden Yazlarda” adlı denemesinde Oktay Akbal:

"Hep bize göredir kentler, yaşamlar, aşklar! Kendiliğinden bir önemleri, anlamları yoktur. Biz veririz o değeri, anlamı... O da gelip geçicidir. Bir şarkının duyulup yitmesi gibi” (Akbal, 1998, s. 65).

"Deneme, eleştiriyle kendini sınırlayan yazarın durduğu yerden kalkıp adanın çevresindeki sulara kulaç atmasına benziyor. Kendini kısıtlamışken özgürleşmesine, umursamadığı yerlerini keşfetmesine, bilmediği sulara açılmasına, derinlerdeki hayatı merak etmesine" (Gümüş, 2008, s. 14).

"Yazmaya oturduğumda hiçbir şey çok açık değildir. Net olan temel düşünce ve izleklerdir. Gerisi serüven. İnsanı yazmaya çeken müthiş bir serüven. Olaylar, yarattığım kişilerin sahiciliğine, derinliğine göre değişir. Kimi zaman onlara egemen olamadığım da olur. Her metnin bir iç mantığı, tutarlılığı, diyalektiği vardır çünkü. Kahramanlarım kendi sonlarını kendileri hazırlar ve yazarlar. Tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi. Heyecan verici olan budur, bağımlılık yaratan da" (Aral, 2004, s. 20).

2.3.1.9. Günlük

Günlük, "Günü gününe tutulan hatıra, günce, muhtıra; günü gününe tutulan anı yazısı ve bu yazıları içine alan eser, günce" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 813) anlamlarına gelmektedir.

Yazma becerisinin ürün haline dönüşen bir türü olan günlük, insanın günü gününe veya birkaç günde bir yaşadıklarını, duygularını ve düşüncelerini yazmasıyla oluşur. İnsan, zamanda iz bırakarak kalıcı olmak ister. Aynı zamanda, insanın yaşadığı binlerce an zamanla hafızasının derinliklerine doğru gider. İnsan, zamanla bu yaşananlardan uzaklaşır. Oysa günlükte anlatılanlar okundukça yaşantılar çağrışım yoluyla hafızadan geri çağrılır ve insanın onları daha net bir şekilde hatırlamasını sağlar. Bu hatırlama ile insan, kendisine ve yaşamına dair farkındalık bilincini her geçen gün geliştirir. Yazılan günlükler geriye bakılıp okununca insanın kişisel ve ruhsal gelişimi hakkında ipuçları verir. Bu yüzden günlüklerin insan yaşamı içinde çok önemli bir yeri vardır.

Günlük yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler ağırlıklı olarak kişiseldir. Günlük yazımında insanın kendi kendisiyle iletişimi söz konusudur. "İçe dönük günlüklere gelince, bunlara ruhbilimsel günlük de diyebiliriz. Günlükçü gözlerini kendi içine çevirir, kendini tanımaya çalışır" (Özdemir, 2007, s. 186). Hemen hemen her günlüğün içedönük olduğu düşünülmektedir.

İnsan, olumlu duyguları olduğu zamandan daha çok acı veren olumsuz duygular hissettiği zaman anlatma gereksinimi duyar. Anlatamadığı duygular, insanda engellenmişlik hissi yaratır ve onda rahatlama gereksinimi uyandırır. Böylelikle insan, acı veren engellenmişlik duygusundan uzaklaşmanın yollarını arar. İnsanın kendi kendisiyle dertleşme, kendisiyle iletişim kurma çabaları da engellenmişliği ortadan kaldırma çabalarından birisidir. Günlük yazarak, dertleşen

insan, bu süreçte kendisini anlamaya başlayarak anlaşılmanın verdiği yalnızlık hissinden uzaklaşır. İnsanın anlamlandırma merakı da günlük yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlar. Çünkü insan hem farkındalıkları ile yazar hem de günlük yazdıkça farkındalığı artar. İnsanın kendi bilinmez yönlerine dair duyduğu merak giderilmeye başlanır. Günlük yazıldıkça zihindeki düşünceler düzene sokulur, yaratıcılık potansiyeli kullanılır, insanın var olan potansiyelini kullanıp kendini gerçekleştirme giden yolda büyük adımlar atılmış olunur. İnsanın cinsellik ve saldırganlık içgüdüleri de onu günlük yazmaya yönlendirir. Kişi, böylelikle ölümsüzleşmiş, yaşamını devam ettirmiş, yıkmak istediği yaşantıları günlüğünde yıkmış olur. İnsanın her eylemine yön veren psişik enerji (libido) ve kateksis de günlük yazma sürecinin temelinde yer alır. İnsan, günlüğü vasıtasıyla kendisi ile sevgi bağı oluşturur. İnsan ölümsüz olma yazgısını dolaylı olarak değiştirerek üstünlük çabası göstermiş olur. Böylelikle de yetersizlik duygusundan uzaklaşır. Varoluşsal olarak ölümsüzleşir. Tüm bunlar günlük yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerdir.

“Özel günlüklerin, başka bir deyişle ruhbilimsel ya da içedönük günlüklerin karamsar bir yanı vardır. Yazgılarından, içerisinde buldukları doğal ve toplumsal çevrelerinden yakınılar bu tür günlükleri yazarlar. Nedeni de aşırı derecede duygun kişiler olması, duyarlılıklarıyla günlük gerçeklerinin birbiriyle uyuşmamasıdır” (Özdemir, 2007, s. 187). Buradan yola çıkılarak da insanın günlük yazarak yabancılaşmamaya çalıştığı söylenilebilir. Çünkü insanın kendi gerçeklerini düşünerek, onları kendine özgü bir dille ifade etme çabası onun duyarsızlaşmasını engeller. Çünkü “... günlük tutmak, benliğin var olmasına yol açan yararlı yöntemlerden biri olabilir” (Navaro, 2002, s. 143).

"Demek oluyor ki günlükler, yazarların kendi kendileriyle dertleşme, konuşma gereksiniminden doğmuştur. Böyle olunca yayımlanmak ereğiyle yazılmıyor demektir. Gerçekten de çoğu yazar, yayımlama amacıyla tutmaz günlüğünü. Ama büyük bir bölümü de yayımlama ereğiyle günlük tutar. Yazar, yaşadığı günler içinde duyduklarını, öfkesini, sevincini, bunalımlarını içtenlikle bir anlatımla dile getirir. Bu tür yazılar o yazarı, çevresini, yaşadığı günleri tanımamıza yarar" (Özdemir, 2000, s. 259). Buradan da günlük yazımındaki kişisel etkenlerin ağır bastığı anlaşılmaktadır.

Günlük yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan uğraşsal etkenler ise meşguliyet ve meslektir. Uğraşsal etkenlerden meslek, genellikle yazdıklarını yayımlama gereksinimi duyan yazarlarda bulunmaktadır. Bu durum aşağıda verilen her örnek için geçerlidir.

Günlük yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin, kişisel ve uğraşsal etkenlerden daha az etkili olduğu düşünülmektedir. Diğer insanlarla paylaşılma amacı güdülen günlüklerde sosyal duygu (sosyal ilgi), toplumsal statü, topluma ait olma (aidiyet), toplumsal düzeni sağlama ve kültürün yeni nesillere aktarımı etkenlerinin hepsinin varlığı düşünülmektedir.

Nurullah Ataç'ın "Günce (1953-1955)" adlı kitabından yola çıkılarak onun günlük yazma gereksinimini oluşturan kişisel etkenlerin kendi kendisiyle kurmak istediği iletişim, varoluşsal olarak ölümsüz olma, zamanda iz bırakma gereksinimi; zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; kendini anlama ve anlamlandırma ile ilgi olan farkındalık; yaşamı sürdürmeye yönelten cinsellik (yaşam) içgüdü; zamanda yaşatmak istenilmeyen yaşantıları değiştirmeye, yazıda yer verilmemeye yönelten saldırganlık (ölüm) içgüdü; engel olmak istediği yabancılaşma; psişik enerji (libido) ve kateksis; yaratıcılık; zamana yenik düşmeyi telafi etmeye yönelten üstünlük çabası olduğu düşünülmektedir.

"Günce, sizin anlayacağımız 'Hatıra Defteri', Firenklerin *journal* dedikleri. Bu *jurnal* sözünü duyunca belki de Monsieur Gide'i düşünürsünüz, benim de ondan özendiğimi sanırsınız. Hayır, öyle bir günce değil benimki. Bu yaştan sonra başlanır mı öylesine? İsterdim doğrusu, benim de çocukluğumdan, hiç olmazsa gençliğimden beri tutulmuş bir güncem olsun isterdim. Kendi kendimi bulurdum onun sayfalarında. Geçmiş yılın bir günündeki ben, artık ölmüş bir adam, hem ben hem de ben değil. Onunla bir ilişim yok gibi geliyor bugün bana ama var, anlıyorum onun dediklerini, başka herhangi bir kişinin dediklerinden çok daha iyi anlıyorum, gerçekliğini şüphesiz olarak biliyorum, düşüncelerinin, duygularının, bugün bana en yanlış gelen düşüncelerinin, en acayip gelen duygularının bile gerçek olduğunu, doğru olduğunu biliyorum. Ah! Çocukluk yıllarımdan beri, hiç olmazsa gençlik yıllarımdan beri günce tutsaydım! Ama tutamadım" (Ataç, 2000, s. 7).

Salah Birsel'in "Bay Sessizlik" adlı kitabından yola çıkılarak onun günlük yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerinkendi kendisiyle bir arkadaş gibi dertleşerek yalnızlık duygusundan uzaklaşma; duygu ve düşüncelerini paylaşarak iletişim kurma; engellenmişliği ortadan kaldırma ve rahatlama; farkındalığını dile getirme; içindeki yazma potansiyelini ortaya çıkararak kendini gerçekleştirme; yaratıcılık; zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; cinsellik (yaşam) içgüdüsü ve saldırganlık (ölüm) içgüdüsü; psişik enerji (libido) ve kateksis; üstünlük çabası; uğraşsal etkenlerden de meşguliyet ve meslek olduğu söylenilebilir.

"8 Nisan 1989 Gökyüzü düşünülünce gökyüzüdür. Her nesne, her yaratık, her Semerkant mavisi, her turna katarı, her kuduz köpek, her sihirli yaprak otu, her patlak istepne, her ihihihhi (tay kişnemesi), her küllenmiş çağla, her utkuncu dilber, düşüncenin ekranında belirince sesli sesli solumaya başlar. Çinli düşünür Lao Tzu: "Düşüneceğin şey her zaman yetkin ve etkin olmalıdır." der. Ona göre, herkesler uğruna dimağlarını torba gibi silkeleyen, büyük adamlardır. Onlar üst kata çökmüşlerdir. Ne ki, sözleriyle şap şap kalabalığın arasına sinerler. Halkın önünde görünseler de bedenlerini geride tutarlar. Deniz kıyısı da düşünceye boca edildiğinde deniz kıyısıdır" (Birsel, 1990, s. 61).

Ece Ayhan'ın günlüklerinden alınanlara bakıldığında yaşanılanları kalıcı hale getirmek, onları ölümsüzleştirmeye yönelten cinsellik (yaşam) içgüdüsü ve yer verilmeyen yaşantıları dolaylı olarak yok saymaya yönelten saldırganlık (ölüm) içgüdüsü; psişik enerji (libido) ve kateksis; zamanı yazarak alt etmeye yönelten üstünlük çabasının ve varoluşsal özelliklerin olduğu düşünülmektedir. Uğraşsal etkenlerden de meşguliyetin onun yazma becerisini gereksinim haline dönüştürdüğü söylenilebilir.

Ece Ayhan'ın günlüklerinden alınan iki günde de yaşanılanlar nesnel bir şekilde yazılmış; kişisel duygu ve düşüncelere yer verilmemiştir. Bu durumun da Ayhan'ın hem engellenmişliği ile hem de yabancılaşması ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

"29 Nisan 1975-Salı. Ve Zürih Gölü'nde vapurla ilk gezi. 1.30 saat tuttu" (Ayhan, 1997, s. 83).

Başbozuk günceler “30 Nisan 1975- Çarşamba. Yalnızca Tanpınar geldi Cevat’tan” (Ayhan, 1997, s. 83).

Melih Cevdet Anday’ın ‘Bir Defter’ den adlı günlüğünden alınan satırlardan yola çıkılarak kişisel etkenlerin onun kendi kendisiyle iletişim kurma, yalnızlık duygusundan uzaklaşma, duygularını paylaşarak engellenmişliği ortadan kaldırma ve rahatlama, yaşananları kalıcı hale getirmeye yönelten cinsellik (yaşam) içgüdü; yer verilmeyen yaşantıları dolaylı olarak öldüren saldırganlık (ölüm) içgüdü; psişik enerji (libido) ve kateksis; varoluşsal özellikler; zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi ve üstünlük çabasının; uğraşsal etkenlerden de meşguliyetin onun yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağladığı düşünülmektedir.

“Bu sabah Yaşar’la İdris’i bekledim, çıkmadılar. Demek ki İlhan’la, Handan Selçuk’un söyledikleri 11 Eylül tarihi onların hareket tarihleriymiş. Evde hatırladım. Öğle yemeğini kulüpte yedim. Aklım, ruhum rahatsız. Eve döndüm” (Anday, 2008, s. 53).

Oktay Akbal’ın günlük yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin duygu ve düşüncelerini anlatma ile ilgili olan iletişim; duygu ve düşüncelerini ifade ederek engellenmişliği ortadan kaldırma çabası; rahatlamak; travmatik yaşantısını tekrar yaşayıp yazarak zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; varoluşsal özellikler, büyükbabasını ölümsüzleştirmeye yönelten cinsellik (yaşam) içgüdü; psişik enerji (libido) kateksis; farkındalık, büyükbabasına duyduğu sevgi; ölüme karşı çaresizliği telafi etmeye güdüleyen üstünlük çabası; uğraşsal etkenlerin de meşguliyet olduğu düşünülmektedir.

“5 Haziran Pazar/ *Büyükbabamın ölümü* 19 yıl oldu büyükbabam öleli. 83 yaşındaydı. Alman hastanesinde birkaç gün sürdü yaşamla boğuşması. 5 Haziran günü öğleye kadar kapısının önündeydik. İçeriden acayip sesler geliyordu. Akşama çıkmayacaktı. Bir gün önce beni tanımıştı. Eliyle bir şeyler anlatmak istedi, <<yazıyor musun>> diye mırıldandı. <<Evet>> dedim. <<Yaz yaz>> dedi. Ölümünden bir gün önceye kadar cep defterlerine notlar almıştı. Hastane izlenimleri, hemşirelerin adı. Son satırları şunlar oldu: <<Eller evinde eller el...>> Belki de hastanede değil, bir akrabanın evinde yattığını sanıyordu. Hep o korkunç sesleri duydum öğleye dek. Dayanamadım, sokağa fırladım. Beyoğlu’na koştum,

sinemaların önünde dolaştım. Birinde eski bir film oynuyordu, Rita Hayworth'ın <<Kanlı Meydanlar>>1. Girdim, biraz seyrettim, sonra çıktım. Hastaneye koştum. Büyükbabam ölmüştü” (Akbal, 1989, s. 131).

Örneklerde de görüldüğü gibi günlük yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler ağırlıklı olarak kişisel etkenlerdir. Her günlüğün yayımlandığı göz önünde bulundurulduğunda toplumsal etkenlerden sosyal duygu (sosyal ilgi), toplumsal statü; toplumsal düzeni sağlama; kültürün yeni nesillere aktarımı, topluma ait olma ve aidiyet etkenlerinin de varlığı söylenilebilir. Ancak asıl belirleyici olanın insanın anlama ve anlamlandırma gereksinimi ve kişisel etkenler olduğu düşünüldüğü için; günlüklerden alınanlar kişisel etkenler bağlamında değerlendirilmiştir.

2.3.1.10. Yaşam Öyküsü (Biyografi)

Biyografi, "Öz geçmiş" (TDK Türkçe Sözlük 2005, s. 228) anlamına gelmektedir. Fakat “Kişilerin salt özgeçmişleriyle ilgili bilgileri kuru kuruya sıralama değildir yaşamöyküsü. Gerçekte işin içine düş gücünü karıştırmadan bir karakter oluşturma, o kişinin yaşama serüvenini olduğu gibi yansıtma işidir. Buna “sergileyici yaşamöyküsü” de denilir” (Özdemir, 2007, s. 206-207).

“Sergileyici yaşamöyküsünün yanında bir de “yapıntısal (fictional) yaşamöyküsü” de vardır. Yazar bu tür yaşamöyküsünde olabildiğince kendini siler, bunun yerine kahramanın (yaşamöyküsü yazılanın) iç dünyasına girer, onun gibi duymaya, onun gibi davranmaya çalışır. Anlatılanların tümü olmuş, yaşanmış şeylerdir gerçekte. Ama bunları sanki düşsel bir düzen içinde vermektedir yazar” (Özdemir, 2007, s. 207).

"Edebiyat, sanat, siyaset, askerlik, spor... gibi alanlarda ünlenmiş kişilerin yaşamını anlatan yazılara yaşamöyküsü diyoruz. Yaşamöyküleri de çeşitli yönlerden okurların ilgisini çeker, onları etkiler. Şöyle ki tıp dalında olsun, ya da fizik dalında olsun bir bilginin buluşunu yapabilmek için katlandığı sıkıntılar, gösterdiği direnme gücü, onu bu alana iten etkenler, içinde yetiştiği toplumsal ortam bir öykü, bir roman kadar bizi ilgilendirir" (Özdemir, 2000, s. 263).

Biyografi, bir başkasının yaşamını anlatmaktır. Genellikle o bir başkası, toplumda yer etmiş büyük bir kişidir. O kişinin yaşamına yazıda hükmetme kudreti biyografi yazarının elindedir. Burada üstünlük çabası göze çarpar. Onu yaşatmak, kalıcı hale getirerek ölümsüzleştirmek cinsellik içgüdüğü ile o kişinin yaşamındaki bazı şeyleri yok sayarak dile getirmemek, değiştirmek de saldırganlık içgüdüğü ile ilişkilidir. Biyografi yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesi sağlayan kişisel etkenlerin başka bir insanın yaşamıyla iletişim kurma, engellenmişliği ortadan kaldırma ve rahatlama, başka bir yaşama karşı duyulan merak, varoluşsal özellikler, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, yaratıcılık, o insana duyulan sevgi ve saygıdır. Toplumsal etkenler ise bir başkasının yaşamına yönlendiren sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma/aidiyet, toplumda kabul gören birinin yaşamını anlatmakla gelecek olan toplumsal statü, o kişiyi ölümsüzleştirerek onunla beraber kültürün yeni nesillere aktarımı ve insanların dolaylı yünden eğitimi ile toplumsal düzeni sağlamaktır.

Uğraşsal etkenler ise meşguliyet ve yazarlık mesleğidir.

Aşağıda verilen biyografi örneklerinde, yukarıda söz edilen biyografi yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler geçerlidir.

Ayşe Kulin, Aylin Radomisli Cates'in biyografik romanını yazmıştır:

"Yazılanlar, onun kişiliğinin tam hakkını veremeyecektir. Bu kitap onu sevenlerin yardımıyla, coşkuyla bağlandığı bu dünyaya, ondan bir ses kalsın diye yazıldı. Ve geride bıraktığı dostlarına ondan bir elveda" (Kulin, 1997, 8).

"Kentlere, kıtalara yaşantılara sığamayan Aylin... Büyük başarılar, büyük yalnızlıklar, büyük aşklar ve büyük acılar" (Kulin, 1997, s. 13).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun biyografisine "Hikâyeler" adlı kitabındaki "Hayatı" bölümünde yer verilmiştir:

"Yakup Kadri, 17. Yüzyılın sonlarından başlayarak Saruhan Vilayeti denilen Aydın ve Manisa bölgesinde hüküm sürmüş Karaosmanoğlu sülalesindedir. Mısır'da İbrahim Paşa Konağı'na yerleşen ve orada İkbâl Hanım'la evlenen Kadri Bey'in oğludur" (Karaosmanoğlu, 1997, s. 9).

Süheyl Ünver'in Yahya Kemal'in Dünyası adlı yapıtında "Kendisi" yazısında Yahya Kemal'i anlatmıştır:

"Gençlere söz vermek mühim bir şeydir. Ben sözünde durur bir adamım. Bütün hayatımı gençlere ve Türklere verdim. Gençlerin içinde yaşadım. Mütareke senelerinde Darülfünun'un başında bulundum. Gençlerden ayrılmadım. Gençlerle beraber bugüne geldim" (Ünver, 2000, s. 119).

Battal Gazi'yi anlatan bir biyografi de şöyledir:

"Müslüman Türkler arasında gazi-veli kimliğiyle ünlenen, hayatı menkıbelere, şiirlere, romanlar, filmlere konu olan "Seyyid Battal Gazi", bu konudaki farklı görüşler ne olursa olsun özel anlamda, doğduğu yer itibariyle Malatyalı; mezarının bulunduğu er itibariyle Eskişehirli bir isimdir. Genel anlamda ise bütün Müslüman ve Türk coğrafyalarında kabul görmüş milli ve dini bir destan kahramanıdır. Bu yüzden onu misyonu itibariyle "Yunus Emre " ve "Nasreddin Hoca" gibi Anadolu'yu mayalayan diğer büyüklerimizle birlikte düşünmek doğru olacaktır. Çünkü yaşadığı asır onlardan daha önceki bir zaman dilimi olmasına karşın "Anadolu'nun Türk İslam kimliği kazanmasında ve bu topraklarda yeni bir medeniyet yapısının kurulmasında bu üç ismin çok özel bir yeri ve önemi vardır" (Özçelik, 2009, s. 9).

Özdenoğlu (2000) yazdığı Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun biyografisinden örnek satırlar da şöyledir:

"Bedri Rahmi Eyüboğlu; kabına sığmayan, yaşam dolu, coşkulu bir insandı. Gönül zenginliğini tüm dostlarıyla paylaşan, yapmacıksız candan bir insan. Karadenizli olduğunu ilan eden burnuyla, erkek çizgiler ve sere serpe yaşantısıyla kadınlar katındaki başarısını, başka hünerlerine borçlu olmalıydı. Bedri Reis 'şeytan tüyü' taşıyor olabilirdi. Bir topluluğa girdiği zaman, tüm kadınlar hemencecik onun çevresinde toplanırlardı" (Özdenoğlu, 2000, s. 65).

2.3.1.11. Öz Yaşam Öyküsü (Otobiyografi)

Otobiyografi: "Öz yaşam öyküsü" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, 1519) anlamına gelmektedir.

"Sanat, edebiyat, siyaset ya da başka alanlarda ünlenmiş bir kişi kendi yaşamöyküsünü kendi ağzından anlatırsa, yani oturup yazarsa, buna özyaşamöyküsü adını veriyoruz" (Özdemir, 2000, s. 264).

"Yazarın kendisi tarafından yazılmış biyografiye denir. Kendi hayatını yazan kişi, doğumundan otobiyografisini yazdığı döneme kadar geçirdiği safhaları anlatır" (Korkmaz, Z., Parlatır, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatır, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 390).

"Özyaşamöyküsünün en belirleyici yönü, yazarın kendi özel dünyasıyla sınırlandırılmış olmasıdır. Yazar bu sınırlar içinde kalır, başkalarını anlatma, tanık olduğu şeyleri öne çıkarma pek ilgilendirmez onu. Bunun yerine kendi özel duygularını, yönelim ve yönelmelerini anlatmaya ağırlık verir. Kısacası kendi öz yaşam serüvenini kendi kalemiyle dile getirir, bu serüveni dilim dilim başkalarının gözleri önüne serer" (Özdemir, 2007, s. 211)

"Önemli olan yaşanılanı, 'ben'in içinde kalarak vermesidir. Bu yüzden özyaşamöyküsünde benmerkezcilik ağır basar; yazar sürekli olarak belleğini yoklayarak kendi içine bakar" (Özdemir, 2007, s. 211). Otobiyografi kişisel etkenlerin ağır bastığı bir edebi türdür. "...yazar, kendi öz benini ön plana çıkarır" (Özdemir, 2000, s. 265).

Otobiyografi, insanın doğrudan kendisini anlattığı edebi bir türdür. Yazarın yazdıklarının merkezinde kendisi vardır. Yaşamını, duygularını, düşüncelerini anlamlandırma çabası ve kendisiyle yüzleşmesidir. Yazarın kendi yaşamını biçimlendirmesidir.

Otobiyografi, yaradılışı gereği anlama, anlatma ve anlamlandırma gereksinimi olan insanın bu gereksinimlerini karşılama bir yoludur.

İnsanın kendisini yalnız hissetmesi ve bu yalnızlığın verdiği acıdan kurtulmak için kendi benine yönelmesi; yalnız kaldığında kendi ruhundan gelen uyarılara kulak vermesi ve böylelikle de insanın iç çatışmalarıyla, kendisiyle yüzleşmesi otobiyografi yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerdendir.

Aynı zamanda insanın hem kendisiyle hem de diğerleriyle kurmak istediği iletişimin, günlük yaşamın koşturmacasında kendisini ihmal etmesi ve gittikçe yabancılaştığı ruhunu kurtarması; iç hesaplaşmalarının yarattığı engellenmişliği yazı ile çözmeye çalışarak engellenmişliği ortadan kaldırmak ve rahatlamak, kendi bilinmezlerine dair merak, kendini gerçekleştirme, farkındalık, yazıda varolarak ölümsüzleşmeye yönlendiren cinsellik (yaşam) içgüdü, yaşadıklarına dair öfkesini dile getirmeyi sağlayan ve yıkıcı eğilimleri barındıran cümleler ile ilgili olan saldırganlık (ölüm) içgüdü, psişik enerji (libido) ve kateksis, yaratıcılık, yaşamının bütünlüğüne dair zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, yazdıklarında yaşattığı yaşama sevgi nesnesi olarak bağlanma, geçip giden zamana karşı olan çaresizliği yazının kalıcılığı ile gidermeye yönlendiren üstünlük çabası da yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerdendir.

Toplumsal etkenlerin ise diğerlerine kendini anlatmaya yönelten sosyal duygu (sosyal ilgi), toplumsal statü, topluma ait olma (aidiyet), kültürün yeni nesillere aktarımı; uğraşsal etkenlerin de meşguliyet olduğu düşünülmektedir.

Aşağıda verilen otobiyografi örneklerinde yukarıda bahsedilen yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin yer aldığı düşünülmektedir.

“Annem de babam gibi temiz ve tam manasıyla asil bir Türk ailesi idi. Temizlik, çalışkanlık, intizam, tasarruf, sohbet ve aile muhabbeti gibi güzellikler kendisinde toplanmıştı. Babamı küçükken kaybetmiştik. Annemin varlığı bize bu yoksuzluğu pek tattırmadı” (Karabekir, 2008, s. 26)

“Adım Necip, Ahmed Necip... Büyük babamın babasının ismi... O da şahsiyetli oğlu Büyük Babamın takip edeceği ilmiye yolundan yetişme... Maraş Müftüsü... Şanlı bir zat” (Fazıl, 1998, s. 43).

“Dünyada olmanın zorluğunu yaşamak. Zorlanıyorum, baskı altındayım. ‘Yap, yapma!’ cinsinden buyruklar altındayım sabahtan akşama kadar. Dilemediği bir tuzağa düşen her bebek, yoğun bağırp çağrılar, öpücükler, çimdikler altında. Tek savunma: ciyak ciyak bağırarak, avaz avaz ağlamak. İyilikten değil, tedirginlikten kurtulmak için ninnilere vuruyorlar işi o sersem büyükler. Karşılıklı bir çeşit savaş. Ne macera” (Dino, 2007, s. 27).

2.3.1.12. Öykü (Hikâye)

Öykü, "Ayrıntılarıyla anlatılan olay; hikâye" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 1553) anlamına gelmektedir. Ancak bu tanım edebi bir tür olan öykü için yeterli değildir. Hikâye: "Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması; gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı, öykü" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 891). Bu tanımlar da hikâye için yetersizdir.

“Hikâye, herhangi bir olayı, olmuş veya olabilecek nitelikte anlatma sanatıdır” (Korkmaz, Z., Parlatur, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatur, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s.441).

Bu çalışmada bahsedilen öykü ve hikâye sözcükleri aynı anlamı kastederek kullanılmıştır. Bazı alıntılarda öykü bazı alıntılarda da hikâye sözcüğü geçtiği için aynı anlama gelen bu iki sözcük yeri geldikçe kullanılacaktır.

“Bir hikâye çok defa gerçek veya imgesel olguların anlatılması veya gerçek veya imgesel şeylerin tablosu veyahut da anlatmanın, betimlemenin, olgu ve birleşimidir” (Karatay, 1945, s. 1).

“Öteki yazı ve yazınsal yaratılarda olduğu gibi, öykü için de bugüne değin tanımlar geliştirilmiş, türlü tanımlamalar yapılmıştır. Ancak bunların hiçbirine, değişmez, kesin bir tanım gözüyle bakamayız. Çünkü toplumdaki gelişme ve değişme doğrultusunda yazınsal türler de gelişim ve değişim gösterir. Bu, yazınsal yaratıların belirleyici özelliklerinden biridir” (Özdemir, 2007, s. 221).

Öykü (hikâye) genel anlamıyla gerçek veya kurmaca yaşantıların anlatıldığı romana göre daha kısa olan bir edebi türdür. Öykü (hikâye), roman gibi hayatın ta kendisidir. Hayata dair her ne varsa öykünün (hikâyenin) içinde yer alabilir. “Öykü

ve hayat... Kurgu ve gerçeğe birliktedir. Dille ve dilsizlikle. Dönüştürenle ve dövüştürenle. Tutkuyla ve öfkeyle” (Sancak, 2009, s.12).

Öykü (hikâye) yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin roman ile aynı olduğu düşünülmektedir. Tekrara düşmemek için de bu etkenlere burada ayrıntılarıyla yer verilmeyecek; yalnızca başlıklar halinde değinilecektir.

Öykü (hikâye) yazma gereksiniminin beceri haline dönüşmesini sağlayan birçok etken olduğu düşünülmektedir. Öykünün (hikâyenin) tür özellikleri bağlamında genel olarak bu etkenler için şunlar söylenilebilir: Kişisel etkenlerden yalnızlık, iletişim, yabancılaşma, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, varoluşsal özellikler, rahatlamak, merak, kendini gerçekleştirme, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, cinsellik (yaşam) ve saldırganlık(ölüm) içgüdü, psikik enerji (libido) ve kateksis, yaratıcılık, saygı, ait olma ve sevgi, üstünlük çabası; toplumsal etkenlerden sosyal duygu (sosyal ilgi), toplumsal statü, topluma ait olma ve aidiyet, kültürün yeni nesillere aktarımı; uğraşsal etkenlerden de meşguliyet ve meslektir. Görüldüğü üzere tüm bunlar yazma gereksiniminin beceri haline dönüşmesini sağlayan etkenlerdir. Yalnız, bu alt başlıkların ortaya çıkmasını sağlayan farklı gereksinimlerin edebi türleri oluşturduğu düşünülmektedir. Bunlar, öykülerden (hikâyelerden) alınan örneklerle değerlendirilecektir.

Sait Faik Abasıyanık, “Haritada Bir Nokta” adlı hikâyesindeki kahramanın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin duygu ve düşüncelerini paylaşmak için iletişim; anlaşılammaya duygusunun yarattığı yalnızlık; önlemek istediği kendine yabancılaşma; farkındalık; öfkesini, hayal kırıklığını yazarak gidermeye yönelten saldırganlık (ölüm) içgüdü; cinsellik (yaşam) içgüdü; var olan her şeye karşı tepkisini dile getirerek engellenmişliği ortadan kaldırma çabası; böylelikle rahatlamak; yaratıcılık; toplumda kabul görmeyen duygu ve düşüncelerini paylaşarak yetersizlik duygusu ile başetmeye yönelten üstünlük çabası; uğraşsal etkenin ise meşguliyet olduğu düşünülmektedir.

“Söz vermişim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da, bir hırstan başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakin, ölümü bekleyecektim; hırs, hiddet neme gerekti? yapamadım. Koştu tütüncüye, kâğıt

kalem aldım. Oturdum. Ada'nın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemı yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım” (Abasıyanık, 2004, s.61).

Yekta Kopan'ın “Kırmızı” adlı hikâyesindeki kahramanın şu sözlerinden yola çıkılarak, öykü yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerle ilgili olarak şunlar söylenilebilir: Kişisel etkenlerin anlama ve anlamlandırma gereksinimi ile ilgili olan merak ve farkındalık; zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; insanın anlamlandırmaya dair engellenmişliğini yazarak giderme çabası ve rahatlama; psişik enerji (libido); kateksis; varoluşunu duyumsayarak yaşadığını hissetmeye yönelten cinsellik içgüdüğü olduğu düşünülmektedir.

“İnsan kendi hayatını bile ancak iyi bir hikâyede okuyunca anlayabilir” (Kopan, 2011, s. 97).

Sabahattin Ali “Kırlangıç” adlı hikâyesinde bir bahar günü söğüt dalına konan iki kırlangıcın birbirlerine duyduğu derin sevgiyi anlatır. Bu kırlangıçlar birbirlerine uzun bir zaman açılmazlar.

“Tesadüfün pek merhametli olmadığını ve birbirine böyle yakın olanları bir ikinci defa karşı karşıya getirmediğini biliyorlardı. Fakat konuştukları dil, diğer kırlangıçların diliydi ve bu dilde, söylemek istedikleri şeyleri söylemekten utanıyorlardı. Bu dil, onların içindeki şeylere uygun değildi” (Ali, 2012, s. 30).

Ve bir gün birbirlerine açılmaya karar verirler. Ancak kırlangıç dilinde söylerlerse diğerleri gibi olacaklarından korkarlar. Duygularını başka yollarla ifade etmeyi denerler olmaz. En sonunda diğerleri gibi birbirlerine söylemeye karar verirler ancak bir türlü engeller buna müsaade etmez. Gel zaman git zaman sonbahar gelir. Göç vaktidir. Artık çok geçtir. Birbirlerini bir daha görememek üzere ayrılırlar.

“Ayrıldılar... Ve bir daha birbirlerini görmediler. Fakat ikisi de küçük derenin kenarındaki söğütü ve orada geçirdikleri güzel ilkbaharı ve yazı unutmadılar. Ve ikisi de böyle bir yaz geçirmemiş olan diğer kırlangıçlara tepeden baktılar...(Çünkü azlıkta kalanlar çok olanlara nedense hep tepeden bakarlar)” (Ali, 2012, s.31).

Sabahattin Ali'nin öyküler ile halkı eğitmeye çalıştığı da gözönünde bulundurularak onun öykü yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin iletişim, yabancılaşma, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlamak, kendini gerçekleştirmek, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüleri, üstünlük çabası; toplumsal etkenlerin de sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, toplumsal statü, toplumsal düzeni sağlama; uğraşsal etkenlerin de meslek ve meşguliyet olduğu düşünülmektedir.

“Zor Yokuşu” adlı öyküsündeki kahramanın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesi sağlayan kişisel etkenler iletişim, yabancılaşma, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlamak, merak, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüleri; psikik enerji (libido) ve kateksis, yaratıcılık, ait olma sevgi ve üstünlük çabası; toplumsal etkenin sosyal duygu (ilgi), uğraşsal etkenin meşguliyet olduğu düşünülmektedir.

“Uzun zamandır örtbas etmeye çalıştığım bir duygu, artık bana direnecek duruma geldi. Güçlendi. Hiç umulmadık yerlerde geliveriyorkarşıma. Gazete okurken, kızı yıkarken, koyu uykularım karabasana dönüşürken, yolda yürürken, kendimi kahkahalarla gülerken yakaladığımda. Şu: Biz, seninle ben, birbirimize benzediğimiz, uyuduğumuz için evlenmiştik. Ama uzun süredir ayrıyız. Sen orada, ben burada; ekmeğimiz suyumuz ayrı, koşullarımız bambaşka, devinip duruyoruz. Durmadan değişiyoruz. Birbirimize yansımadan, değişik etkilenmeler içinde. Son günlerde hep bunu düşünüyorum. Bence, bu, birbirinden ayrı düşen evliler için üzerinde durulması gereken bir nokta. Artık, sesini ve yüzünü unutmaya-mı başladım. Bundan ne acı ne mutsuzluk duyuyorum. Birbirimize hep açık ve doğru olacağız demiştik, onun için yazıyorum. Zaten, sana yazmaya başlamadan önce, önümde beyaz bir kâğıt, uzun zaman öylece oturuyorum. Aşk, ayrılık, yaşamak, ölmek, evlilik, toplum, kader, özgürlük, birey, evrim, devrim, insan hakları, boşluk, saçma, Allah, dünya, insanlar vb. gibi çeşitli sözcükler yazıp ünlemler çekiyorum. Bir yazıp bir karalıyorum. Uzun zamandır susuşum, kafamdaki bu dağınıklıktan” (Meriç,1991, s. 11).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nundüğer eserleri de göz önünde bulundurularak "Bir Aşk Cilvesi" adlı hikâyesinden yola çıkıldığında onun yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin iletişim, yalnızlık, yabancılaşma, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlamak, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, varoluşsal özellikler, cinsellik içgüdüğü (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüğü, psişik enerji (libido) ve kateksis, yaratıcılık ve üstünlük çabası; uğraşsal etkenlerin sosyal duygu (ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, toplumsal statü, toplumsal düzeni sağlama ve kültürün yeni nesillere aktarımı; uğraşsal etkenlerin de meşguliyet ve meslek olduğu düşünölmektedir.

"Her şeyi inkâr eden bir asırdayız; içimizde aşka bile inanan kalmadı. Zamane çocukları bunu şiddetle bir cinsi temayül veya sınırların az çok marazi bir haleti olarak telakki ediyorlar. Esasen son devir edebiyatları aşkı tahlile başladıkları günden itibaren herkesin nazarında onun manevi ve sırrı kıymeti azaldı, biçare aşk "apandis" gibi "romatizma" gibi "cinnet" veya sara gibi artık tıp sahasına girdi" (Karaosmanoğlu, 1997, s. 103).

3.3.2. Manzum Anlatım

TDK Türkçe Sözlük'te (2005) manzum: "Şiir biçiminde yazılmış" (s. 1344) demektir. Daha öncede söz edildiği gibi şiir biçiminde yazılan manzum anlatımda daha çok duygular ve hayal gücüyle ilgili olan beynin sağ hemisferinin baskınlığı düşünölmektedir. Bu duyguların ve hayal gücünün ortaya çıkışında düz anlatımda ağırlıklı olan kurallardan daha çok şairin özgürlüğü sözkonusudur. Bu durumda da şairin, bilişsel esneklikle ruhundaki engellerinin kırıldığı ve bilinçdışındaki materyalin semboller ile şiirin biçimini şekillendirdiği düşünölmektedir.

Bu çalışmada yazma becerisinin manzum anlatımın türlerinden şiir ile değerlendirilecektir.

3.2.1. Şiir

"Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebi anlatım biçimi, manzume, nazım; düş gücüne, hayale, imgeye, gönle seslenen, anı, duygu, coşku uyandıran, etkileyen şey" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 1867) demektir.

"Şiiri belli ölçülere bağlamak, belli kalıplara sığdırmak olanaksızdır; bu bakımdan şiiri tanımlamak da zordur. Ne var ki, basmakalıp da olsa, öğretici nitelik taşıyan şu tanım, okullarımızda bugün de geçerli sayılmaktadır: Sanat değeri taşıyan, insanda derin duygular uyandıran manzum yazılara şiir denir" (Yörük, 1998, s. 143).

"Şiiri, zengin hayallerle ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebiyat türü diye tanımlayabiliriz. Fakat günümüzde, şiirin tanımlanan her özelliğine başkaldırarak şiir yazan şairler de vardır. Şiirde günlük dilin sözcüklerine özel anlamlar yüklenir. Duygu, düşünce ve izlenimler bir takım hayallere, sembollere, söz sanatlarına başvuruyla anlatılır. Bazı şiirler uyak (kafiye), ölçü (vezin) gibi bir takım kurallara uyarak yazılır, bazıları ise biçim bakımından serbest olur" (Kavcar vd., 2007, s.71).

"Edebiyatta ve şiirde en önemli unsurlardan biri söz, yani kelimedir. Söz (kelam), edebiyatın ve şiirin temel malzemesi, bir anlamda bedendir; mana ise, bu bedene kazandırılan ruh gibidir. Şiir de en renkli hayallerin, en coşkun duyguların, en rafine anlamların, bunlara en uygun biçimde seçilmiş ve düzenlenmiş söz malzemesi ile şairin zihninde, kalbinde (tab'ında) buluşmasıdır" (Doğan, 2009, s. 55).

"Yahya Kemal 'Şiir kalpten gelen bir hadisenin lisan halinde tecelli edişidir' der. Burada iki kelime bizi şiire yaklaştırır: duygu ve dil" (Korkmaz, Z., Parlatur, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatur, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 394).

"Hint filozoflarına göre en yüce biçimiyle şiir 'ermişlerin iç âlemi'dir" (Korkmaz, Z., Parlatur, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatur, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 396).

Şiiri tanımlamak oldukça zordur. Şiir için birçok tanım yapılmasına rağmen bu tanımların hepsi şiir için eksik kalmıştır. Bu tanımlara bakılınca ortak olan bazı özellikler dikkati çeker. Bunlar, şiirde duyguların ifadesinin ağır basması, estetik bir değer taşıması, şairin şiire, sembollere kendine özgü farklı ve derin anlamlar yüklemesi, şairin adeta kendi dilini yaratması, şiirin şairin hayal gücüyle şekillenmesi, şiirde birtakım ses uyumlarının, ritmin ve ahengin olmasıdır. Yine de bu ortak özelliklerin hepsi bir araya gelse de tüm bunlar şiiri tanımlamaya yetmez. Çünkü her şair, kendi şiirini yaratır; ona kendi gizemini katar. Şiir, şairin kalıbını alır ve yazılanlar o kalıp içerisinde şiir olarak tanımlanır.

Şiir, sembollerle gerçek dünyadan başka bir dünyanın kurulmasıdır. İçinde bin bir türlü gizemi barındırır. Şiir, şairin ruhunun labirentinde çıkışı bulmaya benzer. O çıkış hep okura çıkar. Bu yüzden şiiri alımlamak oldukça çetrefilli bir uğraştır. Okur, alımlama sürecinde şairin aynasında çoğunlukla kendi aksini görür.

“Yahya Kemal ‘Şiir kalpten gelen bir hadisenin lisan halinde tecelli edişidir’ der. Burada iki kelime bizi şiire yaklaştırır: duygu ve dil”(Korkmaz, Z., Parlatur, İ., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatur, İ., Zülfikar, H. ve Birinci, N., 2007, s. 394).Şiirin insana dair her duyguyu dile getirmekle birlikte genellikle acı veren yaşantılardan doğan duyguları içerdiği görülür. "Fuzuli'ye göre, şiirin asıl sermayesi derttir; gönlünde ızdırap, dert bulunmayan, ciğeri yaralı olmayan insanın şiiri tat ve zevkten uzak olur. Şiiri etkili kılan, ızdırap ve derttir" (Doğan, 2009, s. 27). Fuzuli'nin bu görüşünde gerçeklik payının oldukça fazla olduğu düşünülmektedir. Çünkü şairlerin acı veren yaşantılarına yaptıkları zihinsel yatırımlardaki enerji şiire bürünür. Başka bir deyişle bu enerji psişik enerjidir (libidodur). İnsanın, yaradılışı gereği acıdan kaçınmak ve hazza ulaşmak için davranışları yönlendir. Burada şiir de acı veren yaşantıdan kaçınmanın bir yoludur. Çünkü şiir yazmak acı veren yaşantıya verilen bir tepki olabilmekte, öyle ki şiir şairin yaşamı haline gelmektedir. Böylelikle de şiir yazmak, engellenmişliği ortadan kaldırarak şairin haz duyarak rahatlamasını sağlamaktadır.

Şiir yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerle hemen hemen aynı olduğu düşünülmektedir. Bunlar kişisel, toplumsal ve uğraşsal etkenler olmak üzere üç başlıktan oluşmaktadır. Kişisel etkenler; yalnızlık, iletişim, yabancılaşma, rahatlamak, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, merak, kendini gerçekleştirme, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, varoluşsal özellikler, farkındalık, cinsellik ve saldırganlık içgüdüleri, psişik enerji ve libido, yaratıcılık, saygı, ait olma ve sevgi, üstünlük çabasıdır. Toplumsal etkenler sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, toplumsal statü, kültürün yeni nesillere aktarımı ve toplumsal düzeni sağlamadır. Uğraşsal etkenler ise meşguliyet ve meslektir. Bu etkenlerden hangilerinin şairin yazma becerisini gereksinim haline dönüştürdüğü ise şairle ilgilidir.

Şiir ile ilgili olarak dikkati çeken konulardan ikisi şiir yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler içerisinde kişisel etkenlerin oldukça ağır basması ve şiirin düşünceden çok duygulardan oluşmasıdır. Bu durumda şiirin yazılış sürecinde transa benzer bir ruh halinde yazılmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Şiirin doğuşunda uyku ile uyanıklık arasında bir halde gönül âlemindeki hislerin özgürce parmaklardan kâğıda akması söz konusudur.

Behçet Necatigil'in "Yazı" adlı şiirinden yola çıkarak şairin yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin değerlendirildiğinde kişisel olarak yalnızlığın oldukça etkili olduğu görülür. Ona göre "Şairlerin onlara geldimlere yazması" bir anlamda şairin ruhundaki uyarılarla baş başa kalıp kendi ruhundaki uyarılara tepki vermesidir. İnsan yalnız kaldığında kendi ruhunun sesini daha dikkatli ve duru bir şekilde duymaktadır. Burada şairin "onlara geldimlere yazması" onlara tepki vermesi, şairin kendi ruhuyla iletişimidir. Bir anlamda şair ruhunun sesini dinleyerek yabancılaşmaya karşı koyar. Anlatma gereksiniminin yarattığı engellenmişliği şiir yazarak ortadan kaldırır ve bu gerilim ortadan kalkınca da rahatlar. Şair, dış dünyanın da kendi dünyasının da farkındadır. Bu farkındalığı anlatma gereksinimi duyar. Şairin duygularını ve düşüncelerini şiirde varetmesi cinsellik içgüdüsünün, şiirini sonlandırması saldırganlık içgüdüsünün ifadesidir. Yaşam enerjisi olan psişik enerji de şairin ruhunun parçalarını aktardığı şiirin kateksis yoluyla ifadesidir. Şairin, ruhindakileri kendine özgü bir şekilde anlatması yaratıcılığın bir sonucudur. Yalnızlık sebebiyle şairin ait olma ve sevgi gereksiniminin şiir nesnesine bağlandığı düşünülmektedir. Çünkü şiir şairin bir parçasıdır ve yalnızlık, şairi kendi parçasına yöneltmiştir. Şairin, kontrolünde olmayan durumlara ve olaylara söz ile müdahale etmesi de onun üstünlük çabasıdır. Bir anlamda sözün sahibi olarak dilediğince yazarak kendisini yetersiz hissettiği her şeyle başa çıkmaktadır.

Toplumsal etkenler ise "yakılmış köprülerin başında, ürkmüş boşluktan inleyen birine" başka bir deyişle dış dünyaya kayıtsız kalmaması sosyal duygu (sosyal ilgi) ile ilişkilidir. Dış dünyaya kayıtsız kalmamak bir anlamda topluma ait olma ve aidiyetle de ilgilidir. Çünkü şair insanlığa kayıtsız kalmaz ve yazar. Şairlik bir toplumsal statüdür, bu statü gereği ile de şiir yazılır.

Uğraşsal etkenler ise şairin dikkatini ve enerjisini verdiği bir uğraşı olan şiir ile meşguliyeti ve şairlik mesleğidir.

“Yazı

Ve şairler boyuna kimlere yazarlar?

Yakılmış köprülerin başında

Ürkmüş boşluktan biri inliyorsa

Ve şairler onlara geldimlere yazarlar” (Necatigil, 2003, s. 112).

Behçet Necatigil’in “Şairler” şiirinin, “Yazı” şiirindeki benzer etkenlerle ortaya çıktığı düşünölmekle birlikte, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesiyle ilgili farklı olarak şunlar söylenilebilir: Kişisel etkenlerden varoluşsal olarak şairin ve şiirin kalıcı olma isteği, başka bir deyişle şairin varlığının devamını sağlama gereksinimi de vardır. Şairin şairler grubuna mensup olmasının yalnızlığa karşı bir duruş olduğu düşünölmektedir. Toplumsal etkenlerden ise “dünyada ne varsa söylenilmesi” bir anlamda toplumsal düzeni sağlamak için gösterilen çabadır. Çünkü bir şeyleri düzeltmenin ilk adımları onları fark edip fark ettirmekle atılır. Toplumsal etkenlerden ölümden sonra da sözlerinin var olmasını istemek aynı kültürü yeni nesillere aktarmaktadır.

“Şairler

Ne gördükse iyi kötü

Ömür biter biz hala

Söyleriz.

Ne varsa şu dünyada

Türlü görüntüler

Gelsek de sonuna

Söyleriz.

Bazan boş günler

Geçer birden dolunca

Söyleriz.

Ne biter

Ne kalır geçmiş kitaplarda

Ölümden sonra da

Söyleriz” (Necatigil, 2003, s. 40).

Acının yazdırdığı şiirlerden birisi de Ümit Yaşar Oğuzcan’ın oğlunun intihar ederek ölmesi üzerine yazdığı “Oğlum Benim Oğlum Benim” adlı şiiridir. Bu şiirin ölüm acısının ardından gelen inanmama, inkâr etme; kendine, koşullara veya ölene öfke duyma; ikilemler yaşama; depresyona girme ve kabullenmeyi içeren yas sürecinin kabullenme evresiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ümit Yaşar, oğlunun ölümünü yazarak da kabullenmiş; özlemini dile getirmiştir. Burada, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin Oğuzcan’ın oğlunun kaybı ile duyumsadığı yalnızlık; oğluyla iletişim kurma gereksinimi, acısına yabancılaşmamak isteme, yaşadığı acıyı şiiriyle yücelterek engellenmişliği ortadan kaldırma, oğlunu şiirde ölümsüzleştirerek var etme, zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, oğlunun kaybıyla birlikte edindiği farkındalık, oğlunu sembolik olarak şiirde yaşatmaya yönlendiren cinsellik içgüdü, psikik enerji (libido) ve kateksis, içindeki yaratıcılık potansiyeli, oğluna duyduğu sevgi ve aidiyet ile ölüm karşısındaki çaresizliği telafi edebilmek için de gösterdiği üstünlük çabası olduğu düşünülmektedir. Toplumsal etkenlerin ise sosyal duygu (sosyal ilgi); uğraşsal etkenlerden de ruhsal enerjisini oğluna yöneltme sürecindeki meşguliyet olduğu söylenilebilir.

“Oğlum Benim Oğlum Benim (Ölümünün birinci yıldönümünde)

Bir yıl geçti sen gideli,

Oğlum benim oğlum benim.

Çöktü evimin temeli,

Oğlum benim oğlum benim.

Geçmez oldu günlerimiz.

Gün gün arttı kederimiz.

Sendin büyük eserimiz.

Oğlum benim oğlum benim.

Üstümüze çöktü ecel,

Seni bizden söktü ecel,

Boynumuzu büktü ecel,

Oğlum benim oğlum benim.

Yıllar biter, acın bitmez.

Bir karanlık geldi gitmez.

Efkârıma kâğıt yetmez.

Oğlum benim oğlum benim.

Dünyaya vermedin değer,
Ne yalanmış dünya meğer
Yandı yürek, yandı ciğer,
Oğlum benim oğlum benim.

Değil mi ki sensiz kaldık.

Elimiz kolumuz kırık.

Ümit, Yaşar değil artık.

Oğlum benim oğlum benim” (Oğuzcan, 2007, ss. 465-466).

“Hüzünle Gelen

Bir gelişi vardı hüznün dolu.

Yaralı bir ceylan yürüyüşüyle.

Elemli, sessiz, solgun ve duygulu.

Başlayan bir akşamı gülüşüyle

Okudum yalnızlığı gözlerinde.

Unutamam artık o bakışını.

Yüreğimin ölü denizlerinde.

Duydum dalgaların çalkalanışını.

Ne varsa değişti birden ömrümde,

şimdi her yüzde o, her yerde o.

Özlediğim ancak son günümde.

Kalacak benimle şiirlerde o” (Oğuzcan, 2007, s. 167).

Oğuzcan’ın “Hüzünle Gelen” şiirinde, yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin “Oğlum Benim Oğlum Benim” adlı şiiriyle aynı olduğu düşünölmektedir.

Oğuzcan’ın “Bir Başka İstanbul” adlı şiiri de şairlerin hayal güçleri ile yarattığı dünyayı açıkça gösteren bir şiirdir. Sözcöklere yükledikleri anlamlar gibi algıladıkları her şeye yükledikleri anlamın gerçekten uzak olduğunu da gözler önüne serer.

“Bir Başka İstanbul

Oturdum başka bir İstanbul düşünödüm.

Daha çok sen olan daha bir seninle,

Yeşili daha yeşil, mavisi daha mavi,

O, her şeyi daha güzel yapan ellerinle.

Sildim bütün yıldızları gökyüzünden,

Yerine gözlerini koydum, gözlerini,

Serdim saçlarımı üstüne İstanbul'un.

Dudaklarının rengine boyadım her yerini.

Şimdi İstanbul aydınlık, öyle pırıl pırıl.

Estirdiğim senin kokundur denizlerden.

Senin güzelliğinle süsledim bahçeleri.

Seni İstanbul yaptım, İstanbul'u sen.

Her sokağına şiirini yazdım satır satır,

Şimdi bütün semtleri bu şehrin seni anlatır” (Oğuzcan, 2007, s.182).

Özdemir Asaf'ın “Dokuza Kadar On” adlı şiirinde yazılma sürecinin trans haline benzer bir bilinç boyutunda gerçekleştiği söylenilebilir. İnsanın, bilinçdışının da kâğıda yansımaları “*bilip ettiklerim, bilmeyip ettiklerim*” sözünden anlaşılmaktadır. Şairin yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin sevdiklerinin yanında olmamasından doğan yalnızlık, iletişim, anlatma gereksiniminin yarattığı engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, rahatlamak, varoluşsal özellikler, zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, kendini gerçekleştirme, cinsellik (yaşam) içgüdü, saldırganlık (içgüdü), psikik enerji (libido) ve kateksis, yaratıcılık, ait olma ve sevgi ile üstünlük çabası; toplumsal etkenlerin de kendinden başkalarıyla iletişim kurmaya yönelen sosyal duygu (ilgi); uğraşsal etkenlerin ise meşguliyet ve meslek olduğu düşünülmektedir.

“*Dokuza Kadar On*

Önce hepsini yazdım, sonra hepsini çizdim,

Yazıp çizdiklerimden çıktı kara bir resim.

Baktım, orada, bir-bir duruyor sevdiklerim.

Bakıyorlar ardından, yazıp çizdiklerimin,

O, yazarken ya da çizerken bilmediğim...

Bilmeden yazdıklarım, bilmeden çizdiklerim.

Beni çizdi sonunda, yazıp da çizdiklerim.

Bana gülüyor şimdi, yitip-yitirdiklerim.

Çizilmemiş olanlar, yazmayı bildiklerim.

Ah “bilip ettiklerim, bilmeyip ettiklerim” (Asaf, 2012, s. 64).

İlkbaharda açan çiçekler gibi bazı insanların kalbi de ilkbaharda aşka açılır. Bu durum birçok şiire, şarkıya da konu olmuştur. “Ben Her Bahar Âşık Olurum” şarkısındaki gibi. Havalar güzeldir, tabiat yeniden doğmaktadır... Mevsim değişiklikleri ile birlikte değişen duygulanımlar insanın davranışlarını da etkiler. Bu insanlardan birisinin de Orhan Veli olduğu düşünülmektedir. Çünkü: Orhan Veli de tıpkı yeşeren, meyve veren ağaçlar gibi ilkbaharda şiir yazar. Bunlardan birisi “Beni Bu Güzel Havalara Mahvetti” şiiri, başka birisi de “İstanbul İçin” şiiridir.

“İstanbul İçin

Nisan

İmkânsız şey

Şiir yazmak,

Âşıkсан eğer;

Ve yazmamak,

Aylardan nisansa” (Kanık, 2012, s. 37).

Orhan Veli, “İstanbul İçin” şiirinde Nisan ayında şiir yazmakla ilgili ikilemler yaşasa da nihayetinde yazma gereksinimi duyduğunu söyler. Orhan Veli’nin şiir yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler; aşkı dile getirerek iletişim kurma, duygularını paylaşmaya dair yaşadığı engellenmişliği ortadan kaldırma çabası ve rahatlama, şair olarak kendini gerçekleştirme, duygularına dair farkındalık, duygularını şiirde yaşatmaya yönlendiren cinsellik içgüdü, psişik enerji ve kateksis, yaratıcılık, ait olma ve sevgidir. Toplumsal etkenler, başkasına duyulan aşkı içeren sosyal duygu (sosyal ilgi), uğraşsal etkenler ise meşguliyet ve meslektir. Bu şiirde Orhan Veli’nin yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin ağırlıklı olarak kişisel etkenler olduğu görülmektedir.

Murathan Mungan “Yaz Geçer” adlı şiir kitabında “yaz geçer iyi gelir sözcükler” ve “iyi gelir sözcükler” (Mungan, 2012, ss. 5-7) demektedir. Buradan yola çıkılarak da Murathan Mungan’ın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden engellenmişliği ortadan kaldırma ve rahatlamanın, cinsellik içgüdü, psişik enerjinin ve kateksisin, yaratıcılığın varlığı anlaşılmaktadır. Uğraşsal etkenlerden de meşguliyet olduğu düşünülmektedir.

Sait Faik Abasıyanık’ın tüm yazılarında yalnızlık ve yabancılaşma teması göze çarpmaktadır. Sait Faik’in yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden “yalnızlık” ve “yabancılaşma” “Yazamamak” ve “Bir Zamanlar” adlı şiirlerinde de vardır. Şiirlerin yazılmasında bu iki etkenin itici güçler olduğu düşünülmektedir. Çünkü Sait Faik, vapurda giderken veya bir kahvede otururken gördüğü insanlara yaşamlar kurmuş, onları hayalgücüyle kişiliklere büründürmüş ve yazmıştır. Yazdıklarıyla onlarla iletişim kurmuş, engellenmişlik duygusundan uzaklaşarak rahatlamıştır. Onun şiir yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerden birisi de merak olmuştur. Kendisi dışındaki insanların yaşamlarındaki bilinmezliği kendi hayalgücüyle tamamlayarak merakını gidermiştir. Yaşamı iliklerine değin hissedebilmek için yazmış, kendisini gerçekleştirme yolunda eyleme geçmiştir. Sisli zihnindeki düşünceleri yazarak düzene sokmaya çalışmıştır. Yarattığı yaşamları cinsellik içgüdü ile sonlandırdığı yaşamları da saldırganlık içgüdü ile kurgulamıştır. İçindeki yaratıcılık

potansiyelini açığa çıkarırken psişik enerjiyi(libidoyu) yazı sembolüne bağlamıştır. Yazarak, dolaylı yollarla ait olma ve sevgi gereksinimini gidermiştir. Yalnızlığını telafi etmek için, üstünlük çabasını yazarak göstermiştir. Toplumsal etkenlerden ise sosyal duygu (sosyal ilgi) ile başkalarının yaşamlarına yönelmiş, kendisini topluma ait hissederek ve aidiyet duygusuyla çevresinde olan biteni yazmıştır. Yazılarında olduğu gibi uğraşsal etkenlerden meşguliyet, “Bir Zamanlar” ve “Yazamamak” adlı şiirlerinde yer almıştır.

“Bir Zamanlar

Bazı akşamüstleri, oturur

Hikâyeler yazardım,

Deli gibi!

Ben hikâye yazarken

Kafamdaki insanlar balığa çıkarlardı.

Kadınlar,

Kahve cezvelerini ısıtan, mavi ışıklı ispirto

Lambalarını yakarlardı.

__-Geceleyin, karanlıkta, dağ başında__

Bir değirmenci;

Yüzükoyun kapanırdı uzun uykusuna.

Köylüler gelirdi

Bakraçlarıyla pazara

Yoğurt satmaya.

Çıplak bir çocuk ayakları avucumda idi.

Sokakta diz boyu kar vardı

Bir köprübaşında

Bıçaklardan istediğimi;

Atardım kendimi, büyük şehirlerin

Asma köprülerinden suya,

Duyardım suyu yardığımı.

Görürdüm:

Suya düşüşümün

Köprüye fişkırttığı suyu” (Abasıyanık, 2008, ss. 23-24).

“Yazamamak

Sis vardı denizde,

Tepelerde, evlerimizin üstünde.

Bahçede yapraklar buğulu,

Su akıyordu demir parmaklıktan,

El değince.

Ağaçlar...

Sıcacıktı gözleri kadının,

Elleri yanıyordu,

Ayakları buz gibi soğuktu.

Denizin üstünde sis vardı.

Ben yazamamaktan kudurmuş

Tırnaklarımı yiyordum.

Kadın geriniyordu,

Buz gibiydi ayakları.

Kafamda

Ve denizde

Sis vardı.

Zimba,

Rumba da rumba dedik.

Sabah,

Mayıs sabahı,

Aklıma hiçbir şey gelmiyordu.

Vapura binseydim

Zimba sesi duyacaktım.

Bir adam gazete okuyor,

Bir kadın örgü örüyor.

Denizde sis vardı.

Sabah,

Mayıs sabahı.

Bilet zımbalıyor biletçi.

Çay kahve beyler,

Kahve çay var,

Çay kahve beyler” (Abasıyanık, 2008, ss. 71-72).

Cemal Süreya'nın “Şiir”inden yola çıkılarak onun yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin iletişim, yaşamı daha farklı açılardan görüp kurgulayıp yazarak önlenmeye çalışılan yabancılaşma, varoluşsal bir özellik olarak kontrolü elinde bulundurma, duygu ve düşüncelerini dile getirerek engellenmişliği ortadan kaldırma, kendini gerçekleştirme, zihnindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, cinsellik içgüdüsü, saldırganlık içgüdüsü, psişik enerji ve kateksis, yaratıcılık, ait olma ve sevgi, yaşamda değiştirilemeyenleri kurgulayarak daha güzel görmeyi sağlayan üstünlük çabası olduğu söylenilebilir. Toplumsal etkenlerin ise sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma aidiyet ve ait olma; uğraşsal etkenlerin de meşguliyet olduğu düşünülmektedir.

“Şiir

Daha bir dokunaklı gelir şarkı şarkıdan.

Daha bir duygulu, olur ağlarız.

Bulutlar geçmedeyken, beyazken gürültüsüz.

Olan umudumuzla kalakalırız ortalıkta.

Bizim bu insanca üzgünlüğümüz dillere destan.

Daha bir yumuşak uçar kuş kuştan.

Gecelerin yanı sıra iyimser, yavaş.

Yaşamının mutluluğu sarar içimizi, serinleriz.

Kalıverdik mi bütün utancımızı, yoksulluğumuzu,

Başlar yeniden aramızda kadınlık, erkeklik, sevgililik,

Sevdalanırız yeni baştan.

Daha bir sevgili gelir gün günden,

Daha bir yaşanacak yeryüzü buluruz yeryüzünü,

İçimizde bir titreme hep öyle kalan,

İnsanlığımızdan ötürü, güzelliğimizden, çirkinliğimizden,

Bize kavun karpuz veren “ (Süreya, 2012, s. 283).

Âşık Veysel “Türküz Türkü Çığırırız” adlı şiirinin bir mısrasında:

“Bayramlarda düğünlerde,

Toplantıda yığınlarda,

Sıkılınca dar günlerde,

Türküz türkü çığırırız” (Veysel, 2001, s. 164) demektedir.

Buradan hareketle Âşık Veysel'in yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerle ilgili olarak şunlar söylenilebilir:

Toplumsal etkenler ağır basmaktadır. Bunlar, sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, toplumsal düzeni sağlama ve kültürün yeni nesillere aktarımıdır.

Can Yücel'in "Çalakalem" adlı şiirinde yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan uğraşsal etkenlerden meşguliyetin varlığı görülmektedir. Çünkü şiir yazmak onun için bir alışkanlık haline gelmiş ve "biyolojik bir saat" olmuştur.

"Şiir bir çalar-saattir.

Dakik

Tam zamanında çalan

Zırvasız

Ve zartasız, zurtasız...

Zırrrrrrr!

İşinin başına Eşref'i

Eşref saatinde hem

Elifi eline

Uyandırmak için...

Ama kendi işinin başına...

Çalakalem,

Çala

Çala...

Biyolojik bir saat demek ki şiir

Ve ölünceye de

Dakik" (Yücel, 2011, s. 76).

Bu çalışmada anlatılanlardan yola çıkılarak şiir yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerin; yalnızlık, iletişim, yabancılaşma, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, varoluşsal özellikler, rahatlamak, merak, kendini gerçekleştirme, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, cinsellik (yaşam) iğüdüşü, saldırganlık (ölüm) iğüdüşü, psişik enerji (libido), kateksis, yaratıcılık, saygı, ait olma ve sevgi, üstünlük çabası olduğu düşünölmektedir. Toplumsal etkenlerin, sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, költürün yeni nesillere aktarımı, toplumsal statü ve toplumsal düzeni sağlama; uğraşsal etkenlerin ise meşguliyet ve meslek olduğu söylenebilir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

“Yazma Becerisinin Gereksinim Haline Dönüşmesini Sağlayan Etkenler ve Bu Etkenlerin Türk Edebiyatından Örneklerle Değerlendirilmesi” başlıklı çalışma nitel bir araştırmadır. Durum çalışması yapılmıştır.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM/ ÇALIŞMA GRUBU

Bu çalışmanın evreni edebiyat; örnekleme ise Türk Edebiyatından seçilen ürünlerdir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

- a) Doküman analizi.
- b) Mecazlar yoluyla veri toplama.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada, analiz, veri toplama sürecinde betimleme ve yorumlama ile yapılmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenleri, kişisel, toplumsal ve uğraşsal bağlamda Türk Edebiyatından örneklerle değerlendiren bu çalışmanın hipotezleri olarak öne sürülen ve doğrulanan bulguları şunlardır:

İnsanın anlamlandırma gereksinimini gidermenin yollarından birisi de yazmaktır. Kişiden kişiye geçmekle birlikte, bazı insanlar yazarak anlatma ve anlama sayesinde anlamlandırıp dünyadaki varlıklarını konumlandırmaktadır.

Yazma becerisinin gereksinimini haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenler: yalnızlık, iletişim, yabancılaşma, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası olarak savunma mekanizması (baskı, yadsıma-düşleme, yansıtma, ödünleme, yüceltme, özdeşleşme, içselleştirme, yön değiştirme, duygusal soyutlama), varoluşsal özellikler, rahatlamak, merak, kendini gerçekleştirme, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi, farkındalık, cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüleri, psikik enerji (libido), kateksis, yaratıcılık, saygı, ait olma ve sevgi ile üstünlük çabasıdır.

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenler, sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, kültürün yeni nesillere aktarımı, toplumsal statü ve toplumsal düzeni sağlamadır.

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan uğraşsal etkenler ise meşguliyet ve meslektir.

Yazma becerisinin ürün haline dönüşmesini sağlayan etkenler kişisel, toplumsal ve uğraşsal etkenlerdir.

Bunların yanı sıra çalışma esnasında yazma becerisinin ürün haline dönüşmesinin ve yazılı ürünlerin biçim özelliklerinin gereksinimlerle şekillendiği saptanmıştır. Örnek olarak manzum anlatım ürünlerinin duyguların yoğunluğuyla oluştuğu ve düşüncelerin ifadesinin duygulara nazaran çok az olduğu verilebilir. Düz anlatım ürünlerinde ise türlere göre geçmekle birlikte düşüncelerin de en az duygular kadar ağırlıkta olduğu anlaşılmıştır. Yazma becerisinin ürün haline düz anlatım olarak dönüştüğü türlerden makale ve fıkrada düşüncelerin ağırlıklı olduğu, bu yüzden de genel olarak beynin sol yarım küresinin baskın olduğu bilgisine

ulaşılmıştır. Şiirde ise beynin sağ yarım küresinin baskın bir rol oynadığı düşünülmektedir.

Şiir, anı, otobiyografi, roman, gezi yazısı, deneme, günlük ve öykünün (hikâyenin) ağırlıklı olarak yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerle yazıldığı bulgulanmıştır.

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan kişisel etkenlerden engellenmişliği ortadan kaldırma çabasının, iletişimin, varoluşsal özelliklerin, cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüsünün, psikik enerjinin (libidonun), kateksisin, yaratıcılığın ve üstünlük çabasının değerlendirilen her örnekte var olduğu görülmüştür.

Toplumsal etkenlerden ise sosyal duygunun (sosyal ilginin) ve uğraşsal etkenlerden de meşguliyetin yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağladığı değerlendirilen her örnekte saptanmıştır.

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsan, yaradılışı gereği birçok alanda, birçok gereksinim sahibi olan bir varlıktır. Aynı zamanda insan tarih boyunca, düşünebilme yetisi ile birlikte diğer canlılardan farklı gereksinimler duymuş ve bu gereksinimleri doyumunun yollarını aramıştır.

İnsanın biyolojik, psikolojik, sosyal ve sezgisel boyutları da onu kendi türünde bile aynı gereksinimlerini doyuracak farklı yolların arayışına sürüklemiştir. Bu sürüklenişi insanın düşünebilme yetisinden kaynaklanan anlama, anlatma ve anlamlandırma gereksinimini, insanın eylemlerini bilinçli ya da bilinçdışı bir yönelimle şekillendirmiş ve şekillendirmektedir.

Bu çalışmada insanın temel gereksinimlerinden biri olduğu düşünülen anlama, anlatma ve anlamlandırmanın, yazma becerisi yoluyla doyumlamaya çalışıldığı fikri etrafında kişisel, toplumsal ve uğraşsal etkenler değerlendirilmiştir.

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin araştırılması amaçlanan bu çalışmanın ikinci bölümünde öncelikle insanın gereksinimleri genel olarak değerlendirilmiş sonrasında ise bir iletişim ögesi olarak dört temel dil becerisi, anlama boyutunda okuma ve dinleme becerisi; anlatma boyutunda da konuşma ve yazma becerisi insanın gereksinimleri bağlamında ele alınmıştır.

Çalışmanın bir sonraki aşamasında yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler, kişisel, toplumsal ve uğraşsal olmak üzere üç başlık altında Türk Edebiyatından örneklerle değerlendirilmiştir.

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağladığı düşünülen kişisel etkenler: Yalnızlık, iletişim, yabancılaşma, engellenmişliği ortadan kaldırma çabası, savunma mekanizmaları, rahatlamak, varoluşsal özellikler, kendini gerçekleştirme, zihindeki düşünceleri düzene sokma eğilimi; farkındalık; cinsellik (yaşam) ve saldırganlık (ölüm) içgüdüleri, psikik enerji (libido) ve kateksis, yaratıcılık, saygı, ait olma ve sevgi, üstünlük çabası olarak araştırılmış ve bu etkenlerin yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağladığı Türk Edebiyatından örneklerle doğrulanmıştır.

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağladığı düşünülen toplumsal etkenler, sosyal duygu (sosyal ilgi), topluma ait olma ve aidiyet, kültürün yeni nesillere aktarımı, toplumsal statü ve toplumsal düzeni sağlama alt başlıklarında değerlendirilmiş ve bu etkenlerin yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan toplumsal etkenler olduğu Türk Edebiyatından örneklerle saptanmıştır.

Yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağladığı düşünülen uğraşsal etkenlerden meşguliyetin ve mesleğin de yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan uğraşsal etkenlerden olduğu Türk Edebiyatından örneklerle desteklenerek doğrulanmıştır.

Yazma becerisinin ürün haline dönüşmesini sağlayan kişisel, toplumsal ve uğraşsal etkenler, çalışmanın bir sonraki aşamasında düz anlatım ve manzum anlatım başlıklarında yazılı ürünlerle nasıl bir ilişkiye sahip olduğu kapsamında değerlendirilmiştir. Bu çalışmada yazma becerisinin ürün haline dönüşmesi düz anlatım türlerinden mektup, anı (hatıra), roman, eleştiri, gezi yazısı, makale, fıkra, deneme, günlük, yaşam öyküsü (biyografi), öz yaşam öyküsü (otobiyografi), öykü (hikâye) ve manzum anlatım türlerinden de şir ele alınmıştır.

Bu çalışmada yer verilen örneklerin dışında Türk Edebiyatı'nda masallarda Klasik Türk Edebiyatı'nda, Dünya Edebiyatı'nda da yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenleri gösteren pek çok örnek bulunmaktadır. Bunlarla ilgili çalışmalar yapılmaktadır. İlerleyen çalışmalarda bunlara da yer verilecektir.

İnsanın doyurulmayan gereksinimlerinin yarattığı engellenmişliğin, ruh sağlığı için bir tehdit unsuru olduğu düşünülünce; anlama, anlatma ve anlamlandırma gereksinimini doyurmanın yollarından birisi olan yazma becerisinin öneminin anlaşılmasının hem kişisel hem de toplumsal olarak büyük bir kayıp olduğu söylenilebilir. Bu husus göz önünde bulundurulduğunda gerçekleştirilen Türkçe Eğitimi'nin kendisini ve diğer insanları tanıyabilen, anlayabilen, var oluşunun farkında olabilen, duygusal zekâsı gelişmiş, anlayan, anlatan, anlamlandırabilen ve ruhsal olarak doyumlu kişiler yetişmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Kuşkusuz bu durum da yaşanan zamanın yalnızlaştırdığı, yabancılaştırdığı, tükettiği

ve derin bir varoluşsal boşluğun kara deriliğine sürüklediği insanın bulunduğu koşullarla mücadele etmesini ve özünü yitirmemesini sağlayacaktır.

Bu çalışmanın yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenlerin farkında olunmasının hem yazma hem konuşma hem okuma hem de dinleme becerilerinin disiplinler arası bir bakış açısıyla değerlendirilmesine de katkıda bulunacağı düşünülmekte ve disiplinler arası çalışmaların yapılmasını teşvik edeceğine inanılmaktadır.

Burada araştırılan etkenlerin, geçerliliği ve güvenilirliği olan konuya uygun ölçeklerle daha kapsamlı araştırılması ve bu araştırmaların yazarların bizzat kendileri ile yapılan görüşmelerle bilimsel olarak desteklenmesi önerilebilir.

Türkçe Eğitimi, Edebiyat, Psikoloji, Antropoloji, Sosyoloji ve Felsefe disiplinlerinin bakış açılarının yazma becerisine odaklanarak yapacağı çalışmaların, bilim dünyasına katkıda bulunacağı fikrinden yola çıkılarak disiplinler arası çalışmalar gerekli görülmektedir.

Aynı zamanda yazma becerisinin gereksinim haline dönüşmesini sağlayan etkenler göz önünde bulundurulduğunda, bu gereksinimleri doyurabilecek yazma çalışmalarıyla ilgili kuram oluşturulması, bu doğrultuda yapılacak yazma uygulamaları ile ilgili bilimsel bir yöntem hazırlanması ve bunun Türkçe Eğitimi, Edebiyat ve Psikoloji Bölümlerinde ders olarak okutulması önerilmektedir. Gerçekleştirilecek bu çalışmanın kişisel, toplumsal ve evrensel ruh sağlığı için koruyucu olacağına inanılmakta; huzurlu, mutlu, anlayışlı insanların çoğaldığı, yaşanılabilir olarak algılanan bir dünya oluşturmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bunun ile ilgili olarak, terapötik işlevli “İyileştirici Yazma”ya dair kuram ve teknik oluşturmaya yönelik bir çalışma yapılmaktadır. Uzun yıllar alacağı ön görülen çalışmanın, hem bu Yüksek Lisans tezinin uygulamaya yönelik devamı niteliğinde olacağına inanılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Abasıyanık, S. F. (2008). *Şimdi sevişme vakti ve diğer şiirleri*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Abasıyanık, S. F. (2004). *Son kuşlar (Haritada Bir Nokta)*. İstanbul: YKY.
- Adivar, H. E. (1991). *Akile hanım sokağı-çaresaz*. İstanbul: Atlas.
- Adler, A. (2013). *İnsan tabiatını tanıma* (H. İlhan, Çev.) İstanbul: Sayfa.
- Adler, A. (2012). *İnsan tabiatını tanıma* (A. Yörükkan, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Adler, A. (2011). *Yaşamın anlam ve amacı* (K. Şipal, Çev.) İstanbul: Say.
- Akbal, Oktay. (2014, 23 Şubat). Güz, şiirlerle. Erişim tarihi: 18 Mart 2014, http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/44077/Guz_Siirlerle.html#.
- Akbal, O. (1998). *Hücrede Karmen*. İstanbul: Papirüs.
- Akbal, G. (1989). *Anılarda görmek- günlük 1*. İstanbul: Can.
- Akkurt, B. (2005). *Erguvanlar açarken*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aksan, D. (1999). *Anlambilim*. Ankara: Engin.
- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Akyüz, K. (1995). *Modern Türk edebiyatının ana çizgileri 1860-1923*. İstanbul: İnkılap.
- Ali, S. (2013). *Kürk mantolu madonna*. İstanbul: Yky.
- Ali, S. (2012). *Kamyon*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Alver, K. (Ed). (2012). *Edebiyat sosyolojisi*. Ankara: Hece.
- Andaç, F. (2009). *Yazıda yaşamak*. İstanbul: Pupa.
- Anday, M. C. (2008). *Bir defterden*. İstanbul: Everest.

- Ankay, A. (1992). *Ruh sağlığı ve davranış bozuklukları*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Aral, İ. (2009). *Ruhumu öpmeyi unuttun*. İstanbul: Turkuaz.
- Aral, İ. (2004). *Anlar izler tutkular*. İstanbul: Epsilon.
- Asaf, Ö. (2012). *Dokuza kadar on*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Asaf, Ö. (1996). *Yuvarlağın köşeleri*. İstanbul: Adam.
- Ataç, N. (2000). *Günce 1953-1955*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Atkinson, Rita. L., Atkinson Richard L., Smith E. E. , Bem, Daryl J. ve Hoeksema S. N. (2006). *Psikolojiye giriş* (Y. Alogan, Çev.) Ankara: Arkadaş.
- Atılđan, Y. (2013). *Aylak adam*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Atılđan, Y. (2008). *Anayurt oteli*. İstanbul: YKY.
- Avcı, Ümran. (2014, 27 Ocak). Hayatı anlamak için yazıyorum: Erişim tarihi: 27 Mayıs 2014, <http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/916093-hayati-anlamak-icin-yaziyorum>.
- Ayhan, E. (1997). *Başıbozuk günceler*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Ayverdi, S. (1987). *Bağ bozumu*. Ankara: Hülbe.
- Ayverdi, S. (1985). *Ne idik ne olduk*. Ankara: Hülbe.
- Aysever, Enver. (2013, 14 Temmuz). İnsanlar okumak değil yazmak istiyor. Erişim tarihi: 22 şubat 2014, <http://www.aksam.com.tr/ekler/insanlar-okumak-degil-yazmak-istiyor/haber-225483>.
- Bakırcıoğlu, R. (2007). *Ruh sağlığı ve uyum bozuklukları*. Anlara: Anı.
- Banarlı, N. S. (2010). *Türkçenin sırları*. İstanbul: Kubbealtı. Batur, E. (2002). *şehr En'İS*. İstanbul: Literatür
- Başgil, A. F. (2011). *Gençlerle baş başa*. İstanbul: Kubbealtı.

- Baltaş, A. ve Baltas, Z. (1993). *Stres*. İstanbul 1993, Remzi.
- Bee, H. ve Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi* (O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs.
- Bilgegil, Z. (1997). *Kaya Bilgegil'in makaleleri*. Ankara: Akçağ.
- Birsel, S. (1991). *Geceyarısı mektupları*. İstanbul: Bağlam.
- Birsel, S. (1990). *Bay sessizlik- Günlük1989*. İstanbul: Ada.
- Binyazar, A. Özdemir, E. (2006). *Yazma öğretimi yazma sanatı*. İstanbul: Papirüs.
- Binyazar, A. (1972). *Toplum ve edebiyat*. İstanbul: Sinan.
- Burns, D. (2010). *İyi hissetmek* (H. A. Karaosmanoğlu, Çev. edt.) İstanbul: Psikonet.
- Cemal, A. (2012). *Sanat üzerine denemeler*. İstanbul: Can.
- Cimcoz, Y. (2005). *Yazarak hafifleyin*. İstanbul: Dekolte.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma psikoterapi kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çev.) Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Cüceloğlu D. (2009). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (1993). *Yeniden insan insana*. İstanbul: Remzi.
- Çakır, Serap. (2013, 2 Haziran). En büyük korkum kelimeleri unutmak. Erişim tarihi: 18 Mart 2014, <http://1000kitap.com/Roportaj/Selim-Ileriyle-Soylesi->
- Çelebi, E. (2008). *Seyahatname*. İstanbul: Morpa.
- Çelebi, E. (2005). *Seyahatname*. İstanbul: Kabalıcı.
- Çongur, H. R. (2002). *Söz sanatı*. Ankara: Trt Kurumu.
- Dinçkol, A. (2008). *Hukuka giriş*. İstanbul: Der.

- Dino, A. (2009). *Kısa hayat öyküm*. İstanbul: Can.
- Doğan, M. N. (2009). *Fuzuli'nin poetikası*. İstanbul: Yelkenli.
- Dostoyevski (2007). *Yer altından notlar*. İstanbul: İletişim.
- Edgü, F. (2007). *Eylülün gölgesinde bir yazdı*. İstanbul: Can.
- Elitez, Z. (2005). *Mevlana'dan altın öğütler*. İstanbul: Kozmik Kitaplar.
- Erbil, L. (1988). *Mektup aşkları*. İstanbul: Can.
- Ergin, M. (2010). *Orhun abideleri*. İstanbul: Boğaziçi.
- Ergin, M. (2007). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Eyüboğlu, S. (2009). *Mavi ve kara*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Fazıl, N. (1998). *Kafa kâğıdı*. İstanbul: Büyük Doğu.
- Freud, A. (1989). *Ego ve savunma mekanizmaları* (Y. Erim Çev.) İstanbul: Bağlam.
- Freud, S. (2006). *Psikanaliz üzerine* (K. Şipal, Çev.) İstanbul: Cem.
- Freud, S. (2005). *Yaşamım ve psikanaliz* (K. Şipal, Çev.) İstanbul: Say.
- Fromm, E. (2003). *Rüyalar masallar mitoslar* (K. H. Ökten, çev.) İstanbul: Arıtan.
- Fromm, E. (1995). *Sevme sanatı* (Y. Salman Çev.) İstanbul: Payel.
- Fuat, M. (2002). *Kitap eleştirileri*. İstanbul: Adam.
- Gardner, H. (2010). *Zihin çerçeveleri* (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: Alfa.
- Geçtan, E. (2003). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. İstanbul: Metis.
- Geçtan, E. (1999). *Varoluş ve psikiyatri*. İstanbul: Remzi.
- Geçtan, E. (1995). *İnsan olmak*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Gezici, İlker. (2011, 14 Ekim). Rahatlamak için kitap yazıyorum. Erişim tarihi: 22 Şubat

2014, <http://www.sabah.com.tr/Gunaydin/Magazin/2011/11/14/rahatlamak-icin-kitap-yaziyorum>

Göktürk, A. (2007). *Okuma uğraşı*. İstanbul: Yapı Kredi.

Göktürk, A. (2006). *Sözün ötesi*. İstanbul: Yapı Kredi.

Gümüş, S. (2012). *Yazarın yalnızlık burcu*. İstanbul: Can.

Gümüş, S. (2008). *Başkaldırı ve roman*. İstanbul: Can.

Gümüş, S. (2003). *Yazının sarkacı roman*. İstanbul: İş Bankası Kültür.

Güney, E. C. (1995). *Nasrettin hoca fıkraları*. İstanbul: Varlık.

Güntekin, R. N. (1999). *Çalığışu*. İstanbul: İnkılâp.

Gürpınar, H. R. (1973). *Hazan bülbülü*. İstanbul: Atlas Kitabevi.

Haşim, A. (1981). *Bize göre- gurabahane-i laklakan- Frankfurt seyahatnamesi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Hızlan, Doğan. (2014, 15 Mart). Enis Batur'un edebiyat haritası. Erişim tarihi: 18 Mart 2014, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/26010700.asp>.

İleri, S. (1999). *Ay hala güzel*. İstanbul: Kaf.

İlhan, A. (2011). *Böyle bir sevmek*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.

İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2009). *Kişilik kuramları*, Ankara: Pegem Akademi.

Jung, K. G. (1997). *Analitik psikoloji* (E. Gürol, Çev.) İstanbul: Payel Kitabevi.

Kalaycı, S. (2006). *Sibel'in günlüğü*. İstanbul: Popüler.

- Kanık, O. V. (2012). *Sakın şaşırma*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Kaplan, S. (2002). *İyi okuma*. İstanbul: Gendaş Kültür.
- Karaalioğlu, S. K. (tarih yok). *Kompozisyon Sanatı*, İstanbul: Inkılap.
- Karabekir, K. (2008). *Hayatım*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (2006), *Yaban*. İstanbul: İletişim.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (1998). *Hep o şarkı*. İstanbul: İletişim.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (1997). *Hikâyeler*. İstanbul: İletişim.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Aksoy, Ö. (2007). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Anı.
- Kemal, N. (2009). *Vatan yahut silistre*. İstanbul: Morpa.
- Kopan, Y. (2011). *Bir de baktım yoksun*. İstanbul: Can.
- Korkmaz, Z. , Parlatır, İ. , Ercilasun, A. B. , Zülfikar, H. , Gülensoy, T. ve Birinci, N. (2007). *Türk dili ve kompozisyon* (Genişletilmiş 2. baskı). Ankara: Ekin.
- Koşar, E. (2008). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında batıl inançlar*. İstanbul: Piya Art.
- Köknel, Ö. (2005). *İnsanı anlamak*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Köknel, Ö. (1998). *Yaşamın zaferi*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Köprülü, M. F. (2003). *Türk edebiyatı tarihi*. Ankara: Akçağ.
- Kulaksızoğlu A. (2001). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kulin, A. (1997). *Adı: Aylin*. İstanbul: Remzi.
- Kulin, A. (2002). *İçimde kızıl bir gül gibi*. İstanbul: Remzi.

- Kuzgun, Y. (2009). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel.
- Küçük, S. (2007). *Yazılı anlatım ve yaratıcılık*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Kür, P. (1985). *Küçük oyuncu*. İstanbul: Can.
- May, R. (2000). *Kendini arayan insan* (A. Karpat, Çev.) İstanbul: Kuraldışı.
- Meriç, N. (1991). *Bir kara derin kuyu*. İstanbul: Can.
- Mithat, A. (2001). *Sayyadane bir cevelan*. İstanbul: İletişim.
- Moran, B. (2012). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İstanbul: İletişim.
- Moran, B. (2009). *Edebiyat üzerine makaleler- röportajlar*. İstanbul: İletişim
- Mungan, M. (2005). *Yaz geçer*. İstanbul: Metis.
- Müftüoğlu, A. H. (2008). *Çağlayanlar*. İstanbul: İskele.
- Naci, F. (1995). *Reşat Nuri'nin romancılığı*. İstanbul: Oğlak.
- Navaro, L. (2002). *İki boy ufak pabuç*. İstanbul: Remzi.
- Necatigil, B. (2003). *Silinir ayak izleri*. İstanbul: Adam.
- Necatigil, B. (1968). *Evler*. İstanbul: De.
- Nesin, A. (1995). *Aziz Nesin- Ali Nesin mektuplaşmaları*. İstanbul: Düşün.
- Onur, B. (2005). *Anılardaki aşklar*. İstanbul: Kitap.
- Oral, G. (2003). *Yine yazı yazıyoruz*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öz, F. M. (2007). *Uygulamalı Türkçe öğretilimi*, Ankara: Anı.
- Özbay, M. (2010). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2009). *Okuma eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.

- Özçelik, M. (2009). *Battal Gazi*. İstanbul: Nar.
- Özdemir, E. (2007). *Yazınsal türler*. Ankara: Bilgi.
- Özdemir, E. (2000). *Anlatım sanatı*. İstanbul: Remzi.
- Özdenoğlu, Ş. (2000). *Anılar ve portreler*. İstanbul: Cumhuriyet Kitaplığı.
- Özgüven, İ. E. (2011). *Bireyi tanıma teknikleri*. Ankara: Pdrem
- Özkan, M. (2008). *İnsan iletişim ve dil*. İstanbul: 3F.
- Özmen, Mine. (tarih yok). *İkame Bir Çocuğun Yaratıcılığı: Salvador Dali*.
Erişim tarihi: 19 Ocak 2014, <http://www.mineozmen.com/ikame-bir-cocugun-yaratiligi-salvador-dali/>
- Özmen, E. (2011). *Kendini tanıma rehberi*. Ankara: Turkuaz Bilişim Bilgisayar.
- Pennebaker, J. W. (2009). *İçinizi dökün* (G. Çevik, Çev.) Ankara: Hekimler Birliği.
- Peseschkian, N. (1998). *Doğu hikâyeleriyle psikoterapi* (H. Fıçıroğlu, Çev.) İstanbul: Beyaz.
- Rasim, A. (2008). *Şehir mektupları*. İstanbul: Say.
- Rauf, M. (2004). *Genç kız kalbi*. İzmir: İlya.
- Safa, P. (2008). *Deli gönlüm*. İstanbul: Alkım.
- Sancak, J. (2009). *Tanrı kent ve yitik şarkılar*. İstanbul: Turkuaz Kitap.
- Selçuk, Z. (2008). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Nobel.
- Sever, S. (2011). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*, Ankara: Anı.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök.
- Seyfettin, Ö. (1998). *Diyet*. İstanbul: Nurdan.

Taylor, E. S. , Peplau, L. A. Ve Sears, D. O. (2006). *Sosyal psikoloji* (A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi. (2012).

Smith, A. (1972). *İnsan yapısı ve yaşamı* (E. Onur, N.Tektaş, Çev.) İstanbul: Remzi.

Sungur, M. (2013). *Sen ben ve aramızdaki her şey*. İstanbul: Goa.

Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünce*. İstanbul: Evrim.

Sungur, M. (2013). *Sen ben ve aramızdaki her şey*. İstanbul: Goa.

Sururi, G. (2003). *Bir an gelir*. İstanbul: Doğan Kitap.

Süreya, C. (2012). *Sevda sözleri*. İstanbul: Yapı Kredi.

Şehabettin, C. (2005). *Avrupa mektupları*. İstanbul: Bordo Siyah.

Şenbay, N. (2007). *Söz ve diksiyon sanatı*. İstanbul: Yapı Kredi.

Tarancı, C. S. (2011). *Ziya 'ya mektuplar*. İstanbul: Varlık.

Tanpınar, A. H. (2002). *Şiirler*. İstanbul: Yapı Kredi.

Tanpınar, A. (1992). *Edebiyat üzerine makaleler*. İstanbul: Dergâh.

Tanpınar, A. H. (Tarih Yok). *Yaşadığım gibi*. İstanbul: Dergâh. Haz: Birol Emir.

Tarancı, C. S. (2011). *Ziya 'ya mektuplar*. İstanbul: Varlık.

Tekin, M. (2004). *Peyami safa ile söyleşiler*. Konya: Çizgi.

Tunç, A. (tarih yok). *Yazmak*. Erişim tarihi: 12 Mayıs 2014, <http://www.ayfertunc.com/>

Türkçe Sözlük (2005) TDK (10.baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Urgan, M. (2011). *Bir dinazorun anıları*. İstanbul: Yapı Kredi

Uşaklıgil, H. Z. (1991). *Bir acı hikâye*. İstanbul: İnkılâp.

- Ünver, S. (2000). *Yahya Kemal'in dünyası*. İstanbul: Şehir.
- Vardar, B. (2001). *Dilbilimin temel kavram ve ilkeleri*. İstanbul: Multilingual.
- Veysel, A. (2001). *Dostlar beni hatırlasın*. İstanbul: İnkılap.
- Yavuz, H. (1987). *Yazın üzerine*. İstanbul: Bağlam.
- Yavuz, K. (1976). *Reşat Nuri Güntekin'in tiyatro ile ilgili makaleleri*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Yetiş, K. (1996). *Namık Kemal'in Türk dili ve edebiyatı üzerine görüş ve yazıları*. İstanbul: Alfa.
- Yıldız, C. (Ed.). (2008) *Türkçe öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Yörük, Y. (1998). *Güzel konuşma yazma (Gözden geçirilmiş ikinci baskı)*. İstanbul: Serhat.
- Yücel, C. (2011). *Gökyokuş*. İstanbul: İş Bankası Kültür.
- Yücel, C. (2012). *Portreler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.

ÖZGEÇMİŞ

Ezgi Yaz, 1990 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiş; ilköğretimi 1996-2004 yılları arasında İstanbul'da Âdem Çelik İlköğretim Okulu'nda, lise öğrenimini ise 2004-2008 yılları arasında Trabzon'da Beşikdüzü Anadolu Öğretmen Lisesi'nde tamamlamıştır.

Lisans eğitimini 2008-2012 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi'nde Türkçe Eğitimi ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dallarında çift ana dal yaparak tamamlamıştır. Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nı birincilikle bitirmiştir.

2005 yılında Trt Trabzon Radyosu'nun açtığı Türk Sanat Müziği Gençlik Korosu sınavını kazanmış; 2005-2008 yılları arasında Trt Trabzon Radyosu'nun; lisans eğitimine devam ederken de Trt İstanbul Radyosu'nun Türk Sanat Müziği Gençlik Korosu'nda yer almıştır. 2005-2008 yılları arasında aynı zamanda Trt Trabzon Radyosu Türk Halk Müziği Korosu'nda bağlama çalmıştır.

2012 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nca Psikolojik Danışman ve Rehber öğretmen olarak atanmıştır. Halen bu görevine devam etmektedir.

Yüksek lisans eğitimine 2012 yılında İstanbul Üniversitesi'nin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı ve Üsküdar Üniversitesi'nin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı'nda başlamıştır. 2015 yılında İstanbul Üniversitesi'nin Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'ndaki Yüksek Lisans eğitimini "Yazma Becerisinin Gereksinim Haline Dönüşmesini Sağlayan Etkenler ve Bu Gereksinimin Türk Edebiyatından Örneklerle Değerlendirilmesi" adlı teziyle tamamlamıştır. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı'nda ise yüksek lisans tezini yazmaktadır.